

КОМИСИЯ
ЗА РЕГУЛИРАНЕ
НА СЪОБЩЕНИЯТА

Определяне, анализ и оценка на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи

Приложение към Решение №/.....2009 г.

Резюме

Правна рамка

Новата европейска правна и регулаторна рамка 2002 в областта на електронните съобщения е транспонирана в българското законодателство с приемането на Закона за електронните съобщения (Обн., ДВ, бр. 41 от 22.05.2007 г.) и Методиката за условията и реда за определяне, анализ и оценка на съответните пазари и критериите за определяне на предприятия със значително въздействие върху пазара (Обн., ДВ, бр. 27 от 11.03.2008 г.).

Съгласно техните разпоредби националният регулаторен орган в лицето на Комисията за регулиране на съобщенията (КРС) е длъжен периодично на всеки две години да анализира доколко е ефективна конкуренцията на пазарите на електронни съобщения, с което да осигури подходяща регулация в условията на променяща се пазарна среда. В периода до налагането на специфични задължения на предприятията, определени за такива със значително въздействие върху съответния пазар съгласно Закона за електронните съобщения, в сила остават задълженията, наложени на предприятията съгласно Закона за далекосъобщенията (отм.).

В настоящия документ се определя съответният пазар на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, извършва се анализ и оценка дали на него е налице ефективна конкуренция, включително се определя предприятие със значително въздействие върху съответния пазар и специфичните задължения, които трябва да му бъдат наложени, продължени, променени и/или отменени.

Оценката на нивото на конкуренция на съответния пазар е извършена на база данни за минал период от три години (2005 - 2007 г.) и е направена прогноза за бъдещото му развитие за период от две години напред.

Съгласно чл. 151 от Закона за електронните съобщения (чл. 6 и 7 от Директива 2002/21/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 7 март 2002 г. за обща регулаторна рамка за електронни съобщителни мрежи и услуги и принципите на конкурентното право), Проектът на решение на КРС следва да бъде публикуван за обществено обсъждане, изпратен за становище до Комисията за защита на конкуренцията (КЗК), до Европейската комисия и до другите национални регулаторни органи на държавите-членки на Европейския съюз.

Определяне на пазара

Съответният продуктов пазар, обект на този анализ, е пазарът на едро на *терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи*. Той се състои от четири самостоятелно обособени продуктов пазара, включващи мрежите, собственост на всички активни към настоящия момент предприятия, предоставящи мобилни мрежи и/или услуги в България. Всеки от разгледаните продуктов пазари е с географски обхват *територията на Република България*.

Определянето на съответния пазар е разгледано в **Раздел IV** на документа.

Анализ и оценка на съответния пазар

В резултат на извършения пазарен анализ в **Раздел V** на документа, имащ за цел да оцени наличието на предпоставки, възпрепятстващи ефективната конкуренция на разглеждания пазар на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, КРС достигна до заключението, че следва да определи:

- „Мобилтел” ЕАД за предприятие със значително въздействие върху пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в собствената му мобилна мрежа по стандарт GSM и UMTS;
- „Космо България Мобайл” ЕАД за предприятие със значително въздействие върху пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в собствената му мобилна мрежа по стандарт GSM и UMTS;
- „Българска телекомуникационна компания” АД за предприятие със значително въздействие върху пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в собствената му мобилна мрежа по стандарт GSM и UMTS;
- „Българска телекомуникационна компания” АД за предприятие със значително въздействие върху пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в собствената му мобилна мрежа по стандарт NMT и/или CDMA.

Заключението е направено на база анализа на следните четири критерия:

- пазарен дял на всяко предприятие;
- наличие на бариери за навлизане и разширяване на съответния пазар;
- недостатъчна или слаба покупателна способност;
- цени и ценова политика.

Определяне на специфични задължения

Заключенията от анализа на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи сочат, че на съответния пазар не е установена ефективна конкуренция, което дава основание на КРС да наложи на предприятията със значително въздействие върху пазара следните специфични задължения:

- задължение за достъп до и ползване на необходими мрежови средства и съоръжения;
- задължение за прозрачност;
- задължение за равнопоставеност;
- задължение за разделно счетоводство;
- задължение за разходоориентирани цени и ценови ограничения.

Определянето на специфични задължения, диференцирането им по предприятия, тяхното описание и причините за налагането им на предприятията със значително въздействие върху пазара са разгледани в **Раздел VII** на документа.

Окончателно решение

След отразяване на становищата, постъпили от заинтересованите страни по време на общественото обсъждане, както и от Комисията за защита на конкуренцията, Европейската комисия и другите национални регулаторни органи на държавите-членки на Европейския съюз, КРС ще приеме своето окончателно решение по определянето, анализа и оценката на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи.

Съдържание

I. Въведение	7
1. Правна рамка	7
1.1. Европейска регулаторна рамка	7
1.2. Национално законодателство	10
2. Ред, условия и процедура за определяне, анализ и оценка на пазарите на електронни съобщителни мрежи и/или услуги относно наличието на ефективна конкуренция	11
2.1. Определяне на пазарите	11
2.2. Анализ и оценка на съответния пазар	12
3. Определяне на предприятие със значително въздействие върху пазара и налагане на специфични задължения	13
4. Обхват на документа	14
II. Обществено обсъждане и консултации с Европейската комисия. Сътрудничество с Комисията за защита на конкуренцията	15
III. Състояние на пазара на мобилни мрежи и услуги в България	88
1. Участници на пазара	88
2. Услуги, предоставяни от предприятията	89
3. Потребители	91
4. Приходи	92
5. Относителни дялове на мобилните предприятия	94
6. Цени на дребно на мобилни услуги - ценови кошници за потребление на мобилни услуги	96
IV. Определяне на съответния пазар	100
1. Въведение	100
2. Прилагане на теста на трите критерия	101
2.1. Наличие на високи и непреходни бариери за навлизане на пазара	101
2.2. Липса на възможност за стимулиране и развитие на конкуренцията	103
2.3. Недостатъчна ефективност на конкурентното право	104
2.4. Заключение	106
3. Съответен продуктов пазар	106
3.1. Взаимозаменяемост при търсенето	106
3.1.1. Взаимозаменяемост при търсенето на пазари на дребно от гледна точка на поведението на потребителите, извършващи повикването	107

3.1.2. Взаимозаменяемост при търсенето на пазари на дребно от гледна точка на поведението на потребителите, приемащи повикването	109
3.1.3. Взаимозаменяемост при търсенето на пазари на едро	110
3.1.4. Заключение – взаимозаменяемост при търсенето	110
3.2. Взаимозаменяемост при предлагането	110
3.2.1. Взаимозаменяемост при предлагането на пазари на дребно	110
3.2.2. Взаимозаменяемост при предлагането на пазари на едро	111
3.2.3. Заключение - взаимозаменяемост при предлагането	111
4. Съответен географски пазар	111
5. Заключение	112
V. Анализ и оценка на съответния пазар	113
1. Въведение	113
2. Критерии, използвани при анализа на ефективността на конкуренцията и определяне на предприятия със значително въздействие върху съответния пазар	113
2.1. Пазарен дял	114
2.2. Наличие на бариери за навлизане и разширяване на съответния пазар	115
2.3. Недостатъчна или слаба покупателна способност	116
2.4. Цени и ценова политика	118
2.4.1. Динамика на цените за терминиране	118
2.4.2. Ценова политика по отношение на повиквания към фиксираните мрежи	122
2.4.3. Ценова политика по отношение на повиквания към други мобилни мрежи	125
VI. Определяне на предприятия със значително въздействие върху пазара	127
VII. Определяне на специфични задължения	128
1. Изводи относно необходимостта от регулаторна намеса	128
2. Цели и принципи при избор на специфични задължения	128
3. Текущи задължения, наложени на предприятията	129
4. Конкурентни проблеми	130
4.1. Негласно единодействие (Tacit collusion)	131
4.2. Прекалено високи цени	135
4.3. Ценови проблеми	138
5. Избор на специфични задължения	142
5.1. Асиметричност на специфичните задължения спрямо отделните предприятия	142

5.2. Прилагане на принципа на пропорционалност	142
5.3. Взаимосвързаност между специфичните задължения	143
5.4. Налагане на конкретни специфични задължения	143
5.4.1. Задължения за достъп до и ползване на необходими мрежови средства и съоръжения.....	143
5.4.2. Задължения за прозрачност	145
5.4.3. Задължения за равнопоставеност	153
5.4.4. Ценови ограничения	157
5.4.4.1. Разходоориентирани цени	159
5.4.4.1.1. Система за определяне на разходите	159
5.4.4.1.2. Разделно счетоводство	160
5.4.4.2. Сравнение (benchmarking)	164
6. Оценка на ефекта от налагане на специфичните задължения	170
7. Очаквано въздействие от предложените специфични задължения	171
VIII. Приложения	173

I. Въведение

1. Правна рамка

1.1. Европейска регулаторна рамка

Определянето, анализът и оценката на пазарите на електронни съобщителни мрежи и/или услуги, които държавите-членки на Европейския съюз (ЕС) прилагат, са инструмент, чрез който се доразвива започналата през 1998 г. политика за либерализация на далекосъобщителния пазар и прилагането на правилата за конкуренцията от Договора за Европейската общност в сектора. Еднозначното провеждане на тази политика в целия ЕС е гарантирано от достиженията на правото на ЕС (*acquis communautaire*) чрез създаването на основен пакет от нормативни актове в областта на далекосъобщенията, наречен „Европейска правна и регулаторна рамка”, въз основа на която всички държави-членки са длъжни да провеждат националната си политика в сектора.

В резултат на очерталата се необходимост от актуализиране на Европейската правна и регулаторна рамка от 1998 г., успешно послужила за създаване на условия за преход от монопол към свободен пазар, в началото на 2002 г. се въведе нова регулаторна рамка. Необходимостта от актуализиране на Рамка 1998 г. е продиктувана от обстоятелството, че десет години след като далекосъобщителният пазар в Общността е либерализиран, акцентът на регулаторните механизми е изместен от насърчаване на конкуренцията на единния пазар на Европейската общност и стимулиране на инвестициите в областта на бързо развиващи се технологии към развиване на устойчива конкуренция на далекосъобщителния пазар, както и създаване на правила, свързани с наблюдаващата се конвергенция на електронните съобщителни мрежи и услуги, медии и информационни технологии. Регулаторна рамка 2002 цели и въвеждането на хармонизирани правила, приложими за цялата общност, както и премахването на всякакви бариери за развитието на ефективна конкуренция и предоставяне на качествени и разнообразни услуги в полза на потребителите.

Процесът на въвеждане на хармонизиран подход в регулацията на далекосъобщителния сектор изисква от държавите-членки на ЕС да съобразят регулаторните си актове с достиженията на конкурентното право на общността, отчитайки конвергенцията на електронните съобщителни мрежи и услуги. Като резултат от развитието на технологиите и конвергенцията на мрежи и услуги, правото на ЕС в областта на далекосъобщенията е актуализирано чрез създаването на качествено нова Европейска правна и регулаторна рамка, която обхваща всички електронни мрежи и услуги.

Регулаторна рамка 2002 дава приоритет на ролята на ex-ante регулирането на сектора с цел осигуряването на условия за развитие на конкуренцията и на прилагане на принципите на конкурентното право при определяне, анализ и оценка на пазарите на електронни съобщения. Основните аспекти на ex-ante регулирането на сектора и касаещи прилагането на принципите на конкурентното право на тази нова политика на ЕС, са следните:

- Развитие на ефективна конкуренция на пазара, посредством прилагане на ex-ante регулиране в съответствие със специфичното секторно регулиране и съобразявайки се с принципите на конкурентното право. Този нов подход изисква от Националните регулаторни органи (НРО) на държавите-членки на ЕС първо да анализират даден пазар на електронни съобщителни мрежи и/или

услуги и въз основа на резултатите от анализа да определят дали той се нуждае от ex-ante регулиране или не;

- Замяна на термина „оператор” с „предприятие” по аналогия на терминологията използвана в конкурентното право и влягане на ново съдържание в понятието „оператор със значително въздействие върху пазара”, използвано в Регулаторна рамка 1998, целящо адаптиране към условията на настоящия по-комплексен и динамичен пазар и въвеждане на концепцията за „господство на пазара” по смисъла на конкурентното право;
- Създава се процедура, чрез която НРО определят и анализират, в съответствие с принципите на конкурентното право, пазарите на продукти и услуги в рамките на електронния съобщителен сектор, подлежащи на ex-ante регулиране;
- Прецизират се процедурите за провеждане на консултации и повишаване на прозрачността при извършване на пазарни анализи.

Задълженията, наложени на операторите със значително въздействие върху пазара съгласно рамката от 1998 г., се запазват до извършването на анализ и оценка за развитието на съответния пазар, съгласно новата регулаторна рамка от 2002 г. На следващо място Рамка 2002 цели прилагане на принципите на прозрачност, публичност и консултативност в отношенията между НРО и предприятията, осъществяващи електронни съобщения. Въвежда се облекчаване на разрешителните режими за осъществяване на електронни съобщения. С оглед динамично развиващата се конвергенцията на мрежите и услугите е закрепен и принципът на технологична неутралност.

Основата на Регулаторна рамка 2002 на ЕС се състои от следните пет директиви:

- Директива 2002/21/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 март 2002 г. за обща регулаторна рамка за електронни съобщителни мрежи и услуги и принципите на конкурентното право (Рамковата директива);
- Директива 2002/19/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 март 2002 г. за достъп до и взаимно свързване на електронни съобщителни мрежи и свързани с тях устройства (Директивата за достъпа);
- Директива 2002/20/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 март 2002 г. за лицензирането на електронни съобщителни мрежи и услуги (Директивата за лицензирането);
- Директива 2002/22/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 март 2002 г. за универсална услуга и права на потребителите, свързани с електронни съобщителни мрежи и услуги (Директивата за универсалната услуга);
- Директива 2002/58/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 12 юли 2002 г. за обработване на лични данни и защита на неприкосновеността в електронния съобщителен сектор (Директивата за неприкосновеността).

Рамковата директива определя общата структура на новия регулаторен режим и формулира фундаментални правила и цели: насърчаване на конкуренцията, развитие на вътрешния пазар и защита интересите на гражданите на ЕС. В този смисъл тя се явява основополагаща по отношение както на цялостния режим в сектора, така и по отношение на останалите специални директиви.

Директивата за лицензирането има за цел постигането на хармонизация и опростяване на лицензионните правила на вътрешните пазари на електронни съобщителни мрежи и услуги, с цел облекчаване предоставянето им в рамките на ЕС.

Индивидуалното лицензиране в случаите, когато не се използва индивидуално определен ограничен ресурс и регистрирането по обща лицензия, се заменя от уведомителен режим.

Директивата за универсалната услуга дефинира набор от услуги, които следва да се предоставят на крайните потребители на достъпна цена. Съществен момент в директивата е въвеждането на понятието „определено местоположение”, което заменя използвания в Регулаторна рамка 1998 термин „фиксирана точка”. По този начин се гарантира технологична необвързаност на начините, чрез които се осъществява свързване към обществените телефонни мрежи и се предоставят обществени телефонни услуги.

Директивата за достъпа и взаимното свързване хармонизира регулаторните механизми, свързани с достъпа до и взаимното свързване на електронни съобщителни мрежи, както и дефинира права и задължения за предприятията, които имат право и/или задължение за взаимно свързване и/или достъп.

Посоченият основен пакет от директиви, които изграждат Регулаторна рамка 2002 и върху който се базират реда, условията и процедурата по определяне, анализ и оценка на пазарите на електронни съобщителни мрежи и/или услуги, се допълва от следните актове за прилагане на законодателството на ЕС:

- Препоръка на Комисията 2007/879/ЕО от 17 декември 2007 г. за съответните продуктови пазари в сектора на електронните съобщения, подлежащи на ех-ante регулиране, издадена на основание чл. 15, ал. 1 от Директива 2002/21/ЕО на Европейския парламент и на Съвета за общата регулаторна рамка за електронните съобщителни мрежи и услуги (Препоръката за съответните пазари);
- Разяснителна бележка, придружаваща Препоръката на Комисията 2007/879/ЕО от 17 декември 2007 г. за съответните продуктови пазари в сектора на електронните съобщения, подлежащи на ех-ante регулиране, издадена на основание на Директива 2002/21/ЕО на Европейския парламент и на Съвета за общата регулаторна рамка за електронните съобщителни мрежи и услуги (Разяснителна бележка)
- Насоки на Комисията от 11 юли 2002 г. за извършване на пазарни анализи и определяне на предприятия със значително въздействие на пазарите на електронни съобщителни мрежи и/или услуги, издадена на основание чл. 15, ал. 2 от Директива 2002/21/ЕО на Европейския парламент и на Съвета за общата регулаторна рамка за електронните съобщителни мрежи и услуги (Насоките).

Препоръката за съответните пазари определя, в съответствие с Приложение I на Рамковата директива, пазарите в рамките на сектора, характеристиките на които могат да бъдат такива, че да оправдават налагането на регулаторни задължения, предвидени в Специалните Директиви. Посоченият акт отменя Препоръка на Европейската комисия за съответните продуктови пазари в сектора на електронните съобщения, подлежащи на ех-ante регулиране (ОВ, L114, 08.05.2003 г.). С новата Препоръка се редуцира списъкът от пазари, за които Европейската комисия (ЕК) счита, че има основания да бъдат предмет на ех-ante регулиране. От друга страна разпоредбата на чл. 15, ал. 3 на Рамковата директива дава право на НРО на държавите-членки да определят пазари, различни от посочените в Препоръката на ЕК в случаите, когато това е оправдано от гледна точка на националните особености на сектора и при спазване разпоредбите на чл. 6 и чл. 7 на тази директива.

Това е посочено и в Разяснителната бележка, в която се съдържат мотивите на ЕК, които са довели до приемането на новата Препоръка за съответните пазари. Насоките на Комисията определят принципите, върху които НРО трябва да се базират при определяне и анализиране на пазарите на електронни съобщителни мрежи и/или услуги относно наличието на ефективна конкуренция и определяне на предприятия със значително въздействие на тях. В т. 12 от Насоките ЕК посочва, че публикувайки тези насоки, тя има за цел също така да разясни на заинтересованите лица и предприятията, които извършват дейност в сектора на електронните съобщения, как НРО следва да извършват своята оценка за значително въздействие върху пазара, съгласно Рамковата директива, с цел постигане на максимална прозрачност и правна сигурност при прилагане на специалните нормативни актове в сектора.

1.2. Национално законодателство

Новата европейска правна и регулаторна рамка 2002 е въведена в българското законодателство с приемането на Закона за електронните съобщения (ЗЕС), (Обн., ДВ, бр. 41 от 22.05.2007 г., изм. ДВ, бр. 109 от 2007 г. и ДВ, бр. 43 от 2008 г.), който отменя действащия до този момент Закон за далекосъобщенията (ЗД). Чрез приемането на ЗЕС България хармонизира националното си законодателство в сектора с това на ЕС и по този начин гарантира, че провежданата от нея политика в областта на електронните съобщения ще отговори на целите и регулаторните принципи на политиката в Общността, залегнали в Регулаторна рамка 2002.

За определяне, анализ и оценка на пазарите на електронни съобщителни мрежи и/или услуги на национално ниво се прилагат разпоредбите на ЗЕС и на Методика за условията и реда за определяне, анализ и оценка на съответните пазари и критериите за определяне на предприятия със значително въздействие върху пазара (Методиката), приета с ПМС № 40 от 28 февруари 2008 г. (Обн., ДВ, бр. 27 от 11.03.2008 г.). Методиката е разработена от КРС на основание чл. 150, ал. 2 и ал. 3 от ЗЕС, съгласувано с Комисията за защита на конкуренцията (КЗК) и съобразно правото на ЕС. Съгласно чл. 151, ал. 1 от ЗЕС и чл. 2 от Методиката и в съответствие с правилата на Глава девета от ЗЕС КРС периодично, на всеки две години, определя съответните пазари на обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги, подлежащи на ех-ante регулиране, проучва, анализира и оценява нивото на конкуренция на съответните пазари и при установяване липсата на ефективна конкуренция определя предприятия със значително въздействие върху съответния пазар, както и налага, продължава, променя или отменя специфични задължения на предприятията със значително въздействие върху пазара.

КРС осъществява своите правомощия в съответствие с общите принципи на конкурентното право и специфичните национални условия, като условията и редът за събиране на необходимата информация за определяне, проучване и анализ на съответните пазари на електронни съобщителни мрежи и/или услуги, за извършване на анализ и оценка на пазарите на електронни съобщителни мрежи и/или услуги, критериите за дефиниране на съответни пазари, за оценка за наличието на ефективна конкуренция и за определяне на предприятия със самостоятелно или съвместно значително въздействие върху съответните пазари са регламентирани в ЗЕС и Методиката.

2. Ред, условия и процедура за определяне, анализ и оценка на пазарите на електронни съобщителни мрежи и/или услуги относно наличието на ефективна конкуренция

Определянето, анализът и оценката на пазарите на електронни съобщителни мрежи и/или услуги, подлежащи на ех-ante регулиране, се извършва съобразно регламентацията в чл. 15 и чл. 16 от Рамковата директива.

Съгласно чл. 15, ал. 1 от Рамковата директива, съответните пазари на стоки и услуги в сектора на електронните съобщения, чиито характеристики могат да бъдат такива, че да оправдаят налагането на регулаторните задължения, определени в Специалните директиви, са посочени в Препоръка на ЕК 2003/311/ЕО от 11 февруари 2003 г., изменена с Препоръка на ЕК 2007/879/ЕО от 17 декември 2007 г. Съгласно чл. 16, ал. 1 от Рамковата директива, НРО на държавите-членки изготвят анализи на съответните пазари, като отчитат в най-голяма степен Насоките на ЕК за извършване на пазарни анализи и определяне на предприятия със значително въздействие на пазарите на електронни съобщителни мрежи и/или услуги, издадени на основание чл. 15, ал. 2 от Рамковата директива.

Съгласно чл. 16, ал. 2 от Рамковата директива, оценката относно наличието на ефективна конкуренция на съответния пазар се определя от НРО въз основа на изготвения в съответствие с ал. 1 на същия член анализ на пазара.

КРС определя, анализира и оценява съответните пазари на електронни съобщителни мрежи и/или услуги, подлежащи на ех-ante регулиране съгласно Глава Девета на ЗЕС и Методиката. Конкретните разпоредби на тези актове транспонират посочените по-горе текстове от Рамковата директива. Съгласно чл. 152, ал. 4 от ЗЕС и чл. 4 от Методиката КРС определя съответните пазари, върху които извършва анализ за наличието на ефективна конкуренция, съобразно списъка от пазари, посочени в актуалната към съответния момент Препоръка за съответните пазари. КРС може да определи и други съответни пазари - обект на ех-ante регулиране, различни от определените в Препоръката за съответните пазари, като отчита особеностите на националния пазар.

Съгласно чл. 6, ал. 2 от Методиката в процеса на определяне, анализ и оценка на съответните пазари КРС следва да се съобрази с актуалните към момента Насоки, приети от ЕК.

2.1. Определяне на пазарите

Определянето на съответните пазари, подлежащи на ех-ante регулиране, се извършва като се изследва кумулативното наличие на следните 3 критерия:

1. Наличие на високи и непреходни структурни, правни или регулаторни бариери за навлизане на пазара;
2. Липса на възможност за стимулиране и развитие на конкуренцията на пазара за период до две години напред;
3. Недостатъчна ефективност на конкурентното право за преодоляване на бариерите по т. 1 и осигуряване на условия за конкуренция на съответния пазар.

Прилагането на тези критерии при дефиниране на съответен пазар е определено в Препоръката за съответните пазари и Насоките на ЕК и е въведено в българското законодателство като императивно изискване с разпоредбата на чл. 152, ал. 4 от ЗЕС. КРС следва да прилага теста на трите критерия във всички случаи, без оглед на това дали пазарът, предмет на анализа е включен или не в Препоръката за съответните

пазари. В тази връзка, като отправна точка в настоящия анализ, КРС е извършила анализ за кумулативното наличие на трите критерия.

Съответните пазари на обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги, за които се оценява ефективността на конкуренцията, са пазари на едро или на дребно, като съответният пазар има продуктово и географско измерение (чл. 152, ал. 1 от ЗЕС и чл. 8 от Методиката). Разделянето на пазарите на едро и дребно е в съответствие с Препоръката за съответните пазари. По отношение на продуктовото измерение на съответния пазар в Насоките ЕК посочва, че съответният пазар на продукти или услуги включва всички онези продукти или услуги, които са взаимозаменяеми или заместими в достатъчна степен не само поради техните обективни характеристики, благодарение на които са особено подходящи за задоволяване на постоянните нужди на потребителите поради техните цени или предназначение, но и поради условията на конкуренция и/или структурата на търсенето и предлагането на въпросния пазар. Продуктите или услугите, които са взаимозаменяеми в ниска степен или относително, не спадат към един и същ пазар. Следователно, НРО следва да започнат определянето на съответния пазар на продукти или услуги с групиране на продуктите или услугите, които потребителите използват за една и съща цел (крайна употреба).

В съответствие с европейското законодателство Методиката регламентира, че съответният продуктов пазар включва, всички обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги, за които е налице взаимозаменяемост при търсенето и взаимозаменяемост при предлагането (чл. 9 от Методиката).

След определяне на съответния продуктов пазар следва да се определи и неговото географско измерение. При определяне на географското измерение на посочените в Препоръката пазари на продукти и на услуги, НРО се ръководят от Насоките на ЕК. Географският пазар включва определена територия, в която се предлагат съответните взаимозаменяеми обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги и в която конкурентните условия са еднакви и се различават от тези в съседни географски райони (чл. 152, ал. 3 от ЗЕС).

Съответният географски пазар се определя при отчитане на следните два критерия (чл. 14 от Методиката):

1. покритие по територия на обществените електронни съобщителни мрежи;
2. наличие на еднакви законови и регулаторни изисквания за предоставяне на електронни съобщителни мрежи и/или услуги.

Въз основа на тези два основни критерия географските пазари могат да бъдат определени като местни, регионални, национални или покриващи територията на две или повече страни (например общоевропейски пазари; пазари, съвпадащи с територията на Европейското икономическо пространство или глобални пазари).

2.2. Анализ и оценка на съответния пазар

Целта на анализа и оценката на съответния пазар е КРС да установи наличието или липсата на ефективна конкуренция, т.е. да установи дали има предприятия със значително въздействие върху съответния пазар (чл. 154, ал. 2 от ЗЕС).

Предприятие със значително въздействие върху пазара е предприятие, което самостоятелно или съвместно с други се ползва от позиция, равностойна на господстваща, т.е. позиция на икономическа сила, позволяваща му да следва поведение

до съществена степен независимо от конкуренти, потребители и крайни потребители (§1, т. 50 от Допълнителната разпоредба на ЗЕС, чл. 14, т. 2 от Рамковата директива).

3. Определяне на предприятие със значително въздействие върху пазара и налагане на специфични задължения

Наличието на предприятие със значително въздействие върху пазара се установява въз основа на редица критерии. Преценката се основава на перспективен анализ на пазара (ex-ante), като се вземат предвид съществуващите пазарни условия. Като отправна точка на анализа и показател за пазарна мощ често се използват пазарните дялове. В т. 78 от Насоките ЕК подчертава, че съществуването на господстващо положение на пазара не може да бъде констатирано само въз основа на наличието на големи пазарни дялове и поради тази причина НРО следва да извършват подробен и цялостен анализ на икономическите характеристики на съответния пазар, преди да се произнесат за наличието на предприятия със значително въздействие върху даден пазар. В този смисъл, ЕК отбелязва, че НРО могат да измерят възможността на едно предприятие да следва поведение до голяма степен независимо от своите конкуренти, клиенти и потребители, като за целта използват набор от критерии, посочени в т. 78 от Насоките. В приложение II от Рамковата директива изрично се посочва, че критериите, които се прилагат за установяване наличието на предприятия със самостоятелно или съвместно значително въздействие върху пазара не са изчерпателно изброени, не са кумулативни, а списъкът от критерии дава насока при определяне съществуването на съвместно господстващо положение. Подобен подход е възприет както в Насоките на ЕК, така и на национално ниво. В Методиката е посочено, че изборът на критерии зависи от особеностите на съответния пазар, а тежестта на всеки от тях в общата оценка на пазара зависи от особеностите на разглеждания пазар. Наличието на значително пазарно въздействие се установява на базата на съвкупност от използваните критерии, които, взети самостоятелно, могат да не бъдат определящи.

Във връзка с посоченото, както и с оглед разпоредбите на Методиката, при определяне на дадено предприятие като предприятие със самостоятелно значително въздействие върху пазара КРС взема предвид неговия пазарен дял на съответния пазар и всички или някои от критериите, посочени в чл. 35 от Методиката. При определяне на дадено предприятие като предприятие със съвместно значително въздействие върху пазара КРС взема предвид всички или някои от критериите по чл. 36 от Методиката.

В т. 114 от Насоките ЕК посочва, че ако след извършен анализ дадено предприятие бъде определено като предприятие със значително въздействие върху съответен пазар, но не му бъдат вменени съответни регулаторни задължения, то това не съответства на новата правна рамка и по-специално на чл. 16, ал. 4 от Рамковата директива, т.е. регулаторът следва да наложи поне едно регулаторно задължение на предприятието, определено като притежаващо значително въздействие върху съответен пазар.

Съгласно чл. 150, ал. 1 от ЗЕС, КРС е компетентният орган, който може да налага специфични мерки в случаите, когато след извършен анализ на съответен пазар е установена необходимостта от налагането на такива.

В случаите, когато въз основа на анализ на съответния пазар се установи, че е налице ефективна конкуренция, КРС не налага специфични задължения на предприятията, предоставящи обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги на съответния пазар, а ако такива, са били наложени на предходен етап, КРС ги отменя (чл. 155 от ЗЕС).

В случаите, в които въз основа на анализ на съответния пазар се установи, че не е налице ефективна конкуренция, КРС определя предприятие или предприятия със значително въздействие върху пазара и налага на предприятието/предприятията специфични задължения. В случай, че са били наложени специфични задължения на предприятието или предприятията със значително въздействие върху пазара, КРС може да продължи действието им или да ги промени (чл. 156, ал. 1 и ал. 2 от ЗЕС).

4. Обхват на документа

Документът разглежда състоянието на българския пазар на мобилни мрежи и/или услуги и по-специално на предоставяната услуга на едро за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи. В него на база анализ на минал период от три години (2005 - 2007 г.) е извършена оценка на нивото на конкуренцията на съответния пазар и е направена прогноза за бъдещото му развитие за период от две години напред.

II. Обществено обсъждане и консултации с Европейската комисия. Сътрудничество с Комисията за защита на конкуренцията

С оглед спазване на принципите на консултативност и прозрачност, залегнали в европейската правна рамка и разпоредбите на националното законодателство, след определянето на съответния пазар и извършването на анализа и оценката му, КРС поставя на обществено обсъждане своя Проект на решение, с което се определя съответният пазар, анализира се и се оценява дали е налице ефективна конкуренция и, при липса на такава, се определя предприятие със значително въздействие върху съответния пазар като му се налагат, продължават, изменят или отменят специфични задължения.

Рамковата директива определя, че при извършване на анализи на съответните пазари на електронни съобщителни мрежи и/или услуги НРО следва да работят в тясна връзка със съответните органи по защита на конкуренцията на национално ниво. Целта е създаване на условия за ефективно взаимодействие и координация при осъществяване на законово определените правомощия на органите, както и за единното и непротиворечиво приложение на националното и европейското право в областта на електронните съобщения и конкуренцията. В тази връзка, в рамките на общественото обсъждане Проектът на решение се предоставя на КЗК за становище.

След приключване на процедурата по обществено обсъждане и съгласуване с КЗК, КРС изпраща на ЕК и на регулаторните органи на държавите-членки на ЕС Проекта на решение, който включва определянето на съответен пазар и неговия анализ и оценка. В случай, че в законоустановения срок не постъпят предложения от ЕК и регулаторните органи на държавите-членки на ЕС, регулаторът приема Проекта на решение. В случай, че постъпят предложения от ЕК и регулаторните органи на държавите-членки, КРС ги отразява в Проекта на решение преди окончателното му одобряване, като уведомява за това ЕК. Процедурата по взаимодействие и консултации с ЕК и НРО на държавите-членки на ЕС е уредена в Глава Четвърта, Раздел IV от ЗЕС.

Проведено обществено обсъждане със заинтересованите предприятия и съгласуване с КЗК

В съответствие с изискването на чл. 151, ал. 2 от ЗЕС КРС проведе обществено обсъждане на изготвения Проект на анализ на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи. В рамките на общественото обсъждане постъпиха становища от „Мобилтел“ ЕАД, „Космо България Мобайл“ ЕАД, „Българска телекомуникационна компания“ АД („БТК“ АД), „Транс Телеком“ ЕАД „Макс Телеком“ ООД и Сдружение за електронни комуникации (СЕК). Изготвеният Проект е съгласуван и от КЗК.

Постъпилите становища от предприятията в цялост са в Приложение № 1 към настоящия анализ, тъй като са част от процедурата по приемане на окончателния текст на анализа.

В настоящото изложение КРС е обединила становищата, изразени в рамките на общественото обсъждане, според засегнатите въпроси и съответните части на анализа, които засягат като е изразила общата си позиция по тях. В случаите, когато конкретни въпроси са засягани на няколко места в становището на дадено предприятие, КРС е обединила бележките на предприятието по съответния въпрос и е изложила цялостното си виждане по изложените аргументи. В случаите, когато е било възможно, КРС е

посочвала и конкретното място от становището, където е направена забележката и са посочени аргументите. Становището на КЗК е отразено в края на настоящия раздел.

А. Общи бележки по Проекта:

1. В рамките на общественото обсъждане е постъпило искане за определяне, анализ и оценка на пазара на достъп и генериране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи (СЕК). Мотивите за това искане са свързани с наличието на структурни бариери за навлизане на виртуални оператори на пазара на генериране на повиквания в мобилни мрежи, както и с необходимостта от анализ и оценка на възможността за налагане на специфични задължения за предоставянето на национален роуминг (пълните мотиви на сдружението могат да бъдат намерени в приложението към настоящия документ). В становището се изразява позиция за наличието на конкурентни проблеми, които могат да бъдат преодоляни чрез налагане на подходящи мерки на съответния пазар.

Според СЕК допълнителен аргумент за необходимостта от проучване от КРС на пазара за достъп и генериране на повиквания в мобилни мрежи е фактът, че по отменения ЗД, с Решение №1316 от 20.06.2006г., КРС е определила две предприятия („Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД) за оператори със значително въздействие върху пазара на мобилни далекосъобщителни мрежи предоставяне на гласови телефонни услуги чрез тях. На двата оператора са наложени задължения, свързани с взаимно свързване, без да се прави разграничение дали става въпрос за услуги по генериране или терминиране на гласови повиквания. Ето защо при анализ по новата регулаторна рамка е необходимо да се изследват и двата пазара по Препоръката на ЕК от 2003г. (Пазар 15 и Пазар 16). Подобен подход КРС е предприела при анализ на пазарите на национални и международни транзитни услуги в обществена телефонна мрежа за предоставяне на обществени телефонни услуги в определено местоположение в Република България. Тези пазари не попадат в обхвата на препоръчителните пазари, подлежащи на ex-ante регулиране, съгласно Приложението към действащата в момента Препоръка за съответните пазари от 2007г. Въпреки това, КРС е изследвала тези пазари с оглед необходимостта от потвърждаване, промяна или отмяна на така наложените задължения.

СЕК отбелязва, че в действащата Регулаторна политика за управление на радиочестотния спектър за граждански нужди, е предвидено изрично, че „... С оглед създаване на предпоставки за насърчване и развитие на конкуренцията на пазара на мобилни мрежи и услуги при необходимост КРС може да изиска от мобилните предприятия осигуряване на възможност за достъп до мрежите им по модела на MVNO (Mobile Virtual Network Operator).” Начинът КРС да реализира заявеното намерение е именно в процедурата по извършване на пазарни анализи да наложи съответните специфични задължения, като за целта е нужно да проучи пазара за генериране на повиквания в мобилни мрежи.

Наред с изложеното СЕК обръща и внимание, че КРС е стартирала процедури по предоставяне на ограничен ресурс – радиочестотен спектър за осъществяване на електронни съобщения чрез мобилна наземна мрежа по стандарт GSM. Едновременно с това, анализът на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи показва наличие на условия, при които осъществяването на дейност от страна на четвърти GSM оператор би се оказало значително затруднено. Допълнителни затруднения произтичат от характеристиките на наличния свободен ресурс – радиочестотен спектър. Обхватът с честота 1800 MHz е неподходящ за

изграждане на електронна съобщителна мрежа извън населените места, поради по-слабото проникване на радиовълните и следващата от това необходимост за разполагане на инфраструктура със значително по-голяма гъстота от нужната за предоставяне на услуги в обхват 900 MHz. Изграждането на такава инфраструктура е възпиращ фактор за навлизане на пазара за всяко предприятие, доколкото размерът на първоначално необходимата инвестиция би бил огромен, а предоставяните услуги идентични с тези на съществуващите предприятия, поради което завоюването на пазарни позиции, достатъчни за възвръщане на вложените средства и отчитане на положителни парични потоци, би било невъзможно.

Становище на КРС

КРС не може да приеме мотива, изразен от СЕК, че на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД са наложени задължения (по реда на ЗД (отм.)), свързани с взаимно свързване, без да се прави разграничение дали става въпрос за услуги по генериране или терминиране на гласови повиквания. За да е налице специфично задължение за предоставяне на дадена услуга следва това да бъде определено изрично. Към настоящия момент на мобилните предприятия не е налагано както с издадените индивидуални лицензии, така и с изричен акт задължението за предоставяне на едро на услугата генериране. В този смисъл тази услуга не се предоставя и по търговски начин в договорите за взаимно свързване между предприятията.

Вярно е, че в свои документи КРС е засегнала въпросите, свързани с мобилни виртуални оператори и със задължения за национален роуминг. В тази връзка предстои КРС да разгледа необходимостта от анализ на посочения в забележката съответен пазар.

2. В становището на „Мобилтел” ЕАД се посочва, че пазарът на терминиране на гласови повиквания в мобилна мрежа е сред основните пазари по взаимното свързване. Поради тази причина, определящо значение за неговото правилно анализиране за период от следващите две години имат разпоредбите на Наредбата за условията и реда за осъществяване на взаимно свързване и достъп. Въпреки това, окончателният текст на подзаконовия нормативен акт все още не е приет от комисията, което прави невъзможен цялостен и задълбочен анализ на закономерностите на пазара, тъй като липсва яснота относно нормативите разпоредби, които ще регламентират взаимоотношенията при предоставяне на достъп и осъществяване на взаимно свързване.

Становище на КРС

КРС счита изложената бележка за несъстоятелна. Не може да се приеме, че е „.....невъзможен цялостен и задълбочен анализ на закономерностите на пазара, тъй като липсва яснота относно нормативите разпоредби, които ще регламентират взаимоотношенията при предоставяне на достъп и осъществяване на взаимно свързване.”. КРС е спазила принципите на публичност и предвидимост като е поставила два пъти на обществено обсъждане Проекта на наредба за условията и редът за осъществяване на достъп до и/или взаимно свързване. Считаме, че е налице достатъчно информация както от проектите на подзаконови нормативни актове, така и от Проекта на анализ на съответния пазар, която информация очертава подхода, който

регулаторът възнамерява да предприеме по отношение на регулацията на достъпа и взаимното свързване.

3. Според „Космо България Мобайл” ЕАД КРС е приложила несъответстваща на закона процедура, водеща до пороци на Проекта и неспазване на изискванията на действащото законодателство.

Становище на КРС

КРС счита, че при изготвянето на Проекта стриктно е спазвала националното законодателство и намира изложената бележка за необоснована.

Б. По отношение състоянието на пазара на мобилни мрежи и услуги в България

1. „Мобилтел” ЕАД посочва като основен проблем в Проекта на пазарен анализ факта, че в него по никакъв начин не е идентифицирано изключително високото ниво на конкуренция в предоставянето на мобилни услуги на територията на страната. В тази връзка според предприятието трябва да бъдат анализирани и следните показатели, характеризиращи високото ниво на конкуренция на пазара на мобилни мрежи и услуги:

- намаляващ среден приход от абонат във всички сегменти и наличие на свързаните с това по-висок трафик и нужда от допълнителни инвестиции в мобилната мрежа;*
- средна цена за минута проведен разговор, намаляла с 30-40% само в рамките на последната една година;*
- себестойността на минута входящ разговор;*
- нарастващи разходи, свързани с обслужването на клиенти, и с повишаване качеството на предлаганите услуги;*
- анализ на високия ръст на проникване, повишеното търсене на мобилни гласови услуги и ниското търсене на услуги за мобилен широколентов пренос на данни, заради които се налага предприятията да инвестират значителни средства в технологично развитие на мрежите си.*

Становище на КРС

Раздел III от пазарния анализ, който разглежда състоянието на пазара на мобилни мрежи и услуги в България, няма за цел извършването на цялостен анализ на ефективността на конкуренцията на пазара на мобилни мрежи и услуги на дребно. Съдържанието на раздела има по-скоро обзорен и въвеждащ характер - да представи изчерпателна информация за пазара на мобилни мрежи и услуги.

Следва също да се има предвид, че пазарът, обект на този анализ, е пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи (включително продукти и услуги, свързани с него), а не пазара на мобилни услуги като цяло или пазара на мобилни мрежи и услуги на дребно. Определянето на съответния пазар, както и анализът и оценката доколко ефективна е конкуренцията на него се съдържат в раздели IV и V на документа.

КРС отчита, че пазарът на дребно на мобилни мрежи и услуги е тясно свързан с пазара на едро на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи. Тази връзка е разглеждана в раздели IV и V на съответния пазар, където е необходимо.

Следва да се отбележи, че към настоящия момент КРС не разполага с информация за стойността на минута входящ разговор в мобилни мрежи: за мобилните предприятия не е налице задължение за отчитане на разходите по услуги и съответно такава информация не е изисквана от КРС, като мобилните предприятия не са представили такива данни в рамките на общественото обсъждане или по друг повод, включително от „Мобилтел” ЕАД във връзка с цитираното по-горе становище.

Относителни дялове на мобилните предприятия

2. Според „Мобилтел” ЕАД при изследването на пазарните дялове не е отчетено обстоятелството, че достигнатото ниво на мобилна плътност и въвеждането на преносимост на номерата в страната предполагат по-нататъшно интензивно ниво на преразпределение на вече постигнатите показатели.

Също така, според предприятието съществува ясна тенденция за намаление с бързи темпове на потребителските цени през последните 3 години, което е основен признак за много високо ниво на конкуренция на пазара на мобилни услуги, произведен на пазара на едро за терминиране, и не е необходимо налагане на агресивни мерки по отношение на пазара на едро, тъй като крайните ефекти – конкуренция и засилващи се ползи за крайните потребители, са налице.

Становище на КРС

КРС отчита, че пазарът на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи е произведен на пазара на дребно на мобилни мрежи и услуги, като тази връзка е отчетена в раздели IV и V на документа. Що се отнася до споменатата тенденция за намаление на цените от последните три години, КРС е на мнение, че дори и да има намаление в средните цени на дребно, това по никакъв начин не е повлияло върху пазара на едро на услуги за терминиране на повиквания, като цените за терминиране в мобилни мрежи през разглеждания период са се запазили почти без промяна (единствената промяна е в края на периода в съответствие с Решение на КРС № 2/03.01.2008 г.). Считаме, че запазването на нивата на цените за терминиране за дълъг период от време от своя страна е задълбочило допълнително констатираните от КРС в анализа проблеми, свързани със „затварянето на трафик” в собствените мрежи на мобилните предприятия.

От друга страна, следва да се отбележи, че пазарът на терминиране на гласови услуги в индивидуални мобилни мрежи включва както гласовите повиквания, терминирани от други мобилни мрежи, така и повикванията, терминирани от други обществени телефонни мрежи в страната (фиксиран мрежи, мрежи от типа „точка към много точки”). Според КРС целите, преследвани с налагането на специфичните задължения на предприятията със значително въздействие върху съответния пазар не се изчерпват с ползи единствено за крайните потребители на собствените мрежи на мобилните предприятия, а са свързани с ползи за всички потребители на обществени телефонни услуги. Налагането на предложените мерки би оказало положителен ефект като цяло на пазарите на обществени телефонни услуги в България, най-вече по отношение преодоляването на проблемите, свързани с повикванията от други обществени телефонни мрежи към мобилни мрежи и повикванията между различни мобилни мрежи.

В. По отношение определянето на съответния пазар

Прилагане на теста на трите критерия

1. „Мобилтел” ЕАД обръща внимание, че критерият за наличие на самостоятелно значително въздействие върху пазара „контрол върху инфраструктура, която не може лесно да бъде дублирана” (чл. 35, т. 2 от Методиката) е посочен като структурна бариера за навлизане на пазара. Според предприятието в действителност обаче структурна бариера представлява не контролът върху собствената структура на определено предприятие, а необходимостта от изграждане на мрежова инфраструктура от страна на новонавлизащ участник на пазара. При изследване на този критерий, комисията е установила липса на т.нар. виртуални мобилни предприятия, които да осъществяват дейност, използвайки изградената от предприятията мобилна наземна мрежа. „Мобилтел” ЕАД пояснява, че оперирането на виртуални мобилни предприятия е характеристика на първо място на пазара за генериране на гласови повиквания и че липсата на такъв тип участници на пазара се дължи на факта, че до настоящия момент не е било отправяно искане за предоставяне на достъп за генериране. По тази причина според „Мобилтел” ЕАД не може да се направи извод, че такова искане би било отхвърлено, както и че липсата на MVNO на пазара представлява конкурентен проблем.

Предприятието е на мнение, че изследваният от КРС критерий за продуктово разнообразие е неотнормисим при определянето на съответен пазар и би следвало той да отпадне. При анализа на наличието на бариери за навлизане КРС би следвало да анализира наличието на абсолютни и стратегически бариери за навлизане на пазара с цел те да бъдат взети предвид при налагане на пропорционални специфични задължения.

Според „Мобилтел” ЕАД след изследването на възможностите за реализиране на икономии от обхвата от вече действащите предприятия, КРС е установила, че всички действащи предприятия притежават предимството да реализират такива. Впоследствие обаче, при определяне на специфични мерки за въздействие фактът, че мрежата на „БТК” АД като правопреемник на „БТК Мобайл” ЕООД е с разгърнат потенциал не е взет предвид, като е прието решение да не се налагат мерки за ценови контрол на предприятието.

Становище на КРС

Разгледаните в точка 2.1. на раздел IV бариери за навлизане на пазара се отнасят за пазара на мобилни мрежи и услуги като цяло. Това е така, тъй като ако едно предприятие има намерение да започне да предлага мобилни мрежи и услуги, то би навлязло както на пазарите на дребно, така и на пазарите на едро. На практика не съществува възможност едно предприятие да навлезе само и единствено на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, тъй като то терминира повиквания, с цел да обслужи потребителите си на дребно, до които да достигат тези повиквания. По тази причина при анализа съгласно критерия са взети предвид и бариерите, които са налице и на пазарите на дребно. Въпреки че разглежданият критерий „ниво на предлагане на пазара” (продуктово разнообразие) е точно такъв тип бариера, КРС е склонна да приеме забележката и да го да не го вземе предвид при анализа (отразено в т. 2.1. в Раздел IV).

Ако едно предприятие възнамерява да навлезе на пазара на мобилни мрежи и услуги, то има пред себе си две възможности – да изгради собствена инфраструктура, чрез която да предоставя услуги или да наеме мрежови елементи/капацитет от предприятие с изградена вече мобилна наземна мрежа. По тази причина са разгледани отделно двата критерия – „контрол върху инфраструктура, която не може да бъде лесно дублирана” (във връзка с възможността за предоставяне на достъп до определени елементи от мобилните мрежи на вече действащите на пазара предприятия) и „необходимост от високи първоначални капиталови вложения за изграждане на мобилна наземна мрежа” (по отношение на възможността новонавлизащ участник на пазара да изгради собствена мрежова инфраструктура).

КРС подчертава, че предоставянето на достъп до мрежови елементи от мобилните наземни мрежи и свързаното с това навлизане на виртуални мобилни оператори е изтъкнато единствено като потенциална възможност за навлизане на пазара, а не като конкурентен проблем. Поради факта, че анализът на съответния пазар се извършва ex-ante, КРС не може да изключи подобна възможност. От друга страна, имайки предвид високото проникване на мобилни услуги в България, КРС счита, че е напълно възможно в бъдещия двугодишен период да бъде отправено искане за предоставяне на достъп за генериране към някое от действащите на пазара предприятия от потенциален MVNO.

Във връзка с горепосоченото, КРС предлага редакция на текста във връзка с критерия „наличие на високи и непреходни бариери за навлизане на пазара”, отразена в т. 2.1. в Раздел IV).

По отношение на наложените от КРС ценови мерки, становището на КРС е на систематично място в настоящото изложение.

Липса на възможност за стимулиране и развитие на конкуренцията

2. „Мобилтел” ЕАД изтъква факта, че при анализиране на наличието на възможност за стимулиране на конкуренцията комисията изхожда от специфичния монополистичен характер на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи и наличието на 100 % пазарен дял на съответния пазар на едро. Същевременно, като фактор, който би пречатвал конкуренцията, е отчетено високото ниво на насищане на пазара при предоставяне на услуги на дребно на крайни потребители, което не кореспондира с предоставянето на услуги на едро.

Предприятието пояснява, че КРС се е позовавала на статистически данни, според които почти половин милион души използват услугите на повече от едно мобилно предприятие, но не е анализирала този фактор като такъв разкриващ високо ниво на запознатост на българския потребител с пазарните условия и предполагащ стимулиране на предприятията да предоставят по-изгодни условия, включително на пазара на едро като повишава нивото на конкурентоспособност на пазара на терминиране на гласови повиквания и говори за наличие на покупателна способност на крайните потребители и възможност да оказват влияние върху търговската политика на предприятията.

Становище на КРС

КРС разглежда степента на насищане на пазара с цел да разкрие доколко съществува възможност за резки промени в конкурентната среда на дребно, свързани с

привличане на нови потребители, рязко преразпределение на настоящите абонати, както и възможно навлизане на предприятия, които биха могли да привлекат част от потребителите на действащите в момента на пазара предприятия. КРС не счита, че за периода на анализа по някакъв начин потребителите на дребно са оказали влияние върху цените и условията на едро на мобилните предприятия. Високото ниво на насищане на пазара не възпрепятства конкуренцията на пазара на едро, а по-скоро при наличието му чрез пазарите на дребно *не може да се стимулира* конкуренцията.

Съответен продуктов пазар

3. СЕК смята, че във връзка с публикации в пресата, съдържащи твърдения, че „РТК” ЕООД е отправила уведомление до КРС за намерението си да преустанови предоставянето на услуги посредством мрежа по стандарт NMT и/или CDMA от 05.08.2008 г. и в случай, че такова уведомление действително е представено в Комисията, изследването на пазарните позиции и дейността на предприятието чрез тези стандарти в периода 2005 – 2007 г. не е нужно. В тази връзка СЕК не разбира и необходимостта от определяне на отделен обособен пазар на едро за терминиране на гласови повиквания в мрежата по стандарт NMT и/или CDMA на „БТК” АД. В случай, че NMT мрежата на „РТК” ЕООД (впоследствие вляло се в „БТК Мобайл” ЕООД, което на свой ред е в процедура по вливане в „БТК” АД) е спряна от м. август т.г., то според сдружението би следвало да бъдат определени не четири, а три пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в мобилни мрежи, и трите по стандарт GSM и UMTS – тези на „БТК” АД, „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД.

Становище на КРС

С решение № 1064 от 26.06.2008 г. КРС даде разрешение за прехвърляне на индивидуална лицензия № 114-01053/04.11.2004 г. за осъществяване на далекосъобщения чрез обществена далекосъобщителна подвижна клетъчна мрежа по стандарт NMT и/или CDMA с национално покритие от „РТК” ЕООД на „БТК” АД. Към настоящия момент в КРС не е постъпвало официално уведомление, чрез което да е заявено преустановяване на предоставянето на мобилни услуги чрез мрежа по стандарти NMT и/или CDMA. В тази връзка и предвид обстоятелството, че наложените мерки имат за цел да въздействат на развитието на конкуренцията занапред, КРС не би могла да не вземе предвид осъществяването на дейност от „БТК” АД по предоставяне на мобилни услуги чрез мрежа по стандарти NMT и/или CDMA.

Г. По отношение анализа и оценката на съответния пазар

1. Според „Мобилтел” ЕАД анализ и оценка на наличието на възможности за прехвърляне на пазарна сила на свързани пазари не са извършени от КРС, но въпреки това подобна възможност е отчетена като реалност за „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД при определяне на специфичните мерки за въздействие. Същевременно, след като е одобрила прехвърлянето на правото за предоставяне на мрежи и услуги по стандарт NMT/CDMA, а впоследствие и на мрежа по стандарт GSM/UMTS, съответно от „РТК” ЕООД и „БТК Мобайл” ЕООД върху „БТК” АД, КРС е намерила основания за минимална регулаторна намеса по отношение на предприятието със значителна пазарна сила на два от четирите дефинирани пазара.

Предприятието пояснява, че липсва изследване на връзката между пазарите на едро за терминиране на гласов трафик в мобилна мрежа и пазарите на дребно за предоставяне на фиксирана телефонна услуга, като по този начин не са отчетени съществени потенциални конкурентни проблеми, идентифицирани като типични в Общата позиция на ГЕР. „Мобилтел” ЕАД твърди, че по този начин КРС осигурява неограничена възможност за ценова спекулация, крос-субсидиране, налагане на цени, преливане на средства, прехвърляне на пазарна сила на хоризонтално и вертикално свързани пазари, обвързано предлагане на продукти и т.н., като тези конкурентни проблеми са не просто потенциални, а представляват трайна търговска практика на „БТК” АД.

Становище на КРС

При извършването на пазарните анализи съгласно Европейска регулаторна рамка 2002 КРС разглежда съответните пазари като част от единния вътрешен пазар на електронни съобщения, отчитайки свързаността между всеки един от пазарите. Този подход е залегнал както при анализа относно ефективността на конкуренцията, така и при обосновката на предложените специфични задължения на предприятията със значително въздействие върху съответните пазари. Следвайки подобен подход, КРС идентифицира на всеки един от съответните пазари възможността предприятията със значително въздействие на него да оказват влияние върху свързани пазари на електронни съобщения.

Конкретно при анализа на съответния пазар на едро на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи се изследва възможността доколко предприятията със значително въздействие върху съответния пазар могат да използват своето въздействие в посока оказване на отрицателно влияние върху конкуренцията на свързани пазари. Заключениета, до които КРС стига в Проекта на анализ отчитат възможността „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД, предприятията с най-силни позиции на пазара на мобилни услуги на дребно, да оказват отрицателно влияние върху конкуренцията на свързани пазари. По тази причина КРС е на мнение, че е необходимо на двете предприятия да бъдат наложени специфични задължения (конкретно задължението за разделно счетоводство), чрез които да бъдат ограничени опитите им за прехвърляне на пазарна сила от пазара на мобилни мрежи и услуги на свързани пазари.

От друга страна, при анализа на съответните пазари на едро на генериране на повиквания от определено местоположение на обществени телефонни мрежи и на терминиране на повиквания в определено местоположение на индивидуални обществени телефонни мрежи, КРС стига до заключения, които отчитат възможността „БТК” АД, предприятието с най-силни позиции на пазарите на обществени телефонни услуги, предоставяни в определено местоположение, да оказва отрицателно влияние върху конкуренцията на свързани пазари. Специфичните задължения, наложени на предприятието на тези пазари (конкретно задължението за разделно счетоводство, което при прилагането си обхваща както пазарите на обществени телефонни услуги, предоставяни в определено местоположение, така и останалите пазари на които дружеството осъществява дейност), имат за цел да ограничат възможността му да прехвърля пазарна сила от пазарите на обществени телефонни услуги, предоставяни в определено местоположение, на свързани пазари.

Следва да се отбележи, че КРС е в процес на определяне, анализ и оценка на пазарите на дребно на достъп до и обществени телефонни услуги, предоставяни в определено местоположение – пазари, на които „БТК” АД отново има силни позиции.

Именно в рамките на анализа на тези пазари КРС разглежда подробно ценовата и продуктовата политика на историческото предприятие на дребно, като заключенията от анализа са основа за предложени специфични задължения за предприятието на съответните пазари на фиксирани услуги на дребно.

Именно в съответствие с бележката на „Мобилтел“ ЕАД КРС е приложила хоризонтален и вертикален подход при анализа и оценката на различните пазари на едро и дребно, с цел изследване на възможността за прехвърляне на пазарна сила и точното идентифициране на съществуващи и потенциални конкурентни проблеми, като специфични задължения със съответна тежест се налагат единствено на тези съответни пазари, на които е необходимо, спазвайки принципа, заложен в чл. 5 на ЗЕС за свеждане на регулаторната намеса до минимално необходимото.

Критерии, използвани при анализа на ефективността на конкуренцията и определяне на предприятия със значително въздействие върху съответния пазар

2. „Мобилтел“ ЕАД твърди, че КРС необосновано е изследвала единствено четири от всички възможни критерии за установяване на наличие на предприятие със значително въздействие върху пазара, като липсват аргументи за останалите, посочени в Методиката критерии, са приети за неотносими към анализа на настоящия пазар. Предприятието счита, че липсата на анализ на всички критерии, относими към анализа на настоящия пазар свидетелства за субективизъм, както и за едностранчив подход от комисията и посочва допълнителни критерии, които трябва да бъдат взети предвид:

- *общ размер на предприятието;*
- *контрол върху инфраструктура, която не може да бъде лесно дублирана;*
- *лесен и привилегирован достъп до капиталовите пазари и/или финансови ресурси;*
- *наличие на продуктово разнообразие;*

Становище на КРС

КРС счита, че чрез изследването на критериите пазарен дял, наличие на бариери за навлизане и разширяване на съответния пазар, недостатъчна или слаба покупателна способност, както и цени и ценова политика, са представени достатъчно доказателства, че четирите предприятия, обект на този пазарен анализ, притежават значително въздействие върху съответните продуктови пазари, включващи собствените им мрежи. Както изрично е споменато в точка 2 на раздел V „Критерии, използвани при анализа на ефективността на конкуренцията и определяне на предприятия със значително въздействие върху съответния пазар“, изследването на други критерии (включително критериите, споменати от „Мобилтел“ ЕАД и посочени по-горе), не би променило по никакъв начин заключенията относно това дали предприятията имат или не значително въздействие върху съответните пазари. Напомняме, че съгласно чл. 77 от Насоките и чл. 29 от Методиката КРС следва да прецени кои от изброените в чл. 78 от Насоките, съответно чл.156, ал.3 и ал. 4 от ЗЕС и чл. 35 и чл.36 от Методиката критерии да бъдат анализирани. По тази причина КРС категорично отхвърля отправените критики за субективизъм и едностранчив подход по отношение на избора на критерии, които да бъдат анализирани.

Пазарен дял

3. „Мобилтел” ЕАД изтъква, че КРС е приела, че всяко от предприятията притежава 100 % пазарен дял на съответния пазар, като същевременно обаче, в хода на анализа, комисията неколkokратно се позовава на общия пазарен дял на всяко от предприятията във връзка с налагането на конкретни специфични задължения.

Предприятието цитира чл. 33 от Методиката, според който КРС следва да вземе предвид динамиката в размера на пазарните дялове за определения от нея минал период (2005-2007 г.) и потенциалните възможности за изменение до две години напред. Според „Мобилтел” ЕАД комисията е извършила некоректен анализ на закономерностите на изменение на относителните дялове, като не отразява действителното състояние на тяхното преразпределение. Друг проблем според предприятието е свързан с това, че дефинирането на пазара като терминиране в индивидуални мрежи не означава автоматично, че предприятието притежава значително въздействие на този пазар, а това зависи от степента на популателната способност и влиянието на тази популателна способност върху поведението на предприятието, както и от други фактори, които потенциално ограничават пазарната сила (Обяснителна бележка към Препоръката за съответните пазари).

Становище на КРС

Съгласно чл. 33 от Методиката КРС следва да вземе предвид „динамиката по отношение на пазарните дялове на предприятията на съответния пазар”. КРС напомня, че разглежданият в документа съответен пазар е пазарът на *терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи*, на който всеки от участниците притежава 100% пазарен дял на дефинирания продуктов пазар, включващ съответно всяка отделна мобилна наземна мрежа. При изследване на динамиката на пазарните дялове в минал период, следователно, е необходимо да бъде разгледана „динамиката” на тези стопроцентови пазарни дялове (поради естеството на пазара не може да се очаква те да се променят). КРС счита, че при анализа съгласно критерия „пазарен дял” не е коректно да се допуска позоваване на пазарните дялове на предприятията на друг пазар (в случая на пазара на мобилни услуги на дребно), като това би било в разрез с принципите, залегнали в Европейска регулаторна рамка 2002.

Във връзка с посоченото по-горе, в случаите когато КРС се позовава на пазарните дялове на предприятията на други пазари (извън анализа съгласно критерия „пазарен дял”), тя използва термина *относителни дялове*. Относителните дялове на предприятията, изчислени на база потребители на дребно, общи приходи, брой терминирани минути на едро и др. са използвани от КРС в рамките на анализа с оглед отчитането на връзката между съответния пазар на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи с други тясно свързани пазари като пазара на мобилни мрежи и услуги на дребно.

КРС е посочила в анализа, че дефинирането на отделни продуктови пазари, обхващащи всяка една мобилна наземна мрежа, както и производните от тях стопроцентови пазарни дялове не означават автоматично, че предприятията имат значително въздействие върху пазара. КРС отчита, че това е *предпоставка* предприятията да определят независимо своите цени за терминиране, което може да доведе до проява на значително въздействие върху съответния пазар. По тази причина КРС изтъква в анализа, че „пазарният дял сам по себе си е недостатъчен за извеждането на категорично заключение дали дадено предприятие има значително въздействие

върху пазара и трябва да се разглежда в неразривна връзка с критерии, заложи в чл. 78 от Насоките и чл. 35 и чл.36 от Методиката”. В тази връзка в раздел V на документа са разгледани допълнителни три критерия, които потвърждават предположението, че предприятията имат значително въздействие върху пазара, сред които е и популателната способност.

С цел по-ясна формулировка на интерпретирането на стопроцентовия пазарен дял на всяко предприятие, КРС предлага редакция на т. 2.1. от раздел V на анализа.

Наличие на бариери за навлизане и разширяване на съответния пазар

4. Според „Мобилтел” ЕАД при анализа на бариерите за навлизане на пазара КРС следва да обърне задълбочено внимание върху това, че „БТК” АД в качеството си на историческо фиксирано предприятие притежава контрол върху "съществено съоръжение" по смисъла на Регулаторна рамка 1998 г. на ЕС, както и върху инфраструктура за колокиране и разполагане на съоръжения, с каквито никой от останалите участници на пазара не разполага. „Мобилтел” ЕАД е на мнение, че това представлява съществено конкурентно предимство и ефективен механизъм за спестяване на значителни разходи.

Предвид положението на „БТК” АД като de facto монополист на пазара на фиксирани мрежи и услуги в страната, както и предвид контрола върху важни активи и ресурси, чието дублиране е практически невъзможно, според „Мобилтел” ЕАД КРС следва да приеме, че предприятието има възможност да наложи абсолютни бариери по отношение както на съществуващите, така и на новонавлизащите предприятия.

Според предприятието стратегически бариери възникват в резултат на стратегическото поведение на предприятията, които предоставят електронни съобщителни мрежи и/или услуги на съответния пазар, като това стратегическо поведение може да бъде ценово и неценово. „Мобилтел” ЕАД смята, че предвид изложените в неговото становище примери за наличие на крос-субсидиране и активната промоционална дейност на обвързани оферти, основани на контрола върху предоставянето на стратегически технологии като ADSL, е очевидно, че „БТК” АД създава стратегически бариери за всички останали съществуващи и потенциални участници, както на мобилния, така и на фиксирания пазар.

Становище на КРС

При анализа на бариерите за навлизане на пазара, т. 2.2. от раздел V, КРС разглежда навлизането на нови предприятия на вече дефинираните продуктови пазари, обхващащи всяка от мрежите на всички активни към момента на анализа предприятия на пазара на мобилни мрежи и услуги. В този смисъл, контролът върху собствената инфраструктура е посочен като непреодолима бариера, поради факта, че съществува технологично ограничение, при което единствено предприятието, собственик на дадена мрежа, има възможност да терминира дадено гласово повикване, предназначено за негов потребител. От тази гледна точка всяка една от мрежите, съставляваща отделен продуктов пазар, може да бъде разгледана като съществено съоръжение.

КРС е съгласна с изразеното твърдение, че съществуват бариери, произтичащи от стратегическото поведение на „БТК” АД. Посочените в становището бариери, свързани с контрола върху важни активи и ресурси и необоснованото пакетиране на

услуги обаче могат да се възприемат като бариери за навлизане на пазарите на дребно на обществени телефонни услуги, предоставяни в определено местоположение, които са не са обект на настоящия анализ. По тази причина КРС не счита, че е необходимо да се спира подробно на тях в настоящия документ (въпреки това, тези бариери са описани накратко в Раздел IV, т.2.1. Наличие на високи и непреходни бариери за навлизане на пазара).

Недостатъчна или слаба покупателна способност

5. „Космо България Мобайл” ЕАД и „Мобилтел” ЕАД възразяват срещу заключението, че на пазара липсва предприятие, което има възможност да окаже въздействие върху цената на терминиране в индивидуални мобилни мрежи. Според тях през последните няколко месеца „БТК” АД прави опити да оказва въздействие с всички средства, вкл. и принуда върху „Космо България Мобайл” ЕАД и „Мобилтел” ЕАД да намалят цените си за терминиране. Според предприятията на КРС е служебно известно писмото на „БТК” АД, с което „Космо България Мобайл” ЕАД и „Мобилтел” ЕАД са “предупредени” от „БТК” АД, че считано от 15 септември 2008 г., компанията ще започне едностранно прилагане на по-ниски цени за терминиране в мобилните мрежи на двете предприятия. Към момента на подготовката на становището на предприятието, „Космо България Мобайл” ЕАД отчита ново активизиране на „БТК” АД, която прави пореден опит да се намеси и да въздейства върху независимостта на регулатора чрез изпращане на над 500 писма до различните органи на държавна власт – законодателна, изпълнителна, съдебна и даже до Европейската комисия с “молба” да се присъединят към инициативата за намаляване на цените за терминиране в мобилни мрежи. Според „Космо България Мобайл” ЕАД и „Мобилтел” ЕАД може да се приеме, че като резултат от натиска на „БТК” АД в настоящия анализ са определени нива на цени за терминиране, от които става ясно, че КРС има намерение да допусне неизпълнение на собственото си решение по определяне на поетапно намаление на цените за терминиране от януари 2008 г. В тази връзка двете предприятия считат, че не е допустимо КРС да твърди, че “липсва предприятие, което има възможност да оказва въздействие върху цените за терминиране на гласови повиквания”. Според предприятията поведението на „БТК” АД показва, че е налице предприятие, което има възможност да оказва въздействие върху цените за терминиране в мобилни мрежи, още повече, че според тях „БТК” АД е в състояние да изпълни “заканата си” поради обстоятелството, че по договорите за взаимно свързване с двете предприятия дружеството е нетен платец както на “Космо България Мобайл” ЕАД, така и на „Мобилтел” ЕАД.

Становище на КРС

КРС е съгласна с мнението, че на пазара на терминиране на повиквания в индивидуални мобилни мрежи „БТК” АД прави опити за оказване на натиск чрез своята покупателна способност. КРС е запозната с изтъкнатите в становищата примери, но е на мнение, че всеки един от тях е *опит* за оказване на натиск чрез покупателна способност. Както е известно, нито един от цитираните случаи не е постигнал основната си цел – да доведе до реално изменение в цените за терминиране на гласови повиквания, изходящи от фиксираната мрежата на „БТК” АД към мрежите на мобилните предприятия. Това говори за недостатъчна покупателна способност от страна на „БТК” АД.

На следващо място във връзка с изложеното и с оглед приложените писмени доказателства от „Мобилтел” ЕАД към становището на предприятието, КРС счита, че „Мобилтел” ЕАД не следва да обсъжда едностранно въпроса за постигнатите договорености за взаимно свързване между „Мобилтел” ЕАД (фиксирана мрежа) и „БТК” АД (мобилна мрежа по стандарт GSM и UMTS), без да се обсъждат постигнатите договорености за взаимно свързване между „Мобилтел” ЕАД (фиксирана мрежа) и „БТК” АД (фиксирана мрежа).

6. „Мобилтел” ЕАД смята, че изследването на покупателната способност на „БТК” АД единствено като фиксирано предприятие не е коректно и би трябвало да се анализира покупателната способност на „БТК Мобайл” ЕООД и „РТК” ЕООД, съответно и на „БТК” АД като техен правопреемник, тъй като преценката за наличие или липса на покупателната способност се прави не само за предприятията, реализиращи най-голямо потребление на услугата терминиране. Предприятието твърди, че според чл. 35, т. 4 на Методиката трябва да се анализира дали дадено предприятие има потребители със силни позиции при водене на преговори, които упражняват значително въздействие върху конкуренцията, следователно трябва да се изследват и потребителите на „БТК Мобайл” ЕООД, които закупуват голям дял от предлаганите от предприятието услуги и реализират значителна част от постъпленията на предприятието. Според „Мобилтел” ЕАД тук е мястото да се изследват договорите за взаимно свързване между „БТК” АД и всяко едно от мобилните предприятия от една страна, и от друга страна между отделните мобилни предприятия, както и обстоятелствата при които ценовите нива са уговорени.

Становище на КРС

Според чл. 35, т. 4 на Методиката „покупателна способност е налице, когато ... потребители закупуват голям дял от предлаганите от предприятието електронни съобщителни мрежи и/или услуги, реализират значителна част от постъпленията на предприятието...”. Във връзка с това, при анализа съгласно критерия „недостатъчна или слаба покупателна способност” КРС изследва доколко предприятията, закупили най-голям обем минути терминиране в мобилна мрежа в периода 2005-2007 г., могат да оказват влияние върху цените за терминиране, предлагани от четирите мобилни предприятия. Трите предприятия, чиято покупателна способност е анализирана, са „БТК” АД (единствено като фиксирано предприятие, тъй като изследваният период предхожда правопреемството на дейността на „БТК Мобайл” ЕООД и „РТК” ЕООД), „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД. Не е разгледана покупателната способност на „БТК Мобайл” ЕООД и „РТК” ЕООД, тъй като обемите минути терминиран трафик, закупени от двете предприятия през 2007 г. са съответно 8,47% и 0,07% от общо всички минути, терминирани в мрежите на мобилните предприятия. КРС е на мнение, че при такъв ограничен по обем трафик не може да предполага значителна покупателна способност на което и да е от двете предприятия.

Следва да се отбележи, че анализът съгласно този критерий обхваща единствено предприятията, закупили най-голям обем минути терминиране, тъй като другите възможности за оказване на влияние чрез потребителската сила, залегнали в Методиката (информираност за други доставчици, възможност за смяна на доставчика, възможност предприятията да започнат сами да предоставят дадената услуга) на практика са невъзможни заради естеството на услугата терминиране, която не може да

бъде предоставена от друго предприятие, освен от предприятието, абонат на което е страната, за която е предназначено дадено повикване.

КРС не счита, че предвид обстоятелството на правоприемство на дейността на „БТК Мобайл” ЕООД и „РТК” ЕООД от страна на „БТК” АД е възможно да настъпи промяна в покупателната способност на „БТК” АД за разглеждания бъдещ двугодишен период. Една от причините, поради която „БТК” АД няма да има стимул да се откаже от закупуването на услуги за терминиране от останалите две мобилни предприятия се дължи на факта, че абонатите на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД са общо 89,2% от всички абонати на мобилни услуги. При отказ от закупуване на услуги за терминиране от двете мобилни предприятия „БТК” АД ограничава възможността на своите потребители да се свързват с огромен брой потребители на мобилни мрежи, което вероятно би довело до отлив на потребителите на „БТК” АД, които биха предпочели услугите на алтернативни предприятия, предоставящи възможност за свързване с възможно повече потребители на други мрежи.

С цел по-голяма яснота, КРС предлага редакция на текста на т.2.3 от Раздел V на анализа.

Във връзка с бележката на предприятието КРС не счита, че е наложително да се извършва анализ на сключените договори за взаимно свързване, тъй като те не дават информация за обема на ползваната услуга терминиране.

Цени и ценова политика

7. „Мобилтел” ЕАД изтъква, че при анализирането на динамиката на цените за терминиране КРС твърди, че високите нива и асиметричността в ценовата политика спрямо фиксирани и мобилни мрежи са определени от първото мобилно предприятие „Мобилтел” ЕАД. Предприятието напомня, че в действителност то не е първото мобилно предприятие на територията на страната и че цените за терминиране както от мобилни, така и от фиксирани мрежи са определени от „РТК” ЕООД, чийто правопреемник и предишен едноличен собственик е „БТК” АД. В тази връзка, следва да бъде отчетен фактът, че „Мобилтел” ЕАД е първото навлязло мобилно предприятие по стандарт GSM и е било подложено на дискриминационно отношение от историческото фиксирано предприятие, както и че цените за терминиране са били определени от предприятие, собственост на „БТК” АД.

Становище на КРС

Във връзка с бележката КРС изменя текста на т. 2.4.1. на Раздел V.

Динамика на цените за терминиране

8. „Мобилтел” ЕАД твърди, че цените, определяни от мобилните предприятия за терминиране в мобилни мрежи и в частност тези за терминиране в мрежата на „Мобилтел” ЕАД съответстват на изискванията на специфично секторното законодателство, както и на разпоредбите в областта на защитата на конкуренцията. Според предприятието внимание заслужават изводите на КЗК съгласно Решение № 187 от 06.07.2005 г. и Решение № 504 от 24.06.2008 г., че цените на „Мобилтел” ЕАД са определени съобразно с действащото законодателство и

нивата на тези цени не са увредили интересите на конкурентите, като същевременно е обсъдена липсата на предполагаемата практика на "затваряне на трафик". „Мобилтел” ЕАД напомня, че цената за терминиране на гласов трафик от мобилна в мобилна мрежа в България е била по-ниска от средната за територията на ЕС до 2006 г., което означава, че през 2004 г. „Мобилтел” ЕАД е прилагало с 30 % по-ниски цени от средните за ЕС. Предвид асиметричните нива на трафика в предходните периоди, това обстоятелство е било в полза на предприятията с по-малък пазарен дял, като им е позволило ефективно навлизане на пазара.

Становище на КРС

КРС е съгласна с твърдението, че цените за терминиране на повиквания в мрежата на „Мобилтел” ЕАД са определени съобразно действащото законодателство и никъде в анализа не е го е оспорила. Що се отнася до споменатите решения на КЗК, то те се отнасят до евентуалната злоупотреба с господстващо положение на „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и „БТК Мобайл” ЕООД (съгласно чл. 18, т. 1 от ЗЗК). Съгласно прилагания подход на ex-post регулиране в своите решения, КЗК се произнася по отношение на минал период и фактически действия, предприети от предприятието, с които то предполагаемо е увредило конкуренцията. Конкурентните проблеми, разгледани от КРС в анализа, са проблеми, които *потенциално* могат да възникнат на съответния пазар в перспектива. Регулацията, която КРС е оправомощена да прилага на съответните пазари на електронни съобщения е ex-ante ориентирана, като налагането на определени мерки по отношение на предприятията със значително въздействие върху пазара има за цел да се предотврати нарушаването на условията за конкуренция – т.е. цели се създаването на предпоставки за пазарни условия, при които да не е необходима намесата на ex-post регулатора. КРС е на мнение, че решенията на КЗК заслужават внимание, особено що се отнася до разгледаните в тях конкурентни проблеми, но в конкретния случай те не могат да бъдат достатъчно доказателство за липсата на възможност в бъдеще предприятията със значително въздействие да увредят с действията си конкуренцията на разглеждания или свързани с него пазари.

КРС е съгласна, че цитираната в становището на предприятието цена за терминиране на гласови повиквания от други мобилни мрежи до 2006 г. е била по-ниска от средноевропейската, като това е отразено и в Проекта на анализ (фигура 14). Това наистина може да е повлияло положително на пазара на мобилни услуги на дребно, и по-специално при навлизането на „Космо България Мобайл” ЕАД на него през 2001 г. КРС напомня обаче, че в периода 2006-2007 г. цената за терминиране от мобилна в мобилна мрежа е запазила своето равнище, докато средноевропейската е намаляла с 12,1%.

Следва да бъде споменато също, че поне от 2000 г. насам цената за терминиране на гласови повиквания от фиксирана в мобилна мрежа е по-висока от средноевропейската, като разликата между тях достига 7,1 евроцента към края на 2007 г. Това несъмнено е оказало своето отрицателно влияние върху пазарите на обществени телефонни услуги, предоставяни в определено местоположение.

С оглед на изложеното, КРС е на мнение, че е необходимо на предприятията със значително въздействие върху съответния пазар да бъдат наложени специфични ценови задължения, свързани с намаляването на цените за терминиране в мобилни мрежи.

Ценова политика по отношение на повиквания към фиксирани мрежи

9. „Транс Телеком“ ЕАД обръща внимание на факта, че в таблица 6 са посочени различни средни цени за повиквания на дребно към абонати на „БТК“ АД и абонати на останалите фиксирани оператори. Предприятието отчита, че мобилните предприятия никъде не посочват различни цени за повиквания към отделните оператори на фиксирани мрежи и съветва да бъде уточнено как са изчислени представените средни цени на дребно.

Становище на КРС

Разликата в средните цени на дребно за повиквания от мобилни мрежи към фиксирани мрежи се дължи на включените в тарифните планове на мобилните предприятия обеми трафик (безплатни минути) към фиксирани мрежи, като най-голямо влияние върху понижаването на средната цена на дребно за повиквания към фиксираната мрежа на „БТК“ АД оказват обемите включени минути за повиквания към фиксираната мрежа на „БТК“ АД в голяма част от тарифните планове на мобилната мрежа на предприятието. Така представените цени не са тарифни, а са изчислени като средни съгласно съответно реализираните трафик в минути и приходи.

КРС приема забележката за липсата на уточнение за това как са изчислени представените цени на дребно, като това е отразено в т. 2.4.2. на Раздел V, бележка под черта 53.

10. Според „Мобилтел“ ЕАД в Проекта необосновано се прави сравнение между цените за терминиране в мобилна мрежа и цените за терминиране във фиксирана мрежа, като въз основа на разликата в нивата на тези два вида цени се стига до извода, че е налице ценова дискриминация, осъществявана от мобилните предприятия. Според предприятието направеното сравнение, обосноваващо наличие на ценова дискриминация, е некоректно и неправилно, тъй като никъде в страните от ЕС не е налице симетрия между цените за терминиране в мобилни мрежи и тези за терминиране във фиксирани мрежи. Предприятието пояснява, че въвеждането на симетрия между тези цени не се коментира нито в Общата позиция на ГЕР относно симетричност на цените за терминиране на трафик във фиксирани мрежи и за симетричност на цените за терминиране в мобилни мрежи, нито в проекта на ЕК за Препоръка относно нивата на цените за терминиране на гласов трафик. В Препоръката се предвижда налагането на симетрични цени за терминиране в мобилни мрежи да бъде въведено като правило за НРО. Поради изтъкнатите причини „Мобилтел“ ЕАД счита за некоректно сравняването на цените за терминиране в мобилни и за терминиране във фиксирани мрежи.

Становище на КРС

КРС споделя бележката, че достигането на еднакви нива на цените за терминиране в различните мрежи не е залегнало в регулаторната рамка на ЕС. В същото време следва да се отбележи, че така цитираната част от анализа няма за цел да изтъква наличието на асиметрия между цените за терминиране на повиквания в мобилни и във фиксирани мрежи. В тази връзка, формулировката на текста е редактирана с цел максимална яснота на изложението. КРС обаче продължава да бъде на мнение, че голямата разлика в абсолютно изражение между цените за терминиране в

мобилна и във фиксирана мрежа води до дискриминиране на фиксираните предприятия, които не могат да предоставят на своите потребители конкурентни оферти на дребно за обаждания към мобилна мрежа, което води от една страна до отлив на потребители, които предпочитат да заменят своите фиксирани телефонни услуги с мобилни, а от друга – до необосновано прехвърляне на финансови средства от пазара на фиксирани телефонни услуги към този на мобилни поради големите разлики в цените за терминиране на повиквания и оттам в паричните потоци, свързани с разплащанията между предприятията на едро.

КРС предлага редакция на текста, отразена в т. 2.4.2. на раздел V.

11. „Мобилтел” ЕАД констатира, че в т. 2.4.2. от Раздел V КРС прави сравнение между средните цени за терминиране, средните цени за повиквания на дребно и съответния марж между цените на дребно и едро в процентно съотношение, като в крайна сметка обосновава извод за дискриминационна ценова политика по отношение на фиксираните предприятия. Според предприятието в изложението обаче е подминат факта, че надценката, която „БТК” АД прилага в абсолютна стойност е почти два пъти по-висока от тази на мобилните предприятия и почти четири пъти по-висока от тази на останалите фиксирани мрежи. Тоест, с цел да запази непокътната своята доходност за период от повече от десет години, „БТК” АД е увреждала интересите на своите крайни потребители, без за това да носят отговорност мобилните предприятия.

Според предприятието следва да се има предвид, че пазарни деформации, които се дължат на собствени управленски решения на едно предприятие не биха могли да се коригират чрез налагане на необосновано тежки задължения на останалите. Такъв извод е категорично направен в Препоръката на ЕК относно симетричността. От друга страна, според „Мобилтел” ЕАД КРС не е отчела, че в разходите за взаимно свързване между отделните мобилни предприятия и историческото фиксирано предприятие, съгласно одобреното от самата комисия Типово предложение за взаимно свързване, се включва задължително ползване на редица допълнителни услуги, при това обвързано с минимални срокове.

Становище на КРС

Поставеният въпрос е коментиран от предприятието и в частта за наложените ценови мерки, поради което относимите мотиви на КРС могат да бъдат намерени на систематичното им място.

Ценова политика по отношение на повиквания към други мобилни мрежи

12. Според „Космо България Мобайл” ЕАД не е ясно как са изчислени средните цени за on-net и off-net повиквания във фигура 18 на страница 121.

Становище на КРС

КРС приема забележката за липсата на уточнение за това как са изчислени представените цени на дребно, като това е отразено в т. 2.4.3. на Раздел V, бележка под черта 54.

13. Според „Мобилтел” ЕАД по отношение на ценовата политика спрямо други мобилни мрежи КРС обосновава извод за установяване на практика на „затваряне на трафик” като се позовава единствено на сравнение на средните цени за повикване в рамките на една мобилна мрежа и средна цена за повикване към други мобилни мрежи. Според предприятието анализът не отчита, че в своите тарифни планове отделните предприятия включват различно по обем потребление на гласов трафик към останалите мобилни мрежи в страната. „Мобилтел” ЕАД смята, че ако този факт бъде коректно отчетен, категоричен извод за умишлено „затваряне на трафик” от страна на мобилните предприятия трудно може да бъде направен. Предприятието отбелязва, че в същото изложение комисията твърди, че продуктовете и ценови стратегии на предприятията водят до запазване на статуквото на пазара на мобилни услуги, утвърждавайки позициите на големите предприятия и ограничавайки възможностите на по-малките такива. Предприятието твърди, че, това представлява принципно положение, обосновано от теорията, което обаче не е подведено спрямо условията на пазара на мобилни услуги в страната.

Становище на КРС

КРС е на мнение, че анализ на тарифните планове, в които е включено потребление на гласов трафик към други мобилни мрежи, не може да докаже категорично липсата на „затваряне на трафик”. Най-малкото, в почти всички случаи след като бъдат изразходвани включените в тарифния план минути, цената, която потребителите заплащат за разговори към други мрежи е значително по-висока от тази за разговор в собствената мрежа. КРС счита, че това се дължи до голяма степен на цените за терминиране на гласови повиквания в други мобилни мрежи, следователно, чрез понижаването им ще може да се преодолее споменатата в анализа ценова и продуктова дискриминация от страна на мобилните предприятия по отношение повикванията към други мобилни мрежи в полза повикванията в рамките на една мобилна мрежа.

Според много автори теорията за възможността за „затваряне на трафик” в една мрежа е тясно свързана с прилагания принцип „викащата страна да заплаща обаждането” (Calling Party Pays Principle) и произтичащите от него цени за терминиране на повиквания. Този принцип се прилага от предприятията в страната, като те имат възможността да прилагат цени за терминиране на повиквания независимо от предприятията, които биха закупили услугата терминиране, което според КРС е достатъчно доказателство, че съществува възможност за „затваряне на трафик”. Представените в анализа данни за средните цени на повикванията подкрепят това твърдение.

В подкрепа на изложеното по-горе, при анализа съгласно този критерий (Раздел V, т. 2.4.3.) КРС представя допълнително доказателство за съществуването на практика за „затваряне на трафик” от мобилните предприятия на българския пазар под формата на таблица, представяща относителните дялове на трафика в рамките на дадена мобилна мрежа, както и относителните дялове на трафика към други мобилни мрежи и към фиксирани мрежи в страната. От нея е видно, че колкото е по-голям пазарният дял на дадено мобилно предприятие на дребно, толкова е по-ярко изразено съотношението on-net/off-net трафик в полза на трафика в рамките на собствената мрежа.

14. В становището на „Транс Телеком” ЕАД се посочва, че е необходимо да бъде уточнено посочените в анализа цени включват ли ДДС или не.

Становище на КРС

В цените, представени в Проекта на анализ, не е включен ДДС.

15. Според „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД е следвало да бъде анализиран ефекта от приложението на Регламент (ЕО) № 717/2007 на Европейския Парламент и на Съвета от 27 юни 2007 година относно роуминга в обществени мобилни телефонни мрежи в рамките на Общността. Според предприятията трябва да бъде отчетен фактът, че българските мобилни предприятия са сред най-силно засегнатите от неговото приложение, тъй като България е от т.нар. нетни вносител на роуминг трафик. В същата връзка, с оглед на двугодишния период, който анализът обхваща, „Мобилтел” ЕАД счита, че КРС следва да отчете и плановете на ЕК да разшири обхвата на приложение на Регламента относно роуминга спрямо услугите по предоставяне на SMS и MMS услуги. Оценките на „Мобилтел” ЕАД показват, че в резултат на регулирането на тези услуги, националните предприятия ще регистрират загуби от около четири до пет милиона евро за всеки период от една календарна година.

Становище на КРС

Регулаторната мярка, приложена от ЕК чрез Регламент № 717/2007 (Регламента), е наложена след като ЕК е доказала, че мобилните предприятия реализират свръхпечалба от своите крайни потребители, използващи мобилни услуги в роуминг в рамките на ЕС, и е изготвена с цел защита на потребителите. От друга страна, регулаторните мерки, предложени от КРС в Проекта на анализ целят преодоляването на идентифицираните конкурентни проблеми относно предлаганите от мобилните предприятия в България услуги на едро за терминиране на повиквания в рамките на националния пазар. Двете регулаторни мерки са насочени към мобилните предприятия, но целят преодоляването на различни пазарни деформации. За това говори и фактът, че в Препоръката за съответните пазари от 11.02.2003 г. ЕК определя различни съответни продуктови пазари на едро на „терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи” (приложение към Препоръката, т. 16) и „международен роуминг в обществени мобилни мрежи” (приложение към Препоръката, т. 17). Впоследствие пазарът на международен роуминг отпада от списъка с пазари, подлежащи на ex-ante регулиране по действащата в момента Препоръка¹, тъй като ЕК приема Регламента. Във връзка с посоченото по-горе, КРС не счита, че поради наложено регулиране на мобилните услуги в роуминг, следва да се въздържа от регулиране или да компенсира мобилните предприятия с по-леки мерки по отношение на пазара на терминиране в мобилни мрежи.

¹ COMMISSION RECOMMENDATION of 17 December 2007 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services

Д. По отношение на дефинираните конкурентни проблеми и предложените от КРС специфични задължения

Принципни бележки

1. „Мобилтел” ЕАД изразява принципно становище относно формулираните от КРС потенциални конкурентни проблеми на съответния пазар (подробностите могат да бъдат намерени съответно в приложението към настоящия документ, като аргументи се съдържат в различни точки от становището – резюме, принципни бележки, конкретно становище по конкурентни проблеми). Предприятието посочва, че при анализа на конкурентните проблеми КРС следва да посочи изрично установените такива и едва след това комисията би могла да идентифицира евентуални потенциални проблеми, които се обосновават от установен вече проблем на съответния пазар.

КРС не следва да аргументира налагането на дадени специфични задължения само на потенциални конкурентни проблеми. „Мобилтел” ЕАД счита, че като установени конкурентни проблеми на пазара на терминиране на гласов трафик в мобилни мрежи следва да се приемат само тези, за които има доказателства за настоящо или предходно поведение на предприятията и на тази основа да се стигне до извод за потенциални конкурентни проблеми в перспективен аспект.

На следващо място „Мобилтел” ЕАД отбелязва, че дружеството е сключило договори за взаимно свързване с всички предприятия и поради наличието на бариери за навлизане на пазара не се очаква навлизането на нови предприятия, с които да бъдат сключвани договори за взаимно свързване. Поради това, според предприятието отказът за взаимно свързване не съществува дори като потенциален проблем.

Според дружеството КРС следва да вземе предвид разпоредбата на чл. 157, т. 1 от ЗЕС, която предвижда, че при определяне на мерките трябва да се отчете и причината за установената неефективна конкуренция и целеният резултат. В т. 2 на същата разпоредба се предвижда, че мерките следва да бъдат и обосновани.

Становище на КРС

КРС счита тази забележка за неоснователна. Необходимо е да се подчертае, че в рамките на пазарните анализи, които КРС извършва, се изследва необходимостта от прилагане на ex ante регулиране. Както е посочено в Насоките на ЕК² причината за налагане на задължения ex-ante произтича от необходимостта определеното на съответния пазар предприятие със значително въздействие върху пазара да не може да се възползва от пазарната си сила, за да ограничи или изкриви конкуренцията, или да прехвърли пазарна сила на свързани пазари. В Рамковата директива е указано, че от първостепенна важност е, че единствената възможност за налагане на ex-ante регулация е при установена неефективна конкуренция, т.е. на пазари, където има едно или повече предприятия със значително въздействие и тогава, когато мерките, които могат да бъдат наложени съгласно приложимия национален или общностен закон за конкуренцията са недостатъчни. Както е отбелязано в анализа и в становището на КЗК, правото в областта на конкуренцията е недостатъчно за преодоляване на неефективната конкурентна среда, поради което контролът се осъществява в перспектива, за разлика

² Commission Guidelines on market analysis and the assessment of significant market power under the Community regulatory framework for electronic communications networks and services at paragraph 16

от типичния за дейността на конкурентното ведомство принцип на последващ контрол, приложим за констатираните конкурентни проблеми. Както е посочено и в Общата позиция на ERG, налагането на специфични задължения на предприятие със значително въздействие върху съответния пазар, в светлината на регулаторна рамка 2002, не предполага задължителна злоупотреба с господстващо положение, *тъй като под „конкурентен проблем” се разбира всяко пазарно поведение на предприятие със значително въздействие върху съответния пазар, чрез което се цели конкурентите да не се допуснат да навлязат на пазара, да се изтласкат от пазара, или да се експлоатират потребителите.*

От една страна в Проекта на анализа са отбелязани съществуващи конкурентни проблеми, които са безспорно доказани като – прекалено високи цени, затваряне на трафик в мрежите и ценова дискриминация по отношение на предприятия, осъществяващи електронни съобщения чрез фиксирани мрежи. Сами по себе си тези конкурентни проблеми са достатъчно основание за налагане на специфични задължения на разглеждания пазар на съответните предприятия със значително въздействие на пазара. В този смисъл КРС счита, че е изпълнила посоченото в становището на „Мобилтел” ЕАД, а именно идентифицирани са реални конкурентни проблеми.

Наред с това, регулаторът изследва дали е възможно възникването на конкурентни проблеми на съответния пазар в перспектива. Ако се установи такава възможност, следва да се предприемат съответни мерки за преодоляване на възможността от действия на предприятията занапред, които могат да увредят конкуренцията. Както бе посочено по-горе, принципите, върху които е изградена новата регулаторна рамка не предполагат необходимост злоупотребата с пазарна сила да е реално възникнала и осъществена. В тази връзка, конкурентните проблеми, които могат да се идентифицират в рамките на пазарните анализи са и такива, за които се предполага, че могат да възникнат в бъдеще при наличието на определени обстоятелства.

КРС не приема довода в посока, че не се очаква сключване на нови договори за взаимно свързване. За да стигне до него „Мобилтел” ЕАД се ограничава само до възможността за навлизане на ново предприятие на пазара на мобилни услуги. Следва да се има предвид, че навлизането на нов участник на пазара на обществени телефонни услуги чрез фиксирани или други мрежи или чрез достъп до услугата „избор на оператор” е напълно възможно в бъдещ етап. Посоченото означава, че и занапред може да се очаква сключване на нови договори.

С оглед гореизложеното, КРС счита, че е изпълнена разпоредбата на чл.157, ал.1 от ЗЕС.

2. Според „Мобилтел” ЕАД придобиването на индивидуалните лицензи за осъществяване на електронни съобщения чрез мрежи по стандарт GSM и UMTS и NMT/CDMA мрежа придават на „БТК” АД качеството на предприятие със значително въздействие на два от общо четирите определени пазара, подлежащи на ex-ante регулиране, съгласно извършеното определяне на съответните пазари от страна на КРС (посочено е в общите бележки, както и на други места в становището с цел да се мотивират забележки по анализа). Последното не е анализирано и не е взета предвид съществуващата опасност от прехвърляне на пазарна сила на хоризонтално и вертикално свързани пазари, крос-субсидиране и от предлагане на пакетни услуги в нарушение на конкурентното законодателство и при цени под разходите за предоставяне на услугата.

Становище на КРС

КРС изразява несъгласие с посоченото в бележката. Описаните обстоятелства в нея са отразени на систематичното им място както в настоящия Проект, така и в анализа на пазара на терминиране на гласови повиквания в определено местоположение на обществени телефонни мрежи, а също така и в анализа на съответните пазари на дребно. Посочените конкурентни проблеми са били и основание за избор на съответни специфични задължения, които да бъдат наложени на „БТК” АД. КРС счита, че избраните мерки са достатъчни, за да се преодолее възникването на злоупотреба от страна на „БТК” АД предвид наличието на значителна пазарната сила на дружеството на свързани пазари.

По отношение на дейността на „БТК” АД чрез мрежа по стандарт GSM и UMTS в настоящия Проект са предвидени задължения за достъп, равнопоставеност, прозрачност и ценови ограничения под формата на ценови таван. Като пример за отчитане на изложените от „Мобилтел” ЕАД обстоятелства може да бъде посоченото в Проекта по отношение на задължението за разделно счетоводство: „...КРС отчита обстоятелството, че финансовите отчети на „БТК Мобайл” ЕООД (чийто правопреемник е „БТК” АД) до 2007 г. сочат силната обвързаност между двете предприятия, като последното има значителна пазарна сила на пазара на дребно на фиксирани телефонни мрежи и услуги. Като отчита и възникналото през 2008 г. правопреемство от страна на „БТК” АД КРС счита, че обвързаността между двете предприятия крие потенциални рискове от трансфери на ресурси, които биха могли да бъдат използвани срещу конкурентите. Например, налице е възможност за трансфер на средства, който да доведе до прехвърляне на пазарна сила от пазара на едро на пазара на дребно. Същевременно, тъй като задължението за разделно счетоводство обхваща цялостната дейност на задълженото предприятие, то КРС счита, че *отстраняването на потенциалните конкурентни проблеми, свързани с възможностите за крос-субсидиране, следва да се осъществи чрез предприемането на съответните мерки на пазара, върху който „БТК” АД има най-голяма пазарна сила. Предвид изложеното, КРС счита, че не е необходимо да наложи на „БТК” АД задължение за разработване, въвеждане и поддържане на разделно счетоводство, тъй като такова е наложено на пазара на едро на терминиране на повиквания в определено местоположение на индивидуални обществени телефонни мрежи.*”

На пазара на терминиране на гласови повиквания в определено местоположение на обществени телефонни мрежи, където „БТК” АД има значителен относителен пазарен дял, е предвидена регулация както по отношение на ценовите условия на едро, така и по отношение на условията за прозрачност и равнопоставеност. Предложено е и продължаване на задължението за изготвяне и публикуване на Типово предложение. Продължено е и наложеното задължение за водене на разделно счетоводство, като същото е изменено с цел максимално ефективна регулация и отделяне на дейностите, осъществявани от предприятието. Налагането на пълния обхват от мерки на съответния пазар е достатъчно доказателство за това, че КРС е отчетла възможностите от прехвърляне на пазарна сила.

В допълнение, не следва да се пропуска възможността подобно поведение - прехвърляне на пазарна сила, да се очаква и от страна на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД, предвид факта, че двете предприятия осъществяват дейност както по предоставяне на фиксирани, така и по предоставяне на мобилни телефонни услуги.

От друга страна, следва да се има предвид, че за разлика от „БТК” АД, към момента две от мобилните предприятия *вече предоставят конвергентни услуги*, което е отчетено от КРС в анализа на пазара за терминиране на повиквания в мобилни мрежи.

В него КРС посочва, че „...предвид факта, че тези услуги са нови и тепърва предстои популяризирането и приемането им от потребителите, не се очаква те да окажат съществено влияние върху пазарната ситуация на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи в разглеждания период”.

3. „Мобилтел” ЕАД обръща внимание, че самата комисия е посочила, че към момента на извършване на анализа, на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД е било наложено задължение за спазване на търговска тайна и използване предоставената им от други предприятия информация, във връзка с договорите за взаимно свързване, по предназначение. Същевременно, след като е наложила сама подобно задължение на предприятията, КРС периодично подчертава в анализа, че предприятията са създали условия за непрозрачност като са спазвали търговската тайна. Според „Мобилтел” ЕАД КРС е достигнала до извода, че в рамките на разглеждания период до края на 2007 г., условията по договорите за взаимно свързване са определяни свободно от предприятията, без да се дава публичност на условията по договора. В тази връзка „Мобилтел” ЕАД подчертава, че според комисията това води до ограничаване на конкуренцията. Според „Мобилтел” ЕАД посоченият извод противоречи на формалната логика, защото изпълнението на едно законово задължение не би могло да се третира като нарушение на конкурентното право.

Становище на КРС

КРС счита, че „Мобилтел” ЕАД е извършило неправилен прочит на изложените от комисията мотиви в Проекта.

На първо място следва да се отбележи, че съгласно разпоредбата на чл. 118 от ЗД (отм.), операторите със значително въздействие върху пазара при осъществяване на взаимно свързване се задължават да:

1. спазват принципа за равнопоставеност, включително и по отношение на свързани с тях лица по смисъла на Търговския закон;
2. осигуряват достъп до информация и спецификации, необходими за взаимното свързване при поискване от операторите;
3. спазват търговската тайна и ползват информацията, получена от операторите само по предназначение.

Видно от цитираната разпоредба, задължението за опазване на търговската тайна се отнася до получена от контрагентите информация, във връзка с преговори или осъществени договорни отношения между операторите по отношение на взаимното свързване.

На следващо място е необходимо да се отбележи, че изложените от КРС проблеми във връзка с прозрачността на условията за взаимно свързване се отнасят до обстоятелството, че до настоящия момент не е налице предварителна публичност на условията, при които мобилните предприятия предлагат сключване на договори за взаимно свързване. Под публичност на условията не следва да се разбира публичност на сключените вече договори, още по-малко на информацията, предоставена от предприятието, с което се сключва договорът, а предварителна информация за реда, условията и цените за осъществяване на взаимно свързване, която да е достъпна за заинтересованите предприятия. Видно от посоченото, в Проекта КРС счита, че заинтересованите предприятия следва да получават информация преди започване на реален преговорен процес. В този смисъл изложените от „Мобилтел” ЕАД мотиви,

свързани с опазване на търговската тайна като причина за липса на публичност, в условията на ЗД (отм.), са мотиви неотнормими към предложената от КРС мярка – прозрачност.

КРС отчита, че всяко от предприятията има значително въздействие върху съответния пазар и то със 100% пазарен дял и липсата на прозрачност в условията за взаимно свързване се явява предпоставка за създаване на дискриминация спрямо предприятията, които имат необходимост от осъществяване на взаимно свързване с оглед осъществяването от тях дейност.

КРС не открива неточности, неверни или изкривени факти при посочване на текущите задължения и мотивирането на задължението за прозрачност в рамките на анализа на съответния пазар. Текущите задължения са наложени от регулатора в контекста на регулаторната рамка на ЕС от 1998 г., без да се отчитат принципите на конкуретното право, въведени от Регулаторна рамка 2002 г. В контекста на Регулаторна рамка 1998 г. пазарният дял на „Мобилтел“ ЕАД бе определян въз основа на данни за общите приходи от мобилни услуги. Отчитайки действието на Регулаторна рамка 2002 г. КРС е дефинирала съответния продуктов пазар като пазар на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, който се състои от четири самостоятелно обособени продуктови пазара, всеки от тях с географски обхват територията на Република България. „Мобилтел“ ЕАД не е представил възражения по така дефинирания пазар. Изхождайки от дефиницията и определения 100%-ов пазарен дял на „Мобилтел“ ЕАД на съответния пазар, КРС подробно е мотивирала позицията си относно липсата на публичност при сключване на споразумения за взаимно свързване и възможностите за нарушаване на конкуренцията (т. 5.4.2 Задължения за прозрачност).

Регулаторът изразява съгласие с аргумента на „Мобилтел“ ЕАД, че „КРС не е установила нарушение на принципа за прозрачност от страна на „Мобилтел“ ЕАД до настоящия момент“, но подчертава, че в текущите задължения на „Мобилтел“ ЕАД не фигурира задължение за прозрачност в обема, наложен с настоящия анализ. Водена от принципа за законосъобразност КРС не би могла да проверява или констатира нарушение на несъществуващо задължение, както се твърди в становището на предприятието.

4. В становището си „Мобилтел“ ЕАД обръща внимание, че не е отчетено, че при действието на ЗД (отм.) се допуска различно третиране съобразно вида на използваната технология. В тази връзка, КРС е направила извод, че на база на празноти в действащото до 2008 г. законодателство мобилните предприятия са отказали да намалят цените си за терминиране. Нещо повече, предприятието обръща внимание, че ЗД (отм.) не предвижда регулиране на цените за терминиране в мобилна мрежа.

Становище на КРС

КРС изразява съгласие с посоченото в становището на „Мобилтел“ ЕАД, че „ЗД не предвижда регулиране на цени за терминиране в мобилна мрежа“, но същевременно с това обръща внимание, че предприятието има текущо задължение, отнасящо се до равнопоставеност, която касае и цените за взаимно свързване, прилагани от „Мобилтел“ ЕАД. Обстоятелството, че законът дава възможност за определяне на различни цени според технологията не препятства възможността дадено предприятие да прилага цени въз основа на принципа за равнопоставеност. Извършеният от КРС анализ ясно е показал, че без регулаторна намеса „Мобилтел“ ЕАД не проявява инициатива за прилагане на принципа на равнопоставеност и в тази връзка е счела за необходимо да наложи необходимите задължения с цел осигуряване на ефективна конкуренция занапред.

5. В постъпилото становище от “БТК” АД се отправя критика към КРС, че не са отчетени в достатъчна степен особеностите на националния пазар при дефиниране на пропорционални мерки на определените съответни пазари, подлежащи на ex ante регулиране.

Според „БТК” АД на първо място следва да се отчете липсата до настоящия момент на регулация върху условията и цените за предоставяне на услуги на едро от мобилните предприятия. Посочва се, че липсата на регулаторен натиск върху мобилните предприятия е довела до дисбаланс на електронния съобщителен пазар поради наличието на разлика в цените за терминиране в мобилна мрежа, в зависимост от произхода на трафика. Тази практика, без аналог в страните-членки на ЕС, оказва силен антиконкурентен ефект и води до значителни финансови загуби за историческото предприятие за сметка на мобилните предприятия.

КРС следва да отчете и липсата на динамика при преразпределение на пазара три години от навлизането на третия GSM/UMTS оператор, както и обстоятелството, че третият оператор предлага цени за взаимно свързване с мрежите на други предприятия, които биха стимулирали нарастването на входящия в мрежата на дружеството трафик. Този подход на „БТК” АД цели да не бъдат „затваряни” повикванията само в неговата мрежа и по този начин да бъде осигурена по-голяма свобода на крайните потребители. Както е правилно отчетено от КРС, „БТК” АД прилага и най-ниски цени на дребно, при най-нисък марж. Високото навлизане на мобилни услуги у нас определя липса на потенциална абонатна маса и означава по-нататъшно преразпределение на пазарните дялове на база на миграцията предимно на съществуващи вече абонати. Това дава възможност на операторите със значително въздействие да поддържат значително по-висок обем на трафика в своята мрежа от обема на трафик към други мобилни мрежи и фиксирани мрежи.

Силната деформация на пазара е видна и от динамиката на основните икономически показатели на трите мобилни оператори - среден приход на абонат и средно минути разговори на абонат.

КРС следва да отчете и изкуствено ускорена субституция на фиксирани с мобилни услуги, както и крос-субсидиране за сметка на фиксирания сектор в следствие на неравнопоставените цени за мобилно терминиране.

Становище на КРС

КРС счита, че е отчетла посоченото от предприятието както в анализната част на Проекта, така и в частта със специфични задължения към предприятията.

6. В становището си “Космо България Мобайл” ЕАД изразява категорично несъгласие с изводите в анализа както и, че изводите на КРС са немотивирани. Във връзка с посоченото, предприятието квалифицира наложените от КРС мерки като непропорционални и неподходящи за постигане на целения резултат. Според дружеството необосноваността на изводите, а оттам и немотивираността на предложените специфични задължения, се дължи на липсата на причинно-следствена връзка между действителните факти и тяхната интерпретация. Предвид обстоятелството, че голяма част от данните в анализа, на които се позовава КРС са търговска тайна (включително и данните, предоставени от “Космо България

Мобайл” ЕАД), “Космо България Мобайл” ЕАД не може по прозрачен начин да получи яснота относно тяхното интерпретиране и направените в следствие на това изводи.

Становище на КРС

КРС счита, че в Проекта е налице логическа последователност и мотивираност на изложението. Като цяло забележката е обща, без да се дават конкретни бележки по съответните текстове. Доколкото са представени такива, те са обсъдени в настоящото изложение на систематичното им място. По отношение на обстоятелството, че част от данните в Проекта са скрити, следва да се отчита законовото задължение на комисията да опазва търговската тайна на предприятията. Нещо повече, за всяко предприятие е налице възможност да поиска от КРС справка за използваните в Проекта негови данни.

7. Съгласно становището на „Космо България Мобайл” ЕАД, „БТК” АД разполага с потенциал на свързани пазари на дребно да предоставя “комбинирани” услуги, които нито едно друго предприятие на пазара на електронните съобщения не може да си позволи да предложи на потребителите си. По отношение на подобни предложения, част от които вече са публично известни, са приложими правилата на конкурентното право. Без съмнение, съгласно приложимото законодателство – ЗЕС и Европейските норми, принципите на конкурентното право се прилагат задължително от КРС при преценка на възможни конкурентни проблеми, които биха възникнали за периода, през който ще се прилагат наложените ex ante ограничения.

Становище на КРС

Както беше посочено по-горе, възможностите за прехвърляне на пазарна сила на свързани пазари и крос-субсидиране от страна на „БТК” АД са отчетени от КРС при анализа на съответните пазари на фиксирани мрежи и услуги на едро. С оглед преодоляване на конкурентните проблеми са предложени подходящи пакети от мерки, които да бъдат наложени на предприятието. По отношение на услугите на дребно, които могат да бъдат предлагани обвързано от предприятието, съответен анализ и подходящи мерки са предложени в Проекта на анализ на пазарите на фиксирани мрежи и услуги на дребно.

Конкретни забележки по установените конкурентни проблеми

Барииери за навлизане на пазара

8. Съгласно становището, постъпило от „Мобилтел” ЕАД, като конкурентен проблем не може да бъде разглеждано наличието на барииери за навлизане на пазара. Според предприятието барииерите за навлизане на пазара представляват критерий за наличие на значително въздействие върху пазара, от който биха могли да възникнат конкурентни проблеми, но не представляват конкурентен проблем. „Мобилтел” ЕАД цитира Общата позиция на ERG, съгласно която потенциалните конкурентни проблеми на пазара на терминиране биха могли да бъдат негласно единодействие (tacit collusion), прекалено високи цени и ценова дискриминация (excessive pricing and price discrimination), както и отказ за предоставяне на взаимно свързване (denial to interconnect). Във връзка с посоченото, според предприятието т. 4.1. от Проекта на

анализ следва да отпадне или следва да се вземат при анализа предвид абсолютните и стратегическите бариери, които могат да се наложат от „БТК” АД.

Становище на КРС

Забележката за отпадането на бариерите за навлизане на пазара като конкурентен проблем е коректна и е отчетена в анализа.

Негласно единодействие (Tacit collusion)

9. Видно от становището на „Мобилтел” ЕАД, съгласно практиката на Съда на Европейските Общности и според Насоките на ЕК, съгласувани практики на пазара са възможни при наличието на съвместно значително въздействие върху пазара. Отбелязва се, че анализът определя четири самостоятелни пазара на предоставяне на услугата, като всеки от участниците на съответен пазар притежава 100 % пазарен дял. Също така се обръща внимание, че КРС приема, че въпреки, че по дефиниция предприятията действат самостоятелно на съответния пазар за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мрежи, негласната координация може да представлява потенциален конкурентен проблем. Същевременно, като причина за това се изтъква броя на конкурентите на пазара, което също противоречи на дефиницията за съответните пазари, които имат монополистичен характер и на практика на тях не съществува конкуренция. В становището се набляга, че в противоречие със собствените си изводи за наличие на 100 % пазарен дял, комисията установява, че пазарните дялове на предприятията на пазара за терминиране на гласов трафик са несиметрични и че единствено по отношение на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД има опасност за възникване на съвместна негласна координация.

Според „Мобилтел” ЕАД най-големи опасения в обективността на регулатора буди разглеждането на въпроса за опасност от възникване на негласно единодействие при осъществяване на дейност на повече от един пазар. Комисията се е позовала на факта, че „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД осъществяват дейност на фиксирания пазар (като не са отчетени нищожните им пазарни дялове на пазара на фиксирани услуги), и счита, че по отношение на тях има потенциална възможност за възникване на единодействие. Относно „БТК” АД, която е предприятие със значително въздействие на повечето от определените в Препоръката пазари, подобно заключение липсва. С оглед на изложеното, трябва да се приеме, че към момента няма конкурентен проблем, дори и потенциален, изразяващ се в негласно единодействие.

„Мобилтел” ЕАД счита, че КРС не е отчела съществуващите проблеми на крос-субсидиране между „БТК” АД и „БТК Мобайл” ЕООД, но е установила несъществуващата в действителност опасност от негласно единодействие между „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД.

Становище на КРС

КРС изразява несъгласие с посоченото становище. На първо място следва да се отбележи, че съгласуваните практики и негласното единодействие на са идентични конкурентни проблеми и в този смисъл „Мобилтел” ЕАД некоректно се позовава на практика, свързана със съгласуваните практики. Съгласно Общата позиция на ERG (Revised ERG Common position on the approach to Appropriate remedies), конкурентният проблем „негласно единодействие” е възможно да възникне на пазарите на

терминирани. Конкурирайки се на пазара на дребно, мобилните предприятия могат да се възползват от пазарната си сила, координирано и в ущърб на конкуренцията, като прилагат еднакви цени за терминирани, водещи до „негласно единодействие”. Последното е конкурентен проблем, отнасящ се до взаимното свързване между мобилни мрежи, осъществявано при прилагане на реципрочни и високи цени за терминирани, които не се регулират.

Често при наличие на негласно единодействие мобилните предприятия имат приблизително еднакъв размер на мрежите, на обема на трафик и на размера на разплащанията между тях. Що се отнася до пазарните дялове на предприятията, то в Раздел VII, т. 4.2. от анализа е посочено: „Разглеждайки пазарните дялове на мобилните предприятия в България, анализът показва, че стойностите, получени при изчисляването на относителните пазарни дялове, изчислени според броя терминирани минути в собствената мрежа на всяко от тях, отнесен към общия обем терминирани минути в мобилни мрежи през 2007 г. и според приходите на всяко мобилно предприятие, реализирани от предоставяне на услугата терминирани, отнесени към общия обем приходи от предоставяне на услугата терминирани в мобилни мрежи са сходни за две от предприятията („Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД), което е фактор, улесняващ възникването на единодействието.” От една страна анализът разглежда пазара на терминирани в мобилни мрежи в цялост и по отношение на относителните дялове на предприятията, а от друга страна се анализират съответните продуктови пазари, които са определени в рамките на мрежата на всяко едно от предприятията и където предприятията имат 100 % дял.

Нещо повече, в своето становище „Мобилтел” ЕАД посочва, че „Съгласно Общата позиция на ГЕР, потенциалните конкурентни проблеми на пазара на терминирани биха могли да бъдат негласно единодействие (tacit collusion), прекалено високи цени и ценова дискриминация (excessive pricing and price discrimination), както и отказ за осъществяване на взаимно свързване (denial to interconnect), които са анализирани по-долу.” В този смисъл остава неясна позицията на предприятието по отношение на въпроса, съществува ли възможност за КРС да се позове на негласно единодействие при формулиране на конкурентните проблеми на съответния пазар.

Прекалено високи цени

10. В становището си „Мобилтел” ЕАД отправя остри критики към разписания в т. 4.3 от Раздел VII на Проекта конкурентен проблем по отношение на налагането на прекалено високи цени и изложеното в Проекта относно нормата на възвръщаемост на заетия капитал (ROCE) и финансовия индикатор средно претеглена цена на капитала (WACC). Подробните мотиви на предприятието могат да бъдат намерени в приложението към настоящия документ.

Становище на КРС

На първо място е необходимо да се отбележи, че ROCE и WACC са два финансови показателя, които отразяват ефективността на дадено предприятие. Не може да се каже, че между тях не съществува връзка предвид факта, че и двата показателя отчитат ефективност спрямо капитала на предприятието. ROCE показва нормата на възвръщаемост на капитала спрямо приходите от дейността към зетия капитал, а WACC показва цената на използвания ресурс (необходимия капитал), за да осъществява дейност съответното предприятие. В тази връзка двата показателя са

свързани, предвид факта че дават информация за ефективността на предприятието спрямо вложения ресурс. Следва да се отбележи, че при стойност на ROCE, равна на WACC, предприятието генерира достатъчна печалба, за да плаща своите задължения по дългосрочни кредити и да удовлетворява очакванията на инвеститорите по отношение на възвръщаемостта на вложения от тях капитал (дивиденди). Предвид гореизложеното, не е вярно твърдението за липсата на връзка между посочените показатели. Същото се потвърждава и от изложеното в аргументите на „Мобилтел“ ЕАД, а именно: *„В случай, че инвеститорите и заемодателите очакват, че в бъдеще ROCE ще намалява или ще бъде със стойност близка до настоящата на WACC, техните очаквания за възвръщаемост ще нараснат, което ще доведе до увеличение на WACC.“*

По отношение на твърдението, че ROCE няма връзка с ценообразуването, следва да се отбележи, че посоченият показател отразява ефекта от цените, на които предприятието предоставя услугите си. Следователно този показател е функция от цената на услугите и е индикатор за прилагане на прекалено високи или необосновано ниски цени в зависимост от стойността спрямо заетия капитал, тъй като високите стойности на ROCE, освен на ефективност, биха могли да се дължат на прекалено високи цени, както и ниските му стойности, освен на неефективност, могат да се дължат на необосновано ниски цени. Следва да се отбележи, че въз основа на сравнението на ROCE и WACC КРС отбелязва, че е налице потенциална възможност за прилагане на прекалено високи цени, но не е посочила наличието на такива. В случай, че са доказани прекалено високи цени, то казусът не е в компетенциите на КРС (свързани с ex ante регулиране), тъй като подлежи на ex post регулиране.

По отношение на WACC следва да се поясни, че стойността му в никакъв случай не е приближение на вложения от дружеството капитал. Това е показател за средно претеглена цена на капитала, което ще рече, че за изчислението на стойността му се ползва цената, която предприятието заплаща за ползването на чужд ресурс и цената, която предприятието следва да заплати на инвеститорите, които влагат средства за осъществяване на неговата дейност. Двете цени се претеглят с общата сума на собствения капитал на предприятието и сумата на дългосрочните задължения.

Стойността на WACC влияе върху намеренията на инвеститорите, но предвид факта, че това не е публична информация, инвеститорите се влияят по-скоро както от ефективността на предприятието, така и от представянето му на фондовата борса. С други думи, за да формират мнение за определено предприятие, инвеститорите анализират финансовите му отчети и наблюдават поведението на акциите му на пазара, като се следи съответно и риска за предприятието, на фона на риска на пазара като цяло.

По отношение на твърдението, че ако инвеститорите знаят, че стойността на ROCE ще бъде близка до стойността на WACC и очакванията им за възвръщаемост ще нараснат, следва да се отбележи, че това не е вярно, тъй като са налице много условности. Във всички случаи очакванията за висока възвръщаемост са свързани с високо рискова инвестиция. В тази връзка за конкретното твърдение следва да се поясни, че в случай, че стойността на WACC не е висока, това би означавало, че е налице ефективно използване на т.нар финансов лост и в този случай инвеститорите не могат да очакват висока възвръщаемост, тъй като инвестирането в такова предприятие не би било рискова инвестиция и рисковата премия ще бъде ниска. Обратно, при високи стойности на WACC може да се заключи, че е налице неефективно използване на финансовия лост и очакванията за висока възвръщаемост на инвеститорите биха довели до извода, че това би било рискова инвестиция със съответната висока рискова премия.

За конкретната ситуация е спорно да се обсъждат очакванията на инвеститорите,

предвид факта, че „Мобилтел“ ЕАД не участва на фондовата борса със собствени акции и съответно не може да се измери риска на компанията, за да се определи каква би била очакваната възвръщаемост. Още повече, както беше посочено, инвеститорите не формират очакванията си въз основа на един или два финансови показателя. В допълнение, въпреки възраженията си, в своето становище относно анализите на пазарите за генериране на повиквания от определено местоположение на обществени телефонни мрежи, за терминиране на повиквания в определено местоположение на обществени телефонни мрежи и за транзитни услуги в обществени телефонни мрежи за предоставяне на обществени телефонни услуги в определено местоположение, предприятието предлага да бъдат сравнени показателите ROCE и WACC на „БТК“ АД. Нещо повече, въз основа на свои данни предприятието прави такова сравнение, въз основа на което прави заключение за наличието на прекалено високи цени.

В допълнение КРС отбелязва, че по отношение на данните в последната колона в таблица 10 от анализа е допусната техническа грешка като вместо данните за среднопретеглена цена на капитала са посочени данните за нормата на възвръщаемост на зетия капитал, приложими за фиксирани предприятия. Техническата грешка е отстранена - данните в таблица 10, както и изводите въз основа на тях са коригирани в Проекта.

Ценови проблеми

11. „Мобилтел“ ЕАД изразява несъгласие с установените от КРС конкурентни ценови проблеми - прилагане на асиметрични цени за терминиране в мобилни мрежи, ценова дискриминация по отношение на предприятия, осъществяващи електронни съобщения чрез фиксирани мрежи и ценова дискриминация по отношение на повиквания към други мобилни мрежи в полза на повиквания в рамките на една мобилна мрежа. Според дружеството установените от комисията конкурентни проблеми не отговарят на действителната пазарна ситуация, по мотиви, които могат да бъдат намерени в приложението към настоящия документ.

Дружеството излага искане за отпадане на направения от КРС извод (Раздел VII, т. 5.4.4. от Проекта), че идентифицираните ценови проблеми са приложими, както към конкуренцията на пазара за терминиране, така и към пазарите за достъп и генериране на гласово повикване, и пазара на дребно, тъй като подобно твърдение се намира в противоречие с определения съответен пазар в настоящия Проект.

Становище на КРС

КРС счита, че анализът ясно показва установените конкурентни проблеми - прилагане на асиметрични цени за терминиране в мобилни мрежи, ценова дискриминация по отношение на предприятия, осъществяващи електронни съобщения чрез фиксирани мрежи и ценова дискриминация по отношение на повиквания към други мобилни мрежи в полза на повиквания в рамките на една мобилна мрежа. В подкрепа на този факт е и посоченото от „Мобилтел“ ЕАД, а именно, че са налице различни цени за терминиране в мрежата на „Мобилтел“ ЕАД, в зависимост от произхода на обаждането. Ако подобна ситуация е била допустима при условията на действие на отменения ЗД (съгласно, които цените на далекосъобщителни услуги се определяха и при отчитане на използваната технология), то Регулаторна рамка 2002 г. на Общността, въведена в българското законодателство чрез ЗЕС, предвижда технологична неутралност.

КРС подчертава, че изготвеният анализ се отнася до съответния пазар, дефиниран като пазар на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, който се състои от четири самостоятелно обособени продуктови пазара, всеки от тях с географски обхват територията на Република България. Поради посоченото, в пазарния анализ отсъства сравнение между равнището на цените за терминиране на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи и равнището на цените за терминиране на пазара за терминиране на повиквания в определено местоположение на обществени телефонни мрежи, а още по-малко твърдение или заключение, че равенството на цените за терминиране на посочените два съответни пазара се третира от регулатора като наличие на асиметричност.

Текстът в т. 4.4. от Раздел VII от анализа е идентичен със заключението в Раздел V, т. 2.4, и по-конкретно т. 2.4.2, където е анализирано наличието на конкурентния проблем ценова дискриминация по отношение на предприятия, осъществяващи електронни съобщения чрез фиксирани мрежи. Тази идентичност е ясно посочена от регулатора, поради което считаме, че разглеждането и тълкуването му извън контекста на анализа не води до коректни заключения.

12. „Мобилтел” ЕАД изразява становище относно крос-субсидиране и прехвърляне на пазарна сила на съседен свързан пазар, като счита, че в анализа следва да се отчете възможността на „БТК” АД да прехвърля пазарна сила на съответен хоризонтален пазар на едро. Наличието на значително въздействие на „БТК” АД като правоприемник на „БТК Мобайл” ЕООД на пазара на терминиране в индивидуална мобилна мрежа, както и наличието на значително въздействие на „БТК” АД на пазара на фиксирани мрежи и услуги и с оглед на връзката между двата пазара, позволява пазарното въздействие на единия пазар да бъде прехвърлено върху другия пазар. Това може да бъде направено чрез предлагане на пакетни услуги и/или чрез крос-субсидиране между тях, което би могло да доведе до засилване на пазарното въздействие на разглеждания пазар (подробните мотиви на предприятието могат да бъдат намерени в приложението към настоящия документ).

Становище на КРС

Обръщаме внимание, че основните примери, посочени в становището на предприятието, се отнасят до оферти, които се предлагат от началото на 2008 г. насам (извън обхвата на настоящия пазарен анализ) и се отнасят до обвързване на оферти на пазари на дребно, поради което ще бъдат разгледани в съответния анализ.

Конкретни забележки по предвидените специфични задължения

Избор на специфични задължения

13. „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД изразяват остро несъгласие с определянето на асиметрични специфични мерки на предприятията със значително въздействие на пазара. Дружествата считат, че предвидената асиметричност на мерките е необоснована и се намира в противоречие с общностния подход. Подобно становище се споделя и от СЕК и “Макс Телеком” ООД. Подробните аргументи на предприятията са изложени както в настоящия раздел, така и в приложението към настоящия документ.

Становище на КРС

КРС счита, че при налагане на съответните мерки е спазила общностния подход относно определяне на подходящи и пропорционални мерки. Конкретни мотиви на КРС са изложени на систематичното им място при коментар на становищата по съответните мерки.

14. „Космо България Мобайл” ЕАД счита, че в противоречие с предвиденото в закона и европейската практика са наложени мерки, които са непропорционални и неподходящи за постигане на целения резултат - стимулиране на конкуренцията, развитие на вътрешния пазар и защита на интересите на крайните потребители.

Становище на КРС

КРС счита, че Проектът на анализа е отчетел принципно националните особености и са предложени пропорционални мерки с оглед постигане на условия за развитие на конкуренцията и създаване на по-добри условия за потребителите. Доколкото КРС е възприела за правилни дадени становища на предприятията, това е отбелязано на систематичното му място.

15. „Космо България Мобайл” ЕАД отбелязва, че в анализа КРС се опитва да мотивира налагането на определени специфични задължения, в т. ч. и задължението за публикуване на Типово предложение с осигуряването на “предвидимост по отношенията на изискванията при взаимно свързване”. В тази връзка дружеството моли да се има предвид, че действително принципът на предвидимост е регламентиран от ЗЕС, но същият следва да бъде прилаган от държавните органи, както е КРС, при прилагане на законодателството в областта.

Становище на КРС

Обръщаме внимание, че терминът „предвидимост” в цитираните части от Проекта не е еднозначен с принципа на предвидимост, заложен в ЗЕС по отношение дейността на регулатора. С цитирания в забележката текст КРС е посочила, че е необходимо да има предварителна яснота за заинтересованите предприятия относно реда и условията за реализиране на взаимно свързване. КРС не счита, че с използването на думата „предвидимост” в своите мотиви е създавала възможност за неразбиране или противоречиво тълкуване на даден текст. Където в текстовете се визира принципа на предвидимост, съгласно ЗЕС, това е указано изрично.

Задължение за достъп до и ползване на необходими мрежови средства и съоръжения

16. Във връзка с наложеното задължение за достъп до и ползване на необходими мрежови средства и съоръжения „Мобилтел” ЕАД изразява становище, че то следва да отпадне (подробните аргументи на предприятието са изложени в приложението към настоящия документ). По-долу са посочени основните мотиви на предприятието:

- наложеното задължение е в противоречие на действащото законодателство и на европейската практика. Задължение за достъп следва да бъде налагано само при възникване на конкурентен проблем, отнасящ се до отказ или умишлено забавяне на предоставено взаимно свързване. В случаите, когато е наложено задължение за взаимно свързване съгласно чл. 5 от Директивата за достъпа не е необходимо да се налагат допълнителни задължения за взаимно свързване по смисъла на чл. 12 от Директивата за достъпа. Общото задължение за взаимно свързване по чл. 5 от Директивата за достъпа е въведено в българското законодателство чрез разпоредбата на чл. 158 от ЗЕС и следователно, не е налице основание за налагане на задължение за достъп до и ползване на необходими мрежови средства и съоръжения, тъй като освен че не е налице установен конкурентен проблем по отношение на "Мобилтел" ЕАД, задължението за взаимно свързване е законово гарантирано. Според предприятието КРС е пропуснала да анализира броя на договорите за взаимно свързване, сключени от „БТК“ АД като правопреемник на "БТК Мобайл" ЕООД с други фиксирани предприятия - само 6, единият от които е с „БТК“ АД като фиксирано предприятие. Следователно, ако е налице въобще конкурентен проблем, той се отнася до „БТК“ АД и ако ще се налага описаното специфично задължение, то субект на това задължение следва да е само и единствено „БТК“ АД.

- при налагане на задължението не е извършен и анализ по реда на чл. 175 от ЗЕС. Критериите по чл. 175 от ЗЕС не са взети предвид при налагане на задълженията по чл. 174 за достъп до и ползване на необходими мрежови елементи и/или средства, включително съвместно ползване. Такъв анализ би следвало да се извърши по отношение на мрежата на всяко едно от предприятията, което е определено за такова със значително въздействие на пазара и КРС следва да изследва и дали тези съоръжения и средства могат да бъдат дублирани или не, както и алтернативните източници на такива услуги. Такъв анализ изобщо липсва, което прави наложената мярка необоснована и непропорционална. „Мобилтел“ ЕАД счита също така, че задължението е наложено и в нарушение на императивната разпоредба на чл. 175 от ЗЕС. Поради тази причина цитираното задължение следва да отпадне от обхвата на задължението за достъп. В случай, че предложението за отпадане на задължението за изготвяне на Типово предложение за взаимно свързване не бъде взето предвид, то от обхвата на Типовото предложение също трябва да се изключи задължението за съвместно разполагане и други форми на съвместен достъп.

- неясно е и наложеното задължение за предоставяне на отворен достъп до технически интерфейси, протоколи или други възлови технологии, необходими за осигуряване на достъп до мрежата и терминиране на трафик в нея. Формулировката на тази част от задължението за достъп представлява некоректна редакция на чл. 174, ал. 1, т. 5 от ЗЕС, която гласи, че комисията може да наложи задължението по чл. 173, като изиска предоставяне на отворен достъп до технически интерфейси, протоколи или други възлови технологии, необходимо за осигуряване на оперативна съвместимост между услугите или за предоставяне на услуги чрез виртуални мрежи. Следва да се има предвид, че разпоредбата на чл. 174 от ЗЕС дефинира изчерпателно съдържанието на задължението за достъп до и за ползване на необходими мрежови средства и съоръжения и комисията не разполага с дискреция да разширява обхвата на това специфично задължение по своя инициатива. Според предприятието от цитирания законов текст е видно, че задължението касае единствено достъп за генериране, а не и достъп за терминиране, тъй като елементите му не са относими към начина на осъществяване на взаимно свързване между мрежи.

- в практиките на повечето европейски държави съдържанието на задължението за достъп е конкретизирано като задължение за взаимно свързване при обосновано искане, забрана за необоснован отказ за достъп до мрежови елементи и услуги, разрешени преди това, при условие, че нуждата е икономически и технически обоснована.

Становище на КРС

КРС изразява принципното си несъгласие с посоченото в първото тире. ЗЕС въвежда като принцип правото и задължението за осъществяване на взаимно свързване. От друга страна, ЗЕС допуска налагането на специфични задължения, които да осигурят *ефикасен достъп и/или взаимно свързване с оглед стимулиране на ефективна конкуренция*. Едно от тези специфични задължения, които КРС може да наложи, съгласно чл. 166, ал. 2, т. 4 е задължението за достъп до и използване на необходимите мрежови средства и съоръжения. През призмата на разглеждания пазар на терминиране, наложеното задължение за достъп цели да осигури ефикасни възможности за терминиране на трафик при регулирани цени и прозрачни и равнопоставени условия. В този смисъл предложеното задължение за достъп е в пряка връзка с наложените ценови ограничения и със задълженията за прозрачност и равнопоставеност и не може да се приеме, че е достатъчна общата уредба на взаимното свързване в ЗЕС, за да се постигне ефективна конкуренция на пазара. КРС счита за необходимо да се гарантира, че достигнатото до момента положение при реализиране на взаимното свързване няма да се влоши, което е основа за ефективното прилагане на наложените с настоящия анализ мерки.

КРС не приема доводите за несъобразяване с разпоредбата на чл.175 от ЗЕС. Видно от анализа, КРС е взела под внимание необходимостта от отчитане на възможностите на мрежата, както с икономическата жизнеспособност на дружеството, така и с другите относими критерии, посочени в разпоредбата, като е възприела този анализ да бъде извършен посредством изготвяне и одобряване на Типово предложение. В същото време, КРС анализира отново сключените до момента договори за взаимно свързване и установи, че преобладаващата практика при мобилните предприятия е да не се осигуряват условия за съвместно ползване на собствени помещения и съоръжения. В тази връзка КРС счита, че налагането на мярка в посока запазване на предоставения достъп, в комбинация със задължението за равнопоставеност и прозрачност, е достатъчно, за да се гарантира, че в бъдещ момент мобилните предприятия няма да злоупотребят с пазарната си позиция. В случай, че някое от мобилните предприятия предприеме стъпки в посока влошаване на установеното към момента положение и/или в посока увреждане на конкуренцията, КРС може да предприеме необходимите действия, за да се изпълни законовото задължение за взаимно свързване с цел осигуряване на свързване от край до край.

По отношение на задължението за достъп по чл.174, ал.1, т.5 от ЗЕС, КРС не приема така изложените доводи на „Мобилтел“ ЕАД. Видно от законовата разпоредба, предвидените изисквания са за осигуряване на оперативна съвместимост между услугите или за предоставяне на услуги чрез виртуални мрежи. В същото време, КРС счита, че наложената мярка за запазване на предоставения достъп е достатъчна, за да се гарантира, че предприятията няма да откажат достъп до съоръжения, необходими за реализиране на взаимното свързване и терминиране на трафик. Предвид законовото задължение за взаимно свързване и нормативната уредба по отношение на неговото реализиране, в случай, че дадено предприятие въведе технология, достъпът до която е необходим за реализиране на взаимното

свързване, то по силата на законовото задължение за взаимно свързване, както и предвид нормативните изисквания за неговото реализиране, достъпът може да бъде отказан само при наличие на нормативно установените основания.

По отношение на искането на „Мобилтел” ЕАД задължението за достъп да бъде разписано като „задължение за взаимно свързване при обосновано искане, забрана за необоснован отказ за достъп до мрежови елементи и услуги, разрешени преди това, при условие, че нуждата е икономически и технически обоснована”, КРС изразява принципното си несъгласие с това предложение. Следва да се има предвид, че предприятията, които имат право да осъществяват взаимно свързване и съответно основанията за отказ или ограничаване на взаимно свързване са предмет на Наредбата за взаимно свързване. Тези разпоредби са били подложени на обществено обсъждане със заинтересованите предприятия. В този смисъл КРС счита, че в анализа не следва да се разписват правила за обосновано искане и обоснован отказ във връзка с взаимното свързване, тъй като тези правила са предмет на друг акт.

17. „Макс Телеком” ООД предлага в Проекта изрично да бъде посочено, че предложените от КРС ценови равнища са относими при терминиране, което не се основава на произхода на повикването – дали е национален или международен разговор, с цел постигане на съответствие с предложеното от КРС в чл. 9, ал. 3 от проекта на Наредба за условия и реда за осъществяване на достъп и/или взаимно свързване.

Предложението е мотивирано от обстоятелството, че в редица случаи големите предприятия, обикновено предприятия със значително въздействие върху пазара, предлагат цени за терминиране на международен трафик на значително по-ниски нива от цените, които предлагат на територията на Република България за терминиране на национален трафик. По този начин националните предприятия, според оператора, се поставят в неравнопоставени условия за терминиране на трафик с международните като конкурентният натиск върху тях значително се увеличава.

Становище на КРС

КРС не счита за необходимо да се налага специфично задължение за осигуряване на терминиране без оглед произхода на трафика, тъй като това задължение ще бъде уредено в Наредбата по чл. 164 от ЗЕС. Относно задължението за терминиране на международен трафик, предвид географския обхват на съответния пазар, както и действащата нормативна уредба КРС счита, че предложените специфични задължения на мобилните предприятия се отнасят до регламентиране на национално ниво условията за терминиране на трафик в мобилни мрежи. Цените за терминиране на международен трафик в тези мрежи са предмет на споразумения, които не попадат в обхвата на националната правна уредба.

18. В становището си “Космо България Мобайл” ЕАД също изразява несъгласие с формулираното задължение за достъп до и ползване на необходими мрежови средства и съоръжения. Според предприятието задължението за достъп се налага с цел осъществяване на взаимно свързване и обезпечаване на терминирането в мрежата. В тази връзка „Космо България Мобайл” ЕАД счита, че при надлежно мотивиране от страна на КРС, подобна мярка (достъп) би могла да бъде наложена на

предприятията със значително въздействие върху този пазар и в частност на “Космо България Мобайл” ЕАД.

В Проекта и в Анализа следва ясно и коректно да бъде разписано, че специфичното задължение за достъп се ограничава до осигуряване на физическа, логическа или техническа възможност за реализиране на взаимно свързване с цел терминиране на повиквания в мрежата на предприятието със значително въздействие върху пазара. В тази връзка е особено важно да бъде ясно дефинирано осигуряването на достъп (access) и по отношение на предложените ценови ограничения във връзка с него. Непрецизността на формулировката на задължението за “достъп” може да доведе до погрешни изводи и тълкувания от страна на предприятията, искащи терминиране на трафик в мрежата на “Космо България Мобайл” ЕАД.

Становище на КРС

КРС изразява принципното си съгласие с изложеното в бележката. Предвид изложеното по-горе, задължението за достъп ще се отнася до запазване на предоставяния от предприятията достъп. В Проекта е извършена редакция на текстовете с цел яснота - мярката се налага във връзка с осигуряване на достъп, необходим за реализиране на взаимно свързване и осигуряване на терминиране на трафик.

Задължение за прозрачност

19. В становището си „Мобилтел” ЕАД поставя няколко въпроса във връзка със задължението за прозрачност (подробните мотиви на предприятието са в приложението към настоящия документ):

- Налагането на посоченото задължение следва да е обвързано с установено нарушение на принципа за прозрачност от страна на предприятието до настоящия момент. При действието на отменената рамка, КРС е наложила като специфично задължение на „Мобилтел” ЕАД да спазва търговската тайна и поверителния характер на информацията, включително в договорите за взаимно свързване. Поради тази причина условията на договорите за взаимно свързване не са били публично оповестявани, но независимо от това „Мобилтел” ЕАД предоставя еднакви условия на всички предприятия, с които е сключило договор за взаимно свързване, факт който е отчетен от КРС.
- Обхватът на задължението следва да бъде прецизиран като отпадат неотнositимите към понятието за взаимно свързване текстове, както и текстовете, касаещи съвместното разполагане и други форми на съвместно ползване.
- Задължението за публикуване и актуализиране на официалната страница на предприятията в интернет на финансовите отчети (отчет за доходите, баланс, отчет за промените в собствения капитал, отчет за паричните потоци, бележки към финансовия отчет, включително доклад на независимия одитор) в срокове, съобразно разпоредбите на Закона за счетоводството, по никакъв начин няма отношение към пазара на терминиране на гласов трафик в индивидуална мобилна мрежа и няма да доведе до конкретни резултати. Освен това, предприятието отбелязва, че подобно специфично задължение надхвърля рамките на дефинирания пазар, като обхваща цялата дейност на предприятието, поради което се явява непропорционално.

- Съгласно чл. 167, ал. 2 от ЗЕС, при определяне на информацията, която следва да се публикува, КРС е длъжна да вземе предвид необходимостта от защита на търговската тайна.

Становище на КРС

КРС не може да приеме твърдението, че следва да има изрично нарушение на принципа на прозрачност от страна на предприятията, за да има възможност за продължаване и допълване на това задължение. Следва да се подчертае изрично, че в условията на ЗД (отм.) на операторите със значително въздействие върху пазара на мобилни мрежи и услуги е наложено задължение за осигуряване на информация, което на практика е задължение за прозрачност в много тесен обхват, което дори да се изпълнява стриктно, не осигурява нужната за постигането на ефективна пазарна конкуренция степен на прозрачност. Както е посочено в Проекта, като се отчита, че всяко от предприятията има значително въздействие върху съответния пазар и то със 100% пазарен дял, липсата на прозрачност в условията за взаимно свързване се явява предпоставка за създаване на дискриминация спрямо предприятията, които имат необходимост от осъществяване на взаимно свързване с оглед осъществяваната от тях дейност. Налагането на задължение за прозрачност е с цел гаранция, че заинтересованите предприятия ще имат достатъчно информация и яснота относно процеса на осъществяване на взаимно свързване. Задължението за прозрачност на следващо място осигурява и възможност за по-ефективно прилагане на останалите специфични задължения. Предвид изменение на наложените мерки, в частност отпадане на задължението за изготвяне на Типово предложение, КРС счита за необходимо да бъде изменено задължението за прозрачност. По отношение условията за предоставяне на съвместно ползване, както бе посочено по-горе, на настоящия етап КРС отчита положението по действащите договори на мобилните предприятия. Доколкото в настоящата мярка се предвижда публикуването на условия за съвместно ползване, то това задължение се отнася за случаите, когато мобилно предприятие реализира взаимно свързване чрез организиране на необходимото съвместно ползване на собствени съоръжения.

По отношение задължението за публикуване и актуализиране на официалната страница на предприятията в интернет на финансовите отчети (отчет за доходите, баланс, отчет за промените в собствения капитал, отчет за паричните потоци, бележки към финансовия отчет, включително доклад на независимия одитор) в срокове, съобразно разпоредбите на Закона за счетоводството, КРС счита следното: наложеното задължение е в съответствие с разпоредбата на чл. 167, ал. 1 от ЗЕС, която предвижда, че задължението за осигуряване за прозрачност може да е свързано с публикуване на определена информация като финансови отчети. Наред с това, публикуването на финансовите отчети, като специфична мярка за предприятието със значително въздействие върху пазара, ще допринесе за открит и конкурентен пазар, както и ще улесни проверките за съответствие със задълженията за прозрачност и равнопоставеност. Както е посочено в раздел VII. „Определяне на специфични задължения” т. 5.3 от анализа на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи „при налагане на съответните мерки КРС е отчела обстоятелството, че между специфичните задължения, които могат да бъдат наложени на предприятията със значително въздействие върху съответния пазар, до голяма степен е налице тясна свързаност. Връзката се изразява в ефективното прилагане на съответната мярка, тъй като самостоятелно тя не би дала необходимия ефект за развитие на конкуренцията.” Между данните, съдържащи се в отчетите на финансовото счетоводство и тези от разделното счетоводство са налице определени взаимовръзки.

Например: сумата на приходите по услуги от разделното счетоводство следва да е равна на сумата на приходите в отчета за доходите, в това число се отчитат и приходите от терминиране; сумата на разходите за елементите на мрежата при отчитането им по историческа стойност не може да е по-голяма от сумата на амортизацията на активите на предприятието, посочена в отчета за доходите. Резултатите от прилагане на разделното счетоводство сочат и размера на разходите по услуги, предоставяни на съответния пазар, тъй като чрез задължението за разделно счетоводство се оценява частта на участие на един и същи актив (една и съща инфраструктура на мрежата) при предоставяне на няколко услуги, особено що се отнася до услугите за пренос, в това число на различни пазари. Последното от своя страна има за резултат по-голяма прецизност при дефиниране на специфични задължения на съответните пазари.

Наред с това, КРС счита за необходимо отново да посочи, че задължението за разделно счетоводство прави по-ефективни задълженията за прозрачност и равнопоставеност, тъй като осигурява прозрачност на цените на едро, в т.ч. цените за терминиране, и предотвратяване на евентуално крос-субсидиране на вертикално интегрираното предприятие.

По отношение отчета за промените в собствения капитал, отчета за паричните потоци и приложенията към финансовия отчет, КРС отчита, че публикуването на тази част от информацията би могла да засегне търговските интереси на дружествата. От друга страна, бележките на независимия одитор са необходими на регулатора за коректното изпълнение на функциите му във връзка с наложените специфични задължения в частта ценови ограничения. Предвид посоченото, КРС изменя задължението, като предприятията следва да предоставят посочените бележки на КРС при поискване.

По отношение спазването на чл. 167, ал. 2 от ЗЕС при цялостното налагане на задължение за прозрачност, наложената мярка по никакъв начин не води до извода, че КРС нарушава законовата разпоредба. На този етап с наложената мярка се определя минималното съдържание на информацията, за която следва да бъде осигурена публичност. По този начин се осигурява и ефективното прилагане на задължението за прозрачност и равнопоставеност. В случай, че при изпълнение на наложеното задължение се наложи намеса от страна на КРС в посока определяне на необходимата информация, с цел да се постигнат целите на задължението, КРС по силата на закона е задължена да се съобрази с необходимостта от защита на търговската тайна. Като цяло, КРС е на мнение, че информацията, която е необходима за ефективното реализиране на взаимно свързване не би могла да представлява търговска тайна за предприятието. Предвид принципа на *ex ante* регулацията, КРС следва да гарантира, че е осигурена прозрачност на минимално необходимите условия за реализиране на взаимното свързване, без да са налице условия да се злоупотребява с позоваването на търговската тайна.

20. “Космо България Мобайл” ЕАД изразява несъгласие с наложеното задължение за прозрачност (подробните мотиви на предприятието са изложени в приложението към настоящия документ), поради обстоятелството, че до настоящия момент предприятието осъществява дейност при условия на прозрачност, като предоставя взаимно свързване, предоставяйки проект на договор (типов) за взаимно свързване на всички предприятия, предоставящи обществени телефонни услуги. Също така предприятието обръща внимание, че пред КРС не са налице доказателства сочещи, че липсата на публичност на условията по договорите е практика, която ограничава развитието на конкуренцията. В анализа КРС не е

посочила конкретни случаи на дискриминация по отношение на предприятията, искащи взаимно свързване към мрежата на “Космо България Мобайл” ЕАД.

В допълнение “Космо България Мобайл” отбелязва, че е неясна обосновката, изложена в анализа, че “...ползите от нейното прилагане (на мярката “прозрачност”) се изразяват в осигуряване предоставянето на по-разнообразни и повече услуги за крайните потребители ...”.

В случай, че на “Космо България Мобайл” ЕАД бъде наложено задължение за прозрачност, информацията, която следва да се публикува на интернет страницата на компанията, до влизане в сила на Типовото предложение, следва да се измени в Проекта, както следва:

- в т. 2.2.1., подточка “ж” от Проекта на Решение, приложение към Решение на КРС № 1962/11.09.2008 г. думите “достъп до мрежата и терминиране на трафик в нея” да се заменят с “достъп до мрежата с цел терминиране на трафик в нея”.

- в т. 2.2.1., подточка “з” от Проекта на Решение, приложение към Решение на КРС № 1962/11.09.2008 г. думите “и механизъм за калкулиране на цените” да се заличат и думите “достъп до мрежата и терминиране на трафик в нея” да се заменят с “достъп до мрежата с цел терминиране на трафик в нея”.

“Космо България Мобайл” ЕАД счита, че КРС няма мотиви да наложи задължението за прозрачност, в частта публикуване на финансова информация. Предприятието отбелязва, че не е ясно по какъв начин публикуването на отчет за доходите, счетоводен баланс, отчет за промените в собствения капитал, отчет за паричните потоци, бележки към финансовия отчет, включително доклад на независимия одитор би “направило задължението за разделно счетоводство по-ефективно, а от друга страна би допринесло за по-голяма прецизност при диференциране на специфичните задължения, предвид дейността на други пазари”.

В случай, че КРС не приеме предложението за отпадане на задължението за публикуване на определена финансова информация, то предприятието предлага да отпадне задължението за публикуване на „бележки към финансовия отчет”. Бележките към финансовия отчет от независимия експерт-счетоводител представляват търговска тайна на съответното предприятие и не могат да бъдат публикувани. В допълнение следва да се има предвид и разпоредбата на чл. 167, ал. 2 от ЗЕС, съгласно която КРС може да определя съдържанието на информацията, която трябва да се публикува, ниво на изискваната подробност и начина на публикуването ѝ, при съобразяване с необходимостта от защита на търговската тайна.

„Космо България Мобайл” ЕАД счита, че задължението за прозрачност по отношение на „БТК” АД за мрежата по стандарт GSM и UMTS следва да бъде изменено и допълнено по подходящ регулаторен начин, предвид възможностите на „БТК” АД за крос-субсидиране между различните услуги, които предоставя компанията, които са изключително големи.

Становище на КРС

По отношение на частта от бележката, отнасяща се до наличието на основания за продължаване на задължението за прозрачност, КРС поддържа изложените мотиви по предходната бележка.

Наред с това, КРС отново подчертава, че от една страна в Проекта на анализа са отбелязани съществуващи конкурентни проблеми, които са безспорно доказани: прекалено високи цени, затваряне на трафик в мрежите и ценова дискриминация по

отношение на предприятия, осъществяващи електронни съобщения чрез фиксирани мрежи и сами по себе си тези конкурентни проблеми са достатъчно основание за налагане на специфични задължения на разглеждания пазар на съответните предприятия със значително въздействие на пазара, а от друга страна регулаторът изследва дали е възможно възникването на конкурентни проблеми на съответния пазар занапред. Ако се установи такава възможност, следва да се предприемат съответни мерки за преодоляване на възможността от действия на предприятията занапред, които могат да увредят конкуренцията. Както бе посочено по-горе, принципите, върху които е изградена новата регулаторна рамка не предполагат необходимостта злоупотребата с пазарна сила да е реално възникнала и осъществена. В тази връзка, конкурентните проблеми, които могат да се идентифицират в рамките на пазарните анализи са и такива, за които се предполага, че могат да възникнат в бъдеще при наличието на определени обстоятелства. Въз основа на посоченото, КРС не приема за основателни изтъкнатите мотиви, че предвид липсата на конкретно установени конкурентни проблеми не е налице необходимост от налагане на задължение.

Предвид изложеното в Проекта, а именно, че *“...ползите от нейното прилагане (на мярката “прозрачност”) се изразяват в осигуряване предоставянето на по-разнообразни и повече услуги за крайните потребители...”* следва да се отбележи, че наличието на прозрачност е предпоставка за развитие на пазара на едро, а оттам за засилване и на конкуренцията на пазара на дребно.

Във връзка с предложените корекции на т. 2.2.1., подточка “ж” и т. 2.2.1., подточка “з”, същите се приемат частично. КРС е прецизирала терминологията във връзка със задължението за достъп. КРС не счита, че следва в т. 2.2.1., подточка “з” думите “и механизъм за калкулиране на цените” да бъдат заличени. КРС приема, че в случаите, в които се прилагат наложените от регулатора ценови ограничения няма необходимост да бъде поясняван механизмът на калкулиране на цените. Както обаче е посочено в анализа, налагането на ценови таван е временна мярка, която ще бъде в сила до разработване на разделно счетоводство и прилагане на система за определяне на разходите, разработена от регулатора.

Във връзка със задължението за публикуване и актуализиране на официалната страница на предприятията в интернет на финансовите отчети, КРС поддържа изложените мотиви по предходната забележка. Наред с това, следва да се посочи, че подробните бележки на одитора, отнасящи се до промени в активите са от съществено значение, ако бъде възприето активите да бъдат оценявани по текущата, а не по историческата им стойност. КРС не счита, че подобно задължение би затруднило „Космо България Мобайл” ЕАД, тъй като в своето становище предприятието посочва, че в изпълнение на изискванията на Закона за счетоводството публикува финансовите си отчети и кратката бележка на одитора, декларираща, че одитът е извършен в съответствие със законовите изисквания.

КРС не намира за обосновано твърдението на „Космо България Мобайл” ЕАД, че подробните бележки на одитора представляват търговска тайна, тъй като същата информация е от съществено значение за инвеститорите и имиджа на съответното предприятие и се публикува от акционерни дружества, които се листват на фондовата борса. В същото време, КРС отчита, че за предприятията е налице възможност да посочат информацията като търговска тайна, което е взето предвид при изменение на определеното задължение.

Мерките за прозрачност, които се налагат на „БТК” АД по отношение на дейността чрез мрежа по стандарт GSM и UMTS не се различават от мерките, наложени на останалите предприятия. Както „БТК” АД, така и останалите две мобилни предприятия имат възможност да предоставят пакети с фиксирани и мобилни услуги на пазарите на

дребно. КРС счита, че конкурентният проблем, свързан с прехвърляне на пазарна сила от един на друг пазар чрез предлагане на пакетни/свързани услуги не фигурира и е неотносим към пазара за терминиране на гласови повиквания към индивидуални мобилни мрежи. Още повече, че в становището на „Космо България Мобайл” ЕАД не фигурира предложение за допълване на конкурентните проблеми. Липсва и конкретно предложение за допълване на задължението за прозрачност и дефинирането на „особено строги” мерки за прозрачност.

Задължение за равнопоставеност

21. *Във връзка с посоченото задължение „Мобилтел” ЕАД поставя следните въпроси (подробните мотиви на предприятието са в приложението към настоящия документ):*

- Необходимост от изясняване на обхвата на задължението за равнопоставеност при отчитане на границите на дефинирания пазар, както по отношение на съответния продуктов пазар, така и по отношение на неговите географски граници. В тази връзка, макар и да е принципно ясно, че с оглед определянето на пазара КРС няма предвид включване в съдържанието на задължението повикванията в рамките на една и съща мрежа, както и на терминиране на транзитен трафик, все пак комисията следва категорично да заяви това, за да се избегнат противоречиви тълкувания. В раздел VII, т. 5.4.1. от Проекта на анализ, КРС твърди, че поставяне на ограничения по отношение на произхода на терминирания трафик ще доведе до ограничаване на конкуренцията, което изцяло противоречи на същността на взаимното свързване на мрежи, както и на националния характер на пазара. Този коментар на комисията следва да отпадне с цел постигане на яснота по отношение на обхвата на задълженията. Налагане на задължение на предприятията да не правят разлика в произхода на терминирания трафик би обезсмислило положените до момента усилия от страна на мобилните предприятия да ограничават незаконното терминиране на некачествен транзитен трафик и ще възпроизведе крайно негативни последици за качеството на услугата и правозащитните органи. Определени ограничения на произхода на трафика не противоречат на характера на взаимното свързване и не пречат ефективната конкуренция, а напротив гарантират законосъобразното предоставяне на услуги.

- Произходът на трафик следва да бъде ясно дефиниран като част от обхвата на задължението. При определяне на обхвата на пазара, следва да се има предвид, че терминирането в мобилна мрежа е част от съдържанието на понятието за взаимно свързване. Основните услуги по взаимно свързване са генериране и терминиране. От друга страна, географският обхват на пазара е несъмнено национален. Систематичното тълкуване на горните две положения, води до категоричен извод, че обхватът на пазара включва единствено национален трафик. При налагане на задължение, НРО следва да спазват принципите на пропорционалност и обосновааност, при съответно отчитане на ефектите от наложените задължения. При цялостната оценка на пазарната ситуация, НРО трябва да отчитат риска, който предоставянето на една или друга услуга крие за предприятието, което я предоставя. Съществува риск от възникване на проблеми с оглед гарантиране качеството на терминирания трафик, които ще се задълбочат, в случай че се допусне използване на GSM Gateway устройства за свързване с електронни съобщителни мрежи. В допълнение, мобилните предприятия и по настоящем имат съществени проблеми с нерегламентирано терминиране на трафик чрез GSM Gateway устройства. Някои от алтернативните предприятия използват взаимното свързване с мобилните

предприятия като алтернативен маршрут за осигуряване на гарантиран достъп до мобилните мрежи за неправомерно терминиране на трафик. Съгласно европейската практика НРО не определят цени за терминиране на транзитен трафик в мобилна мрежа. По данни на Cullen International единственото изключение е Дания. Поради тази причина, в случай че КРС регулира цените за транзитен трафик на българските предприятия, това би довело до изкривяване на конкуренцията на общностно ниво, тъй като контрагентите ще имат възможност да предоставят услугата терминиране на транзитен трафик на мобилните предприятия в страната при нерегулирани условия.

- *Op-net* трафикът следва да се изключи от обхвата на задължението. Съгласно Общата позиция на ERG относно специфичните задължения, прилагането на разходаориентиран подход спрямо цените за терминиране е адекватна мярка за постигане на баланс в съотношението *op-net* и *off-net* трафик В т. 5.5.3 ERG изрично посочва, че уеднаквяването на цените за разговори във и извън мрежата не би могло да послужи като мярка за преодоляване на затваряне на трафика. Не съществува презумпция, че по-ниските цени за *op-net* разговори води до увреждане на конкуренцията. Принципно, не би следвало да става дума за тяхното изравняване, тъй като разкриват редица различия. Разговорите в рамките на една и съща мрежа не попадат изобщо в рамките на определяния пазар – терминиране на гласов трафик в мобилна електронна съобщителна мрежа. Освен това, съгласно практиката на европейските НРО, както и съгласно извода на КРС, липсва взаимозаменяемост между разговори между различни мрежи (което всъщност предполага терминиране) и разговорите в рамките на една и съща мрежа. Поради това, те очевидно не попадат в рамките на един и същи пазар и не могат да бъдат регулирани едновременно при анализа на пазара на терминиране в мобилна мрежа.

- Включването на понятието „собствени услуги” в обхвата на задължението за равнопоставеност противоречи на дефиницията на чл. 168 от ЗЕС. В случай, че КРС не приеме този аргумент, то следва да се уточни, че става дума за отделните стопански дейности, осъществявани от едно и също предприятие, т.е. дейности, попадащи в рамките на различни съответни пазари, съгласно Препоръката за съответните продуктови пазари.

Становище на КРС

Доколкото предприятията имат задължение да не поставят ограничение по отношение на трафика, това се отнася до трафик, който се терминира съобразно нормативните изисквания. В проекта на наредба за взаимно свързване и достъп КРС е въвела разпоредба, с която се забранява използването на посочените в становището GSM Gateway устройства. В тази връзка, на база на наложените мерки КРС не би могла да изисква от предприятията терминиране на трафик в противоречие с нормативните изисквания.

По отношение терминирането на транзитен трафик, предвид разпоредбите на ЗЕС и с оглед дефинирания пазар, мобилните предприятия не могат да ограничават терминирането на национален трафик, например трафик, произхождащ от предприятие, предоставящо услугата „избор на оператор”. В тази връзка, терминирането на такъв трафик следва да се извършва при регулирани условия. Терминирането на транзитен международен трафик следва да бъде на свободно търговско договаряне.

Предвид разглеждания пазар, безспорно е, че в Проекта като собствени услуги се третират дейности, осъществявани на отделни пазари на едро, а не *op-net* трафик. КРС счита, че невключването на собствените услуги в обхвата на задължението би

обезсмислило на практика мярката, тъй като тя не би била ефективна с оглед осъществяване на дейност от предприятията на свързани пазари на едро.

22. В становището си “Космо България Мобайл” ЕАД изразява несъгласие с продължаването и допълването на задължението за равнопоставеност, тъй като до настоящия момент предприятието не е демонстрирало поведение, което да води до извода за прилагане на дискриминационни практики.

Становище на КРС

Както бе посочено по-горе, налагането на задължения за прозрачност, респективно и равнопоставеност не предполага задължително нарушаването на тези задължения от страна на предприятията. Нещо повече, съгласно ЗД (отм.) не е налице детайлно дефиниране на съдържанието на наложеното задължение за равнопоставеност. Същността на задължението за осигуряване на равнопоставеност е регламентирана в разпоредбата на чл. 168 от ЗЕС, съгласно която то обхваща предоставяне на равностойни условия при сходни обстоятелства на други предприятия, предоставящи еквивалентни електронни съобщителни услуги, както и предоставяне на услуги и информация при същите условия и качество като тези, предлагани от предприятието на свързаните с него лица и на предприятията, с които вече е сключен договор. Наред с това е необходимо да се отбележи, че налагането/продължаване на действието на задължение за равнопоставеност е подходяща мярка, която ефективно ще допринесе за премахване на пазарните недостатъци, намиращи израз най-вече в неценови проблеми, свързани основно с наличие на бариери за навлизане на пазара. Задължението за равнопоставеност ще гарантира, че предприятията със значително въздействие върху пазара ще прилагат еднакви условия спрямо което и да е от конкурентните предприятия при наличие на сходни обстоятелства.

Както е посочено в Раздел VII, т. 5.4.3. от анализа, задължението за равнопоставеност може да се разглежда в два аспекта:

- Забрана за дискриминиране на предприятия, предоставящи еквивалентни услуги;
- Задължение за третиране на свързани с предприятието лица или обособени отделни дейности, извършвани от същото предприятие, по начин еквивалентен на този, по който се третират предприятия, предоставящи еквивалентни услуги.

Видно от списъка на притежаваните от мобилните предприятия индивидуални лицензии и регистрации по общи лицензии, считано от месец септември 2005 г. “Космо България Мобайл” ЕАД има възможност да предоставя услуги чрез мобилната и фиксираната си мрежа. Като отчита потенциалните възможности за хоризонтално прехвърляне на пазарна сила между свързаните пазари, КРС счита, че текущото задължение на “Космо България Мобайл” ЕАД не обхваща втория аспект на задължението за равнопоставеност. Като отчита предлаганите през 2007 г. ценови оферти на пазара на дребно, КРС счита че следва да предотврати потенциалната възможност за преференциално третиране на свързани с предприятието лица или обособени отделни дейности, извършвани от същото предприятие, спрямо третирането на конкурентни предприятия.

23. „Космо България Мобайл” ЕАД до известна степен споделя теоретичните съждения, изложени в Раздел VII, т. 5.4.3. от анализа относно възможността за

различното третиране при сходни обстоятелства, но същевременно счита, че това не е приложимо за историческия оператор в България. За „БТК” АД реално е налице възможност да упражнява ценова дискриминация като предлага на собствената си мобилна мрежа по стандарт GSM и UMTS по-добри условия отколкото тези, които предлага на другите мобилни предприятия. Евантуалните недостатъчно ефективни или по-леки специфични задължения, които биха се наложили на „БТК” АД по отношение на мобилните мрежи, които притежава, ще доведат до засилване в още по-голяма степен на неравнопоставеността между собствени и чужди мрежи като в крайна сметка ще се стигне до ценова дискриминация и изкривяване на пазара.

Становище на КРС

КРС изразява несъгласие с посоченото. Предвидените мерки по отношение на „БТК” АД на съответните пазари целят и възпрепятстване на възможностите за крос-субсидиране и неравнопоставено третиране на останалите предприятия спрямо собствените дейности на дружеството. Следва да се има предвид, че потенциална възможност за ценова дискриминация по отношение на осъществяване на свързване между собствените мобилни и фиксирани мрежи на предприятията е налице и от страна на Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД.

Във връзка с посоченото от предприятието, че до известна степен то споделя теоретичните съждения, изложени в Раздел VII, т. 5.4.3. от анализа относно възможността за различното третиране при сходни обстоятелства, но същевременно счита, че това не е приложимо за историческия оператор в България, КРС подчертава, че теоретичните съждения, изложени в Раздел VII, т. 5.4.3. от анализа, кореспондират с разпоредбите на чл. 4, ал. 1, т. 1 б. „в” от ЗЕС. Съгласно разпоредбите на чл. 4, ал. 2, т. 2 от ЗЕС, цел на закона е органите по управление и регулиране на електронните съобщения да отчитат в максималната възможна степен необходимостта от технологична неутралност. В този аспект обосноваването на неравнопоставеност въз основа на собственост върху мрежи на различни пазари, само по себе си не кореспондира с целите, регламентирани в ЗЕС. В контекста на разглеждания аргумент КРС би следвало да приеме, че наличието на собственост върху мобилна и фиксирана мрежа от страна на което и да е предприятие води до ценова дискриминация и изкривяване на пазара.

24. В становището си СЕК изразява желание за допълване на задължението за равнопоставеност чрез налагане на задължение за приемане на трафик без оглед мрежата на произход. С налагане на задължение за приемане на всички видове трафик според сдружението ще се постигне пълнота на изрично включеното задължение за равнопоставеност и липса на дискриминация при предоставянето на услугата терминиране, което съгласно Проекта ще бъде наложено на всички предприятия, предоставящи мобилни мрежи и/или услуги, както и гарантиране на задължението на предприятията да терминират в мрежите си всеки подаден им в точка на взаимно свързване трафик, независимо от А-номера, при недискриминационни условия и без разлика в цената.

Становище на КРС

КРС поддържа вече изложеното становище в посока, че допълване на задължението не се налага.

Задължение за изготвяне и публикуване на Типово предложение

25. „Мобилтел” ЕАД счита, че налагането на задължение за прозрачност е достатъчно само по себе си за постигане на посочените от КРС цели, като предвид липсата на конкретно установени конкурентни проблеми не е налице необходимост от налагане на задължение за публикуване на Типово предложение. В допълнение предприятието напомня, че КРС отбелязва, че сключваните от предприятията договори за взаимно свързване имат характер на типова оферта.

В Проекта на анализ, според дружеството, не е обсъден фактът, че до настоящия момент КРС не е установила нарушение на принципа за равнопоставеност и прозрачност от страна на „Мобилтел” ЕАД, като не са взети предвид и наложените му задължения във връзка с взаимното свързване по реда на ЗД (отм.). При действието на отменената регулаторна рамка, „Мобилтел” ЕАД като предприятие със значително въздействие на пазара на далекосъобщителни мрежи и предоставяне на гласови телефонни услуги чрез тях, е било задължено да спазва търговската тайна и да ползва информацията, получена от предприятията само по предназначение. Поради тази причина условията на договорите за взаимно свързване не са били публично оповестявани, но независимо от това дружеството е предоставило и предоставя еднакви условия на всички предприятия, с които сключва договор за взаимно свързване.

„Мобилтел” ЕАД отбелязва, че в анализа не е обсъдено и обстоятелството, че предприятието не е отказвало или умишлено забавяло предоставянето на взаимно свързване, както и че до настоящия момент КРС не е била сезирана с искане за даване на задължителни указания и разрешаване на спор, при който „Мобилтел” ЕАД да е в качеството на страна, отказваща/забавяща осъществяването на взаимно свързване, а също и че различното третиране на предприятията съобразно вида на използваната технология, съответно вида на използваната мрежа, беше допустимо.

Предвид изложеното, следва да се приеме, че не е идентифициран конкурентен проблем, който да обосновава нуждата от налагане на задължение за публикуване на Типово предложение за взаимно свързване. От друга страна, налагането му не съответства и на принципа на пропорционалност, тъй като резултатът от задължението би могъл да бъде постигнат ефективно и с по-малко разходи чрез задължението за осигуряване на прозрачност на условията, при които се предоставя достъп чрез публикуване и актуализиране на страницата на „Мобилтел” ЕАД в интернет и предоставяне при поискване на информация относно посочените елементи.

Становище срещу налагането на задължение за изготвяне на Типово предложение е представено и от страна на „Космо България Мобайл” ЕАД. На дружеството, в качеството му на предприятие със значително въздействие на пазара, е наложено задължение за равнопоставеност. „Космо България Мобайл” ЕАД изпълнява това свое задължение и предоставя при поискване типов договор за взаимно свързване. До настоящия момент не е имало спорове в КРС относно изпълнението на задължението за равнопоставеност от страна на „Космо България Мобайл” ЕАД. Предприятието не е било и субект на административнонаказателна отговорност в този смисъл. Ето защо предприятието счита, че налагането на задължение за публикуване на Типово предложение е неправилна и непропорционална мярка. До настоящия момент „Космо България Мобайл” ЕАД има сключени договори за взаимно свързване с почти всички предприятия, предоставящи обществена телефонна услуга. Всички сключени договори съдържат идентични условия и цени, т. е. задължението за

равнопоставеност се изпълнява надлежно и не е необходимо публикуването на Типово предложение.

“Космо България Мобайл” ЕАД счита задължението за публикуване на Типово предложение за прекомерна тежест за компанията, свързана както с подготовката, одобряването, публикуването на Типово предложение, така и с привеждане на съществуващите договори за взаимно свързване в съответствие с новото Типово предложение.

Предприятието отбелязва (подробните мотиви на предприятието са в приложението към настоящия документ), че са несъстоятелни мотивите на КРС, че Типово предложение са налага с цел да се предотвратят антиконкурентни практики от страна на “Космо България Мобайл” ЕАД, както и, че изискванията за предварително одобряване на условия за взаимно свързване от страна на регулатора са с цел “постигане на максимално добри условия за развитие на конкуренцията”. Предприятието не споделя, че предварителното одобряване на условията за взаимно свързване ще представляват “...навременна оценка дали задълженията за прозрачност и равнопоставеност ще бъдат изпълнени коректно...” “Космо България Мобайл” ЕАД счита, че потенциално възникнали проблеми с взаимното свързване следва да бъдат решавани чрез процедурата по разрешаване на спорове между предприятията, зaleгнала в ЗЕС.

Становище на КРС

Така определеното в Проекта задължение е във връзка с необходимостта от засилване на ефекта от задълженията за прозрачност и равнопоставеност. Това се обосновава от обстоятелството, че предварителното одобряване на условията за взаимно свързване от страна на регулатора е гаранция за постигане на максимално добри условия за развитие на конкуренцията, както и за навременна оценка дали задълженията за прозрачност и равнопоставеност ще бъдат изпълнени коректно. КРС счита принципно посоченото от предприятията за относимо към преценката за налагане на задължение за изготвяне и публикуване на Типово предложение. В тази връзка, като се има предвид, че това е първият анализ на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи и с оглед наложените мерки за достъп, прозрачност и равнопоставеност, КРС счита, че на този етап не е наложително прилагането на мярката, свързана с изготвяне и публикуване на Типово предложение.

26. СЕК счита за необоснована липсата на задължение за изготвяне и публикуване на Типово предложение по отношение на „БТК” АД. Причината е, че „БТК” АД е сключило най-малко договори за взаимно свързване с доставчици на фиксирана гласова телефонна услуга. Също така следва да се има предвид:

- Само „БТК” АД поставя условие алтернативното предприятие да заплати всички разноски по осъществяване на взаимното свързване;
- „БТК” АД предлага различни цени на различните алтернативни оператори, с което нарушава принципа на равнопоставеност - информацията е налична в КРС (писмо вх. № 12-01-1845/25.06.2008);
- „БТК” АД отказва да приеме трафик, различен от този, първично генериран в мрежите на взаимосвързаните предприятия.

В становището си “Макс Телеком” ООД също изразява позиция, че на „БТК” АД следва да бъде наложено задължение за изготвяне и публикуване на Типово

предложение по отношение на дейността, осъществявана чрез мрежа по стандарт GSM и UMTS. Както и в становището на СЕК се отбелязва, че „БТК” АД е мобилно предприятие, което забавя преговорите и сключването на договори за взаимно свързване с алтернативните предприятия, както и е единственото предприятие, което не е сключило договори за взаимно свързване с голям брой алтернативни предприятия.

„Космо България Мобайл” ЕАД също така счита, че не са налице основания задължението за изготвяне и публикуване на Типово предложение да не бъде налагано на „БТК” АД.

Становище на КРС

Предвид преценката на КРС за отпадане на Типовото предложение като мярка на този пазар, КРС ще отчете посоченото от предприятията при изпълнението на правомощията си по контрол на изпълнението на наложените на „БТК” АД специфични задължения.

Ценови ограничения, включително задължения за разходоориентираност

Задължения за разходоориентираност и прилагане на Система за определяне на разходите и разработване на разделно счетоводство

27. „Макс Телеком” ООД и СЕК считат, че задължението за разходоориентираност, за разработване и прилагане на система за определяне на разходите трябва да бъде наложено и на „БТК” АД. „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД изразяват остро несъгласие с определянето на асиметрични специфични мерки на предприятията със значително въздействие на пазара. Дружествата считат, че предвидената асиметричност на мерките е необоснована и се намира в противоречие с общностния подход, от което може да се счита, че те също поддържат становището на „Макс Телеком” ООД и СЕК.

Становище на КРС

Изразените от предприятията становища са свързани с позицията на КРС относно асиметричния подход при избор на специфични задължения, подробно изложена по-долу във връзка с прилагането на асиметричен/симетричен подход при избора на специфични задължения и за прилагането на симетрични цени за терминиране в мобилни мрежи.

28. Според „Мобилтел” ЕАД, при налагане на задължението за въвеждане на система за определяне на разходоориентирани цени КРС следва да спазва принципа на равнопоставеност и осигуряване на еднакви условия за извършване на дейност от различните предприятия, като определи за приложим при разработване на системата метода FAC (Fully Allocated Costs)/FDC (Fully Distributed Costs), тъй като именно този метод е приложен по отношение на „БТК” АД на пазара на терминиране на гласов трафик в индивидуална фиксирана мрежа. Предприятието счита, че прилагането на всеки друг метод би бил в противоречие със закона и със

задълженията на КРС. Също така предприятието счита, че КРС следва да внесе изрично уточнение в анализа, че задължението за разработване и прилагане на система се отнася единствено и само до разходите за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи.

Становище на КРС

КРС не би могла да се съгласи с подобна позиция. Видно от докладите на ERG³ относно регулаторните системи в Общността всяка държава членка използва повече от една методология, в съответствие с националните особености на съответната държава. Нещо повече, регулаторните органи в държавите-членки ползват различни бази за оценка на разходите по отделни дейности в рамките на едно предприятие. В допълнение ще посочим, че предложението „КРС да определи счетоводната методология” би било съобразено с разпоредбите на чл. 222, от ЗЕС, след провеждане на консултации със заинтересованите предприятия. КРС, ръководейки се от целите и принципите, регламентирани в ЗЕС, следва да налага задължения на предприятията със значително въздействие на съответния пазар в съответствие с конкурентните проблеми, установени с анализа, поради което налаганите задълженията целят тяхното предотвратяване и са относими към съответния пазар. В този смисъл, „*принципа на равнопоставеност и осигуряване на еднакви условия за извършване на дейност от различните предприятия*”, би бил приложим само в рамките на съответния пазар и при наличието на еднакви условия, както това е регламентирано в чл. 4, ал. 1, т.2, б.”в” от ЗЕС.

29. „Космо България Мобайл” ЕАД изразява становище, че прилагането на разходоориентирани цени въз основа на Система за определяне на разходите би следвало да се извърши, считано от 1 януари 2010 г. Позицията е мотивирана от предложения график за намаляване на цените за терминиране.

Становище на КРС

КРС счита, че прилагането на графика за постепенно намаляване на цените за терминиране за временна мярка е временна мярка до определяне на разходоориентирани цени въз основа на система за определяне на разходите, разработена от регулатора.

30. „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД са на мнение, че предвиденото задължение за водене на разделно счетоводство трябва да отпадне.

В своето становище „Мобилтел” ЕАД изтъква следните мотиви за отпадане на задължението:

- „...значителната пазарна сила не е аргумент за налагане на това задължение, както и потенциалната възможност за крос-субсидиране от страна на „Мобилтел” ЕАД, която не е установена като настоящ конкурентен проблем. Принципната възможност за възникването ѝ като потенциален конкурентен проблем съществува на всеки пазар и в този смисъл преценката за наличието ѝ трябва да се основава на обективни обстоятелства и доказателства за антиконкурентно поведение, каквито не са налице по отношение на „Мобилтел” ЕАД”.

³ ERG Report – Regulatory Accounting in Practice – ERG (08) 47 final RA in Practice and ERG (05) 24 RA in Practice

- В Общата позиция на ERG е отбелязано, че посоченото задължение може да се наложи като евентуално спомагателно задължение към задължението за прозрачност и равнопоставеност, както и като допълнение към наложените ценови ограничения и система за определяне на разходите.
- По отношение на прекалено високите цени в Общата позиция на ГЕР е посочено, че единствената мярка за въздействие върху тенденцията за налагане на прекомерни цени на пазара на едро е чрез налагане на ценови ограничения и задължение за система за разходите. ГЕР счита, че налагането като алтернатива на задължения за равнопоставеност и разделно счетоводство освен непропорционални мерки са и недостатъчно ефективни в сравнение с ценовата регулация и системата за определяне на разходи.

Становище на КРС

КРС не приема намира за аргументирано предложението за отпадане на задължението за разделно счетоводство, в съответствие с долу посоченото:

По отношение на първия мотив по-горе КРС напомня, че както е посочено в анализа, органът, овластен да прилага правото на защита на конкуренцията в България е КЗК. Дейността на КЗК се основава преди всичко на принципа на ex-post регулиране. При него регулаторни мерки се прилагат тогава, когато се установи, че от даден участник на пазара са извършени действия, довели до увреждане на конкуренцията. Както бе посочено нееднократно в рамките на настоящото изложение, прилагането на ex-ante регулация е свързано с налагането на определени мерки с цел да се предотврати нарушаването на условията за конкуренция. Отчитайки посоченото, в правомощията на КРС са да налага регулаторни мерки спрямо потенциалните конкурентни проблеми, което кореспондира с Общата позиция⁴ на Групата на Европейските регулатори (ERG) относно подхода при определяне на подходящи специфични задължения, според която специфични задължения могат да бъдат наложени и когато, при определени обстоятелства, е налице възможност идентифицирани конкурентни проблеми да възникнат като потенциални.

По отношение на твърдението на „Мобилтел“ ЕАД, че към настоящия момент не е установено крос-субсидиране, КРС посочва, че наличието на последното се доказва от становището на „Мобилтел“ ЕАД на стр. 49, където предприятието е посочило: *„Освен това, що се отнася до мобилни мрежи, разходите за изграждане на мрежа за достъп (базови станции, свързано оборудване и честотен спектър) се поемат изцяло от предприятията и не се пренасят върху потребителите. Мрежовите елементи са определени така, че да може да се обслужва входящия и изходящ трафик. Затова повишаването на трафика задължително предполага инвестиция в мрежата за достъп. Съответно, разходите за изграждане на мрежата за достъп са естествено свързани с обема на трафик и се възвръщат ефективно от предоставяне на трафични услуги и поради тази причина са зависими от прихода от терминиране. Както вече беше споменато, обаче, търсенето на гласови услуги не нараства пропорционално с повишаване на разходите за развитие на мрежите, а търсенето на услуги за пренос на данни се намира в латентно състояние. Освен това показателите за трафичните нива на „Мобилтел“ ЕАД не съответстват на изводите за наличие на икономии от обхвата и от мащаба, нито на вложените средства в изграждане на мрежата.“*

Горесцитираното дава основание да се заключи, че разходите за честотен спектър не се калкулират в цената за потребители, тъй като от една страна предприятието сочи,

⁴ Обща позиция на ERG относно подхода при определяне на подходящи специфични задължения – ERG (06) 33 final version – стр.25

че „разходите за изграждане на мрежа за достъп (базови станции, свързано оборудване и честотен спектър) се поемат изцяло от предприятията и не се пренасят върху потребителите”. От друга страна предприятието сочи, че „разходите за изграждане на мрежата за достъп са естествено свързани с обема на трафик и се възвръщат ефективно от предоставяне на трафични услуги и поради тази причина са зависими от прихода от терминиране.” От посоченото следва, че разходите за честотен спектър участват при формиране на цената за трафик. Ако КРС приеме за коректно посоченото в становището на „Мобилтел” ЕАД, то тогава следва, че след като в цената за потребителите не са включени разходи за честотен спектър, а тези разходи се възвръщат ефективно от предоставянето на трафични услуги, ефективното им възвръщане се извършва от предприятията, които терминират трафик в мрежата на „Мобилтел” ЕАД. Последното е потвърждение за наличието на крос-субсидиране.

По отношение на втория мотив КРС счита, че задължението за разделно счетоводство фигурира като отделна мярка както в разпоредбите на чл. 169 от ЗЕС, така и в чл. 11 от Директивата за достъпа на ЕК. Както е посочено в Общата позиция на ERG задължението за разделно счетоводство (accounting separation obligation), регламентирано в чл. 11 от Директивата за достъпа, е подходящо с оглед осигуряване на прозрачност на вътрешните трансферни цени, прилагани за собствената дейност на пазарите на дребно, с оглед осигуряване на съответствие със задължението за равнопоставеност и предотвратяване на крос-субсидиране. По отношение на посочения аргумент, че тъй като в Общата позиция на ERG относно избора и налагането на подходящи задължения задължението за разделно счетоводство се явява спомагателно във връзка със задължението за прозрачност, следва да се отбележи, че това е посочено като част от мотивите за налагане на посоченото задължение като спомагателно (т. 3.2.1 „Прозрачност” на стр. 43 от Общата позиция на ERG). Нещо повече, аналогично, в чл.13.4 от Директивата за достъпа е посочено, че задължението за прилагане на система за разходите може да подпомага мярката ценови контрол, което не дава основание за отпадане на задължението като самостоятелно такова.

Действително в Общата позиция на ERG, т. 3.2.3 „Разделно счетоводство” (стр. 44) е посочено, че задължението може да бъде ползвано както като спомагателно, така и „за да подпомогне националните регулаторни органи при прилагането на задълженията за ценови контрол и система за определяне на разходите”. На същото място в позицията е посочено, че разделното счетоводство следва да осигури прозрачност на цените на едро и техния вътрешен трансфер на вертикално интегрирано предприятие, при наложено задължение за равнопоставеност, както и да идентифицира случаите на крос-субсидиране на вертикално интегрираното предприятие, когато това е необходимо. Заклученията от анализа на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи недвусмислено идентифицират крос-субсидирането като конкурентен проблем, който е достатъчно основание за налагане на задължението. В допълнение КРС изразява съгласие с посочено в мотивите на „Мобилтел” ЕАД, че ефектът на предложеното задължение за прозрачност и продължаване на срока на наложеното задължение за равнопоставеност се засилва, когато заедно с посочените задължения се налага и задължение за разделно счетоводство.

Що се отнася до третия аргумент, то КРС напълно споделя позицията на ERG и изразеното от „Мобилтел” ЕАД становище, че задължение за прилагане на система за определяне на разходите е най-подходящо с оглед решаване на проблема с прекомерно високите цени, поради което в анализа е предложено на предприятието да бъде наложено задължение за прилагане на система за определяне на разходите, разработена от регулатора.

31. *“Космо България Мобайл” ЕАД не споделя становището на КРС, че за въвеждането на система за определяне на разходите е необходимо да се премине през въвеждане на разделно счетоводство. Според предприятието мотивът на КРС за крос-субсидиране между услугите, предоставяни на собствените абонати и/или на свързани предприятия и услугите, предоставяни на други предприятия е несъстоятелен, предвид обстоятелството, че “Космо България Мобайл” ЕАД притежава незначителен пазарен дял (под 1 процент) на пазара на фиксирани гласови телефонни услуги. С оглед посочения пазарен дял за периода от две години напред е невъзможно по какъвто и да било начин “Космо България Мобайл” ЕАД да попречи на развитието на конкуренцията. В тази връзка налагането на “Космо България Мобайл” ЕАД на задължение за водене на разделно счетоводство е непропорционална и необоснована мярка, недостатъците от прилагането на която биха били значителни.*

Наред с това “Космо България Мобайл” ЕАД застъпва становището, че задължението за разделно счетоводство следва да бъде наложено ”единствено по отношение на „БТК” АД, тъй като компанията е концентрирала в себе си редица електронни съобщителни дейности и притежава значителен пазарен дял на няколко пазара на електронни съобщителни мрежи и/или услуги.”

“Космо България Мобайл” ЕАД отбелязва също така като мотив за отпадането на задължението за разделно счетоводство, че в анализа е посочено, че задължението за разделно счетоводство “.. най-често се налага като алтернатива на фактическото разделяне (в отделни правни субекти) на дейностите на съответното предприятие”. Според предприятието от изложеното може да бъде направен извод, че налагането на разделното счетоводство се налага като мярка, вместо задължение за фактическо разделяне, когато съществуват конкурентни проблеми и възможности за крос-субсидиране. В тази връзка “Космо България Мобайл” ЕАД счита, че по никакъв начин не може да разбере изложените в анализа разсъждения на комисията при положение, че със свое Решение № 1391 от 4 август 2008 г. КРС е разрешила прехвърлянето на GSM лицензията от „БТК Мобайл” ЕООД на „БТК” АД, като в цитираното решение изрично е посочено, че “... от конкурентна гледна точка евентуалното прехвърляне на правата и задълженията по лицензията по никакъв начин няма да доведе до засилване на пазарното положение на предприятията от групата на „БТК” АД на пазарите на мобилни услуги.”

Становище на КРС

КРС би могла да приеме за основателни несъгласието и аргумента, изтъкнати от „Космо България Мобайл” ЕАД „*че за въвеждането на система за определяне на разходите е необходимо да се премине през въвеждане на разделно счетоводство*”, в случай, че се прилага bottom-up модел за определяне на разходите. При него разходите се определят по отношение на мрежата на хипотетичен ефективен оператор, поради което разработването и прилагането на такава система не би било наложено на предприятието, като се отчита наличието на три предприятия на пазара и необходимостта от разработване само на една хипотетична мрежа. Ето защо bottom-up моделите се разработват от регулатора. Погледнато формално, би могло да се твърди, че при наложено задължение за прилагане top down модел за отчитане на разходите не следва да се преминава през разделно счетоводство. Следва обаче да се отбележи, че наред с изброените законови основания на ниво Общност е разработена Препоръка относно разделно счетоводство и система за определяне на разходите в условията на

регулаторната рамка от 2002 за електронни съобщения⁵, както и Насоки за прилагане на посочената Препоръка на ERG⁶.

Видно от заглавията на цитираните документи и от тяхното съдържание изпълнението на двете задължения е свързано с изчисляване на разходите (cost accounting) и разделно счетоводство (accounting separation). Внимателният прочит на Насоките показва, че изработването на система е невъзможно без разделяне на разходите на предприятието, които е съвсем естествено да се отчитат в счетоводството. Предвид посоченото, твърдението на „Космо България Мобайл” ЕАД е основателно дотолкова, доколкото от формална гледна точка законовите основания за разделянето на разходите (accounting separation) не е обвързано със системата (cost accounting). От практическа гледна точка обаче при наложено задължение за прилагане на система за определяне на разходите предприятието следва да извърши същата дейност, която би извършило при налагане на задължението за разделно счетоводство, като в допълнение разработи и модел за математическо пресмятане на разходите.

КРС не може да приеме незначителния пазарен дял на пазара на фиксирани гласови телефонни услуги като основателен аргумент за отпадане на задължението за разделно счетоводство. КРС подчертава, че в анализа е посочено, че предложеното задължение се налага във връзка с крос-субсидирането като потенциален конкурентен проблем, както и в подкрепа на задълженията за прозрачност и за равнопоставеност, предвид заключенията от пазарния анализ на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуална мобилна мрежа и очакванията за развитието на пазара в следващите две години.

По отношение на извода, *„че налагането на разделното счетоводство се налага като мярка, вместо задължение за фактическо разделяне, когато съществуват конкурентни проблеми”*, то считаме, че последният се базира на извадка от контекста на описанието на задължението за разделно счетоводство и задължението за прилагане на система за определяне на разходите.

32. *„Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД, „Макс Телеком” ООД и СЕК считат, че задължението за водене на разделно счетоводство следва да се наложи на „БТК” АД като правопреемник на „БТК Мобайл” ЕООД като изтъкват мотива за обвързаност между „БТК” АД и „БТК Мобайл” ЕООД и възможностите за прехвърляне на пазарна сила.*

Становище на КРС

На ниво Общност законовата база за налагане на задължение за разделно счетоводство и система за определяне на разходите на предприятия със значително въздействие върху съответния пазар са регламентирани в Директивата за достъпа (чл. 11 - задължение за разделно счетоводство; чл. 13 - ценови контрол и задължения за изчисляване на разходите и чл. 6.1 във връзка с Анекс I, част 1. ”Б” - системи за условен достъп); в Директивата за Универсалната услуга (чл. 17 - регулаторен контрол върху тарифите на дребно и Анекс VII. –разходоориентираност по отношение на минималния пакет от наети линии във връзка с чл.18.1 от същата Директива), както и в Рамковата

⁵ COMMISSION RECOMMENDATION of 19 September 2005 on accounting separation and cost accounting systems under the regulatory framework for electronic communications

⁶ ERG COMMON POSITION: Guidelines for implementing the Commission Recommendation C (2005) 3480 on Accounting Separation & Cost Accounting Systems under the regulatory framework for electronic communications

директива (чл. 13 – разделно счетоводство и финансови отчети). Посочените разпоредби са транспонирани в ЗЕС. Чл. 11 от Директивата за достъпа позволява на националните регулаторни органи да наложат на предприятия със значително въздействие върху съответния пазар задължение за разделно счетоводство във връзка с взаимното свързване и/или достъп, като в частност регулаторните органи могат да изискат от вертикално интегрирано предприятие прозрачност по отношение на цените му на едро и прозрачност по отношение на неговите трансферни цени с оглед доказване на равнопоставеност или, където е необходимо за избягване на възможността от крос-субсидиране.

Член 13 от Директивата за достъпа позволява на националните регулаторни органи да наложат на предприятия със значително въздействие върху съответния пазар задължение за възвръщане на разходите и ценови контрол, включително задължение за изчисляване на разходите. С оглед осигуряване на хармонизиран подход при прилагане на горепосочените разпоредби на директивите, ЕК е разработила Препоръки. В съответствие с параграф 5 от преамбюла и чл. 4 от препоръката на Европейската комисия за разделното счетоводство и системите за определяне на разходите⁷, „когато задължението за разделно счетоводство е наложено на предприятие със значително въздействие на един или повече от един пазар, наложеното задължение може да покрива и пазарите на които предприятието не е определено като такова със значително въздействие върху съответния пазар. Отчитайки посоченото, както и предвид предложенията за налагане на задължение за разделно счетоводство на няколко пазара, КРС не е уточнила изрично, че задълженията за разделно счетоводство са относими и към пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, но предвид бележката включва изричен текст в анализа.

33. По отношение на Приложение 1 към Анекса за съдържанието на специфичните задължения за въвеждане и прилагане на разделното счетоводство „Космо България Мобайл” ЕАД счита, че дефинициите на бизнес единиците „Предоставяне на услуги от Опорна мрежа” и „Предоставяне на услуги от Мрежа за достъп” са много общи и вероятно наборът от мрежови компоненти, които участват в дадена бизнес единица ще има различна интерпретация от различните предприятия. Следва в допълнение да се има предвид, че посочените компоненти в бизнес единицата „Предоставяне на услуги от Мрежа за достъп” са крайно неподходящи за мобилните наземни мрежи. Мрежовите компоненти, които влизат в състава на бизнес единиците следва да се определят след консултации с предприятията.

Становище на КРС

КРС напълно споделя изразеното становище за необходимостта от консултации при по-нататъшното детайлизиране на задължението за разделно счетоводство, с оглед отчитане спецификите на мрежите, поради което в Проекта на решение към анализа е предвиден три месечен срок за консултации с предприятията. Регулаторът счита, че в духа на диалога и при активно сътрудничество ще се достигне до приемлив за страните резултат.

⁷ Commission Recommendation of 19 September 2005 on accounting separation and cost accounting systems under the regulatory framework for electronic communications (2005/698/EC)

34. „Космо България Мобайл” ЕАД счита, че при условие, че на предприятието са наложени ценови ограничения, съобразно Решение на КРС № 2 от 3 януари 2008 г. под формата на постепенно намаляване на цените, а от 1 януари 2010 започне да се прилага Система за определяне на разходите, би следвало от 1 януари 2010 г. задължението за разделно счетоводство да отпадне.

Становище на КРС

Съгласно разпоредбата на чл. 150, ал. 1 от ЗЕС налагането, продължаването, променянето и/или отменянето на специфични задължения се извършва от регулатора след преценка, основаваща се на извършен пазарен анализ.

Прилагане на асиметричен/симетричен подход при избора на специфични задължения и на симетрични цени за терминиране в мобилни мрежи

35. „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД изразяват остро несъгласие с асиметричния подход, приложен спрямо „БТК” АД като правоприменик на „БТК Мобайл” ЕООД при избора на специфични задължения, в това число за допуснатата временна асиметрия при определяне на цените за терминиране на предприятието, като считат, че приложеният асиметричен подход при определяне на специфичните задължения и на цените за терминиране е необоснован и се намира в противоречие с общият подход относно прилагане на симетрични цени за терминиране в мобилни мрежи. Като основни причини за несъгласието си с предложените специфични задължения, които да бъдат наложени на „БТК” АД като правоприменик на „БТК Мобайл” ЕООД предприятията сочат възможността от прехвърляне на пазарна сила на хоризонтално и вертикално свързани пазари, крос-субсидиране и от предлагане на пакетни услуги и несъгласие за третирането на „БТК” АД като правоприменик на „БТК Мобайл” ЕООД като последно навлязло на пазара предприятие, позовавайки се на мотивите изложени в Общата позиция на ERG относно симетричността на цените за терминиране във фиксирани и в мобилни мрежи⁸. По отношение на различното третиране при налагане на специфично задължение за разделно счетоводство Космо България Мобайл” ЕАД отбелязва, че то трябва да се наложи и на „БТК” АД, защото в противен случай ще се получи диспропорция на съответния пазар и би могло да се увредят трайно и значително интересите на „Космо България Мобайл” ЕАД като конкурент на „БТК” АД. Базирайки се основно на Общата позиция на ERG относно симетричността на цените за терминиране във фиксирани и в мобилни мрежи двете предприятия считат, че специфичните задължения, които следва да бъдат наложени на „БТК” АД като правоприменик на „БТК Мобайл” ЕООД следва да са най-малкото еднакви с тези налагани на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД.

По отношение на асиметричния подход, приложен спрямо „БТК” АД като правоприменик на „БТК Мобайл” ЕООД при избора на специфични задължения СЕК и „Макс Телеком” ООД също считат, че ще допусне възможност за прехвърляне на пазарна сила, опити за крос-субсидиране и ценова дискриминация от страна на историческия оператор. Подробните аргументи на предприятията са изложени както в настоящия раздел, така и в приложението към настоящия документ.

⁸ (ERG's Common Position on symmetry of fixed call termination rates and symmetry of mobile call termination rates ERG(07)83 final 080312 m. 3.4.)

Становище на КРС

Видно от изложените от „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД, СЕК и „Макс Телеком” ООД аргументи е налице смесване на приложения асиметричния подход при избора на специфични задължения с прилагането на симетрични цени за терминиране. КРС се разграничава от подобно смесване като подчертава, че основанията за прилагане временна асиметрия на цените за терминиране не могат да бъдат считани за основателни аргументи за налагане на еднакви специфични задължения на „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД, и „БТК” АД като правопреемник на „БТК Мобайл” ЕООД, а още по-малко за налагане на по-строги задължения по отношение на „БТК” АД като правопреемник на „РТК” ЕООД.

Същевременно регулаторът обръща внимание, че в позицията на ERG, отнасяща се до допускане на временна асиметрия, наред с посочените основания (различия в разходите, които не зависят от предприятията и късното навлизане на пазара), е посочено още едно основание, което дава възможност за временно прилагане на асиметрични цени за терминиране. Това основание се отнася до изключенията през преходния период преди налагане на задължения на предприятията за разходоориентирани цени за терминиране.

Според Общата позиция на ERG относно симетричността на цените за терминиране във фиксирани и в мобилни мрежи изключението, касаещо късното налагане на задължения за разходоориентираност на цените за терминиране се отнася до отрицателното въздействие върху малките предприятия от прилагането на цени над разходите от страна на големите предприятия. Отрицателното въздействие възниква тогава, когато структурата на цените на дребно за разговори с абонати в рамките на мрежата на едно предприятие (on-net разговори) и за разговори с абонати на други мрежи (off-net разговори) са диференцирани, което може да е в резултат от високите цени за терминиране. Пак там е посочено, че по-големият оператор често се възползва от преимуществата на ценовата диференциация като предлага по-ниски цени за on-net разговори на всички абонати на собствената си мрежа или като предлага по-ниски цени за on-net разговори спрямо определен брой номера от собствената мрежа. Подобни оферти затрудняват малките оператори, които трудно привличат потребители, особено що се отнася до наситени пазари. В своята позиция ERG отбелязва, че подобни структури на цените на дребно, сами по себе си могат да не представляват конкурентен проблем. Същевременно подобни структури на цените на дребно представляват конкурентен проблем тогава, когато цените за терминиране са на нива значително над разходите, свързани с терминиране на повикванията и са сериозен конкурентен проблем тогава, когато цените за on-net разговори са по-ниски от разходите за терминиране.

Както е посочено в пазарния анализ, двете големи мобилни предприятия провеждат ценова политика насочена към затваряне на трафик в собствената мрежа, като предлаганите на пазара оферти включват по-ниски цени за on-net разговори на всички абонати на собствената си мрежа или като предлагат по-ниски цени за on-net разговори спрямо определен брой номера от собствената мрежа в сравнение с цените за off-net разговори. Заключениета от пазарния анализ недвусмислено сочат наличие на *ценова и продуктова дискриминация* от страна на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България” ЕАД по отношение повикванията към други мобилни мрежи в полза на повикванията в рамките на една мобилна мрежа. Посочените заключения, съчетани с обстоятелството, че цените за терминиране в мобилна мрежа са били нерегулирани за периода на анализа, в резултат на което не са разходоориентирани и са сред най-високите в Общността, са сред мотивите, въз основа на които регулаторът, при налагане на ценови задължения по отношение на цените за терминиране, третираше „БТК” АД като

правоприемник на „БТК Мобайл” ЕООД по начин, различен от този, по който са третираните двете по-големи предприятия „Мобилтел” ЕАД и „Космо България” ЕАД.

Същевременно КРС приема, че извън периода, обхванат в анализа (през 2008 г.) по отношение на пазарната стратегия „БТК” АД като правоприемник на „БТК Мобайл” ЕООД, е налице съществена промяна, която се характеризира със засилено предлагане на услуги на свързани пазари. Последната повишава риска от прехвърляне на пазарна сила и възможностите за крос-субсидиране, поради което въпреки наличието на основание за прилагане на асиметрични цени, съдържаща се в Общата позиция на ERG относно симетричността на цените за терминиране във фиксирани и в мобилни мрежи, е на мнение, че изборът на подобен подход е необоснован.

36. „Мобилтел” ЕАД застъпва позицията, че действащите цени за терминиране от мобилна към мобилна мрежа не следва да се ревизират до средата на 2009 г., а цените за терминиране в мобилна от фиксирана мрежа следва да се намалят в съответствие с Решение № 2 от 03.01.2008 г. В позицията на предприятието се сочи, че не следва да се предприема по-нататъшно намаление на цените за терминиране в мобилна мрежа до одобряване и въвеждане на система за разходите. В случай, че направените предложения не бъдат приети, „Мобилтел” ЕАД предлага „всяко намаление на цената за терминиране в мобилни мрежи(..) да е свързано с реципрочно намаление на цената за терминиране във фиксирани мрежи при определяне на специфични мерки за въздействие в рамките на пазара на терминиране на гласов трафик във фиксирани мрежи.”

Същевременно предприятието остро възразява срещу допуснатата в анализа временна асиметричност на цените за терминиране по отношение на „БТК” АД като правоприемник на „БТК Мобайл” ЕООД като изтъква, че допускането ѝ следва да се основава на обективни критерии. Един от критериите се свежда до третирането на предприятие като новонавлязло на пазара, като „Мобилтел” ЕАД посочва, че „по отношение на цената за терминиране от мобилна в мобилна мрежа основания за прилагане на каквато и да било асиметрия в ценовото регулиране не съществуват.”. Друг критерий са оправдани различия в разходите, които са извън контрола на самите предприятия и каквито според „Мобилтел” ЕАД не съществуват. Въз основа на посочените аргументи „Мобилтел” ЕАД предлага освен възприемане на общ симетричен подход по отношение на всички мерки, наложени на предприятията, на „БТК” АД да бъде наложено задължение за ценови контрол, еднакво с наложеното на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД.

Становище на КРС

Както е посочено в пазарния анализ разработването и въвеждането на система за определяне на разходите е времеемък процес. В допълнение КРС поддържа принципната си позиция относно срока за разработване и въвеждане на система за определяне на разходите, а именно след окончателно приемане на Проект на Препоръка на Комисията относно регулирането на цените за терминиране във фиксирани и мобилни мрежи в рамките на Европейския съюз (Draft Commission Recommendation on the Regulatory Treatment of Fixed and Mobile Termination Rates in the EU). Предвид посочените мотиви КРС не приема предложението на „Мобилтел” ЕАД за по-нататъшно намаление на цените за терминиране в мобилна мрежа до прилагане на система за разходите, разработена от регулатора и одобряване на разходоориентирани цени.

Отчитайки становищата на предприятията КРС е изработила нов график за намаление на цените за терминиране.

Позицията на КРС по отношение на асиметрията е посочена в т. 35.

37. „Космо България Мобайл” ЕАД мотивира несъгласието си с асиметрично третиране на „БТК” АД като правопреемник на „БТК Мобайл” ЕООД като също така изтъква, че преобладаващата европейска практика сочи, че в случаите, когато на историческия оператор по-късно се издава лицензия за мобилни мрежи и услуги действително се прилагат асиметрични мерки, но в посока по-тежки мерки и специфични задължения за историческия оператор или свързаното с него лице, на което е издадена мобилната лицензия. „Космо България Мобайл” ЕАД сочи, че като предприятие на мобилни мрежи и услуги „БТК” АД се ползва от предимствата на изградена опорна мрежа и, че е получило допълнително предимство като е получило лицензия за GSM с отстъпка в размер на 75 на сто от дължимата такса, както и че „БТК” АД разполага с потенциал на свързани пазари на дребно да предоставя “комбинирани” услуги, които нито едно друго предприятие на пазара на електронните съобщения не може да си позволи да предложи на потребителите си.

„Космо България Мобайл” ЕАД възразява срещу допуснатата спрямо „БТК” АД като правопреемник на „БТК Мобайл” ЕООД временна асиметричност на цените за терминиране, което отлага симетричността им с една година.

Становище на КРС

Предвид изтъкнатите от предприятието мотиви, КРС уточнява, че след отпадане на държавния монопол, в рамките на Общността няма пример, който да сочи, че първото навлязло на мобилния пазар предприятие има най-малък пазарен дял, а последното най-голям. Твърдението, че последното навлязло на пазара предприятие е икономически неефективно, застъпено в становищата на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД не е изцяло коректно. Дори при положение, че последното навлязло на пазара предприятие е технологично ефективно, то не може да постигне икономия от мащаба, която да редуцира значително разходите му на единица – това е ясно изразено и в Общата позиция на ERG относно симетричността на цените за терминиране във фиксирани и в мобилни мрежи. Необходим е дълъг период от време, за да бъде постигната икономия от мащаба и увеличаване на пазарния дял на това предприятие.

По отношение на изложените от „Космо България Мобайл” ЕАД аргументи, че асиметричните мерки, налагани на историческите оператори, които са навлезли последни на пазара са наложени по-тежки задължения, КРС отбелязва, че съгласно наличната информация⁹, освен в България, само в три други страни-членки на Общността – Гърция, Ирландия и Малта, историческия оператор е навлязъл последен на мобилния пазар. Наложените специфични задължения на историческия оператор в Гърция и Малта не се различават от тези наложени на останалите предприятия, определени като предприятия със значително въздействие върху пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи. Следва да се посочи, че историческият оператор в Гърция е получил лицензията си за мобилни мрежи през 1998 г., а този в Малта през 2000 г. Ирландия е наложила асиметрични задължения на мобилните предприятия със значително въздействие на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи като наложени задължение на първия и втория навлязъл на пазара оператор –

⁹ <http://cullen-international.com/documents/cullen/prindex.cfm>

Vodafone и O₂ не се различават. Задълженията наложени на историческия оператор, който е навлязъл последен на пазара са асиметрични и по-леки в сравнение с наложените на Vodafone и O₂.

Във връзка с посочения от „Космо България Мобайл” ЕАД аргумент, че „БТК” АД разполага с потенциал на свързани пазари на дребно да предоставя "комбинирани" услуги, които нито едно друго предприятие на пазара на електронните съобщения не може да си позволи да предложи на потребителите си”, КРС отбелязва, по принцип, е взела предвид бележките и е отчела пазарното поведение на „БТК” АД през 2008 г. във връзка с предлагането на „пакетни/свързани услуги”, което е намерило отражение в промяна на налаганите специфични задължения от регулаторните органи на държавите-членки.

Позицията на КРС относно асиметрията е изложена в т. 35 по-горе, а графикът за постепенно намаляване на цените за терминиране е преработен.

38. Според „БТК” АД КРС следва да наложи незабавно (считано от 01.01.2009 г.) изравняване на цените за терминиране в мобилните мрежи на „Мобилтел” ЕАД и на „Космо България Мобайл” ЕАД за повиквания, произхождащи от фиксирани и от мобилни мрежи (т. 5.1.4 и т. 5.2.4 от Проекта за решение, приложение към Решение № 1962/11.09.2008 г. на КРС), съобразно предвидения в анализа план за постепенно намаляване на цените за терминиране от мобилни в мобилни мрежи. В подкрепа на направеното предложение предприятието сочи:

- че с изключение на Словения, където цените за терминиране в мобилни мрежи не се регулират поради пренебрежимо ниския пазарен дял, няма друга страна-членка, в която основните мобилни оператори, с наложени ценови ограничения и контрол, да прилагат различни цени за терминиране в мобилни мрежи в зависимост от произхода на повикването (фиксирани или мобилни мрежи).
- с Проекта на решение, приложен към анализа графикът за изравняване на цените на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД се измества с половин година при условие, че Решение № 2 на КРС от 03.01.2008 г. предвижда изравняване на цените за терминиране на повиквания, произхождащи от фиксирани и от мобилни мрежи, от 01.07.2009 г.
- Според „БТК” АД наложения от КРС ценови таван за постепенно намаляване на цените за терминиране от мобилни в мобилни мрежи, сам по себе си, осигурява положителна разлика между наложените от КРС цени и бенчмарка на средните цени, прилагани на сравними конкурентни пазари, която е повече от достатъчна, за да преосигури финансовата жизнеспособност на доминиращите мобилни предприятия. В подкрепа на това „БТК” АД представя таблица с данни за средните цени към 2008 г. и 2010 г. в държавите от ЕС с разходаориентираност, преизчислени в лева.
- Предприятието смята, че удължаването, с настоящото Проектно-решение, на срока за изравняване от двата оператора на цените за терминиране в мобилните мрежи за повиквания, произхождащи от фиксирани и мобилни мрежи с половин година, ще доведе следните антиконкурентни пазарни деформации:
 - 3 пъти по-висока цена на дребно за повиквания от фиксираната мрежа на „БТК” АД към мобилните мрежи на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД спрямо цените на дребно за повиквания от техните мрежи към мрежата на „БТК” АД;

- прилагане на най-високи на европейско ниво цени за терминиране в мобилни мрежи за повиквания от фиксирани мрежи, които при това се поддържат непроменени повече от 4 години;

- средно 4 пъти по-ниски цени, за терминиране във фиксираната мрежа на „БТК” АД в сравнение с цените за терминиране в мобилни мрежи

- С налагането на „БТК” АД на специфично задължение за симетрия спрямо другите два оператора със значително въздействие на цените за терминиране в мобилна мрежа Комисията фактически формулира непряко задължение за разходоориентираност, без да предостави на дружеството възможност да докаже реално понесени от него по-високи разходи при предоставяне на услугите за терминиране и съвместно разполагане, включително и други форми на съвместно ползване.
- Наред с това, „БТК” АД посочва, че Проектът на решение дава възможност на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД (т. 5.5.1 от Проекта за решение) за асиметрия на цените за терминиране в мобилните мрежи от фиксирани и мобилни мрежи, като същевременно „БТК” АД следва да определя цени за терминиране в мобилни мрежи, които са симетрични по отношение на фиксирани и мобилни мрежи, въпреки че е предприятието с относително по-малък брой крайни потребители.

Становище на КРС

КРС принципно споделя целесъобразността на направеното предложение за незабавно изравняване на цените за терминиране в мобилни мрежи. Същевременно, отчитайки особеностите на националния пазар и придържайки се към разпоредбите на чл. 170, ал. 3 от ЗЕС, които вменяват на КРС законово задължение при налагане на специфични задължения да взема предвид направените инвестиции при приемливо ниво на възвръщаемост на вложения капитал, и като се отчита свързания с инвестициите риск, регулаторът е посочил в пазарния анализ, че са налице обективни затруднения при определяне на риска, свързан с инвестициите на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи. КРС отчита, че предвид липсата на агрегирани данни за разходите, направените оценки, касаещи най-вече цената на капитала са приблизителни и се отнасят до цялостната дейност на предприятията. При отчитане на горното, както и на променената обстановка на световните финансови пазари, в сравнение с тази, при която са предложени специфичните задължения, залегнали в анализа, КРС е на мнение, че се налага по-предпазлив и плавен подход в условията на финансова криза, която би могла да има непредвидим ефект върху инвестициите. Именно разширяващата се световна финансова криза дава основание на КРС да очаква, че пазарният риск по отношение на инвестициите ще нарасне. Предвид това КРС е на мнение, че в краткосрочен план, считано до 01.07.2009 г. временната асиметрия в цените за терминиране в мобилна мрежа, основани на произхода на обаждането следва да се запази.

Що се отнася до предвиденото специфично задължение за прилагане на симетрични цени за терминиране в мобилна мрежа от страна на „БТК” АД като правоприемник на „БТК Мобайл” ЕООД, то КРС счита, че единственото основание, поради което може да бъде допусната временна асиметрия по отношение на цените за терминиране, прилагани от предприятието, е свързано с изключенията през преходния период преди налагане на задължения на предприятията за разходоориентирани цени за терминиране. Наред с това регулаторът отчита, че още с навлизането си на пазара предприятието доброволно е определило симетрични цени за терминиране в мобилната

си мрежа, като цените му за обаждания, произхождащи от фиксирани мрежи са равни на тези за обаждания, произхождащи от мобилни мрежи и са по-ниски от тези на „Мобилтел“ ЕАД и „Космо България Мобайл“ ЕАД, при това за разглеждания период броят на абонатите и пазарният дял на предприятието нарастват. Вземайки предвид и най-важните промени в пазарната позиция на предприятието, настъпили през време на изготвяне на анализа (2008 г), сред които е и вливането на предприятието в БТК Груп, което засилва пазарната му сила, както и заключенията в рамките на анализа на пазара за достъп до обществена телефонна мрежа и обществено достъпни телефонни услуги, предоставяни в определено местоположение, сочещи прехвърляне на пазарна мощ на свързани пазари чрез предлагане на пакетни услуги, КРС е на мнение, че предоставянето на възможност за временно прилагане на асиметрични цени за терминиране допълнително и неоснователно би засилило пазарната мощ на „БТК“ АД, в това число в качеството ѝ на правопреемник на „БТК Мобайл“ ЕООД.

Ценови ограничения, предложени въз основа на сравнение (benchmarking)

39. Според становището на „Мобилтел“ ЕАД намалението на цените за терминиране с произход на обаждането фиксирана мрежа следва да спазва графика, приет с Решение № 2 на КРС от 3 януари 2008 г., като допълнително намаление на цените за терминиране преди въвеждането на система не следва да има. В становището се посочва, че съгласно Общата позиция на ГЕР относно специфичните мерки за въздействие, при налагане на определено задължение, НРО-и следва да вземат предвид ефекта, който наложените задължения ще имат върху предприятията, тъй като приходите от терминиране представляват значителна част от общите приходи на предприятията. Следва да бъдат отчетени и икономическите стратегии, както и инвестиционната политика на предприятията.

Предприятието счита, че при определяне нивата на цените към които е ориентиран ценовия таван КРС се позовава на неясни предположения за развитието на ценовите нива. „Мобилтел“ ЕАД намира за твърде погрешно да се сравняват цените за терминиране на българските предприятия със средните цени за ЕС (при това като се взема за основа предположение, направено за бъдещ период от време), освен ако тези данни не се отнасят до минал период. Позицията си „Мобилтел“ ЕАД обосновава с необходимостта от инвестиции в 2G мрежи (основно за гласови услуги) и 3G мрежи (основно за услуги за пренос на данни) и необходимостта да бъдат отчетени националните специфики.

Становище на КРС

Както е посочено в по-горе (т. 36) отчитайки становищата на предприятията КРС е изработила нов график за намаление на цените за терминиране.

По отношение липсата на яснота във връзка за развитието на ценовите нива, към които е ориентиран ценовия таван, следва да се посочи, че на стр. 94/95 в анализа, обект на обществено обсъждане, беше отбелязано, че направеното сравнение се базира на извършеното от ERG¹⁰ сравнение на цените за терминиране в индивидуални мобилни мрежи, което се отнася до сравнение на цените на съпоставими пазари (за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи), като КРС

¹⁰ ERG (08) 17 MTR update snapshot, разгледан в Раздел VII, т.2.4.1. Динамика на цените за терминиране, фигура 13

определя максималните нива на ценовия таван въз основа на средно претеглените цени за терминиране в индивидуални мобилни мрежи на държавите-членки на ЕС, прилагащи разходоориентирани цени, чиито средни стойности са бяха посочени на последния ред от таблица 11 в документа. КРС приема, че в тази част на анализа не бяха изрично посочени тенденциите по отношение на динамиката на цените за терминиране, но счита, че тя е очевидна предвид публичността на регулярно изготвяните (на всеки шест месеца) сравнения на цените за терминиране на държавите членки от ERG, считано от 2004 г., както и от прозрачността на наложените от държавите-членки специфични задължения, в т.ч. графици за постепенно намаление на цените за терминиране. Сравнението на цените за терминиране на гласови повиквания в мобилна мрежа е обичайна практика на ERG, при която данните между отделните страни се трансформират в съпоставими такива. Както вече бе посочено, направените сравнения се публикуват на официалната страница на ERG и се ползват за анализиране на равнищата на цените от ЕК, която ги отчита и в периодичните си доклади. Независимо от горепосоченото КРС включва в анализа графика за тенденциите в цените за терминиране до 2010 г.

40. „Космо България Мобайл” ЕАД възразява категорично срещу предложените от КРС нива на регулиране на цените за терминиране на трафик в мрежата на “Космо България Мобайл” ЕАД в рамките на предвидените ценови ограничения, тъй като крайните целени нива на цените на терминиране падат под средните за страните-членки от Европейския съюз (ЕС) към края на периода (м. юли 2010 г.)

Предприятието счита, че методът на сравнение не е приложен коректно от КРС, като застъпва позицията, че при мотивирането на налагане на ценови ограничения посредством сравнението (benchmarking) следва да се извърши спрямо съпоставимите пазари - тези на по-късно приетите в ЕС страни-членки от Централна и Източна Европа, тъй като развитието на мобилните мрежи в тези страни се извършва по-късно, а месечното потребление на абонат е по-ниско в сравнение с останалите страни от ЕС. В тази връзка предприятието посочва, че позоваването в анализа (Таблица 11) на прогнозните средни цени към 2010 г. на страните-членки, въвели към 01.01.2008 г. разходоориентираност (cost orientation) на цените за терминиране, които съответно са с най-ниски абсолютни стойности, е крайно некоректно, тъй като само 7 от 27 страни-членки, при това нито една от новоприетите страни, са въвели разходоориентирани цени. Според предприятието липсата на графика или таблица с отразени средни прогнозни цени за терминиране в ЕС за 27-те страни-членки и съответно за новоприетите към 2010 г. може да се приеме за определено тенденциозен подход.

Подходът, възприет от страна на КРС при налагането на ценови ограничения под формата на план за поетапно намаление на цените (glide path) на “Космо България Мобайл” ЕАД на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуална мобилна мрежа е коренно различен. При анализа на предлагания от КРС glide path става ясно, че предлаганите цени за терминиране в края на периода (1 юли 2010 г.), трябва да бъдат по-ниски от очакваните средни цени за страните-членки от ЕС.

Същевременно при определянето на glide path на цените за терминиране на повиквания в определено местоположение на обществената телефонна мрежа, КРС изчислява ценови таван (price cap), въз основа на информация за цените за терминиране на повиквания в двоен сегмент в страните от Централна и Източна Европа. Този факт е още едно доказателство, че КРС подхожда по различен начин по отношение на предприятията със значително въздействие на различните пазари за

терминиране, като по този начин нарушава основните принципи и постановки на регулацията и обезсмисля нейното съществуване.

Становище на КРС

КРС изразява несъгласие със становището на „Космо България Мобайл” ЕАД относно некоректността на приложения метод на сравнение. Сравнението на цените за терминиране на гласови повиквания в мобилна мрежа е обичайна практика както на ERG, при която данните между отделните страни се трансформират в съпоставими такива, така и на регулаторите в държавите-членки. КРС счита, че така разработеният benchmark е съобразен с най-добрите практики на регулаторните органи, като чрез него се определя целта, към която следва да бъдат ориентирани цените за терминиране. В същото време, КРС при отчитане на най-добрите европейски практики¹¹, преработва предложения в рамките на общественото обсъждане benchmark като го съобразява със средните цени за терминиране, прилагани от държавите-членки, по данни от 13-тия Доклад за напредъка на единния европейски пазар на електронни съобщения през 2007 г. и тенденциите за неговото развитие до 2010 г., като по този начин взема предвид становищата на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД, свързани с равнопоставено третиране от страна на регулатора. КРС не намира за достатъчно аргументирана позицията на „Космо България Мобайл” ЕАД, че *„сравнението (benchmarking) следва да се извърши спрямо съпоставимите пазари - тези на по-късно приетите в ЕС страни-членки от Централна и Източна Европа, тъй като развитие на мобилните мрежи в тези страни се извършва по-късно, а месечното потребление на абонат е по-ниско, в сравнение с останалите страни от ЕС”*. В допълнение, КРС е на мнение, че като част от единния вътрешен пазар на Общността, съпоставим на българския пазар, е пазарът за терминиране на гласови повиквания на всяка от държавите членки, чиито показатели на икономическо представяне и развитие са сходни до българския. КРС намира за основателна посочената разлика в нивото на потребление на услугите, но същевременно счита, че не се отчитат различията в разходите за труд, които в България са значително по-ниски от тези в държавите-членки.

41. *„БТК” АД застъпва становището, че в качеството ѝ на нов участник неоснователно са ѝ наложени преждевременно цени за ефективен оператор като изтъква, че чрез въвеждане на симетрия на цените за терминиране в мобилна мрежа на доминиращи оператори с новонавлизащи такива, КРС на практика негласно налага единствено на най-новия, все още не установил се стабилно участник на пазара на мобилни услуги, регулиране на цените от 01.01.2010 г. на основата на разходоориентираност, без предвиждане на достатъчно дълъг график за постепенно намаляване (glide-path). Също така „БТК” АД обръща внимание, че при спазване на определените в Проекта на решение срокове за въвеждане на разделно счетоводство и за представяне на проект на система за определяне на разходите от страна на „Мобилтел ЕАД” и „Космо България Мобайл” ЕАД може реално да се очаква и доказване на разходоориентирани цени от двете дружества към средата или най-късно към края 2010 г.*

¹¹ Ценовите равнища се ориентират към разходите на ефективен оператор като се отчита прилагането на разходоориентирани цени за терминиране, видът на модела и методът на разпределяне на разходите.

„БТК” АД счита, че не са съобразени указанията на ЕК за определяне на условия при налагане на постепенно намаляване на цени за терминиране, което се изразява в несъобразяване, неотчитане на следните критерии и правила:

(а) Късно навлизане на пазара

(б) Размер на асиметрията

(в) Правила от Методика, предложена от ЕК

- определяне на фактор на първоначална асиметрия*
- продължителност на периода за плавно намаляване на цените на новонавлязъл участник*
- нивото на конкуренция на пазара, т.е. броят на действащите предприятия.*

Въз основа на гореизложеното и предвид анализа на пазара от Приложението към Проекта на решение, предприятието счита, че на „БТК” АД трябва да се даде възможност да се възползва от график за постепенно намаляване на цените за терминиране в експлоатираните от компанията мобилни мрежи, който да е с продължителност поне 4 години или да не е завършил до следващия анализ на пазара, извършен от КРС. Предложението е мотивирано, както следва:

- Със степента на концентрация на пазара, като се сочи, че при наличие на силно концентриран пазар, какъвто е пазарът на дребно на мобилни услуги конкурентът трябва да има възможност да прилага асиметрични цени;*
- Динамика в нарастването и преразпределението на пазара. Очевидно е, че за да завоюва предприятието по-висок пазарен дял с оглед реализиране икономии от мащаба и намаляване на разходите на единица услуги, на БТК Мобайл трябва да се разреши таксуване на по-високи асиметрични цени за терминиране в мобилни мрежи. Това в дългосрочен аспект ще доведе до развитие на конкуренцията в полза на крайните потребители*

Становище на КРС

В противовес на становището, изразено от „БТК” АД, според което КРС не се е съобразила с Общата позиция на ERG относно симетричността на цените за терминиране във фиксирани и в мобилни мрежи КРС счита, че наложените специфични ценови задължения доказват обратното. Както вече бе посочено, КРС е отчела както основанията, въз основа на които е допустимо временно да бъдат прилагани асиметрични цени, така също и основните фактори, оказали влияние върху пазарната мощ на участниците на съответния пазар за времето на изготвяне на анализа (2008 г.) КРС е разгледала възможните основания за допускане на временна асиметрия, с оглед бъдещи ползи от временните конкурентни предимства, произтичащи от възможността за прилагане на по-високи цени за терминиране в мобилна мрежа. В тази връзка КРС още веднъж ще посочи, че единственото основание, във връзка с което може да бъде допусната временна асиметрия по отношение на цените за терминиране, прилагани от предприятието, е свързано с изключенията през преходния период преди налагане на задължения на предприятията за разходоориентирани цени за терминиране. Подробностите във връзка с горното са изтъкнати вече по-горе в настоящото изложение. Същевременно вземайки предвид пазарното поведение на „БТК” АД през 2008 г. и засиленото предлагане на ценови оферти на хоризонтално свързани пазари, създаващи възможности за прехвърляне на пазарна сила, КРС счита за необосновано на „БТК” АД да бъде предоставено допълнително конкурентно предимство, чрез

допускане на асиметрия по отношение на цените за терминиране от мобилна в мобилна мрежа, а още по-малко от фиксирана в мобилна мрежа, като взема предвид действащите по-ниски цени на „БТК” АД.

42. „БТК” АД предлага прилагане на график за по-продължително постепенно намаляване (glide path) по отношение на цените за терминиране в мобилна мрежа на „БТК” АД (т. 5.5.3, подточка „б” от Проекта за решение, приложение към Решение № 1962/11.09.2008 г. на КРС), вместо краткотрайно задържане на цените на едно ниво, последвано от рязко намаляване.

Становище на КРС

КРС не приема направеното предложение, като счита, че по-рязкото намаление на цените за терминиране в края на периода ще даде възможност на предприятията да съобразят инвестиционните си планове с равнищата на цените за терминиране, определени в графика за постепенно намаляване на цените.

43. „БТК” АД счита, че с налагането на ограничения под формата на ценови таван единствено на отделните цени (peak и off-peak), мотивирано от факта, че при налагане едновременно на ограничение върху средната цена, е възможно, при промяна в трафичните потоци, да се получи несъответствие, което да даде възможност за оспорване на пропорционалността на ценовите ограничения изобщо.

Становище на КРС

При налагане на ценови ограничения под формата на ценови таван КРС е взела предвид цените в часове с натоварен и ненатоварен трафик (peak и off-peak). Последната колона от наложените ценови задължения е резултативна и е представена с оглед спазване на формата, ползван от ERG при изработване на сравненията.

44. „Макс Телеком” ООД счита, че предложеният от КРС glide path следва да бъде запазен, като същевременно бъде ускорен периодът, през който следва да се извърши намалението. Дружеството предлага намаленията да се извършват на период от четири месеца, вместо предложените шест, като в този случай достигането на цена за терминиране в мобилна мрежа от 0.11 лв./мин. ще бъде към 1 януари 2010 г. Мотивът е, че цените за терминиране в индивидуални мобилни мрежи в България са се запазили твърде високи за продължителен период от време, което е попречило на развитието на реална конкуренция.

„Макс Телеком” ООД счита, че за мрежата на „БТК” АД по стандарт GSM и UMTS следва да бъдат наложени ценови ограничения посредством сравнение „benchmarking”, идентични с тези, наложени на другите две предприятия със значително въздействие върху пазара и в сроковете, предложени по-горе.

Становище на КРС

КРС приема частично направената бележка по отношение на периода, през който следва да се извърши намалението, като предвижда графика за намаление на цените да бъде извършен на пет стъпки. По отношение на цените за терминиране КРС

се придържа към Общата позиция на ERG относно симетричността на цените за терминиране във фиксирани и в мобилни мрежи, като счита, че асиметричните цени могат да бъдат прилагани временно като изключение.

45. „Транс Телеком” ЕАД счита за необоснована предвидената по отношение на „БТК” АД, като правопреемник на „БТК Мобайл” ЕООД, възможност да прилага разумни цени до одобряване на разходоориентирани цени. В становището си предприятието посочва, че през 2008 г. „БТК” АД като правопреемник на „БТК Мобайл” ЕООД прилага различни цени за терминиране в мрежата си по стандарт GSM/UMTS.

Становище на КРС

Като отчита, че в анализа до 01.01.2010 г. разумните цени са дефинирани като цени, съгласно условията по действащите договори за взаимно свързване и достъп до мрежа по стандарт GSM и UMTS и за взаимно свързване и достъп до мрежа по стандарт NMT и/или CDMA, КРС счита бележката за основателна, тъй като ако прилаганите през 2008 г. цени са по-високи от прилаганите през анализирания период, ще е налице възможност за неравнопоставено третиране на едни спрямо други предприятия. Отчитайки горното, КРС налага задължение на „БТК” АД за прилагане на симетрични цени за терминиране, с изключение на цените за терминиране в мобилна мрежа на повиквания, произхождащи от фиксирани мрежи, които се запазват на нива от 0,25 лв./мин. за часове на силен трафик и 0,19 лв./мин. за часове на слаб трафик, считано до 30.06.2009 г.

Оценка на пропорционалността при налагане на задължението за ценови таван

46. „Мобилтел” ЕАД счита, че КРС не е оценила ефекта от налагането на специфични задължения на предприятията, предоставящи обществени мобилни електронни съобщителни мрежи на територията на страната. Използването на погрешни изходни данни и превратното анализиране на пазарните характеристики според предприятието са довели до очевидна грешка при изчисляване на пропорционалността на налагането на ценови ограничения, като неправилно са сравнени неотнормирани показатели за трафикните обеми при пренебрегване на реалната себестойност на услугите.

Предприятието посочва, че с писмо КРС е предоставила на „Мобилтел” ЕАД допълнителна информация относно подхода, по който е изчислена пропорционалността на предложеното ниво на ценовия таван, основан на сравнение (benchmark). Според становището, използваният подход представлява манипулативна калкулация и е напълно несъвместим с финансовата логика. По този начин КРС необосновано е предложила налагането на драстични мерки за ценови контрол, които са непропорционални. „Мобилтел” ЕАД счита, че такъв подход е в състояние да предизвика неоправимо разстройване на функционирането на пазара, във връзка със следното, съдържащо се в становището на предприятието:

- „...на практика, КРС използва прогнозни данни за обемите на входящ и изходящ трафик, съответно към 2009 г. и 2010 г. Без да коментираме релевантността на направените прогнози, следва да се подчертае, че сравнението между приходи

от терминиране на повиквания с разходи за терминиране на повиквания, генерирани в мрежата на „Мобилтел” ЕАД, представлява очевидна грешка на КРС, чиито последствия ще доведат до срив на пазара и фатално засягане на икономическата жизнеспособност на предприятията, предоставящи обществени мобилни електронни съобщителни мрежи в страната. Такова изчисление изобщо не е в състояние да доведе до адекватна оценка на пропорционалността на предложените ценови ограничения, тъй като не отчита основни икономически показатели. В действителност, възможността да се формира доход зависи от себестойността на предоставяната услуга, т.е. на разходите за предоставяне на услугата. Тази себестойност се определя на основата на направените инвестиции за изграждане, развитие и поддържане на мрежата. Тези разходи следва да бъдат съотнесени към обема на осъществените повиквания в рамките на собствената мрежа и обема терминирани минути, изходящи от други национални мрежи. По този начин при определяне на себестойността на услугата следва да бъдат отчетени показателите на мрежовите инвестиции и приходите от терминиране на гласов трафик. Всякакви други предположения и изчисления ще доведат до крайно некоректни и неправилни изводи и до пазарна криза в сектора на осъществяване на електронни съобщения. При използвания от КРС подход и в случай на симетричен трафик, КРС би стигнала до извода, че разходите на минута са 0 ст., което доказва необосноваността и некоректността на използвания подход. Като извод от гореизложеното, фактът, че едно предприятие има по-голям обем терминирани минути в собствената си мрежа, не означава, че това предприятие има различен разход за предоставяне на услугата. Всичко това още един път доказва твърдението ни, че до въвеждане на система на разходите следва да се запази плавният подход по Решение № 2/2008г. В противен случай, налагайки benchmark към страни с приложен разходоориентиран модел без да е изследвала себестойността на минута разговор в мрежата на „Мобилтел” ЕАД, крие опасност от налагане на ценови ограничения, които ще доведат до загуби за „Мобилтел” ЕАД и няма да покрият реалните разходи по предоставяне на услугата.

- При определяне на нивата на цените, КРС се позовава на неясни предположения за развитието на ценовите нива. КРС е изследвала динамиката на приходите, но не е отчела тази на пазарните дялове, нито ръста на инвестициите. Тъй като КРС не разполага с информация за разходите на предприятия в страната, както самата комисия заявява, то трудно може да се оцени ефекта от прилагане на сравнителен подход. Задължението за НРО да спазва принципа на пропорционалност, като взема предвид въздействието на наложените мерки, е сред основните предвидени задължения, които регулират процеса на извършване на пазарен анализ.
- Освен това, що се отнася до мобилни мрежи, разходите за изграждане на мрежа за достъп (базови станции, свързано оборудване и честотен спектър) се поемат изцяло от предприятията и не се пренасят върху потребителите. Мрежовите елементи са определени така, че да може да се обслужва входящия и изходящ трафик. Затова повишаването на трафика задължително предполага инвестиция в мрежата за достъп. Съответно, разходите за изграждане на мрежата за достъп са естествено свързани с обема на трафик и се възвръщат ефективно от предоставяне на трафични услуги и поради тази причина са зависими от прихода от терминиране. Както вече беше споменато, обаче, търсенето на гласови услуги не нараства пропорционално с повишаване на разходите за развитие на мрежите, а търсенето на услуги за пренос на данни се намира в латентно състояние. Освен това показателите за трафичните нива на „Мобилтел” ЕАД не съответстват на изводите за наличие на икономии от обхвата и от мащаба, нито на вложените средства в изграждане на мрежата...”

47. „Космо България Мобайл” ЕАД счита, че в противоречие с предвиденото в закона и европейската практика са наложени мерки, които са непропорционални и неподходящи за постигане на целения резултат - стимулиране на конкуренцията, развитие на вътрешния пазар и защита на интересите на крайните потребители. На места има неправилно, дори тенденциозно тълкуване и интерпретиране на получени от предприятията данни с цел обосноваване на определени изводи и определяне на мерки и специфични задължения.

Становище на КРС

КРС не би могла да приеме за обосновани възраженията на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД, съгласно които КРС е извършила „манипулативна калкулация”, напълно несъвместима с финансовата логика”, „неправилно, дори тенденциозно е тълкувала и интерпретирала, получени от предприятията данни” при изработване на количествената оценка на пропорционалността на наложеното задължение за ценови таван, още повече, че въпреки възраженията от страна на „Мобилтел” ЕАД, предприятието не е представило своя прогноза за трафика.

КРС не би могла да се съгласи с начина на определяне на себестойността, посочен от „Мобилтел” ЕАД. Изчисляването на себестойността на услугите чрез съотнасянето на инвестициите в мрежа към обема на осъществените повиквания в рамките на собствената мрежа и обема терминирани минути, изходящи от други национални мрежи, е икономически неоправдано, тъй като инвестирането в мрежа означава инвестиране в дълготрайни материални и нематериални активи. От икономическата теория е известно, че дълготрайните активи отдават стойността си на части, като последната се определя от съответната амортизационна норма. Като игнорираме факта, че при изчисляване на себестойността, съгласно предложението на „Мобилтел” ЕАД, отсъства обемът на генерираните минути за осъществяване на разговори с абонати на други мрежи, КРС счита, че предложеният от „Мобилтел” ЕАД начин за изчисляване на себестойност на услугите не кореспондира с икономическата теория. В допълнение ще посочим, че в обичайната практика инвестициите са дългосрочен разход.

Както е посочено в анализа, при оценката на пропорционалността на мярката КРС се базира на наличие на зависимости между обема терминирани и генерирани минути и получения чист доход за терминирана минута при промяна на цената. В третия параграф, цитиращ становището на „Мобилтел” ЕАД е видно, че предприятието също отчита наличието на зависимост между обема на трафика и приходите от терминиране, като посочва, че „разходите за изграждане на мрежата за достъп са естествено свързани с обема на трафик и се възвръщат ефективно от предоставяне на трафични услуги и поради тази причина са зависими от прихода от терминиране”.

Следва да се отбележи, че без наличие на регулаторни отчети за резултатите от прилагането на разделно счетоводство няма гаранция, че разходите за амортизация на едни и същи активи (елементи на мрежата) не участват и при формиране на себестойността на услуги за достъп.

Налице е противоречие между посоченото от „Мобилтел” ЕАД (трети параграф в становището по-горе) относно разходните елементи, които се включват в цената за потребители на „Мобилтел” ЕАД. От една страна предприятието сочи, че „разходите за изграждане на мрежа за достъп (базови станции, свързано оборудване и честотен спектър) се поемат изцяло от предприятията и не се пренасят върху потребителите”, което

означава, че разходите за честотен спектър не се калкулират в цената за потребители. От друга страна предприятието твърди, че „разходите за изграждане на мрежата за достъп са естествено свързани с обема на трафик и се възвръщат ефективно от предоставяне на трафични услуги и поради тази причина са зависими от прихода от терминиране”. От посоченото следва, че разходите за честотен спектър участват при формиране на цената за трафик. В допълнение следва да посочим, че на потребителите се предлагат пакети с включени безплатни минути, при което, ако приемем посоченото от „Мобилтел” ЕАД, че в цените за потребителите не се включват разходи за достъп, а цената за разговори е равна на нула, то тогава предприятието би генерирало доход от тези потребители само при условие, че потребените минути са над включените в съответния ценови пакет минути.

С оглед отчитане на бележките на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД КРС е разработила оценка за пропорционалността на мярката и въз основа на ценовите равнища на цените за разговори on-net, тъй като в тях теоретично би следвало да се съдържат разходи както за генериране, така и за терминиране в собствената мрежа.

Предвид факта, че „Космо България Мобайл” ЕАД не изиска и не разполага с данните въз основа на които е разработена оценката за пропорционалност, то становище относно „неправилното, дори тенденциозно тълкуване и интерпретиране на получени от предприятията данни” е необективно, поради което няма да бъде разглеждано от КРС.

48. „Мобилтел” ЕАД твърди, че с одобряване на график за намаление на цените за терминиране, приет от КРС с Решение № 2/03.01.2008, регулаторът е поел категоричен ангажимент, че корекции в цените за терминиране, биха били възможни само при значителни разлики между себестойността на услугата и текущите нива. КРС нарушава принципа на предвидимост в регулаторната намеса, тъй като анализ на себестойността не е направен.

Становище на КРС

В мотивите към Решение на КРС № 2/03.01.2008 г. изрично е посочено, че с оглед въвеждане на Регулаторна рамка 2002 в българското законодателство на Комисията предстои извършването на пазарни анализи, които имат за цел да оценят наличието или липсата на ефективна конкуренция на всеки съответен пазар, като една от целите на тези анализи е да се установи дали наложените по предходната регулаторна рамка мерки са дали резултат за развитие на конкуренцията или остават неефективни и се налага тяхното продължаване или изменение. От направеното сравнение на динамиката на среднопретеглените (според броя потребители) цени за терминиране (фиг. 14 от анализа) е видно слабото намаление в средната цена за терминиране в индивидуални мобилни мрежи в България за периода 2004-2007 г., което се дължи на навлизането на пазара на четвърто мобилно предприятие през 2005 г.

Независимо от това, цените за терминиране в мобилни мрежи на гласови повиквания, произхождащи от други мобилни мрежи, са сред най-високите в ЕС. В края на 2007 г. по-високи цени за терминиране на гласови повиквания, произхождащи от други мобилни мрежи, прилагат само Люксембург, Ирландия и Естония (фиг. 14 от анализа).

Що се отнася до липсата на анализ на себестойността на минута входящ разговор в мобилните мрежи, последният не е направен поради отказ на „Мобилтел” ЕАД да

предостави подробни данни за разходите по услуги. В свое писмо с изх. № 368/25.01.08 г. (КРС, вх. № 12-01-259/25.01.2008 г.) „Мобилтел” ЕАД посочва: „С Въпросника е изискана подробна информация за разходите по услуги. Считаме, че доколкото на предприятия предоставящи услуги по стандарт GSM не е наложено задължение за разходоориентираност на цените за взаимно свързване на същите не може да бъде вменено задължение с Въпросника да представят подробна информация за разходите по услуги, поради което такава информация не може да бъде предоставена.” Напредоставянето на информация за разходите е факт, отбелязан в бележка под линия в Раздел VII, т. 4.3. от анализа. Този подход, избран от самото предприятие, не остави на регулатора друг избор, освен да извърши сравнителен анализ.

49. Според „Мобилтел” ЕАД не е отчетено и нивото на разгръщане на инфраструктурата и нуждата от средства за развитие - поради спадащите цени и увеличаващото се потребление. „Мобилтел” ЕАД трърди, че самостоятелно инвестира около 200 милиона евро годишно в развитие на 2G и 3G мрежи. В същото време, инвестициите в 3G не се изплащат (около 6-7% потребление от общите услуги), но са от изключителна важност за бъдещето на икономиката и технологичния напредък на страната.

Становище на КРС

Като отчита изложеното в становището на „Мобилтел” ЕАД, според което е налице намаление на цените и нарастване на потреблението, КРС счита, че няма пречка предприятието да се възползва от икономии от мащаба като по този начин увеличи приходите си. Следователно, няма пречка предприятието да акумулира достатъчно финансови средства, с оглед реализиране и възвръщане на инвестициите. На стр. 49 от становището на „Мобилтел” ЕАД е изложено следното: „освен това, що се отнася до мобилни мрежи, разходите за изграждане на мрежа за достъп (базови станции, свързано оборудване и честотен спектър) се поемат изцяло от предприятията и не се пренасят върху потребителите”, като същевременно е посочено, че инвестициите се възвръщат ефективно от предоставяне на трафични услуги и поради тази причина са зависими от прихода от терминиране. От посоченото може да се заключи, че акумулирането на средства е за сметка на останалите предприятия, терминиращи гласови повиквания в мрежата на „Мобилтел” ЕАД. Като отчита, че разходите за инвестиции се възвръщат от приходите от терминиране, които не се пренасят върху потребителите, както сочи „Мобилтел” ЕАД, и като взема в предвид, че според „Мобилтел” ЕАД цените на пазара на дребно намаляват, то КРС е на мнение, че посоченото индикира конкурентен проблем, намиращ израз в крос-субсидиране на услугите на пазара на дребно от страна на вертикално интегрирано предприятие.

50. В своето становище „Мобилтел” ЕАД отбелязва, че след предприятияя плавен преход за намаление на цената за терминиране, БТК не е намалила своите крайни цени пропорционално, като е запазила непокътната своята надценка от 0.17 лв./мин., въпреки изрично поетия ангажимент да пренесе ползите върху крайните потребители.

Становище на КРС

КРС отбелязва, че посоченият от „Мобилтел” ЕАД марж (0,17 лв./мин.) сам по себе си не би могъл да представлява конкурентен проблем, освен ако е установено, че е

налице конкурентен проблем, касаещ прекалено високи цени на съответния пазар (на дребно), на който е установена липса на ефективна конкуренция, което налага предприемане на подходящи мерки спрямо предприятието със значително въздействие върху съответния пазар. В допълнение КРС обръща внимание, че разликата между цената на дребно за разговори, генерирани от фиксираната мрежа на „БТК“ АД и терминирани в мрежите на „Мобилтел“ ЕАД и „Космо България Мобайл“ ЕАД не представлява печалба за „БТК“ АД, най-малкото поради включените в остатъка разходи за генериране.

51. СЕК счита, че е необходимо допълване на задължението за ценови ограничения чрез въвеждане на принципа на разпределяне на разходите за осъществяване на взаимно свързване, като в т. 5 на Проекта на решение, приложение към Решение на КРС №1962/11.09.2008г. („Ценови ограничения, включително задължения за разходоориентираност“) да се предвиди изрично, че разходите за осъществяване на взаимно свързване както за целите на терминиране, така и за целите на генериране на повиквания, ще бъдат разделяни от страните по равно.

„Макс Телеком“ ООД твърди, че единственото предприятие, което изисква всички разходи по осъществяване на взаимното свързване до мрежа по стандарт GSM и UMTS да бъдат за сметка на искащата страна, е „БТК“ АД. Подобно задължение за искащата страна е въведено независимо от обстоятелството, че и двете страни имат право и задължение да осъществят взаимно свързване. Посоченото обстоятелство е служебно известно на КРС и в тази връзка за „Макс Телеком“ ООД остава неясен мотивът на регулатора, въз основа на който се позволява подобно неконкурентно поведение да бъде продължавано.

Становище на КРС

Следва да се отбележи, че посоченият въпрос е предмет на уреждане в наредбата по чл.163 от ЗЕС.

Е. Становище на Комисията за защита на конкуренцията

КЗК е приела, че нейното участие в процедурата по съгласуване на изготвените от КРС пазарни анализи следва да бъде съсредоточено в тази част от работата на секторния регулатор, която изисква съобразяване с принципите на правото на конкуренцията. Конкурентният регулатор е анализирал накратко изискванията на европейското и българското законодателство, касаещи обвързването на пазарните анализи, извършвани от КРС с принципите на конкурентното право, както и сътрудничеството между двата органа.

КЗК изтъква, че по отношение на налагането, продължаването, промяната или отмяната на специфични задължения на предприятията, секторният регулатор действа в условията на оперативна самостоятелност, тъй като приложимото право му дава възможност на преценка дали, кога и как да действа.

В становището си общият регулатор е приел, че към настоящия момент за ефективното развитие на пазарите на електронни съобщения е необходимо предприемането на специфични секторни мерки, които да доведат до разширяване на ефективната конкуренция. В същото време КЗК счита, че е възможно да възникне нужда от стесняване на мащабите на ex-ante регулирането в сектора.

В становището на КЗК няма забележки относно дефинирането на съответния пазар, нито относно така определените предприятия със значително въздействие върху пазара. Определени коментари от страна на конкурентното ведомство засягат предвидените за налагане регулаторни задължения.

Според становището на КЗК, КРС е определила пазарите, подлежащи на ex-ante регулиране, в съответствие с критериите и принципите на правото на конкуренцията. Общият регулатор е приел, че КРС е извършила анализ на всички правни критерии за определяне на съответните продуктови пазари, съгласно чл. 152, ал. 4 от ЗЕС. Посочено е, че секторният регулатор е приложил точно и критериите за дефиниране на съответния географски пазар, съгласно чл. 14 от Методиката. В тази връзка КЗК изтъква, че предвид наличието на четири мобилни мрежи в страната, КРС правилно е определила, че този пазар се състои от четири самостоятелно обособени продуктови пазара, включващи мрежите, собственост на всички активни към настоящия момент предприятия, предоставящи мобилни мрежи или услуги в България, всеки от които е с национален географски обхват.

Като цяло, според КЗК, изводите на секторния регулатор относно необходимостта от регулаторна намеса са коректно изведени след дефиниране на конкурентните проблеми на съответния пазар и обосноваване на конкретните специфични задължения, които да бъдат наложени в съответствие с принципите, посочени в чл. 157 от ЗЕС.

Макар да приема българския пазар на мобилни услуги за един от най-динамичните сектори в областта на телекомуникациите, КЗК споделя заключението на КРС, че на съответния пазар не е установена ефективна конкуренция, което от своя страна му дава основание да наложи на предприятията със значително въздействие върху пазара специфични задължения.

КЗК счита, че един от основните конкурентни проблеми е свързан с високите цени на терминиране, които са най-високите за ЕС. Поддържането на цени над разходоориентираните, според конкурентното ведомство, води до увреждане на интересите на потребителите и до изкривяване на конкуренцията.

Според КЗК, при избора на специфични задължения КРС следва да отчита конкурентната среда на съответния пазар, както и пазарното положение на участниците на пазара, като приложи симетрично ex-ante регулиране по отношение на предприятията, определени за такива със значително въздействие на пазара. КЗК счита че при така поставените ценови ограничения след 01.01.2009г. само по отношение на две от предприятията със значително въздействие върху пазара съществува риск установената асиметрия в цените на терминиране да продължи да съществува. КЗК посочва, че това притеснение се подсилва и от факта, че на „БТК“ АД (в качеството му на правопреемник на дейността на „БТК Мобайл“ ЕООД) не са наложени и други три от предвидените за останалите оператори регулаторни мерки – за въвеждане на разделно счетоводство, за разходоориентираност на цените и за публикуване на Типово предложение.

КЗК счита, че съществуващата асиметрия между „Мобилтел“ ЕАД и „Космо България Мобайл“ ЕАД от една страна и „БТК Мобайл“ ЕООД от друга не може да бъде сравнена с асиметрията, установена от КРС на пазара на терминиране на повиквания в определено местоположение на индивидуални обществени телефонни мрежи, където асиметричното налагане на ограничения е оправдано.

Предвид необходимостта специфичните задължения да бъдат необходими и пропорционални, насочени към постигане на конкретна цел и осигуряващи недискриминационно развитие на съответния пазар, конкурентното ведомство

предлага на секторния регулатор да преразгледа още веднъж позицията си по отношение асиметричното налагане на ограничителни условия на този пазар.

Подкрепени са вече предприетите от КРС мерки в посока изравняване на цените за терминиране в мобилни мрежи на трафик, произхождащ от фиксирани и от мобилни мрежи, съгласно решение на КРС № 2 от 03.01.2008 г., но КЗК счита, че следва да се възприеме равнопоставен подход. Общият регулатор също така предлага да се отчетат националните особености с оглед евентуално предвиждане на нива на цените, по-високи от средноевропейските.

По отношение на предвиденото налагане на разходоориентираност КЗК счита, че тази мярка трябва да бъде ясно и точно формулирана. Посочва се, че общо формулираната мярка става формална и може да ограничи ползите за потребителите и да забави развитието на конкуренцията и на вътрешния пазар. Изтъква се, че изборът на методология за разходоориентираност не следва да се оставя на всеки оператор със значително въздействие върху пазара, а да е конкретно посочена в самото ограничително условие.

Становище на КРС

КРС е изложила своите мотиви при коментиране на идентичните забележки, постъпили от общественото обсъждане.

III. Състояние на пазара на мобилни мрежи и услуги в България

1. Участници на пазара

Към края на 2007 г. на пазара на мобилни мрежи и услуги в България търговска дейност осъществяват четири предприятия. Три от тях работят по стандарти GSM и UMTS: „Мобилтел” ЕАД (*с търговско наименование „М-тел”*), „Космо България Мобайл” ЕАД (*с търговско наименование „Глобул”*) и „БТК Мобайл” ЕООД (*с търговско наименование „Вивател”*), и едно по стандарти NMT450 и CDMA450 – „Радиотелекомуникационна компания” ЕООД (*„РТК” ЕООД, с търговско наименование „Мобиком”*).

Следва да се отбележи, че от 2004 г. „БТК Мобайл” ЕООД и „РТК” ЕООД са 100% собственост на историческия оператор „Българска телекомуникационна компания” АД („БТК” АД). Също така следва да се има предвид, че с решение № 1064 от 26.06.2008 г. КРС даде разрешение за прехвърляне на индивидуална лицензия № 114-01053/04.11.2004 г. за осъществяване на далекосъобщения чрез обществена далекосъобщителна подвижна клетъчна мрежа по стандарт NMT и/или CDMA с национално покритие от „РТК” ЕООД на „БТК” АД. С решение № 1391 от 04.08.2008 г. КРС даде разрешение индивидуална лицензия № 110-02889/14.10.2005 г. за осъществяване на далекосъобщения чрез обществена далекосъобщителна подвижна клетъчна мрежа по стандарт GSM с национално покритие и индивидуална лицензия № 111-03082/23.03.2006 г. за осъществяване на далекосъобщения чрез обществена далекосъобщителна подвижна клетъчна мрежа по стандарт UMTS с национално покритие да бъдат прехвърлени от „БТК Мобайл” ЕООД на „БТК” АД.

Съгласно приетите решения осъществяването на електронни съобщения въз основа на посочените индивидуални лицензии като съвкупност от права и задължения занапред ще се осъществява от „БТК” АД. В същото време, настоящият документ в раздели III, IV и V разглежда и анализира ситуацията на пазара за периода 2004-2007 г.

Предвид посоченото, в раздели III, IV и V на документа като предприятия, които са взети предвид при анализа, се посочват „БТК Мобайл” ЕООД и „РТК” ЕООД, тъй като за разглеждания период правата и задълженията по съответните лицензии се упражняват от посочените дружества. Поради обстоятелството, че занапред дейността по лицензиите ще се осъществява от „БТК” АД, в разделите от документа, които се отнасят до определяне на съответния пазар, определяне на предприятие със значително въздействие върху пазара и налагане на специфични задължения, адресат е „БТК” АД. Както се посочи, правата и задълженията по прехвърлените лицензии няма да се променят спрямо относимите за „БТК Мобайл” ЕООД и „РТК” ЕООД, от което следва, че не се променят и изводите, установени при изследване състоянието на пазара, определянето на съответния пазар и анализа и оценката на същия.

В таблици 1 и 2 е представена информация за четирите предприятия, съдържаща датата на издаване на лицензиите за осъществяване на електронни съобщения чрез мобилни наземни мрежи, датата на стартиране на дейността на отделните предприятия и съответно предоставения на всяко от тях ограничен ресурс – радиочестотен спектър и номера.

Предприятие	Търговска марка	Стандарт	Дата на издаване на лицензията	Крайна дата на действие на лицензията	Дата на стартиране на търговско предоставяне на услуги
"РТК" ЕООД	"Мобиком"	NMT 450 CDMA 450	16.03.1993 г.	16.03.2013 г.	края на 1993 г. <i>предстои</i>
"Мобилтел" ЕАД	"М-тел"	GSM 900/1800 UMTS	08.06.1994 г. 25.04.2005 г.	08.06.2014 г. 25.04.2025 г.	септември 1995 г. септември 2005 г.
"Космо България Мобайл" ЕАД	"Глобул"	GSM 900/1800 UMTS	11.01.2001 г. 25.04.2005 г.	23.01.2021 г. 25.04.2025 г.	септември 2001 г. септември 2006 г.
"БТК Мобайл" ЕООД	"Вивател"	GSM 900/1800 UMTS	07.06.2004 г. 25.04.2005 г.	07.06.2024 г. 25.04.2025 г.	ноември 2005 г. април 2007 г.

Таблица 1

Предприятие	Стандарт	Честотна лента	Радиочестотен спектър	Брой номера
"РТК" ЕООД	NMT/CDMA	450 MHz	2 x 3,15 MHz	1 000 000
"Мобилтел" ЕАД	GSM 900/1800	900 MHz 1800 MHz	2 x 9,4 MHz 2 x 10 MHz	10 000 000
	UMTS	1900 MHz	2 x 10 MHz и 1 x 5 MHz	
"Космо България Мобайл" ЕАД	GSM 900/1800	900 MHz 1800 MHz	2 x 9,4 MHz 2 x 10 MHz	10 000 000
	UMTS	1900 MHz	3 x 5 MHz	
„БТК Мобайл“ ЕООД	GSM 900/1800	900 MHz 1800 MHz	2 x 9,4 MHz 2 x 10 MHz	10 000 000
	UMTS	1900 MHz	3 x 5 MHz	

Таблица 2

Пълен списък на всички притежавани от мобилните предприятия индивидуални лицензии и регистрации по Общи лицензии, въз основа на които осъществяват електронни съобщения, може да бъде намерен в Приложение № 2.

На основание § 9, ал. 2 от ЗЕС мобилните предприятия продължават да осъществяват дейност въз основа на издадените индивидуални лицензии до издаване на разрешения по реда на ЗЕС. Предвид използването на ограничен ресурс за осъществяване на дейността, предприятията попадат в обхвата на разрешителния режим, поради което предстои издаване на разрешения на основание § 9, ал. 3 от ЗЕС.

2. Услуги, предоставяни от предприятията

В таблица 3 е представена информация за услугите на едро и дребно, предоставяни от предприятията, осъществяващи електронни съобщения чрез мобилни наземни мрежи към края на 2007 г.

Услуги на дребно, предоставяни от мобилните предприятия към 31.12.2007 г.				
Услуга	„Мобилтел“ ЕАД	„Космо България Мобайл“ ЕАД	„БТК Мобайл“ ЕООД	„РТК“ ЕООД
Гласови услуги	да	да	да	да
Кратки текстови съобщения (SMS)	да	да	да	да
Мултимедийни съобщения (MMS)	да	да	да	не
Пренос на данни и предоставяне на достъп до Интернет през CSD	да	да	да	не
Роуминг	да	да	да	не
Гласова поща	да	да	да	да
Справочно-информационни услуги	да	да	да	да
Услуги с добавена стойност	да	да	да	не
Услуги от трето поколение (3G):	да	да	да	не
- видео разговор	да	да	да	не
- пренос на данни и предоставяне на достъп до Интернет през UMTS/HSPA	да	да	да	не
Пакетни услуги (bundled offers) - двойна услуга (double play):	не	да	да	не
- мобилни телефонни услуги и фиксирани телефонни услуги	не	да	не	не
- мобилни телефонни услуги и широколентов достъп до интернет	не	не	да	не
Услуги на едро, предоставяни от мобилните предприятия към 31.12.2007 г.				
Услуга	„Мобилтел“ ЕАД	„Космо България Мобайл“ ЕАД	„БТК Мобайл“ ЕООД	„РТК“ ЕООД
Терминиране на гласови повиквания, генерирани от други мрежи	да	да	да	да
Терминиране на кратки текстови съобщения от други мобилни мрежи	да	да	да	да
Терминиране на мултимедийни съобщения от други мобилни мрежи	да	да	да	не

Таблица 3

В таблица 4 е представен списък с други услуги, предоставяни от четирите мобилни предприятия към края на 2007 г., въз основа на други индивидуални лицензии и регистрации по общи лицензии, притежавани от тях.

Услуги на дребно, предоставяни от предприятията, според притежаваните от тях други лицензии към 31.12.2007 г.				
Услуга	„Мобилтел“ ЕАД	„Космо България Мобайл“ ЕАД	„БТК Мобайл“ ЕООД	„РТК“ ЕООД
Фиксирана телефонна услуга	да	да	не	не
Достъп до обществена телефонна услуга чрез услугата избор на оператор	не	да	не	не
Пренос на данни и предоставяне на достъп до Интернет чрез обществена мрежа от неподвижна радиослужба от вида "точка към много точки"	да	не	не	не
Изграждане на виртуални мрежи	да	да	не	не
Предоставяне на некомутируем достъп до Интернет	да	не	не	не
Предоставяне на услугата линии под наем, включително международни линии под наем	да	да	не	не
Услуги на едро, предоставяни от предприятията, според притежаваните от тях други лицензии към 31.12.2007 г.				
Услуга	„Мобилтел“ ЕАД	„Космо България Мобайл“ ЕАД	„БТК Мобайл“ ЕООД	„РТК“ ЕООД
Терминиране на гласови повиквания във фиксираната мрежа на предприятието, изходящи от други мрежи	да	да	не	не
Пренос на данни за Интернет	да	не	не	да
Предоставяне на услугата линии под наем, включително международни линии под наем	да	да	не	не

Таблица 4

3. Потребители

Фиг. 1 представя динамиката в броя на потребителите и пазарното проникване на услугите, предоставяни чрез мобилни наземни мрежи за периода 2004-2007 г. Общото пазарно проникване на четирите предприятия, осъществяващи електронни съобщения чрез мобилни мрежи и/или услуги към 31.12.2007 г., достига 130 % (при 111,8% средна плътност в рамките на Европейския съюз към 01.10.2007 г.¹²), а броят на потребителите е 9 897 477 (при население 7 640 240¹³).

Следва да се има предвид, че влияние върху стойността на показателя „проникване на мобилни услуги” оказва начинът на отчитане на предплатените карти за мобилни услуги като активни потребители – в някои страни от ЕС за активни потребители се считат тези, осъществили повикване или изпратили SMS през последните 6 или 9 месеца, в други този срок е едва 3 месеца¹⁴. В България мобилните цифрови предприятия отчитат като активни всички потребители на предплатени услуги, закупили SIM карта и осъществили презареждане на кредит за ползване на услугите поне веднъж на всеки 12 месеца, което е един сравнително дълъг период спрямо страните от ЕС.

Източник: KPC

Фигура 1

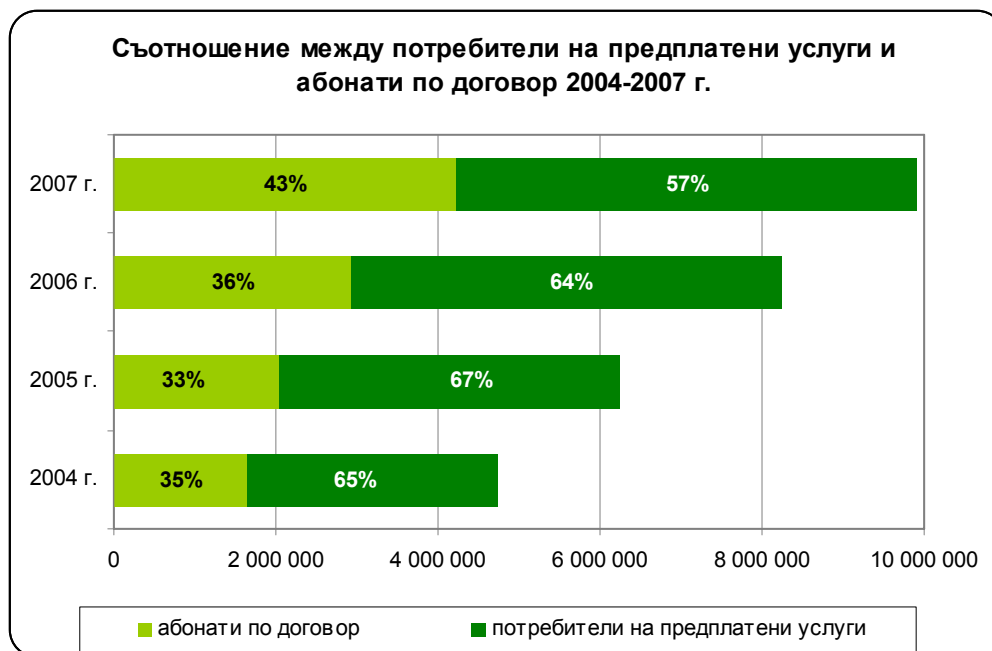
Потребителите на мобилни мрежи и услуги в България към 31.12.2007 г. са се увеличили с 19,9% спрямо края на 2006 г., което е с 12 процентни пункта по-малко спрямо нарастването за 2006 г. към 2005 г. Намаленият темп на растеж на броя потребители, наблюдаван за целия разглеждан период, както и достигната значителна степен на проникване на мобилни услуги на пазара, са ясен знак за високата степен на насищане на пазара и навлизането му в етапа на зрялост в рамките на продуктивния жизнен цикъл.

¹² Работен документ на Комисията, придружаващ Доклада за напредъка на единния европейски пазар на електронни съобщения през 2007 г. (13-ти доклад) SEC(2008)356, 1 част, стр.9

¹³ Население към 31.12.2007 г. по официални данни от Националния статистически институт.

¹⁴ Работен документ на Комисията, придружаващ Доклада за напредъка на единния европейски пазар на електронни съобщения през 2007 г. (13-ти доклад) SEC(2008)356, 2 част, стр.10

Към края на 2007 г. 64% от новоактивираните през годината потребители ползват предплатени услуги, а техният относителен дял в общия обем на пазара е 57% . (фиг. 2).

Източник: КРС

Фигура 2

През 2007 г. една трета от новите потребители на мобилни услуги в България са в сегмента на абонатите, ползващи услуги по договор. Общото съотношение между предплатените потребители и абонатите по договор за три от предприятията, предоставящи мобилни услуги („Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и „БТК Мобайл” ЕООД) остава близко, като по-голям е дялът на предплатените потребители на „РТК” ЕООД.

Средно за ЕС съотношението между предплатените потребители и абонатите по договор е 61/39, като силно варира по държави - в Италия и Малта например около 90% от всички потребители на мобилни услуги използват предплатени карти, докато във Франция дялът на предплатените потребители е едва 34%¹⁵.

4. Приходи

Общите приходи от предоставяне на мобилни услуги¹⁶ към края на 2007 г. формират най-голям дял от общия обем на българския телекомуникационен пазар за целия период (около 61% от него в края на периода) като продължават да нарастват в абсолютно и относително изражение (фиг. 3).

¹⁵ Работен документ на Комисията, придружаващ Доклада за напредъка на единния европейски пазар на електронни съобщения през 2007 г. (13-ти доклад), 1 част, стр.11

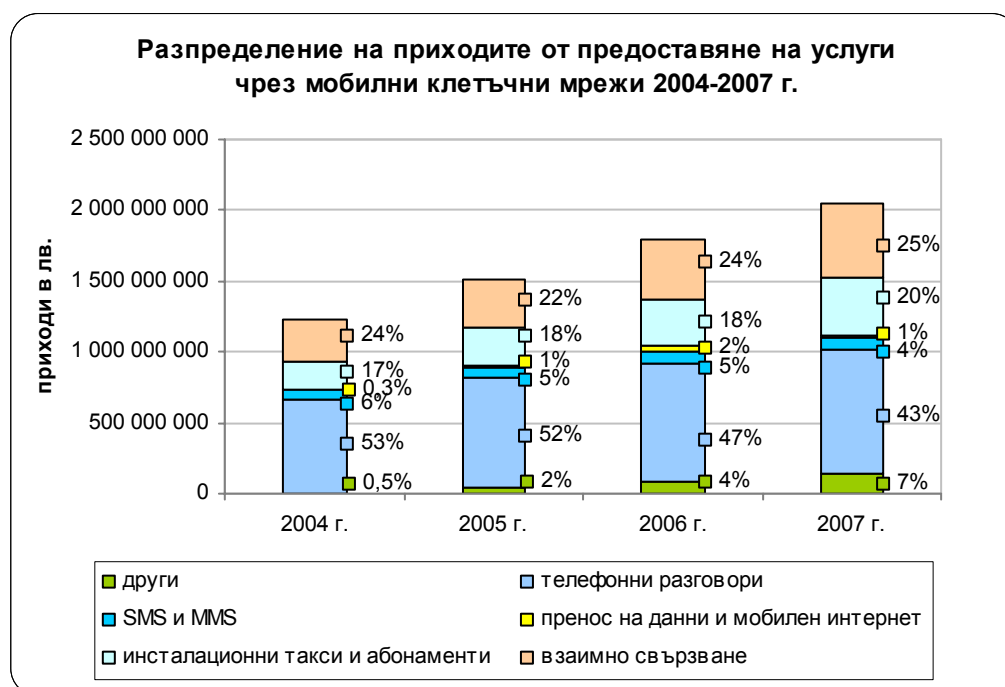
¹⁶ Общите приходи от предоставяне на мобилни услуги включват приходи от инсталационни такси и абонамент, телефонни разговори, SMS, MMS, пренос на данни и мобилен Интернет, взаимно свързване и др.

Източник: KPC

Фигура 3

Основен източник на растеж и приходи за мобилните предприятия продължава да бъде преносът на глас. Почти половината приходи (43%) от предоставянето на услуги чрез мобилни наземни мрежи се формират от предоставянето на гласови услуги. Намалението от 4 процентни пункта, наблюдавано в относителния дял на приходите от гласови услуги през 2007 г. спрямо 2006 г. се дължи на факта, че приходите от включените в тарифните планове минути за разговори са отчетени като приходи от месечен абонамент (нарастващи с 2 процентни пункта до 20% от общата сума на приходите) и реално делът на гласовите услуги в общите приходи, реализирани от мобилните предприятия, е още по-висок (фиг. 4). В сравнение с 2006 г. приходите от текстови и мултимедийни съобщения, както и от мобилен пренос на данни и достъп до Интернет намаляват, докато приходите от останалите услуги отбелязват ръст в абсолютно изражение (фиг. 4).

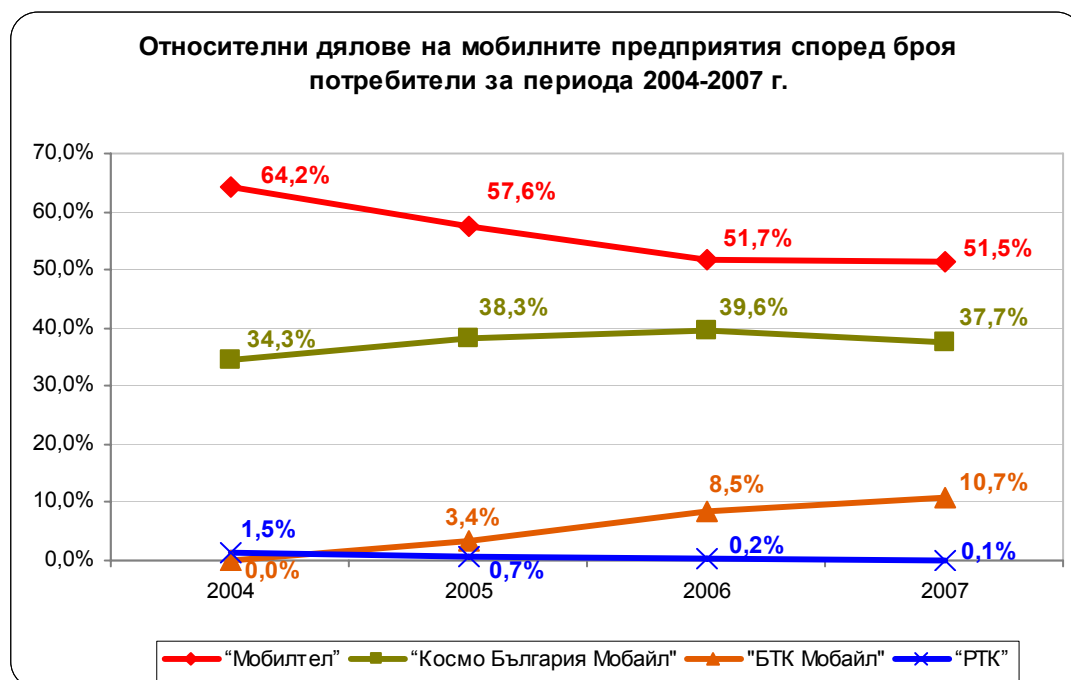

Източник: KPC

Фигура 4

5. Относителни дялове на мобилните предприятия

Динамиката на относителните дялове на четирите предприятия, предоставящи мобилни наземни мрежи и/или услуги, изчислени според броя на потребителите и според приходите от предоставяне на гласова телефония и други услуги на едро и дребно¹⁷ посредством мрежите за периода 2004 - 2007 г., са представени на фиг. 5 и фиг. 6.

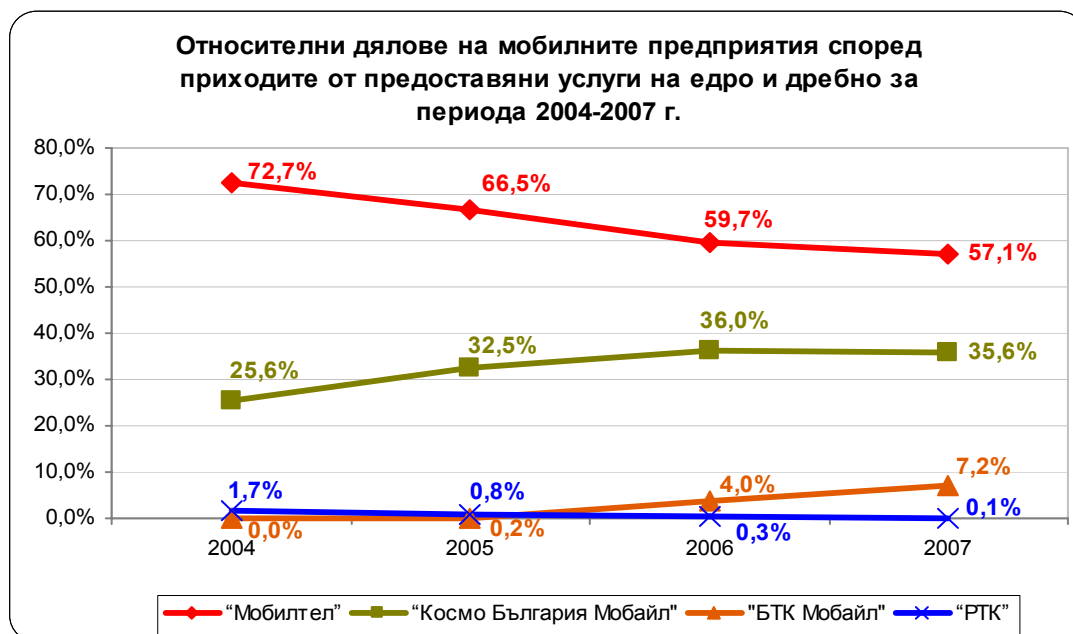

Източник: КРС

Фигура 5

При разглеждане на относителните дялове, изчислени според броя на потребителите на всяко предприятие, става ясно, че досегашното подреждане на пазара се запазва като продължава слабата тенденция от последните две години за преразпределение на потребителите. За последния едногодишен период (2006 - 2007 г.) относителните дялове, изчислени според броя на потребителите на двете най-големи предприятия („Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД) са намалели с по-малко от два процентни пункта, докато третото предприятие, чиято мрежа също работи по стандарти GSM/UMTS, е успяло да разшири дела си с 2,2 процентни пункта и да привлече 10,7% от всички потребители на мобилни услуги.

¹⁷ Общите приходи от предоставяне на мобилни услуги включват освен приходи от гласова телефония и от инсталационни такси и абонамент, SMS, MMS, пренос на данни и мобилен Интернет, взаимно свързване и др.

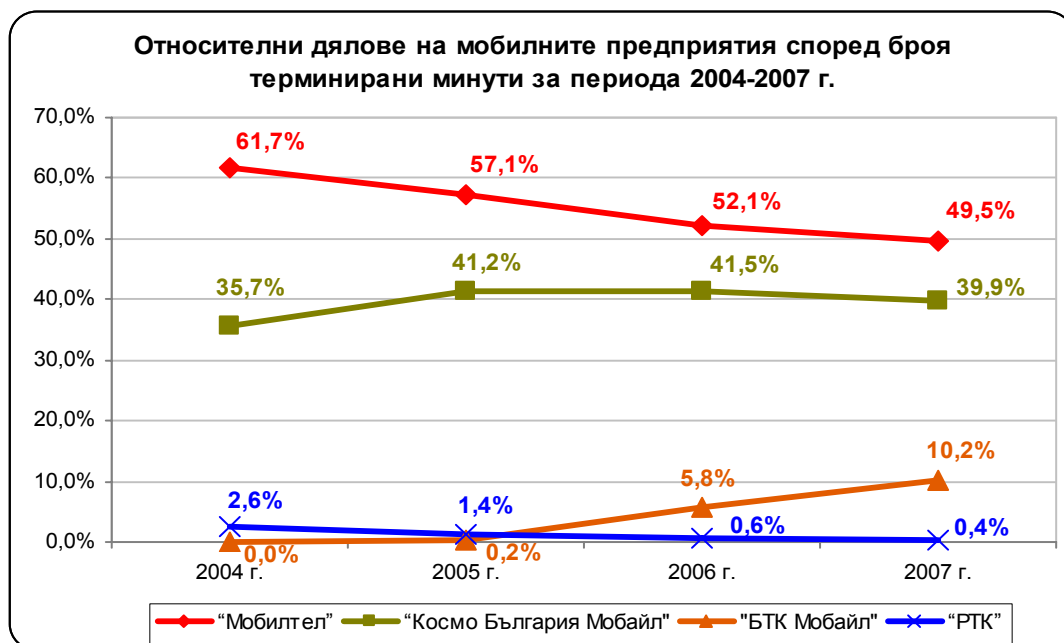
Източник: КРС

Фигура 6

При относителните дялове, изчислени на база приходи от предоставяни мобилни мрежи и/или услуги на едро и дребно също се наблюдава слабо преразпределение на паричните постъпления. В рамките на една година дяловете на всяко от двете най-големи предприятия намаляват в общия обем на пазара с по-малко от 2 процентни пункта. Относителният дял на третото по големина предприятие се увеличава с 3,3% спрямо предходната година.

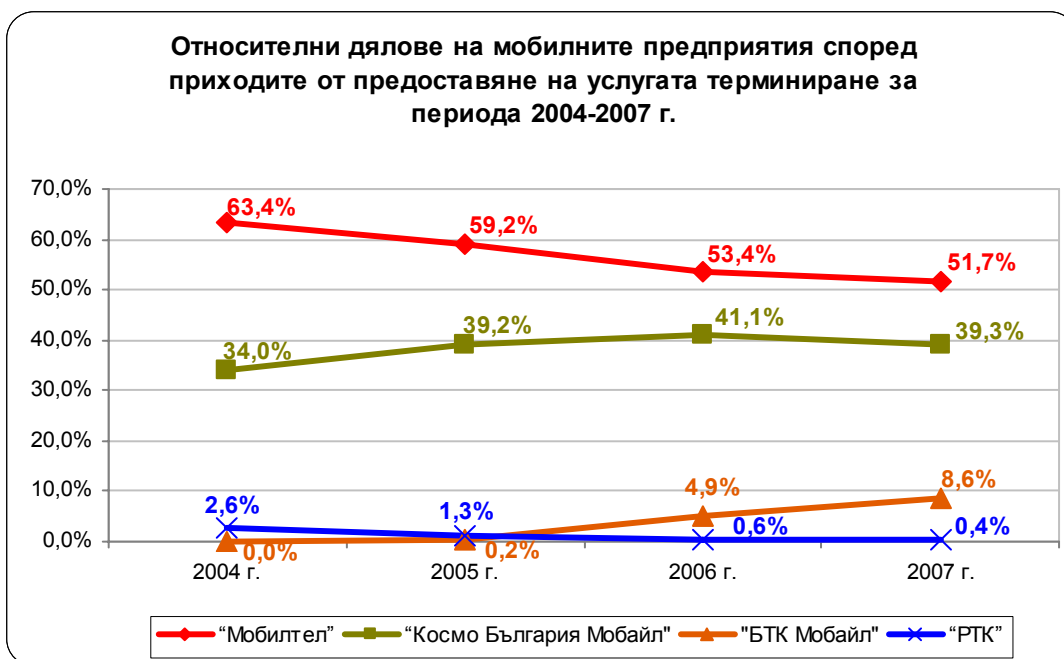
На фигури 7 и 8 са представени относителните дялове на мобилните предприятия, изчислени според броя терминирани минути в собствената мрежа на всяко от тях, отнесен към общия обем терминирани минути в мобилни мрежи през 2007 г., както и според приходите на всяко мобилно предприятие, реализирани от предоставяне на услугата терминиране, отнесени към общия обем приходи от предоставяне на услугата терминиране в мобилни мрежи¹⁸. Впечатление правят сходните стойности, получени при изчисляването на относителните дялове по двата подхода и фактът, че разпределението на дяловете при услугата терминиране копира структурно разпределението на дяловете от предоставяни услуги на едро и дребно (фиг. 6). Това се дължи на еднаквите цени за терминиране, прилагани от три от предприятията (изключение прави единствено „БТК Мобайл“ ЕООД – за допълнителна информация виж Раздел V, т. 2.4. Цени и ценова политика), както и на липсата на промяна в цените за терминиране в мобилни мрежи в рамките на разглеждания период. В резултат, пряко влияние върху общите приходи от терминиране оказва единствено темпът на нарастване на реализирания входящ трафик.

¹⁸ При изчисляване на обема на трафика и приходите от предоставяне на услугата терминиране са взети предвид входящи гласови повиквания от други мобилни мрежи, от фиксирани мрежи, от мрежи от типа „точка към много точки“, както и входящи международни повиквания.

Източник: КРС

Фигура 7

Източник: КРС

Фигура 8

6. Цени на дребно на мобилни услуги - ценови кошници за потребление на мобилни услуги

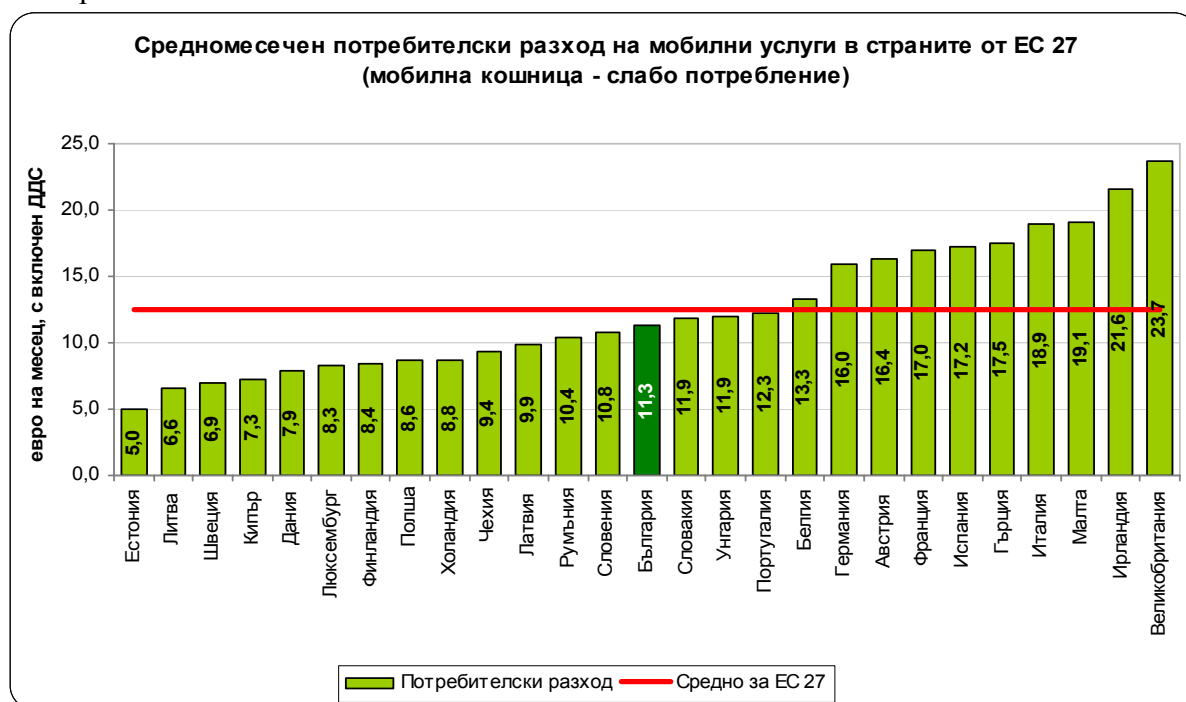
На графиките по-долу са представени потребителските разходи за мобилни услуги в България и в останалите държави-членки на ЕС към 01.10.2007 г., изчислени въз основа на трите ревизирани през февруари 2006 г. мобилни кошници на Организацията за икономическо развитие и сътрудничество (ОИСР) - за слабо, средно и силно потребление. Представените средномесечни потребителски разходи са в евро и са изчислени на базата на инсталационна такса, цената на месечния абонамент, цените

за минута разговор и цените на SMS и MMS съобщения, съответстващи на разгледания тарифен план. Всяка от кошниците съдържа установена от ОИСП усреднена схема на потребление, включваща следните елементи:

- кошница за слабо потребление: съдържа 33 кратки текстови съобщения и 30 изходящи обаждания на месец, като 22% от обажданията са към фиксирани телефонни линии, 70% - към мобилни телефони (48% за разговори в същата мобилна мрежа и 22% към други мобилни мрежи) и 8% - за гласова поща;
- кошница за средно потребление: съдържа 50 кратки текстови съобщения и 65 изходящи обаждания на месец, като 21% от обажданията са към фиксирани телефонни линии, 72% - към мобилни телефони (48% за разговори в същата мобилна мрежа и 24% към други мобилни мрежи) и 7% - за гласова поща;
- кошница за силно потребление: съдържа 55 кратки текстови съобщения и 140 изходящи обаждания на месец, като 20% от обажданията са към фиксирани телефонни линии, 73% - към мобилни телефони (47% за разговори в същата мобилна мрежа и 26% към други мобилни мрежи) и 7% - за гласова поща.

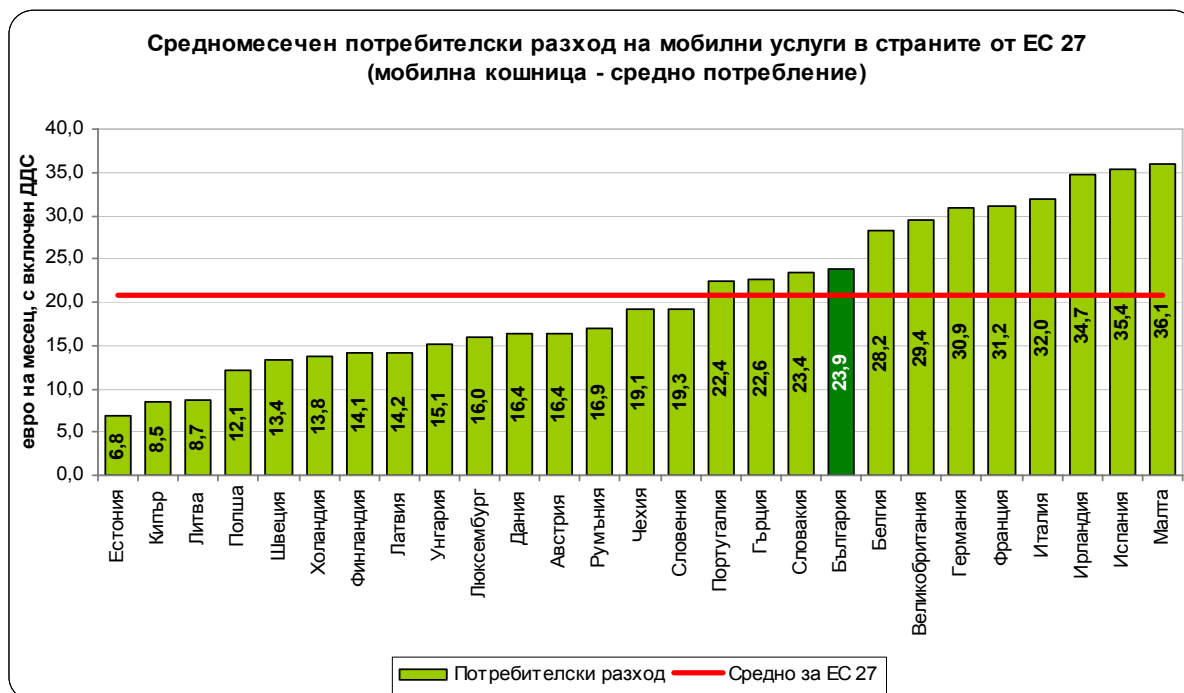
Всяка от кошниците е със специфично разпределение на разговорите в часовете на силен и слаб трафик, както и с различна продължителност на разговорите.

За изчисляване равнището на разходите в отделните държави са използвани тарифните планове на двете най-големи предприятия (на база брой потребители) във всяка страна, като се изключват всички промоционални програми. Графиките за всяко от нивата на потребление представят най-изгодния вариант (тарифен план с най-ниски разходи при заложената схема на потребление) за всяка държава, включително и България.

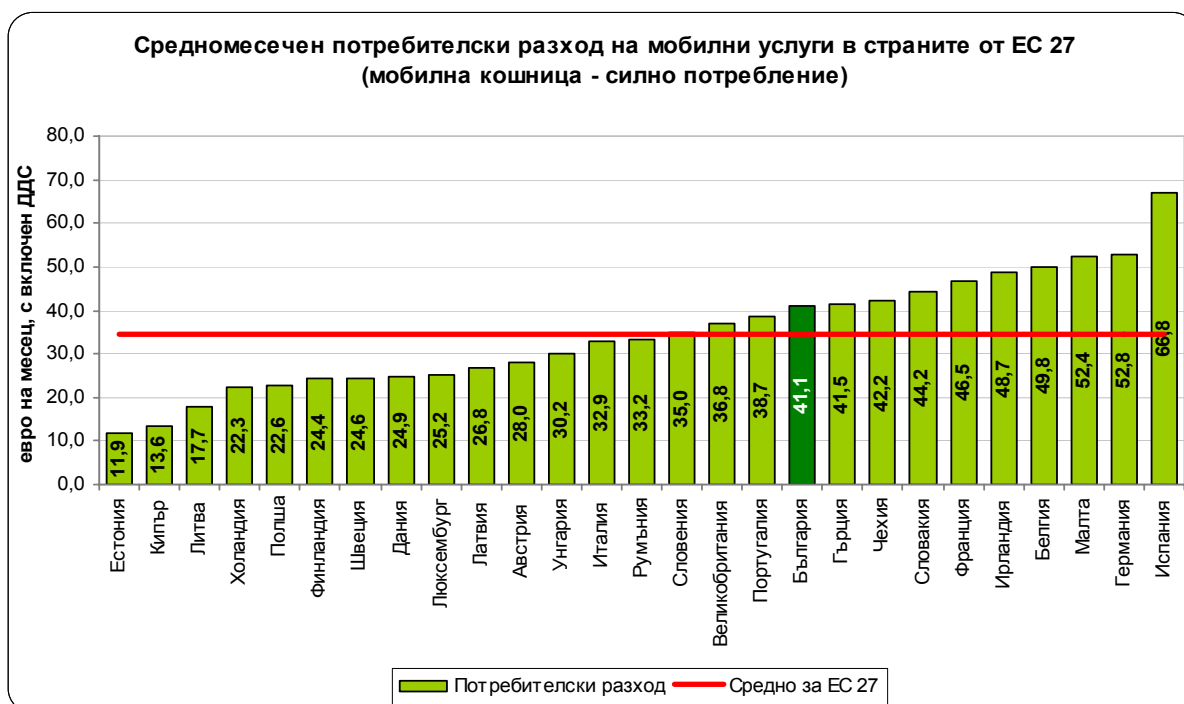
Източник: Работен документ на Комисията, придружаващ Доклада за напредъка на единния европейски пазар на електронни съобщения през 2007 г. (13-ти доклад), 2 част, стр. 26

Фигура 9

Източник: Работен документ на Комисията, придружаващ Доклада за напредъка на единния европейски пазар на електронни съобщения през 2007 г. (13-ти доклад), 2 част, стр. 27

Фигура 10

Източник: Работен документ на Комисията, придружаващ Доклада за напредъка на единния европейски пазар на електронни съобщения през 2007 г. (13-ти доклад), 2 част, стр. 28

Фигура 11

Както вече беше отбелязано, при изчисляването на потребителския разход са използвани усреднени равнища на потребление за страните от ОИСР, като кошниците не отчитат специфичното потребление в България.

Резултатите от кошниците биха могли да бъдат съпоставени със среднопретегления месечен приход от потребител¹⁹ на мобилните предприятия в България, който през 2007 г. е със 17,2% по-нисък от стойността за България в кошницата за слабо потребление (фиг. 9) и възлиза на 18,30 лв. (€9,35) на месец. Това се дължи от една страна на относително слабата платежоспособност на потребителите на мобилни услуги в България, за която говорят и резултатите от потребителско изследване, според което 47% от хората, използващи мобилен телефон, посочват, че средномесечният им разход за мобилни услуги е под 20 лв., а други 25% твърдят, че изразходват сума между 20 и 30 лв. (между €10,26 и €15,38) на месец²⁰.

Друга причина за по-ниския средномесечен разход на българския потребител е фактът, че той в максимална степен се възползва от предлаганите от предприятията различни промоционални тарифни планове с включени минути за разговори и/или кратки съобщения към един или няколко номера от мрежата или други, изгодни за тях от гледна точка на специфичното им потребление, схеми.

Подробен анализ на цените на услуги на едро, предлагани от мобилните предприятия, е направен в раздел V, т. 2.4. Цени и ценова политика.

¹⁹ Среднопретеглен месечен приход от потребител (*Average Revenue per User - ARPU*) на мобилните предприятия, претеглен според броя на техните потребители. Показателят е изчислен според стойностите на ARPU, предоставени от мобилните предприятия за 2007 г.

²⁰ Според представително изследване на Алфа Рисърч за състоянието на мобилните комуникации в България, проведено през януари 2008 г.

IV. Определяне на съответния пазар

1. Въведение

КРС определя съответните пазари, върху които извършва анализ за наличието на ефективна конкуренция, съобразно списъка от пазари, посочени в Препоръката за съответните пазари.

Съгласно т. 5 от Преамбюла на Препоръката за съответните пазари и чл. 6, ал. 1 от Методиката, при определянето на даден пазар за съответен се вземат предвид принципите на конкурентното право, както и следните три критерия, които се прилагат кумулативно:

- наличие на високи и непреходни структурни, правни или регулаторни бариери за навлизане на пазара;
- липса на възможност за стимулиране и развитие на конкуренцията на пазара за период до две години напред;
- недостатъчна ефективност на конкурентното право за преодоляване на бариерите за навлизане на пазара и осигуряване на условия за конкуренция на съответния пазар.

Съответните пазари на обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги, за които се оценява ефективността на конкуренцията, са пазари на едро или пазари на дребно, като всеки от тях се състои от продукти и географски пазар (чл. 8, ал. 1 и 2 от Методиката).

Продуктовият пазар включва всички обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги, които могат да се приемат от потребителите като взаимозаменяеми по отношение на техните характеристики, предназначение и цени (чл. 8, ал. 3 от Методиката).

Географският пазар включва определена територия, в която се предлагат съответните взаимозаменяеми обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги и в която конкурентните условия са еднакви и се различават от тези в съседни географски райони (чл. 8, ал. 4 от Методиката).

Тъй като е необходимо анализът за наличието на ефективна конкуренция да отчита бъдещото развитие, пазарите се дефинират като се вземат под внимание очакваните или предполагаеми технологични или икономически промени в рамките на разумен времеви хоризонт, свързан с периода до изготвянето на следващия анализ. Съгласно чл. 2 от Методиката КРС периодично на всеки две години определя съответните пазари на обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги, подлежащи на ех-ante регулиране, проучва, анализира и оценява нивото на конкуренция на съответните пазари и при установяване липсата на ефективна конкуренция определя предприятия със значително въздействие на съответния пазар.

Пазарите следва да бъдат анализирани като се вземе предвид технологичната неутралност, отнасяща се до използваната инфраструктура при предоставяне на електронни съобщения (чл. 8, т. 1 от Рамковата директива и чл. 4, ал. 2, т. 2 от ЗЕС), както и принципите на конкурентното право (чл. 15, т. 3 от Рамковата директива и чл. 150, т. 1 от ЗЕС).

2. Прилагане на теста на трите критерия

В Препоръката за съответните пазари ЕК посочва като един от пазарите, подлежащи на ex-ante регулиране, този на *терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи*²¹.

За да се установи дали на национално ниво този пазар попада в обхвата на пазарите, подлежащи на ex-ante регулиране, е необходимо да бъде извършен анализ дали са изпълнени кумулативно следните три критерия с оглед определянето на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи за съответен: наличие на високи и непреходни бариери за навлизане на пазара, липса на възможност за стимулиране и развитие на конкуренцията и недостатъчна ефективност на конкурентното право. Нужно е да се отчете и дали тези критерии ще продължат да бъдат изпълнени и в двугодишния период до следващото определяне, анализ и оценка на съответния пазар.

2.1. Наличие на високи и непреходни бариери за навлизане на пазара

При анализа на този критерий КРС изследва наличието на високи и непреходни структурни, правни или регулаторни бариери за навлизане на даден пазар в рамките на времеви хоризонт от две години, свързан с периода до изготвянето на следващия пазарен анализ.

Структурни бариери за навлизане на пазара са тези, които се явяват като бариера в резултат от необходимите първоначални разходи или условията на търсенето и създават неравноправни условия между предприятията, осъществяващи дейност на даден пазар, и новонавлизащите на него предприятия, затрудняващи или пречатстващи навлизането на пазара на последните (чл. 7, ал. 1 от Методиката).

Правни или регулаторни бариери за навлизане на пазара са тези, които не се основават на икономически условия, а са резултат от законодателни, административни или други държавни мерки, които в някаква степен ограничават достъпа до пазара на потенциалните конкуренти или тяхното бъдещо поведение (чл. 7, ал. 2 от Методиката).

На пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи съществуват както структурни, така и правно-регулаторни бариери.

Като структурни бариери могат да бъдат посочени:

- контрол върху инфраструктура, която не може лесно да бъде дублирана – ако едно предприятие реши да навлезе на пазара на мобилни мрежи и/или услуги в България, то е изправено пред две възможности: да изгради собствена мрежа или да наеме определени мрежови елементи или свободен капацитет от действащите на пазара мобилни предприятия. До момента подобно искане не е постъпвало към действащите на пазара предприятия и по тази причина на пазара не са налице т.нар. виртуални мобилни оператори. Дори в случай, че такова искане постъпи и то да бъде удовлетворено, контролът върху инфраструктурата, собственост на отдаващото предприятие, се запазва, като виртуалният мобилен оператор е изцяло зависим от ценовата и неценовата политика на отдаващото предприятие;
- необходимост от високи първоначални капиталови вложения за изграждане на мобилна наземна мрежа – другата възможност за навлизане на пазара на мобилни мрежи и/или услуги е свързан с изграждането на собствена мрежа, за

²¹ Препоръка за съответните пазари – Приложение, т. 7, (Voice call termination on individual mobile networks)

чието създаване са необходими значителни първоначални разходи. Те са обусловени от структурата на мобилните мрежи и спецификата на услугите, предоставяни чрез тях, както и от силната им зависимост от високите технологии;

- възможност за реализиране на икономии от мащаба от вече действащите на пазара предприятия, някои от които оперират на пазара повече от десет години²²;
- възможност за реализиране на икономии от обхвата от вече действащите на пазара предприятия. Терминирането на повиквания в индивидуални мобилни мрежи е тясно свързано с предоставянето на достъп и възможност за осъществяване на повиквания към други мрежи, с генерирането на повиквания и транзит. Поради тази обвързаност на услугите, предлагани на пазарите на дребно и на едро от предприятие, притежаващо мобилна наземна мрежа, се наблюдава намаляване на средните разходи за единица услуга. В потвърждение на този факт може да се посочи и че всички действащи към края на 2007 г. предприятия на пазара на мобилни мрежи и/или услуги се стремят да използват оптимално капацитета на своите електронни съобщителни мрежи и да предоставят и други услуги, както на дребно, така и на едро чрез тях.

Правно-регулаторни бариери за навлизане на пазара се явяват необходимостта от ползване на индивидуално определени ограничени ресурси при предоставяне на мобилни мрежи и/или услуги: номера от Националния номерационен план и честоти от радиочестотния спектър, свързаната с това необходимост от получаване на разрешение от регулатора и високите годишни такси за ползването им.

Съгласно ЗД (отм.) и подзаконовите нормативни актове по прилагането му, предоставянето на мобилни мрежи и/или услуги се извършваше въз основа на индивидуална лицензия, представляваща сама по себе си правно-регулаторна бариера. Всички разгледани вече участници на пазара на мобилни мрежи и/или услуги притежават съответните лицензии за осъществяване на дейността си. Въпреки отмяната на лицензионния режим с влизането в сила на ЗЕС и замяната му с режим на уведомяване и издаване на разрешение за използване на ограничен ресурс, регулаторни бариери за навлизане на пазара продължават да са налице, тъй като броят на издаваните разрешения за ползване на индивидуално определен ограничен ресурс - радиочестотен спектър, се ограничава от съображения за ефективно използване на спектъра, увеличаване в максимална степен на ползата за потребителите и насърчаване на конкуренцията²³. Намерение за провеждане на конкурс или търг за издаване на нови разрешения за осъществяване на дейност, за която е необходим ограничен ресурс, може да бъде обявявано от регулатора²⁴ при постъпило искане от заинтересовано предприятие, като необходимо условие е наличието на свободен ресурс. Наличието на свободен ресурс е водещо и в случаите, когато КРС обявява намерение за конкурс или търг и по своя инициатива (което е регламентирано допълнително от политиката за управление на радиочестотния спектър²⁵).

²² Повече информация за участниците на пазара, както и дати на стартиране на търговската дейност на всяко от тях, може да бъде намерена в Раздел III, т. 1. Участници на пазара

²³ Чл. 90 от ЗЕС

²⁴ Чл. 89 от ЗЕС

²⁵ Раздел II от ЗЕС

2.2. Липса на възможност за стимулиране и развитие на конкуренцията

Според Разяснителната бележка към Препоръката за съответните пазари²⁶ анализът доколко липсва възможност за стимулиране и развитие на конкуренцията на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи в рамките на разглеждания двугодишен период има за цел да покаже дали въпреки наличието на непреходни бариери за навлизането на този пазар, неговото развитие не клони към ефективна конкуренция. При отчитането на този втори критерий ЕК препоръчва разглеждането на няколко показателя, които описват динамиката на пазара:

- *пазарен дял*: изхождайки от специфичния монополистичен характер на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, пазарният дял на всеки от участниците на него е 100% и не се очаква да се промени в рамките на разглеждания период;
- *цени*: до началото на 2008 г. върху цените за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи не са налагани ценови ограничения и те се определят свободно от мобилните предприятия. През този период мобилните предприятия, включително тези със значително въздействие върху пазара на мобилни мрежи и услуги, определят цените си нерегулирано и не предприемат доброволни мерки за намаляване на високите ценови равнища. По тази причина се предполага, че съществени промени по отношение на цените за терминиране не могат да се очакват при условие, че предприятията продължат да определят цените си без специфични регулаторни изисквания. Върху този факт не се очаква да повлияе съществено решението на КРС за намаляване на цените за терминиране в индивидуални мобилни мрежи на повикванията, генерирани в мрежите на фиксираните предприятия за периода 1 февруари 2008 г. – 1 юли 2009 г., целящо изравняване на цените за терминиране спрямо фиксираните и мобилните предприятия с цел спазване на принципа на равнопоставеност. Подробен анализ на цените и ценовата политика на предприятията може да бъде намерен в Раздел V, т. 2.4. Цени и ценова политика;
- *степен на насищане на пазара и потенциална конкуренция* (наличие на възможност за привличане на нови потребители на пазара) – към 31.12.2007 г. мобилната телефонна плътност²⁷ в България достига 130% от населението на страната (при 111,8% средна плътност в рамките на ЕС към 01.10.2007 г.²⁸). Отделно, съгласно статистически данни 70% от пълнолетното население използва мобилен телефон, а почти половин милион души използват услугите на повече от едно предприятие, предоставящо мобилни услуги (поддържат се поне два различни мобилни номера)²⁹. Всичко това, заедно с наблюденията намаляващ растеж в броя новопривлечени потребители³⁰ показва, че степента на насищане на пазара е висока. В бъдеще съществува малка възможност за резки промени в броя потребители на всяко предприятие и развитието на пазара в по-голяма степен ще се изрази в преразпределение на настоящите клиенти и в незначителна степен – в привличането на нови.

Към момента на изготвяне на пазарния анализ е обективизирано намерението на КРС да предостави за ползване индивидуално определен ограничен ресурс -

²⁶ Разяснителна бележка, стр. 9-10

²⁷ Броят активни SIM карти (мобилни номера), отнесен към броя на населението на страната

²⁸ Работен документ на Комисията, придружаващ Доклада за напредъка на единния европейски пазар на електронни съобщения през 2007 г. (13-ти доклад), 1 част, стр. 9

²⁹ Според представително изследване на Алфа Рисърч за състоянието на мобилните комуникации в България, проведено през януари 2008 г.

³⁰ Разгледан по-подробно в Раздел III, т. 2. Абонати

радиочестотен спектър за осъществяване на обществени електронни съобщения чрез мобилна наземна мрежа по стандарт GSM на нов участник/участници на пазара. Процедурата по предоставяне на ограничен ресурс е в начален етап и е трудно да се прогнозира интересът към нея от страна на пазара. Възможно е след провеждането ѝ да навлезе нов участник на пазара на мобилни мрежи и/или услуги в България. Все пак, в рамките на разглеждания бъдещ двугодишен период, КРС счита, че евентуалната поява на нов участник не би оказала съществено влияние върху конкурентната среда поради необходимостта от технологично време, свързано с изграждането на инфраструктурата, необходима за предоставянето на мобилни услуги.

- *технологичното развитие* на пазара е високо – използваните технологии при изграждането на мрежите на предприятията са оптималните към момента (като и трите предприятия, предоставящи цифрови мобилни услуги, притежават както GSM, така и UMTS лицензии) и няма възможност за технологично надграждане на мрежите, което да доведе до конкурентни предимства за предприелото го предприятие. Въпреки, че в края на 2007 г. лицензията на „РТК” ЕООД е допълнена като на компанията е дадена възможност да цифровизира мрежата си, използвайки стандарта CDMA450, все още няма информация за конкретни действия, предприети от предприятието по въвеждането на новата технология. Дори и това да се случи в периода до следващия пазарен анализ, то влиянието, което новата технология ще окаже върху пазарната ситуация, ще бъде ограничено поради необходимия период от време за надграждане на мрежата и популяризиране на новите услуги, които ще бъдат предлагани чрез нея. WiMAX технологията, използвана от предприятията, започнали в края на 2007 г. да предоставят услуги чрез мрежи от типа „точка към много точки”, потенциално също може да окаже влияние върху конкурентната среда, но не се очаква това да се случи в разглеждания двугодишен период. По тази причина КРС е на мнение, че в периода до следващия пазарен анализ не се очакват технологични промени, които да окажат съществено влияние върху пазарната ситуация;
- *конвергенцията* на мрежи и услуги – две от мобилните предприятия в края на 2007 г. и в началото на 2008 г. започнаха да предоставят конвергентни услуги, обвързващи мобилна и фиксирана гласова телефонна услуга на бизнес и домашни потребители. Предвид факта, че тези услуги са нови и тепърва предстои популяризирането и приемането им от потребителите, не се очаква те да окажат съществено влияние върху пазарната ситуация на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи в разглеждания период.

2.3. Недостатъчна ефективност на конкурентното право

Общото заключение дали даден пазар подлежи на ex-ante регулиране зависи и от оценката дали правото в областта на конкуренцията е достатъчно за преодоляване на неефективната конкурентна среда, установена на пазара, в резултат на удовлетворяването на първите два критерия.

В България органът, овластен да прилага правото на защита на конкуренцията е Комисията за защита на конкуренцията. Нейната дейност се основава преди всичко на ex-post регулиране. В този случай регулаторни мерки се прилагат тогава, когато се установи, че от даден участник на пазара са извършени действия, довели до увреждане на конкуренцията. Това е и съществената разлика спрямо прилагането на ex-ante регулация, където налагането на определени мерки има за цел да се предотврати

нарушаването на условията за конкуренция. В този случай контролът се осъществява в перспектива, за разлика от типичния за дейността на конкурентното ведомство принцип на последващ контрол. КЗК прилага ex-ante контрол единствено що се касае до оценки на концентрации на стопанска дейност, от което следва, че възможността по силата на конкурентното право да бъдат наложени подходящи превантивни мерки за предотвратяване ограничаването на конкуренцията, е поставено в пряка зависимост от евентуалното осъществяване на сливания, вливания, придобивания или други форми на концентрация в сектора.

Като пример може да се посочи липсата на възможност по правилата на конкурентното право да се наложат задължения, свързани с осигуряване на достъп до изградените мрежи от предприятията на пазара. Доколкото всяка мрежа може да бъде оценена като самостоятелен обособен пазар, то отделните предприятия притежават господстващо положение по смисъла на ЗЗК и Европейското общностно конкурентно право (което КЗК като национален орган по конкуренция е длъжна да прилага) и всяка злоупотреба с такава доминация би подлежала на санкция. Ex-post регулирането обаче предвижда предприемането на мерки, едва когато се установи, че вече е налице необоснован отказ за предоставяне на достъп, което води до нарушаване на конкуренцията. Прилагането на този принцип не позволява да бъдат предприети адекватни мерки, които превантивно да въздействат на поведението на участниците на пазара и да създадат такива правила, които да не водят до необосновани откази за достъп, освен ако не се касае за случаи на концентрации между предприятия. В резултат на това, в рамките на конкурентното право липсва ефективна възможност за преодоляване на идентифицираните по-горе структурни бариери, като например наличието на инфраструктура, която не може лесно да бъде дублирана. Не са налице възможности, при спазване принципите на конкурентното право, да бъдат приложени такива мерки, които да премахнат възможността от препятстване на достъпа до тази инфраструктура.

Ex-post регулацията представлява прилагане на последващ контрол и е свързан с предприемане на санкционни мерки за вече извършено нарушение. Този принцип на регулиране обаче не дава възможност за налагане на несанкционни мерки като например ценови ограничения на предприятията, чиято ценова политика може да доведе до нарушаване на условията за конкуренцията. В тази връзка, липсата на възможност въз основа на нормите на конкурентното право да се предприема конкретни мерки за бързо и ефективно въздействие върху ценовите условия за предоставяне на електронни съобщителни услуги на практика отнема възможността за стимулиране на конкуренцията на разглеждания пазар на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи.

Следва да се отбележи и обстоятелството, че принципите за последваща регулация, т.е. след установяване на вече извършено нарушение, не включват възможността за периодично събиране на информация от предприятията, което ограничава възможността за анализ на тенденциите относно развитието на пазара в перспектива. По този начин се отнема възможността за предприемане на бързи и адекватни мерки, с цел да се предотвратят възможностите за нарушаване на конкуренцията.

Като се има предвид посоченото, с оглед установените високи и непреходни бариери и липсата на възможност за стимулиране и развитие на конкуренцията, налагането от конкурентния регулаторен орган на имуществените санкции за вече извършени нарушения са недостатъчен механизъм за преодоляване на тези бариери, дори и санкциите да бъдат налагани в чести случаи. За ефективното развитие на пазара е необходимо предприемането на мерки, които да могат да предотвратят извършването

на нарушения, които увреждат конкуренцията, което не може да се постигне със заложените в конкурентното право правомощия за последващо (ex-post) регулиране.

2.4. Заключение

След прилагането на теста на трите критерия може да бъде направен изводът, че разглежданият пазар на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи удовлетворява трите кумулативно приложени критерия и предполага ex-ante регулиране.

В Разяснителната бележка³¹ се обръща внимание на факта, че удовлетворяването на трите критерия не означава автоматично, че е необходимо регулиране на този пазар. Регулация е необходима само в случаите, когато се докаже наличието на едно или няколко предприятия със значително въздействие върху пазара.

3. Съответен продуктов пазар

Съгласно чл. 9 от Методиката съответният продуктов пазар (в случая на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи) включва всички обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги, за които е налице взаимозаменяемост при търсенето и взаимозаменяемост при предлагането.

3.1. Взаимозаменяемост при търсенето

Взаимозаменяемост при търсенето е налице, когато при относително малко, но постоянно повишаване на цената на дадена електронна съобщителна мрежа и/или услуга потребителите са склонни да пренасочат търсенето си към други електронни съобщителни мрежи и/или услуги, които са в състояние да я заменят на базата на техните характеристики, предназначение и цени³².

Основна характеристика на пазара на терминиране в индивидуални мобилни мрежи се явява принципът „Викащата страна заплаща обаждането” (Calling Party Pays Principle), според който страната, генерираща едно повикване, заплаща изцяло неговата цена, докато страната, която получава повикването, не заплаща никаква такса за приемането му. В резултат от прилагането на този принцип по отношение на предприятията, предоставящи услугата терминиране, е трудно да се окаже натиск в посока за намаляване цените за терминиране, тъй като гласово повикване към един краен потребител не може да бъде заменено с терминирането на гласово повикване към друг краен потребител.

Изхождайки от горепосоченото, както и от факта, че крайните потребители със своето поведение имат възможност да оказват влияние върху търсенето на услугата терминиране, заменяйки я с други услуги (например разговори в рамките на една мрежа), КРС анализира първо взаимозаменяемостта при търсенето на пазара на дребно на предоставяне на услугата повикване към други мобилни мрежи, като взема предвид поведението на потребителите, извършващи и приемащи повикване, и след това – на ниво пазар на едро на терминиране на гласово повикване в индивидуални мобилни мрежи, както е посочено в т. 4 от уводната част на Препоръката.

³¹ Разяснителна бележка, стр. 11

³² Чл. 10, ал. 1 от Методиката

3.1.1. Взаимозаменяемост при търсенето на пазари на дребно от гледна точка на поведението на потребителите, извършващи повикването

При анализа на поведението на потребителите, извършващи повикването, следва да се обърне внимание на възможните алтернативи за заместване на повикванията, терминирани в индивидуални мобилни мрежи, които евентуално биха могли да окажат влияние върху цените за терминиране.

КРС изследва дали е налице взаимозаменяемост между гласови повиквания към индивидуални мобилни мрежи и:

- гласови повиквания към фиксирани мрежи;
- гласови повиквания в рамките на дадена мобилна мрежа;
- изпращане на кратки текстови съобщения (SMS) и пренос на данни към индивидуални мобилни мрежи.

При определянето на съответния продуктов пазар не е разгледана взаимозаменяемостта между гласови повиквания към мрежи от трето поколение (3G) и гласови повиквания към GSM мрежи, тъй като на пазара на мобилни мрежи и услуги в България всички предприятия, притежаващи лицензии за изграждане на мрежи по стандарт GSM, имат такива за надграждането им по стандарт UMTS. Към настоящия момент и трите цифрови мобилни мрежи функционират едновременно по двата стандарта и пазарът на дребно за повиквания към други мобилни мрежи включва както повиквания към мрежи от второ поколение, така и такива към трето. Повикванията към NMT мрежи също са разгледани като услуги, напълно еквивалентни на повикванията към GSM мрежи.

Повиквания от една мобилна към фиксирана мрежа като заместител на повиквания от една мобилна към друга мобилна мрежа

В случай, че са налице високи цени на дребно за повиквания към други мобилни мрежи е възможно викащата страна да предпочете да извърши повикване към фиксиран номер вместо към мобилен, за да се свърже със съответната викана страна. По данни на КРС към края на 2007 г. общият брой на случаите, в които един потребител на мобилни услуги извършва повиквания към фиксирани мрежи е около 6 пъти по-малък от общия брой разговори, проведени между потребители на различните мобилни мрежи. Това се дължи на факта, че съществуват съществени разлики, основаващи се на основните характеристики на всеки от двата типа мрежи и на услугите, предлагани чрез тях.

За да бъде осъществено едно повикване във фиксирана мрежа на първо място е необходимо наличието на телефонен пост във фиксирана крайна точка на мрежата, свързан с локална телефонна централа. При мобилната телефония крайните точки не са фиксирани географски, т.е. налице е подвижност на потребителите, което определя услугата като мобилна. Също така, за разлика от фиксираната, мобилната мрежа осигурява свързаност на потребителите си на територията, на която мрежата има покритие, във всеки един момент, предоставяйки непрекъснати мрежови услуги, свързани с идентификацията на потребителя в пространството и актуализиране на информацията, посредством непрекъснат процес на обмен на сигнализационен трафик. Изхождайки от горепосоченото, повикванията към фиксирана мрежа могат да бъдат разглеждани като повиквания към географска точка, а повикванията към мобилни мрежи – към определен потребител – физическо лице.

Следва да се отбележи и наличието на съществени различия в цените на повикванията от мобилни към мобилни мрежи и от мобилни към фиксирани мрежи,

като цените на първите са значително по-ниски (разгледани подробно в раздел V, т. 2.4.2. Ценова политика по отношение на повиквания към фиксирани мрежи).

Следователно, според КРС, от гледна точка на търсенето не е налице взаимозаменяемост между двата вида повиквания, тъй като големите разлики в техните характеристики се явяват пречка за възприемането им от потребителите като взаимозаменяеми на този етап от развитието на пазара на електронни съобщения.

Повиквания в рамките на дадена мобилна мрежа като заместител на повиквания между различни мобилни мрежи или повиквания от фиксирани към мобилни мрежи

Под повиквания в рамките на мрежата се разбират повиквания между потребители на мрежата на едно и също предприятие. В България цените на дребно за повиквания в рамките на една и съща мобилна мрежа са по-ниски в сравнение с цените на повиквания между различни мобилни мрежи или на тези от фиксирана към мобилна мрежа³³. В резултат на това, повикванията в рамките на мрежата могат да се разглеждат като възможна алтернатива на повикванията от фиксирана към мобилна или повиквания между различни мобилни мрежи (т.е., ако търсецът потребител има възможност да осъществи повикване към търсения потребител в рамките на мрежата, той би го предпочел пред повикване към търсения потребител към друга мрежа).

За да се възползва от тази алтернатива обаче, потребителят, извършващ повикването, трябва от една страна да разполага със съответния брой SIM карти, позволяващи достъп до мрежите на предприятията, както и с необходимия брой крайни устройства (в зависимост от технологичната възможност на крайното устройство да поддържа повече от една SIM карта) и от друга страна – да е предварително запознат с това потребител на кое предприятие е виканата страна, което частично е възпрепятствано след стартирането на услугата преносимост на номерата в мобилните мрежи на 11 април 2008 г.

Следователно, според КРС, от гледна точка на търсенето не е налице взаимозаменяемост между повиквания в рамките на мрежата и повиквания от фиксирана към мобилна или повиквания между различни мобилни мрежи.

Кратки текстови съобщения (SMS) и пренос на данни като заместители на повиквания към мобилни мрежи.

В определени случаи краткото текстово съобщение (SMS) може да бъде разглеждано като заместител на гласово повикване към мобилна мрежа. В България средномесечният брой на изпратените кратки текстови съобщения от потребител на мобилна мрежа през 2007 г. е общо 4,5 броя, докато средномесечният брой проведени гласови повиквания възлиза на общо 46,8³⁴, от което може да се съди, че кратките текстови съобщения не се възприемат от потребителите като достатъчно ефективен начин на комуникация³⁵.

Освен това, кратките текстови съобщения се различават от гласовите повиквания по следните характеристики:

³³ Детайлно сравнение на цените може да бъде намерено в Раздел V, т. 2.4. Цени и ценова политика

³⁴ Двете стойности включват както изпратени съобщения и проведени разговори в рамките на мрежата, така и към други мрежи.

³⁵ Следва да се отбележи, че предприятията, предоставящи фиксирани телефонни услуги в България, не предлагат услугата „кратки текстови съобщения от фиксирана мрежа “Fixed-SMS”.

- съдържанието на едно кратко текстово съобщение е ограничено до 160 символа (при използване на латиница);
- комуникацията чрез кратките текстови съобщения не се извършва в реално време и е възможно закъснение при предаване на информацията между страните.

По отношение на другите възможни начини на комуникация, използващи мобилен пренос на данни (мултимедийни съобщения – MMS, пренос на глас през Интернет протокол – VoIP и др.), КРС е на мнение, че на теория те могат да се превърнат в заместител на гласовите повиквания. В момента потреблението на тези услуги е ограничено (преносът на данни генерира едва 1% от приходите на мобилните предприятия – вж. фигура 4) и налагането на подобни услуги до голяма степен зависи от бъдещето технологично развитие на мрежите на мобилните предприятия, което не се очаква да претърпи съществени промени в рамките на разглеждания двугодишен период до следващия пазарен анализ³⁶.

В резултат на гореизложеното, КРС счита, че от гледна точка на търсенето не е налице взаимозаменяемост между кратките текстови съобщения или други форми на мобилен пренос на данни от една страна и гласовите повиквания към мобилни мрежи от друга.

3.1.2. Взаимозаменяемост при търсенето на пазари на дребно от гледна точка на поведението на потребителите, приемащи повикването

В случай че потребителите, приемащи едно повикване, реагират на малко, но постоянно увеличение на цената на терминиране на гласови повиквания от 5-10%, избирайки алтернативни начини на комуникация, то тогава тези услуги би трябвало да бъдат включени в съответния продуктов пазар като взаимозаменяеми.

Както беше споменато вече обаче, на пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи се прилага принципът „Викащата страна заплаща обаждането” (Calling Party Pays Principle). Според него страната, извършваща едно повикване, заплаща цялата негова стойност. Това оказва пряко влияние върху потребителите, приемащи обаждането, които не се интересуват от цената на проведения разговор, която се заплаща от викация.

Потребителите, приемащи обаждането, биха прибегнали до търсене на различни форми на комуникации единствено в случаите на чувствително увеличение на цените на терминиране на гласови повиквания, което от своя страна би оказало драстично влияние върху броя на получените от тях повиквания в посока тяхното намаляване. В периода до 2010 г. подобно увеличение не би могло се очаква. По скоро обратното, в резултат на Решение № 2 от 3 януари 2008 г. на КРС³⁷ цените за терминиране в мобилни мрежи поетапно ще намаляват.

Единственият начин, по който потребителите, приемащи едно повикване, биха могли да окажат някакво влияние върху неговото терминиране, е като сами избират мрежата, в която то да бъде терминирано. Това би било възможно в случаите, когато виканата страна е потребител на повече от едно мобилно предприятие и/или фиксирано предприятие, което на практика е много трудно приложимо.

³⁶ Анализ на технологичното развитие на мрежите на мобилните предприятия е направен в Раздел IV, т. 2.2. Липса на възможност за стимулиране и развитие на конкуренцията

³⁷ Разгледано в Раздел V, т. 2.4.1. Динамика на цените за терминиране

Поради тази причина КРС смята, че на пазара на дребно от гледна точка на поведението на потребителите, приемащи повикването, не съществуват услуги, които могат да бъдат разглеждани като взаимозаменяеми на терминирането на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи.

3.1.3. Взаимозаменяемост при търсенето на пазари на едро

Поради факта, че търсенето на ниво пазар на едро е свързано с търсенето на ниво пазар на дребно, следва, че за да могат потребителите на дадено предприятие, предоставящо мобилни наземни мрежи и/или услуги, да се свържат с потребители на друго предприятие, то предприятието, от което е генерирано повикването, може да терминира гласовото повикване единствено в мрежата на предприятието, потребител на което е виканата страна. Всеки опит за терминиране на едно повикване в мрежа, различна от тази, на която е потребител виканата страна, ще представлява неуспешно повикване.

Поради тази причина КРС смята, че към настоящия момент не е налице взаимозаменяемост на услугата терминиране на гласови повиквания на ниво пазар на едро.

3.1.4. Заключение – взаимозаменяемост при търсенето

Предвид гореизложеното, може да бъде направено заключение, че от гледна точка на търсенето на дребно и на едро не са налице услуги, които могат да бъдат разглеждани като взаимозаменяеми по отношение на услугата терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи. Заключение то напълно съвпада с изводите, направени от ЕК в Разяснителната бележка към Препоръката за съответните пазари³⁸.

3.2. Взаимозаменяемост при предлагането

Взаимозаменяемост при предлагането е налице, когато вследствие на малко, но постоянно повишаване на цената за предоставяне на електронната съобщителна мрежа и/или услуга предприятия, които не осъществяват електронни съобщения и не предоставят електронни съобщителни услуги на съответния пазар, са в състояние в краткосрочен план, до една година, да навлязат на него без значителни допълнителни разходи за материални и нематериални дълготрайни активи, допълнителни инвестиции, стратегически решения и други³⁹.

3.2.1. Взаимозаменяемост при предлагането на пазари на дребно

Взаимозаменяемост на пазара на мобилни мрежи и/или услуги на дребно от гледна точка на предлагането ще е налице, когато предприятия, които до този момент не са предоставяли на потребителите си услуги за повиквания към други предприятия, предоставящи мобилни мрежи и/или услуги, могат да започнат предоставянето им, конкурирайки настоящите крайни цени на изходящите повиквания към други мрежи.

КРС счита, че в момента на пазара няма предприятие, което може да предостави подобни повиквания и че за периода до следващия пазарен анализ не се очаква да се появи подобна възможност, тъй като не е налице технологична възможност едно предприятие да избегне закупуването на услугата терминиране, която оказва пряко

³⁸ Разяснителна бележка към Препоръката за съответните пазари, стр. 41-44

³⁹ Чл. 11, ал. 1 от Методиката

влияние върху крайните цени на дребно По тази причина би могло да се направи заключение, че към настоящия момент не съществува взаимозаменяемост при предлагането на пазара на дребно на мобилни мрежи и/или услуги.

3.2.2. Взаимозаменяемост при предлагането на пазари на едро

Взаимозаменяемост при предлагането на пазара на терминиране на гласови повиквания ще е налице, когато предприятия, които до този момент не са предоставяли услугата терминиране, могат да започнат да я предоставят, без да са необходими значителни инвестиции за това.

Според КРС технологично могат да съществуват услуги, които биха дали възможност на един потребител на дребно да прави избор коя мрежа да терминира всяко негово изходящо повикване и които следователно могат да бъдат приети за алтернативи на услугата терминиране. С оглед установената пазарна практика обаче, на потребителите не се предоставя избор коя мрежа да терминира всяко тяхно обаждане, което изключва възможността за взаимозаменяемост на услугата терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи.

3.2.3. Заключение - взаимозаменяемост при предлагането

Вземайки предвид казаното дотук, КРС стигна до заключение, че от гледна точка на предлагането на дребно и на едро не са налице продукти, които могат да бъдат разглеждани като взаимозаменяеми с услугата терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи. Заключение то напълно съвпада с изводите, направени от Европейската комисия в Разяснителната бележка към Препоръката за съответните пазари⁴⁰.

4. Съответен географски пазар

Съгласно Насоките и чл. 14, ал. 1 от Методиката, географският обхват на съответния пазар в сектора на електронните съобщения традиционно се определя въз основа на два главни критерия:

- покритие по територия на обществените електронни съобщителни мрежи;
- наличие на еднакви законови и регулаторни изисквания за предоставяне на електронни съобщителни мрежи и/или услуги.

Въз основа на тези два главни критерия географският пазар може да бъде определен като местен, регионален, национален или обхващащ територията на две или повече страни (например общоевропейски пазар, пазар, обхващащ територията на Европейското икономическо пространство, или глобален пазар).

Съгласно чл. 152, ал. 3 от ЗЕС, географският пазар включва определена територия, в която се предлагат съответните взаимозаменяеми обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги, и в която конкурентните условия са еднакви и се различават от тези в съседни райони.

Вземайки предвид разпоредбите на европейското и националното законодателство, КРС дефинира съответния географски пазар на едро за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи като *национален* по своя обхват. Услугата терминиране на гласови повиквания се предоставя от предприятията само и единствено в собствената им мобилна мрежа. Това е предпоставка всяка

⁴⁰ Разяснителна бележка към Препоръката за съответните пазари, стр. 41-44

мобилна мрежа да бъде разглеждана като отделен продуктов пазар, като всички мрежи са с териториален обхват - Република България. В допълнение, индивидуалните лицензии, издадени на всяко от мобилните предприятия за изграждане на собствената им мрежа, също имат обхват територията на страната.

5. Заключение

В резултат на проведения анализ, целящ определянето на границите на съответния пазар, КРС достигна до следните заключения:

Съответният продуктов пазар, обект на този анализ, е пазарът на *терминирани на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи*. Той се състои от следните четири самостоятелно обособени продуктов пазара, всеки от тях с географски обхват *територията на Република България*:

- Пазар на едро за терминиране на гласови повиквания в мрежата по стандарт GSM и UMTS на „Мобилтел” ЕАД;
- Пазар на едро за терминиране на гласови повиквания в мрежата по стандарт GSM и UMTS на „Космо България Мобайл” ЕАД;
- Пазар на едро за терминиране на гласови повиквания в мрежата по стандарт GSM и UMTS на „БТК” АД;
- Пазар на едро за терминиране на гласови повиквания в мрежата по стандарт NMT и/или CDMA на „БТК” АД.

Посочените четири пазара включват мрежите, собственост на всички активни към настоящия момент предприятия, предоставящи мобилни мрежи и/или услуги. Евентуалната поява на ново предприятие, осъществяващо електронни съобщения посредством мобилна наземна мрежа и предоставящо мобилни мрежи и/или услуги, би формирала нов обособен пазар на едро, включващ предоставяните от предприятието услуги за терминиране в неговата собствена мрежа.

V. Анализ и оценка на съответния пазар

1. Въведение

След определянето на границите и участниците на съответния пазар на едро на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи (Раздел IV от документа) и въз основа на събраната информация по реда на Раздел III на Методиката, КРС извършва анализ на съответния пазар, който има за цел да оцени:

- наличието на предпоставки, възпрепятстващи функционирането на пазара и ефективната конкуренция, които могат да позволят на едно или повече предприятия, участници на съответния пазар, самостоятелно или съвместно, да имат господстващо поведение до степен на съществена независимост от конкуренти, потребители и крайни потребители;
- наличието на възможности за прехвърляне на пазарна сила на свързани пазари⁴¹.

Съгласно чл. 14, ал. 2 от Рамковата директива и чл. 24 от Методиката предприятие със значително въздействие върху пазара е предприятие, което самостоятелно или съвместно с други се ползва от позиция, равностойна на господстваща, т.е. позиция на икономическа сила, позволяваща му да следва поведение до съществена степен независимо от конкуренти, потребители и крайни потребители.

Ефективна конкуренция на съответния пазар е налице, когато нито едно предприятие, предоставящо обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги самостоятелно или съвместно с други предприятия, няма значително въздействие върху този пазар⁴².

2. Критерии, използвани при анализа на ефективността на конкуренцията и определяне на предприятията със значително въздействие върху съответния пазар

Съгласно чл. 75 от Насоките господстващо положение на даден съответния пазар се установява по редица критерии и преценката за него се основава на перспективен анализ на пазара, обхващащ бъдещ период от две години, като се вземат предвид съществуващите пазарни условия. Като отправна точка в анализа и показател за наличието на пазарна мощ обикновено се използват пазарните дялове. Самото наличие на висок пазарен дял обаче не е достатъчно, за да се установи присъствие на значително господстващо положение.

Освен пазарния дял, критериите, които се използват за измерване на пазарната мощ на съответните предприятия зависят от конкретните характеристики на съответния пазар. Националните регулаторни органи са тези, които следва да определят кои критерии са най-подходящи за анализиране на пазарното присъствие⁴³. Част от критериите, които могат да бъдат използвани за установяване наличието на предприятие със значително въздействие върху съответния пазар, са посочени в чл. 156, ал. 3 и 4 от ЗЕС и в чл. 35 и 36 от Методиката.

При анализа на пазара на едро на гласови повиквания, терминирани в индивидуални мобилни мрежи, следва да се отчете фактът, че предприятията, предоставящи услугата терминиране на гласови повиквания, притежават качеството на естествени (фактически) монополисти на съответния пазар, включващ единствено собствената им мрежа.

⁴¹ Чл. 23 от Методиката

⁴² Чл. 25, ал. 2 от Методиката

⁴³ Т. 77 от Насоките

КРС счита, че с оглед монополистичния характер на пазара не е релевантно да използва всички критерии за установяване наличието на значително въздействие върху пазара, които са залегнали в Насоките⁴⁴, в ЗЕС и в Методиката⁴⁵. Някои от критериите не са приложими при анализа на пазара на едро на гласови повиквания, терминирани в индивидуални мобилни мрежи. Като пример следва да се посочи наличието на продуктово разнообразие и добре развита дистрибуторска и пласментна мрежа, тъй като обект на анализа е пазар на едро и по-специално – една услуга, предоставяна на едро от предприятията. Друга група критерии не биха променили съществено резултатите от анализа, поради факта, че дейност на всеки от разглежданите пазари осъществява само по едно предприятие и са налице непреодолими бариери за навлизане на всеки от пазарите. По тези причини анализът на критерии като общ размер на предприятието, наличие на икономии от мащаба, обхвата, вертикална интеграция, както и наличие на лесен или привилегирован достъп до капиталовите пазари и/или финансови ресурси не би променил по никакъв начин изводите, направени по отношение на определянето на предприятия със значително въздействие върху пазара.

При анализа на ефективността на конкуренцията и при определянето на предприятия със значително въздействие върху пазара на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, КРС използва следните четири критерия:

- пазарен дял на предприятието;
- наличие на бариери за навлизане и разширяване на съответния пазар;
- недостатъчна или слаба покупателна способност;
- цени и ценова политика.

2.1. Пазарен дял

Оценката на пазарния дял е отправна точка при анализа на значителното въздействие върху пазара. Ако пазарният дял на едно предприятие е по-голям от 50%, то това може да бъде разглеждано като ясен знак за наличието на значително въздействие върху пазара, освен при изключителни обстоятелства. По правило предприятия с пазарен дял под 25% не се считат за предприятия със значително въздействие върху пазара⁴⁶.

Както вече беше посочено, в рамките на настоящия анализ всяка мобилна мрежа, в която се терминират гласови повиквания, се разглежда като отделен пазар (Раздел IV, т. 4. Съответен географски пазар). Това означава, че всяко предприятие по презумпция има 100% пазарен дял на съответния пазар на терминиране на гласови повиквания в собствената му мобилна мрежа. Техническата невъзможност за навлизане на други предприятия на съответните пазари (разгледана по-подробно в следващата т. 2.2. на Раздел V) се обуславя и от факта, че този пазарен дял е бил стопроцентов през целия разглеждан изминал период и ще остане такъв и през следващите две години.

Стопроцентовият пазарен дял е предпоставка всички предприятия, които предоставят услугата терминиране в собствената си мобилна мрежа да определят независимо своите цени за терминиране, което е признак, че всяко предприятие има значително въздействие върху съответния пазар, включващ собствената му мобилна мрежа. Въпреки това пазарният дял сам по себе си е недостатъчен за извеждането на категорично заключение дали дадено предприятие има значително въздействие върху

⁴⁴ Т. 78 от Насоките

⁴⁵ Чл. 35 и чл. 36 от Методиката

⁴⁶ Т. 75 от Насоките

пазара и трябва да се разглежда в неразривна връзка с критерии, заложиени в чл. 78 от Насоките и чл. 35 и чл. 36 от Методиката, като в конкретния анализ се използват критериите, посочени в т. 2.1.

2.2. Наличие на бариери за навлизане и разширяване на съответния пазар

При наличие на входни бариери за навлизане на нови предприятия на даден пазар, дадено предприятие, извършващо дейност на него, може да увеличи цените на предлаганите електронни съобщителни мрежи и/или услуги и да реализира устойчива свръхпечалба, без това да предизвика навлизането на нови предприятия, които биха я намалили⁴⁷.

Както бе посочено по-горе, прилагането на принципа „Викащата страна заплаща обаждането” (Calling Party Pays Principle) ограничава взаимозаменяемостта при предлагане на продукта терминиране на гласови повиквания и изключва възможността за навлизане на нови предприятия на разглеждания пазар на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи (Раздел IV, т. 3.2.2. Взаимозаменяемост при предлагането на пазари на едро).

Бариера за навлизане на пазара е и технологичното ограничение, при което единствено предприятието, собственик на дадена мрежа, има възможност да терминира дадено гласово повикване, предназначено за негов потребител. Други предприятия, освен предприятието, потребител на което е страната, за която е предназначено едно гласово повикване, нямат възможност да предоставят услугата терминиране поради липсата на инфраструктура, която да даде тази възможност. Така контролът върху собствената инфраструктура на предприятията, която не може да бъде дублирана, се явява непреодолима бариера, изключваща навлизането на други предприятия на съответния пазар, ограничен до рамките на една мобилна наземна мрежа.

При липсата на подходяща инфраструктура и възможност за нейното изграждане единствената възможност за предоставяне на услугата на дребно „повикване към други мобилни мрежи” (обвързана с услугата на едро терминиране в индивидуални мобилни мрежи) е сключването на договор за взаимно свързване между предприятията. В рамките на разглеждания период до края на 2007 г. условията по договорите за взаимно свързване са определяни свободно от предприятията. Това създава условия за *непрозрачност* (цените за терминиране в мрежите на предприятията са разглеждани като търговска тайна) и *неравнопоставеност* между договарящите се страни (асиметричността при определянето на цените на едро от страна на мобилните предприятия е разгледана подробно в Раздел V, т. 2.4.1. Динамика на цените за терминиране).

Според КРС стопроцентовият пазарен дял на всяко предприятие на всеки от разглежданите пазари за терминиране на гласови повиквания в собствената му мобилна мрежа и липсата на конкуренция на всеки от тези пазари обезсмисля по-подробния анализ на всяка от съществуващите бариери за навлизане или разширяване на съответния пазар (като наличието на икономии от мащаба, от обхвата, на разходи, необходими при навлизане в сектора, които не могат да бъдат възстановени при неговото напускане и др.⁴⁸)

Имайки предвид липсата на конкуренция на всеки от разглежданите пазари (при пазарен дял от 100% на всяко предприятие), както и непреодолимите бариери за

⁴⁷ Чл. 35, ал. 12 от Методиката

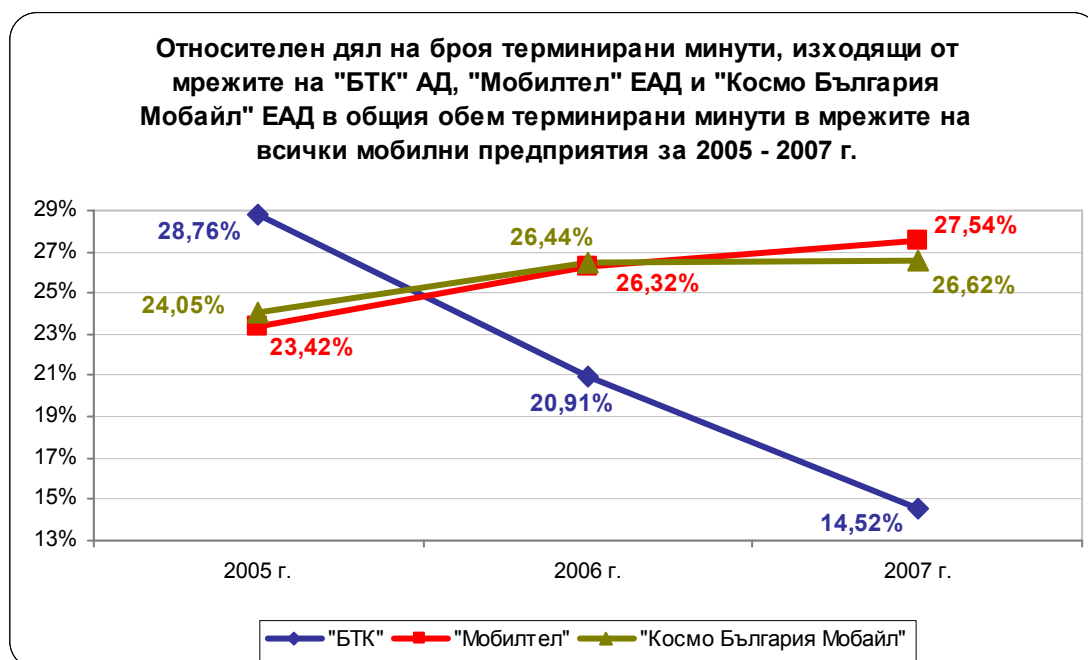
⁴⁸ Въпреки това тези бариери са описани в Раздел IV, т. 2.1. Наличие на високи и непреходни бариери за навлизане на пазара

навлизане на всеки от тях, КРС счита, че е вероятно всички предприятия, които предоставят услугата терминиране в собствената си мобилна мрежа да са предприятия със значително въздействие върху пазара.

2.3. Недостатъчна или слаба покупателна способност

Ако дадено предприятие има потребители със силни позиции при водене на преговори, то те на теория имат възможност да окажат въздействие върху конкуренцията и да ограничат способността на предприятието да следва поведение независимо от своите потребители. Подобен тип силна покупателна способност е налице, когато тези потребители закупуват голям дял от предлаганите от предприятието електронни съобщителни мрежи и/или услуги, реализират значителна част от постъпленията на предприятието, добре са информирани за алтернативни предприятия, предлагащи сходни електронни съобщителни мрежи и/или услуги, и са в състояние да преминат лесно и без значителни разходи към електронни съобщителни мрежи и/или услуги, предлагани от други предприятия, и/или дори да започнат сами да предоставят съответните електронни съобщителни мрежи и/или услуги⁴⁹.

Предприятията, реализиращи най-голямо потребление на услугата терминиране на гласови повиквания, предоставяна от мобилните предприятия, са историческият оператор „БТК“ АД и двете най-големи предприятия, предоставящи мобилни мрежи и/или услуги в България – „Мобилтел“ ЕАД и „Космо България Мобайл“ ЕАД. В рамките на периода 2005 - 2007 г. в мрежите на трите компании са генерирани средно 72% от всички минути, терминирани в мрежите на четирите мобилни предприятия. На фигура 12 е илюстрирана динамиката в относителните дялове на броя терминирани минути гласови повиквания, изходящи от фиксираната мрежа на „БТК“ АД и от мобилните мрежи на „Мобилтел“ ЕАД и „Космо България Мобайл“ ЕАД и завършващи в мрежите на разглежданите общо четири мобилни предприятия.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 12

⁴⁹ Чл. 35, т. 4 от Методиката

Въпреки че относителният дял на броя терминирани минути от фиксираната мрежата на „БТК” АД в четирите мобилни мрежи намалява, заради увеличението в броя потребители на мобилните предприятия и съответно по-големия брой разговори между потребители на различни мобилни мрежи, историческият оператор продължава да бъде един от основните купувачи на услугата терминиране в мобилни мрежи. Следователно, на теория „БТК” АД има възможност да окаже въздействие върху предлаганите от мобилните предприятия цени за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи. С Решение на КРС № 1317 от 20.06.2006 г.⁵⁰ „БТК” АД е определено за оператор със значително въздействие върху пазара на фиксирани телефонни мрежи и предоставяне на фиксирани гласови телефонни услуги. Регулаторната намеса при определянето на цените на едро на предприятието ограничава възможността му да оказва конкурентен натиск, поддържайки високи цени за терминиране в собствената мрежа с цел намаляването на реципрочните цени за терминиране в мобилни мрежи. Законното задължение за взаимно свързване с други електронни съобщителни мрежи и високият брой потребители на предприятието също оказват влияние върху покупателната способност на „БТК” АД, тъй като за предприятието не е налице възможност да отказва закупуването на услуги по терминиране, което е друг начин за оказване на въздействие за понижаването на цената на услугата терминиране, предоставяна от предприятията, осъществяващи електронни съобщения чрез мобилни наземни мрежи. Всичко това силно ограничава покупателната способност на „БТК” АД и допълнително увеличава възможността за предприятията, предоставящи услугата терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, да следват поведение независимо от своите потребители.

Същото може да се каже и за другите две предприятия – „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД. С Решение на КРС № 1316 от 20.06.2006 г.⁵¹ последните са определени за оператори със значително въздействие върху пазара на мобилни далекосъобщителни мрежи и предоставяне на гласови телефонни услуги чрез тях. Равнопоставеността, наложена като задължение на двете предприятия съгласно Решението, законното задължение за взаимно свързване с други електронни съобщителни мрежи и високият брой потребители на всяко от предприятията ограничават възможността двете мобилни предприятия да отказват закупуването на услуги по терминиране, което е начин за оказване на въздействие за понижаването на цената на услугата терминиране, предоставяна от предприятията, осъществяващи електронни съобщения чрез мобилни наземни мрежи. Това силно намалява покупателната способност на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД и допълнително стимулира възможността на предприятията, предоставящи услугата терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, да следват поведение независимо от своите потребители.

Според установената практика за предоставяне на услугата терминиране на гласови повиквания, както и според наложения принцип „Викащата страна заплаща обаждането” (Calling Party Pays Principle), предприятието, купуващо услугата терминиране на гласово повикване, няма техническата възможност да избере своя доставчик на услугата терминиране, тъй като тази услуга може да бъде предоставена

⁵⁰ Решение на КРС № 1317 от 20.06.2006 г. за определяне на „БТК” АД за оператор със значително въздействие на пазара на фиксирани телефонни мрежи и предоставяне на фиксирани гласови телефонни услуги, запазва своето действие съгласно § 7 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗЕС

⁵¹ Решение на КРС № 1316 от 20.06.2006 г. за определяне на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД за оператори със значително въздействие на пазара на мобилни далекосъобщителни мрежи и предоставяне на гласови телефонни услуги чрез тях, запазва своето действие съгласно § 7 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗЕС

само и единствено от предприятието, потребител на което е търсената при повикването страна. По същата причина не съществува и възможност дадено предприятие-купувач само да предостави нужната му услуга по терминиране на гласово повикване. Следователно предприятия-купувачи нямат възможност да оказват каквото и да е въздействие върху своите доставчици чрез тяхната замяна с други доставчици или като започнат сами да предоставят необходимите им услуги.

С оглед изложеното дотук, разглеждайки трите най-големи потребителя на услугата терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи за периода 2005 - 2007 г., КРС стига до заключението, че към настоящия момент не са налице предприятия, които имат възможност чрез своята покупателна способност да окажат въздействие върху цените на разглежданите услуги за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи. КРС не счита, че след обединението на „БТК” АД с „БТК Мобайл” ЕООД и „РТК” ЕООД през 2008 г. е възможно да настъпи промяна в покупателната способност на „БТК” АД в разглеждания бъдещ двугодишен период.

2.4. Цени и ценова политика

Нормативната уредба, в сила в България в периода 2004 – май 2007 г., не съдържа основания за регулаторна намеса по отношение на цените на едро и дребно, прилагани от мобилните предприятия, включително по отношение на предприятията със значително въздействие върху пазара на мобилни мрежи и услуги. Ценовата политиката и цените на пазарите на дребно и на едро за разглеждания период се определят свободно от мобилните предприятия (за цените на дребно) и въз основа на двустранно договаряне между страните, като прилаганите от предприятията цени се представят за сведение в КРС.

2.4.1. Динамика на цените за терминиране

През периода 2004 - 2007 г. цените на услугата терминиране на гласови повиквания се определят от предприятията, предлагащи мобилни услуги, чрез договаряне при пазарни условия. Налице е единствено изискване за спазване на принципа на равнопоставеност от страна на предприятията със значително въздействие върху пазара на мобилни мрежи и услуги. Съгласно разпоредбите на ЗД (отм.) единственото предприятие, за което е предвидена регулация на цените на услугите на едро (вкл. услугите при взаимно свързване) и цените на някои от услугите на дребно, е историческият оператор „БТК” АД, определен за оператор със значително въздействие върху пазара на фиксирани телефонни мрежи и предоставяне на фиксирани гласови телефонни услуги.

Високите ценови нива и асиметричността в ценовата политика спрямо фиксирани и мобилни мрежи се запазват без промяна за целия разглеждан период. Определянето на двете най-големи цифрови мобилни предприятия („Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД) за оператори със значително въздействие върху пазара на мобилни мрежи и услуги с решение на КРС №1316 от 2006 г. по силата на ЗД (отм.) не променя пазарната ситуация, тъй като законодателството не предвижда активна намеса от страна на регулатора.

Информация за цените на терминиране в рамките на разглеждания изминал период е представена в таблица 5.

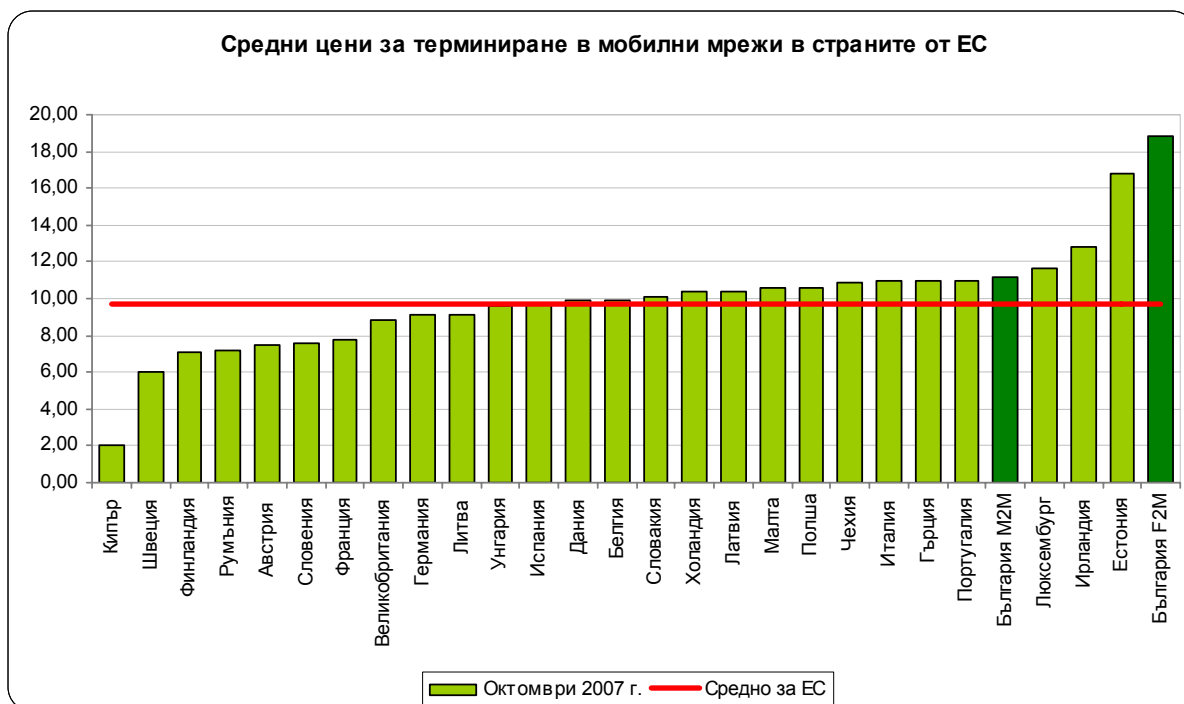
Цени (в лв.) за терминиране от фиксирани в мобилни мрежи								
Година \ Предприятие	"Мобилтел" ЕАД		"Космо България Мобайл" ЕАД		"РТК" ЕООД		„БТК Мобайл“ ЕООД	
	силен трафик	слаб трафик	силен трафик	слаб трафик	силен трафик	слаб трафик	силен трафик	слаб трафик
2004 г.	ТЪРГОВСКА ТАЙНА							
2005 г.								
2006 г.								
2007 г.								

Цени (в лв.) за терминиране от мобилни в мобилни мрежи								
Година \ Предприятие	"Мобилтел" ЕАД		"Космо България Мобайл" ЕАД		"РТК" ЕООД		„БТК Мобайл“ ЕООД	
	силен трафик	слаб трафик	силен трафик	слаб трафик	силен трафик	слаб трафик	силен трафик	слаб трафик
2004 г.	ТЪРГОВСКА ТАЙНА							
2005 г.								
2006 г.								
2007 г.								

Таблица 5

Предвид високите цени за терминиране в мобилните мрежи на повикванията, генерирани във фиксирани мрежи, предлагани от мобилните предприятия в България, и липсата на инициатива за намаляване на цените за терминиране на гласови повиквания от страна на разглежданите предприятия с решение № 1322/28.06.2006 г. КРС открива процедура по обществено обсъждане за намаляването им. Базирайки се на празнотата в действащото законодателство, мобилните предприятия до началото на 2008 г. демонстрират тактика на забавяне, отлагайки да поемат ангажимент за доброволно и поетапно намаляване на цените за терминиране на повиквания, генерирани от фиксирани мрежи.

В следствие задържането на нивата на цените за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи в рамките на разглеждания период 2004 - 2007 г., те в момента са най-високите в рамките на ЕС. На фигура 13 са представени средните цени за терминиране на гласови повиквания от фиксирани в мобилни мрежи (F2M) и от мобилни в мобилни мрежи (M2M) в България и страните от ЕС. Данните са към 31 декември 2007 г.

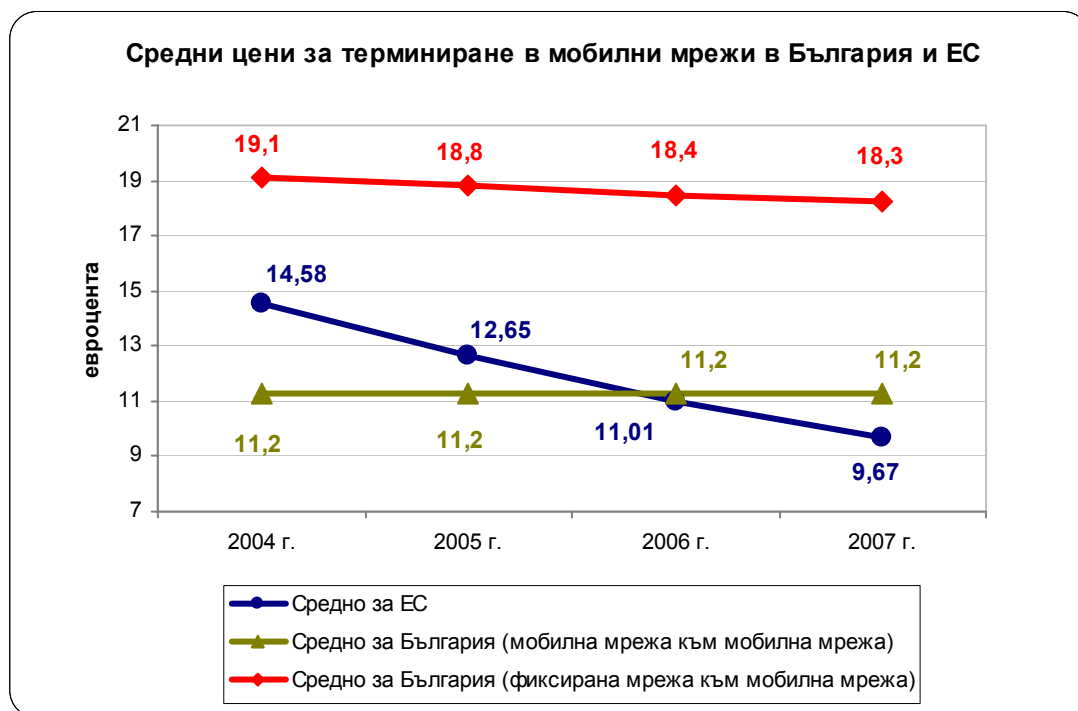

Източник: Данни, подадени в КРС; Информация за цените за терминиране от Групата на европейските регулатори (ERG(08)17 MTR update snapshot)

Забележка: Във всички страни-членки на ЕС, с изключение на България и Словения, се прилагат единни ставки за терминиране в мобилни мрежи, независимо от вида на мрежата, от която е изходящо повикването (фиксирана или мобилна). При изчисляване на средната цена за терминиране в мобилна мрежа в Словения (представена в графиката) са използвани цените за терминиране от фиксирана в мобилна мрежа.

Фигура 13

Сравнение на динамиката на среднопретеглените (според броя потребители) цени за терминиране на гласови повиквания от фиксирана в мобилна мрежа в България и за ЕС за периода 2004 - 2007 г. е представено на фигура 14. Слабото намаление в средната цена за терминиране в индивидуални мобилни мрежи в България за периода 2004 - 2007 г. се дължи на навлизането на пазара на четвърто мобилно предприятие през 2005 г. и по-ниските цени за терминиране от фиксирани в мобилни мрежи, които то прилага в сравнение с останалите мобилни предприятия.

Източник: Данни, подадени в КРС; Доклади за напредъка на единния европейски пазар на електронни съобщения през 2006 и 2007 г. (12-ти и 13-ти доклад)

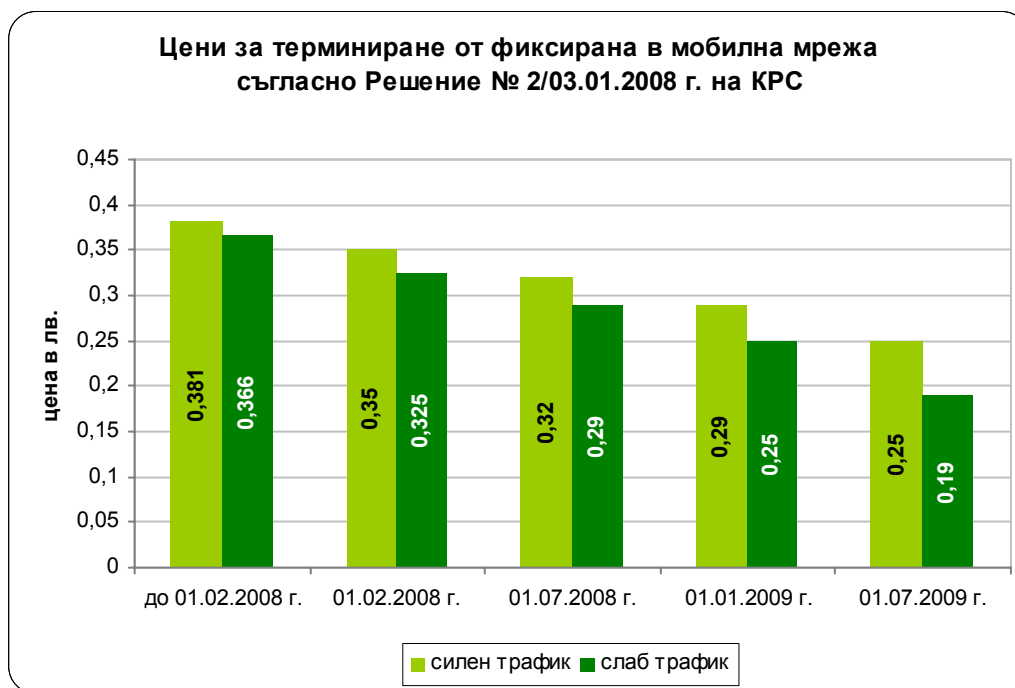
* данните за ЕС са към месец октомври всяка година, а за България – към месец декември всяка година

Фигура 14

След влизането в сила на ЗЕС и въвеждането на Регулаторна рамка 2002 на ЕС, КРС взе решение⁵² за постепенно намаляване на цените за терминиране от фиксирани в мобилни мрежи, което се явява и първа стъпка в посока създаване на равнопоставеност по отношение на регулирането на цените на едро на фиксираните и мобилните предприятия.

С решението КРС наложи на определените по силата на ЗД (отм.) за оператори със значително въздействие върху пазара „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД да следват план за постепенно намаляване на цените за терминиране от фиксирана в мобилна мрежа до нива, симетрични на тези за терминиране на гласови повиквания, генерирани в мобилна мрежа. Стъпките, по които ще бъде осъществено намаляването, са представени на фигура 15.

⁵² Решение № 2 на КРС от 3 януари 2008 г.

Източник: КРС

Фигура 15

Решението обхваща единствено цените за терминиране на гласови повиквания от фиксирани в мобилни мрежи, с което се запазва асиметричността при предоставяне на услугата терминиране до 01.07.2009 г.

Въпреки намаленията в цените на терминиране на гласови повиквания от фиксирани в мобилни мрежи, заложен в споменатото решение, очевидно те запазват своите високи нива в сравнение със средните европейски цени. От друга страна следва да се отбележи, че не е налице инициатива за самостоятелно намаляване на цените за терминиране на гласови повиквания от страна на разглежданите предприятия до нива, съобразени с разходите им по предоставянето на съответните услуги. По тези причини КРС е на мнение, че на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи в рамките на разглеждания период може да се говори за *умишлено забавяне* между участниците на пазара, тъй като в разглеждания период от 2004 г. насам намаленията в цените за терминиране на гласови повиквания в мобилни мрежи са резултат единствено в следствие на регулаторна намеса. Тази практика вероятно би се запазила при условие, че предприятията продължат да определят цените си свободно, без да са налице специфични регулаторни изисквания спрямо тях.

2.4.2. Ценова политика по отношение на повиквания към фиксирани мрежи

При анализа и оценката на ценовата политика, провеждана от мобилните предприятия, трябва да бъде взета под внимание връзката между цените на предлаганите от предприятията услуги на едро и на дребно. Това се налага поради факта, че освен всички други разходи, цената на услугата на дребно за осъществяване на гласово повикване към друга мрежа, предлагана от едно предприятие, включва в себе си и цената за услугата на едро по терминирането на това повикване в мрежата, потребител на която е виканата страна.

В таблица 6 за сравнение са представени средните цени на дребно за осъществяване на повикване от мобилни към фиксирани мрежи и от фиксирани към мобилни мрежи през 2007 г.⁵³:

Вид трафик \ Цена	Средни цени за повиквания на дребно (в лв.)	Средни цени за терминиране на едро (в лв.)	Марж между цените на дребно и на едро (в лв.)	Марж между цените на дребно и на едро (в %)
От мобилни мрежи към мрежата на „БТК“ АД	0.199	0.092	0.107	53.8%
От мобилни към други фиксирани мрежи	0.289	0.112	0.117	61.2%
От мрежата на „БТК“ АД към мобилни мрежи	0.578	0.368	0.210	36.4%
От други фиксирани мрежи към мобилни мрежи	0.432	0.377	0.055	12.8%

Таблица 6

През 2007 г. средната цена на дребно за повикване от мобилна мрежа към фиксираната мрежа на „БТК“ АД е 0,199 лв. Средната цена на дребно за повикване от мобилна мрежа към фиксирана мрежа на алтернативен оператор е 0,289 лв. Както вече беше споменато, тези потребителски цени включват в себе си, освен всички други разходи, извършени при генерирането, и цената за терминиране на повикването, плащана на предприятието, предоставящо услугата терминиране в собствената му мрежа (средните цени за терминиране са представени също в таблица 6). На фигура 16 са представени графично относителните дялове, които цените за терминиране във фиксирани мрежи представляват в рамките на крайните цени за повиквания от мобилни мрежи към мрежите на „БТК“ АД и на останалите алтернативни предприятия, предлагащи гласови услуги чрез фиксирана мрежа.

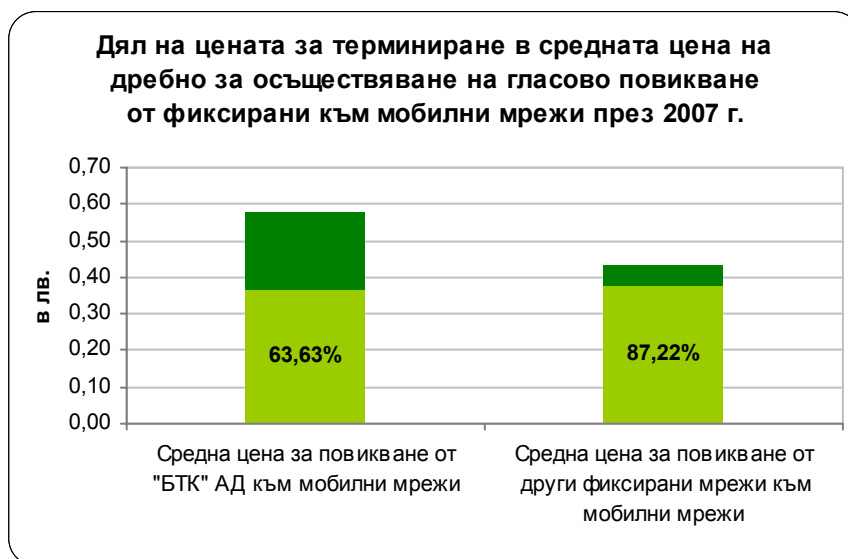
Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 16

От друга страна, през 2007 г. средната цена на дребно за повикване от фиксираната мрежа на „БТК“ АД към мобилна мрежа е 0,578 лв. Средната цена на дребно за повикване от фиксирана мрежа на алтернативен оператор към мобилна

⁵³ Средните потребителски цени на дребно през 2007 г. са изчислени като частно между общите приходи, генерирани от предоставянето на изходящи повиквания към определен тип мрежа и общия обем на изходящия трафик към тази мрежа

мрежа е 0,432 лв. На фигура 17 са представени графично относителните дялове, които цените за терминиране в мобилни мрежи представляват в рамките на крайните цени за повиквания от мрежите на „БТК“ АД и на останалите алтернативни предприятия, предлагащи гласови услуги чрез фиксирана мрежа, към мобилни мрежи.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 17

От гореизложеното може да бъде направен изводът, че високите цени за терминиране, налагани от мобилните спрямо фиксирани предприятия през 2007 г., довеждат до много големи разлики при средните цени на дребно, като цената за повикване от мрежата на „БТК“ АД към мобилна мрежа е почти три пъти по-висока от цената за повикване от мобилна мрежа към мрежата на „БТК“ АД (вж. таблица 6). От друга страна цените за терминиране представляват много голям процент в крайната потребителска цена за осъществяване на гласово повикване от фиксирана към мобилна мрежа (вж. фигури 16 и 17). Като се имат предвид и допълнителните разходи, свързани с генерирането на едно повикване, реализирани от фиксирани предприятия, може да се направи извод, че те нямат реална възможност да предоставят гласови повиквания към други мрежи на цени, конкурентоспособни на цените, предоставяни от мобилните предприятия, без да предлагат цени, по-ниски от себестойността на разговора.

Мобилните предприятия, от своя страна, имат възможност да реализират свръхпечалба от предлаганите от тях цени за повиквания към фиксирани мрежи, възползвайки се от по-ниските средни цени за терминиране във фиксирани мрежи.

По тази причина КРС е на мнение, че заради високите цени за терминиране в мобилни мрежи, запазили се в продължение на дълъг период от време, комбинирани със съществено по-ниските в абсолютно изражение цени за терминиране във фиксирани мрежи, на пазара както на услуги на едро за терминиране на гласови повиквания като цяло, така и на пазара на дребно за предоставяне на гласови телефонни услуги в България е нарушен принципът, залегнал в ЗЕС за наличието на еднакви условия за осъществяване на дейността за всички предприятия, осъществяващи електронни съобщения, като е налице *ценова дискриминация* от страна на мобилните предприятия по отношение на предприятията, осъществяващи електронни съобщения чрез фиксирани мрежи.

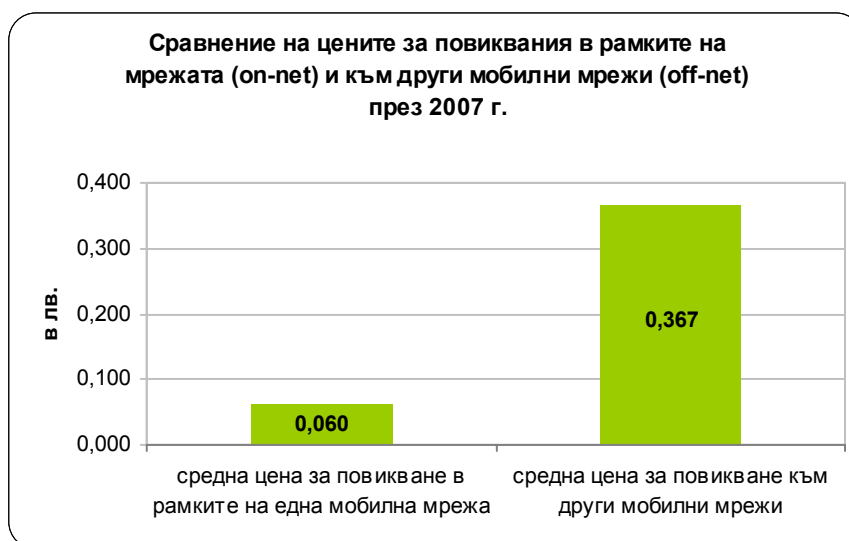
2.4.3. Ценова политика по отношение на повиквания към други мобилни мрежи

Относително високите цени за терминиране на гласови повиквания от една мобилна мрежа в друга (вж. Таблица 5) се отразяват пряко и върху ценовата политика, прилагана от всяко мобилно предприятие спрямо останалите мобилни предприятия – в частност стремеж към т.нар. „затваряне на трафик” в рамките на една мобилна мрежа. „Затварянето на трафик” представлява продуктова и ценова стратегия на мобилните предприятия, при която на един потребител се създават далеч по-добри условия да провежда повиквания към други потребители на същата мрежа (on-net повиквания), отколкото към потребители на други мрежи (off-net повиквания). Този пазарен дефект произтича от наложилата се практика „Викащата страна да заплаща обаждането” (Calling Party Pays Principle) и свързаната с нея услуга терминиране, която се начислява в цената на дребно, плащана от потребителя, извършващ повикването. Именно високата цена на терминиране не позволява на предприятията да предоставят цени на дребно за повиквания към други мобилни мрежи, които да бъдат конкурентни на цените за повиквания в рамките на една мобилна мрежа (при които не се начислява терминиране), без те да предлагат цени, по-ниски от себестойността на разговора. В таблицата по-долу е представена информация за отношението между on-net и off-net трафика за всяко от четирите мобилни предприятия. Ясно е изразена тенденцията за „затваряне на трафик” в мрежите на всяко от предприятията, като при двете най-големи от тях off-net трафикът намалява до под 15% през 2007 г.

Общ трафик в рамките на мрежата (on-net) и общ трафик към други мрежи в страната (off-net)					
Предприятие		2006 г.		2007 г.	
		трафик (в мин.)	относителен дял	трафик (в мин.)	относителен дял
“Мобилтел” ЕАД	on-net	ТЪРГОВСКА ТАЙНА	84,39%	ТЪРГОВСКА ТАЙНА	86,01%
	off-net към мобилни		13,15%		12,11%
	off-net към фиксирани		2,46%		1,88%
“Космо България Мобайл” ЕАД	on-net		77,94%		85,47%
	off-net към мобилни		19,35%		12,90%
	off-net към фиксирани		2,71%		1,63%
„БТК Мобайл” ЕООД	on-net		58,17%		71,33%
	off-net към мобилни		23,99%		16,09%
	off-net към фиксирани		17,85%		12,58%
“РТК” ЕООД	on-net		30,01%		37,16%
	off-net към мобилни		44,78%		42,65%
	off-net към фиксирани		25,21%		20,19%

Забележка: Трафикът към други мрежи не включва международни повиквания, гласова поща, повиквания към негеографски номера и услуги с добавена стойност

На фигура 18 са представени средните потребителски цени през 2007 г. за осъществяване на гласово повикване от една мобилна към друга мобилна мрежа, както и за осъществяване на гласово повикване в рамките на една мобилна мрежа⁵⁴.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 18

Над 6 пъти по-ниската цена на дребно за гласово повикване в рамките на една мобилна мрежа в сравнение с гласовите повиквания към други мобилни мрежи води до споменатото „затваряне на трафик” в мрежите на предприятията, за което говори и общият реализиран трафик между мобилните предприятия, който е 6,5 пъти по-малък като обем от трафика, реализиран в рамките на мобилните мрежи.

Ценовата политика на предприятията обслужва продуктите им стратегии, които целят голяма част от повикванията към мобилни мрежи да бъдат в рамките на мрежата на предприятието, предлагайки множество пакети, включващи безплатни минути във фамилни, корпоративни, приятелски и други групи, членовете на които са потребители на едно мобилно предприятие.

Подобни продуктови и ценови стратегии водят до запазване на статуквото на пазара на мобилни услуги, утвърждавайки позициите на големите предприятия и ограничавайки възможностите на навлизащите по-малки такива. Това се дължи на факта, че един евентуален нов потребител на мобилни услуги би предпочел да стане потребител на предприятие, потребители на което са хората, с които той евентуално би говорил най-често. При което най-голямо предимство имат установените предприятия с голям брой потребители, отколкото новонавлизащите компании, тъй като, ако стане техният потребител, то неговите разговори ще бъдат тарифирани като изходящи към друга мрежа на по-високи цени, както беше описано.

С оглед изложеното дотук КРС е на мнение, че практиката на „затваряне на трафик” в рамките на една мобилна мрежа, свързана с поддържането на относително високи цени за терминиране на гласови повиквания, може да бъде окачествено като *ценова и продуктова дискриминация* от страна на мобилните предприятия по отношение повикванията към други мобилни мрежи в полза на повикванията в рамките на една мобилна мрежа.

⁵⁴ Средните потребителски цени през 2007 г. са изчислени като частно между общите приходи, генерирани от предоставянето на on-net / off-net повиквания към мобилни мрежи и общия обем на on-net / off-net трафика към мобилни мрежи.

VI. Определяне на предприятия със значително въздействие върху пазара

В резултат на извършения пазарен анализ, имащ за цел да оцени наличието на предпоставки, възпрепятстващи ефективната конкуренция на разглеждания пазар на терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, вземайки предвид изводите, направени при анализа на всеки един от разгледаните критерии, а именно:

- фактът, че всяко едно от разглежданите предприятия има 100% пазарен дял на съответния пазар, включващ собствената му мрежа;
- липсата на конкуренция на всеки от разглежданите пазари и непреодолимите бариери за навлизане на тях;
- липсата на предприятия, които имат възможност чрез своята покупателна способност да окажат въздействие върху цените на разглежданите услуги за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи;
- липсата на инициатива за намаляване на цените за терминиране на гласови повиквания от страна на разглежданите предприятия,

КРС достигна до заключението, че следва да определи:

- „Мобилтел” ЕАД за предприятие със значително въздействие върху пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в собствената му мобилна мрежа по стандарт GSM и UMTS;
- „Космо България Мобайл” ЕАД за предприятие със значително въздействие върху пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в собствената му мобилна мрежа по стандарт GSM и UMTS;
- „БТК” АД за предприятие със значително въздействие върху пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в собствената му мобилна мрежа по стандарт GSM и UMTS;
- „БТК” АД за предприятие със значително въздействие върху пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в собствената му мобилна мрежа по стандарт NMT и/или CDMA.

За предприятия със значително въздействие на пазара са определени всички активни към настоящия момент предприятия, предоставящи мобилни мрежи и/или услуги. Евентуалната поява на ново предприятие, осъществяващо електронни съобщения посредством мобилна наземна мрежа и предоставящо мобилни мрежи и/или услуги, би трябвало да бъде анализирана допълнително и да бъде доказана необходимостта то да бъде определено за предприятие със значително въздействие на пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в собствената му мобилна мрежа.

VII. Определяне на специфични задължения

1. Изводи относно необходимостта от регулаторна намеса

В резултат от заключенията от анализа на пазара за терминиране на гласово повикване в отделни мобилни мрежи „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и „БТК” АД за дейностите, осъществявани по стандарт GSM и UMTS и по стандарт NMT и/или CDMA следва да бъдат определени като предприятия със значително въздействие върху пазара на едро в индивидуална мобилна мрежа. Наред с това анализът установява редица потенциални конкурентни проблеми, свързани най-вече с наличие на входни бариери за навлизане на нови предприятия на съответния пазар, прилагане на практика на „затваряне на трафик” в рамките на мобилната мрежа на всяко от предприятията, ценова и продуктова дискриминация от страна на мобилните предприятия по отношение повикванията към други мобилни мрежи в полза на повикванията в рамките на една мобилна мрежа. Видно от анализа и оценката за състоянието на съответния пазар, съчетаването на пазарните дефекти, свързани с наличие на бариери за навлизане на съответния пазар, с практиката „викащата страна да заплаща обаждането” (Calling Party Pays Principle), водят до ограничаване на възможностите за стимулиране на конкуренцията чрез намаление на цените на услугите, предлагани на пазара на едро за терминиране на гласови повиквания. Като изхожда от съществуващите технологични ограничения (единствено предприятието, собственик на дадена мрежа, има възможност да терминира дадено гласово повикване, предназначено за негов потребител) и осъществявания контрол върху собствената инфраструктура на предприятията, която не може да бъде дублирана, КРС счита, че не са налице предпоставки, които биха довели до промени в конкурентната среда и до намаляване на цените на услугите на разглеждания пазар, както към настоящия момент, така и в перспектива за следващите две години.

Отчитайки липсата на ефективна конкуренция на пазара за терминиране на гласово повикване в отделни мобилни мрежи, установена в резултат от пазарния анализ, както и наличието на потенциални конкурентни проблеми КРС счита, че е налице основание на предприятията със значително въздействие на съответния пазар да бъде определено и наложено поне едно от специфичните задължения, регламентирани от ЗЕС, както следва:

- Задължение за прозрачност - чл. 166, ал.2, т. 1 от ЗЕС;
- Задължение за равнопоставеност (недискриминация) - чл. 166, ал. 2, т. 2 от ЗЕС;
- Задължение за разделно счетоводство – чл. 166, ал. 2, т. 3 от ЗЕС;
- Задължение за достъп до и използване на специфични мрежови съоръжения - чл. 166, ал. 2, т. 4 и чл. 173 от ЗЕС;
- Задължение за ценови ограничения - чл. 166, ал.2, т.5 ЗЕС.

2. Цели и принципи при избор на специфични задължения

В съответствие с резултатите от пазарния анализ и установените пазарни дефекти, свързани със значителното въздействие на предприятията върху съответния пазар, КРС следва да избере и наложи специфични задължения на предприятията върху съответния пазар по начин, осигуряващ постигане на целите, определени в чл. 4 от ЗЕС, а именно:

- Развитие на конкуренцията;

- Развитие на единния вътрешен пазар на електронни съобщения на Общността;
- Подкрепа интересите на гражданите.

В съответствие с разпоредбите на чл. 157 от ЗЕС при избора на специфичните задължения КРС следва за спазва следните принципи:

- Обоснованост – специфичните мерки, които регулаторът може да налага да отговарят на действащите нормативни изисквания;
- Пропорционалност – да са посочени причините за налагане на специфичните мерки за всяко предприятие, като тежестта на задължението се съобразява с целения резултат;

3. Текущи задължения, наложени на предприятията

При действието на ЗД (отм.) „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД са определени като оператори със значително въздействие на пазара⁵⁵ на мобилни далекосъобщителни мрежи и предоставяне на гласови телефонни услуги чрез тях. В съответствие с нормативната уредба, в сила в периода 2005 - 2007 г., съгласно издадените им индивидуални лицензии и в качеството им на оператори със значително въздействие на пазара, посочените дружества имат следните задължения:

- да спазват принципа за равнопоставеност при предоставяне на взаимно свързване, включително и по отношение на свързани с тях лица;
- да осигуряват достъп до информация и спецификации, необходими за взаимно свързване, при поискване от операторите;
- да спазват търговската тайна и да ползват информацията, получена от операторите само по предназначение.

С оглед изпълнение на задължението за равнопоставеност „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД предоставят взаимно свързване въз основа на типови писмени договори. Броят на сключените договори за взаимно свързване на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД с фиксирани и мобилни мрежи към края на 2007 г. е посочен в долната таблица:

Предприятие	Сключени договори с:	
	Предприятия с фиксирани мрежи	Предприятия с мобилни мрежи
„Мобилтел” ЕАД	14	3
„Космо България Мобайл” ЕАД	12	3

Таблица 7

В договорите цените за терминиране са диференцирани в зависимост от произхода на трафика - от мобилни или от фиксирани мрежи, т.е. мобилните предприятия са определили различни цени за терминиране на трафик, в зависимост от произхода му от фиксирана и от мобилна мрежа. Цената за терминиране от фиксирана мрежа е еднаква при двете дружества. Еднаква е и цената, определена от тези дружества за терминиране на трафик от мобилна мрежа. В същото време тези цени са определени свободно от предприятията без наличие на регулаторна намеса поради липсата на съответни правомощия на КРС в ЗД (отм.). Липсата на правомощия за

⁵⁵ „Мобилтел” ЕАД с Решения № 1934/28.10.2004 г., № 2393/21.12.2005 г. и № 1316 на КРС от 20.06.2006 г., „Космо България Мобайл” ЕАД с Решение № 1316 на КРС от 20.06.2006 г.

регулиране на цените за терминиране в мобилни мрежи рефлектира негативно върху опитите на регулатора да въздейства върху развитието на конкуренцията. Предвид наличието на асиметрия между цените за терминиране на трафик от мобилни и от фиксирани мрежи и липсата на действия по премахването ѝ от страна на предприятията, КРС реши да предприеме мерки по отношение на изпълнение в цялост на наложеното задължение за равнопоставеност от страна на операторите със значително въздействие върху пазара. С Решение № 2/03.01.2008 г.⁵⁶ КРС наложи задължения на „Мобилтел“ ЕАД и „Космо България Мобайл“ ЕАД за постепенно намаление на цените за терминиране на трафик в мобилни далекосъобщителни клетъчни мрежи, генериран от мрежите на предприятия, предоставящи фиксирана гласова телефонна услуга, считано от 01.02.2008 г. до 01.07.2009 г., когато се премахва асиметрията на цените за терминиране, основана на произхода на повикването.

По силата на нормативната уредба, действаща до края на 2007 г., „БТК Мобайл“ ЕООД и „РТК“ ЕООД имат правото и задължението да осъществяват взаимно свързване въз основа на писмен договор, който не подлежи на одобрение от регулатора. Към края на 2007 г. броят на сключените договори за взаимно свързване от посочените предприятия е както следва:

Предприятие	Сключени договори с:	
	Предприятия с фиксирани мрежи	Предприятия с мобилни мрежи
„БТК“ АД по стандарт NMT и/или CDMA (правоприемник на „РТК“ ЕООД)	1 ⁵⁷	3
„БТК“ АД по стандарт GSM и UMTS (правоприемник на „БТК Мобайл“ ЕООД)	6	3

Таблица 8

4. Конкурентни проблеми

Както е посочено в раздел V, т. 2.2 от анализа на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, пазарът се характеризира с наличие на бариери, свързани с контрол върху собствената инфраструктура на предприятията, която не може да бъде дублирана. Това от своя страна води до невъзможност други предприятия да предоставят услугата терминиране, поради което заключението от пазарния анализ сочи, че по отношение на конкуренцията е налице непреодолима бариера, базирана на ниво инфраструктура.

Необходимо и задължително условие, за да се осъществи връзка между мрежите от край до край е наличието на взаимно свързване между мрежите. Особената важност на взаимното свързване е отчетена и в разпоредбите на ЗЕС, където е предвидено, че осъществяването на взаимно свързване е не само право, но и задължение за предприятията.

Липсата на възможност за реализиране на взаимно свързване може да се отрази негативно на възможностите за предоставяне на електронни съобщителни услуги, като се препятства възможността на предприятията да предлагат пълния набор от услуги за своите потребители, тъй като липсва алтернатива, посредством която може да се

⁵⁶ Решението е разгледано в раздел VII, т.2.4.1. Динамика на цените за терминиране

⁵⁷ Сключеният договор за взаимно свързване с предприятия с фиксирана мрежа е между „РТК“ ЕООД и „БТК“ АД.

осъществи достъп до абонатите на мобилните предприятия, ако те не предоставят услугата терминиране на гласови повиквания.

При изследване на възможностите за развитие на конкуренцията на пазара, на който е установено, че има предприятие със значително въздействие върху пазара, следва да се установи дали е налице потенциалната възможност предприятията със значително въздействие да се възползват от това си положение и да ограничат възможностите за развитие на другите участници на пазара, както и на новонавлизащите такива. Обстоятелството, че мобилните предприятия могат да определят условията за достъп до своята мрежа без да има възможност за натиск както от страна на потребителите, така и от страна на другите предприятия, създава потенциална възможност за мобилните предприятия да засилят значителното си въздействие върху пазара. При липса на каквото и да било външно въздействие мобилните предприятия имат възможност да определят едностранно условията за реализиране на взаимно свързване, в това число срокове и допълнителни технически изисквания. В тази връзка КРС счита, че съществува възможност за възпрепятстване на конкуренцията посредством създаване на условия, които забавят осъществяването на взаимното свързване или на практика отказват новонавлизащите предприятия от участие на пазара. Последното от своя страна създава условия за непрозрачност (цените за терминиране в мрежите на предприятията са разглеждани като търговска тайна) и неравнопоставеност между договарящите се страни (асиметричността при определянето на цените на едро) от страна на мобилните предприятия.

Наличието на конкурентни проблеми на съответния пазар се разглежда от КРС в съответствие с Общата позиция⁵⁸ на Групата на Европейските регулатори (ERG) относно подхода при определяне на подходящи специфични задължения, в която е посочено, че под „конкурентен проблем” се разбира всяко пазарно поведение на предприятие със значително въздействие върху съответния пазар, чрез което се цели конкурентите да не се допуснат да навлязат на пазара или да се изтласкат от пазара, или да се експлоатират потребителите. В цитирания документ ERG посочва, че налагането на специфични задължения на предприятие със значително въздействие върху съответния пазар, в светлината на регулаторна рамка 2002, не предполага задължителна злоупотреба с господстващо положение. Съгласно Общата позиция на ERG специфични задължения могат да бъдат наложени и когато е налице възможност, при определени обстоятелства, идентифицирани конкурентни проблеми да възникнат като потенциални. В съответствие с горепосоченото, на пазара за терминиране на гласово повикване в индивидуални мобилни мрежи са идентифицирани следните конкурентни проблеми:

4.1. Негласно единодействие (Tacit collusion)

Конкурирайки се на пазара на дребно, мобилните предприятия могат да се възползват от пазарната си сила, координирано и в ущърб на конкуренцията, като прилагат еднакви цени за терминиране, водещи до „негласно единодействие”.

Последното е конкурентен проблем, отнасящ се до взаимното свързване между мобилни мрежи, осъществявано при прилагане на реципрочни и високи цени за терминиране, които не се регулират. Често, при наличие на негласно единодействие, мобилните предприятия имат приблизително еднакъв размер на мрежите, на обема на трафик и на размера на разплащанията между тях.

⁵⁸ Обща позиция на ERG относно подхода при определяне на подходящи специфични задължения – ERG (06) 33 final version – стр.25

На даден пазар има определени фактори, които спомагат за създаването на негласно единодействие и други, които ограничават тази практика. Фактът, че предприятията биха могли да влязат в негласно единодействие помежду си, сам по себе си не води до извода, че това би се реализирало в действителност.

В тази връзка, въз основа на направения анализ на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, по-долу са разгледани основните фактори, които оказват или могат да окажат въздействие върху потенциалните възможности за възникване на негласно единодействие между предприятията, както и обратното:

Брой конкуренти

Броят на конкурентните предприятия на пазара е важен фактор за възникването и наличието на негласно единодействие. На първо място, единодействието между участниците е по-трудно тогава, когато се съгласуват действията на много предприятия. Другата причина, поради която броят на конкурентите на пазара оказва влияние върху наличието на негласно единодействие е финансова – колкото повече са участниците на пазара, толкова по-малки са делът и печалбите на всяко едно от предприятията.

Броят на предприятията на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи в България е ограничен, като за момента са само три и две от тях са определени като оператори със значително въздействие върху пазара, при действието на ЗД (отм.), което улеснява евентуалното наличие или потенциалната възможност за възникване на негласно единодействие.

Пазарен дял на предприятията

Симетричните пазарни дялове на отделните участници улесняват възникването на негласно единодействие. Това е така, поради факта, че предприятието с най-малък пазарен дял би спечелило повече от отклонението от договорената цена, отколкото би загубило при последващи действия на конкурентите. Въпреки че пазарният дял не е основен фактор при анализа на негласно единодействие, може да се допусне, че съществуването на асиметрични пазарни дялове на предприятията на пазара ще доведе до затруднения, свързани с възникване на негласно единодействие. Разглеждайки пазарните дялове на мобилните предприятия в България, анализът показва, че стойностите получени при изчисляването на относителните пазарни дялове, изчислени според броя терминирани минути в собствената мрежа на всяко от тях, отнесен към общия обем терминирани минути в мобилни мрежи през 2007 г. и според приходите на всяко мобилно предприятие, реализирани от предоставяне на услугата терминиране, отнесени към общия обем приходи от предоставяне на услугата терминиране в мобилни мрежи са сходни за две от предприятията („Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД), което е фактор улесняващ възникването на единодействието.

Наличие на бариери за навлизане на пазара

Наличието на бариери за навлизане на пазара улеснява възникването на негласно единодействие между предприятията, тъй като при евентуална липса на бариери за навлизане на пазара, всеки опит за налагане на по-високи цени би предизвикал появата и навлизането на конкуренти, което от своя страна ограничава поддържането на единодействието. Следователно, негласно единодействие не би могло да възникне и да бъде поддържано при липсата на бариери за навлизане на пазара.

Както беше посочено в раздел V, т. 2.2. от анализа на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи съществуват високи и непреходни бариери за навлизане на пазара. Бариерите са както структурни, така и правно-регулаторни. Резултатите от анализа за наличието на бариери за навлизане на пазара показват, че и в бъдеще възникването на негласно единодействие между предприятията на пазара би могло да бъде улеснено от високите и непреходни бариери за навлизане на пазара.

Нарастване на търсенето

Споразуменията възникват тогава, когато краткосрочните печалби от отклонението от договорените цени са незначителни в сравнение с разходите от бъдещите действия на конкурентите. За определен брой пазарни участници поддържането на негласно единодействие е лесно в растящ пазар, където днешните печалби са по-малки отколкото тези, които могат да бъдат получени в бъдеще. Възникването на негласно единодействие на пазар в спад е трудно, тъй като печалбите, които ще се получат в бъдеще са незначителни.

Както вече беше посочено в раздел V, т. 2.2. от анализа, фактът, че мобилната плътност в България достигна 130% към 31.12.2007 г. при намаляващ ръст⁵⁹ в броя на новопривлечените потребители показва, че степента на насищане на пазара е висока. В бъдеще съществува малка възможност за резки промени в броя на потребителите на всяко предприятие и развитието на пазара в по-голяма степен ще се изрази в преразпределение на настоящите клиенти и в по-незначителна степен в привличането на нови, поради което очакваме, че в бъдеще факторът нарастване на търсенето не би оказал съществено влияние върху възникване на негласно единодействие между предприятията.

Бизнес цикли и вариране в търсенето

Възникването на негласно единодействие е по-малко вероятно на пазари, на които се наблюдава вариране в търсенето поради факта, че когато пазарът е в своя пик краткосрочните печалби от отклонение в договорените цени са максимални, когато потенциалните разходи за справяне с конкурентните действия на предприятията са минимални. Тогава, когато търсенето на дадени услуги е непостоянно във времето, предприятията са наясно, че са изправени пред несигурно бъдеще, поради което и вероятността за възникване на споразумения е ниско.

Общите приходи от предоставяне на мобилни услуги към края на 2007 г. формират най-голям дял от общия обем на българския телекомуникационния пазар за целия период (около 61% от него в края на периода) като продължават да нарастват в абсолютно и относително изражение. Основен източник на растеж и приходи за мобилните предприятия продължава да бъде преносът на глас.

Резултатите от изготвения пазарен анализ не посочват наличие на вариране в търсенето на продуктите и услугите на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, поради което следва да се отчете и възможността за възникване на негласно единодействие между участниците на пазара.

⁵⁹ Виж раздел III, т. 3, стр. 19 от анализа.

Продуктова диференциация

Когато предприятията са диференцирани по качество на предлагания продукт негласно единодействие е трудно да възникне, а когато предприятията предлагат различни пакети от услуги и насочват своите усилия към различни целеви пазари е трудно да се оцени вероятността от възникване на единодействие между участниците.

Както е посочено в раздел III, т. 2 от анализа предприятията на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи предлагат еднородни услуги, като единствено изключение прави „БТК” АД за дейностите, осъществявани по стандарт NMT и/или CDMA (правоприемник на „РТК” ЕООД), която не предлага част от услугите, предоставяни от конкурентите. Тъй като услугите предлагани на пазара от мобилните предприятия са в по-голяма степен еднородни, би следвало да се вземе предвид вероятността от възникване на негласно единодействие в бъдеще.

Осъществяване на дейности на повече от един пазар

В случаите, когато едно предприятие развива дейност на повече от един пазар, то може да влезе в негласно единодействие с участниците на съответните пазари. Това се определя от следните обстоятелства:

- развиването на дейност на повече пазари увеличава взаимодействието между предприятията и
- може да доведе до намаляване на асиметриите, които възникват на всеки отделен пазар. Например, дадено предприятие може да има конкурентно предимство на определен пазар, като неговите конкуренти, от своя страна, имат своите конкурентни предимства на различни пазари.

Като се вземе предвид, че две от предприятия на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, определени като оператори със значително въздействие при действието на ЗД (отм.) – „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД притежават индивидуални лицензии за предоставяне на фиксирани гласови телефонни услуги⁶⁰, а „БТК” АД притежава индивидуална лицензия за предоставяне на мобилни гласови телефонни услуги, като същевременно оперира на пазара на едро за терминиране на повиквания в определено местоположение на индивидуални обществени телефонни мрежи, то посочения фактор може да допринесе за възникване на негласно единодействие между „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД.

Въпреки, че по дефиниция предприятията действат самостоятелно на съответния пазар за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, разглеждайки действието на горепосочените фактори, повечето от които спомагат за възникването на негласно единодействие, (особено що се отнася до „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД, които имат приблизително симетрични пазарни дялове), КРС счита, че негласното единодействие представлява потенциален конкурентен проблем.

⁶⁰ Повече информация може да бъде намерена в Приложение I – Списък на притежаваните от мобилните предприятия Индивидуални лицензии и регистрации по Общи лицензии

4.2. Прекалено високи цени

Както вече е посочено в анализа на разглеждания пазар, според извършеното от ERG⁶¹ сравнение на среднопретеглените, според броя на абонатите, цени за терминиране на гласови повиквания в мрежите на мобилните предприятия, цените в България са най-високи в рамките на ЕС. При отсъствие на ценова регулация причините за високите цени могат да се търсят както във високи и неефективни разходи, ако се допусне, че цените покриват разходите и включват разумна норма на печалба, така и в наличие на „свръх печалба“, ако се допусне, че нормата на печалба е по-висока от „нормалната печалба“, която би получило едно предприятие в условията на пазарно равновесие или на съчетаване и на двата посочени фактора. Посоченото, заедно с определения въз основа на анализа сто процентен пазарен дял на индивидуалния пазар за гласово повикване за всяко от мобилните предприятия, е основание КРС да счита, че прекомерно високите цени са конкурентен проблем на пазара за терминиране на гласови услуги в индивидуални мобилни мрежи. Както вече беше посочено, на никое от мобилните предприятия не е налагано задължение за разходоориентираност на цените за взаимно свързване, поради което мобилните предприятия бяха възпрепятствани да представят изисканите от КРС данни за разходите⁶² по услуги. В тази връзка КРС разглежда потенциалната възможност за прилагане на прекомерно високи цени въз основа на разбирането, че прекомерно високите цени резултат в „свръх печалба“, която би могла да се генерира тогава, когато нормата на възвръщаемост на заетия капитал е по-висока от средно претеглената цена на капитала. Изчислената норма на възвръщаемост на заетия капитал на мобилните предприятия за 2007 г. е представена в следната таблица:

№	Показатели	„Мобилтел“ ЕАД	„Космо България Мобайл“ ЕАД	„БТК“ АД (правоприемник на „БТК Мобайл“ ЕООД)	„БТК“ АД (правоприемник на „РТК“ ЕООД)
1.	Оперативни приходи	1 258 354	806 002	153 873	3 700
2.	Оперативни разходи	853 985	662 430	297 425	13 805
3.	Резултат (1- 2)	404 369	143 572	-143 552	-10 105
4.	Обща сума на активите	3 346 286	1 246 560	609 513	7 165
5.	Сума на краткосрочните пасиви	330 916	365 868	195 256	9 693
6.	Резултат (4 – 5)	3 015 370	880 692	414 257	-2 528
7.	Норма на възвръщаемост на заетия капитал (3/6*100)	13,41	16,30	-34,65	399,58

Източник: Финансови отчети на мобилните предприятия за 2007 г.

Таблица 9

Липсата на информация за изчисляване на измерителя на пазарния риск (Бета коефициент) в България не позволява за целите на изчисляване на цената на капитала да се ползват - модела за оценка на капиталовите активи, модела, основан на теорията за арбитражната цена и трифакторния модел на Фама и Френч. Тъй като акциите на „Мобилтел“ ЕАД и „Космо България Мобайл“ ЕАД не се търгуват на капиталовия пазар, то те нямат пазарна цена, а до края на 2007 г. „БТК Мобайл“ ЕООД и „РТК“ ЕООД са еднолични дружества с ограничена отговорност, то за целите на изчисляване на среднопретеглената цена на капитала е неприложим и модела на нарастващите дивиденди.

⁶¹ Раздел V, т.2.4.1. Динамика на цените за терминиране, фигура 13 от настоящия документ

⁶² Писмо изх. № 368/25.01.2008 г. на „Мобилтел“ ЕАД, писмо изх. № LD 03/21.01.2008 г. на „Космо България Мобайл“ ЕАД

Поради горепосоченото, единствено приложим за целите на изчисляване на среднопретеглената цена на капитала е сравнителния подход⁶³. От гледна точка на пазарния риск, най-подходящо би било сравнение с предприятие, опериращо на националния пазар. Към настоящия момент КРС, след консултации, е одобрила среднопретеглена цена на капитала от 10,03% на „БТК“ АД, (в качеството ѝ на предприятие със значително въздействие върху пазара на фиксирани обществени телефонни мрежи и фиксирани гласови телефонни услуги⁶⁴) изчислена съгласно модела на нарастващите дивиденди⁶⁵. Сравнението между стойностите на среднопретеглената цена на капитала на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи и на пазара за терминиране на повиквания от определено местоположение на обществени телефонни мрежи в определено местоположение сочи, че цената на капитала на двата пазара варира като в някои държави – членки цената на капитала на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи е по-висока от тази на пазара за терминиране на повиквания от определено местоположение на обществени телефонни мрежи в определено местоположение, а в някои е обратното. Въз основа на направеното сравнение и доклада на ERG „Регулаторното счетоводство в практиката 2008“ където е обобщено, че като цяло среднопретеглената цена на капитала на регулирани предприятия на мобилния пазар е по-висока от тази на фиксирания пазар, КРС отчита, че разликата между среднопретеглената цена на капитала на двата пазара е около 2% преобладаващо. В тази връзка доколкото в България, в сектора на електронните съобщения се определя стойността на среднопретеглената цена на капитала на „БТК“ АД и предвид факта, че в сектора няма друго предприятие, чиито акции се предлагат на капиталовия пазар, то среднопретеглената цена на капитала на „БТК“ АД, завишена с разликата между двата пазара, би могла да се приеме за индикатор за стойността на показателя за мобилния пазар, като последния не отчита значителното редуциране на пазарния риск, поради наличие на валутен борд в България.. Нормата на възвръщаемост на зетия капитал на „Мобилтел“ ЕАД и „Космо България Мобайл“ ЕАД е по-висока от среднопретеглена цена на капитала, относима към пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи като последното поставя въпроса за потенциална възможност за прилагане на прекомерно високи цени.

За да отчете факта, че до края на 2007 г. „БТК“ АД и мобилните предприятия, са оперирали на различни пазарни сегменти, КРС взема предвид и информацията за среднопретеглената цена на капитала на държавите-членки на ЕС, като отчита и наличието на задължения за прилагане на разходоориентирани цени за държавите, за които са публикувани данни за среднопретеглената цена на капитала, както е посочено в следната таблица:

⁶³ Група на независимите регулатори, документ *Принципи по прилагането и най-добри практики за изчисляване на среднопретеглената цена на капитала IRG-WG RA (07) WACC*

⁶⁴ Решения на КРС - № 1748/16.09.2004 г., № 1742/12.09.2005 г. и № 1317/20.06.2006 г.

⁶⁵ Моделът е посочен от Групата на независимите регулатори IRG в документа *Принципи по прилагането и най-добри практики за изчисляване на среднопретеглената цена на капитала IRG-WG RA (07) WACC*

Държава	Степен на проникване	Брой абонати в млн.	% пазарен дял на водещи мобилни предприятия на база абонати	Средно претеглена цена на капитала, преди данъци и такси ⁶⁶	Разходна база ⁶⁷ и методология ⁶⁸ за разпределение на разходите
Австрия	113	9,4	39	13,3	CCA, LRAIC
Белгия	94	9,9	45	няма официално публикувани данни	
Великобритания	119	72,2	26	14,6	CCA, FDC
Германия	113	93,3	37	няма официално публикувани данни	
Гърция	106	11,8	41	няма официално публикувани данни	
Дания	111	6	32	8,6	Друга
Ирландия	132	1,8	46	няма официално публикувани данни	
Испания	110	49,1	46	11,0	CCA, FDC
Италия	148	87,7	41	няма официално публикувани данни	
Португалия	122	12,9	46	няма официално публикувани данни	
Финландия	108	5,7	45	13,5	Друга база, EDC
Франция	83	52,5	46	12,4	HCA, FDC
Холандия	113	18,4	48	13,7	
Чехия	120	12,4	41	няма официално публикувани данни	
Швеция	108	9,8	43	12,9	FL-CCA; FL-LRIC

За целите на сравнението са ползвани следните източници:

1. Eurostat данни за 2006 г. (статистика на база отчитане на формирани тенденции) – за показателите брой абонати на 100 човека и пазарен дял на водещи мобилни предприятия;

2. Работен документ на Комисията, придружаващ Доклада за напредъка на единния европейски пазар на електронни съобщения през 2007 г. (13-ти доклад) – за показателите процент на проникване и брой абонати;

3. За показателя средно претеглена цена на капитала и за прилагане на разходоориентирани цени - - Cullen International, официалните страници на регулаторните органи в страните членки.

Таблица 10

⁶⁶ Cullen International, Cross-country analysis 07.03.2008.

⁶⁷ Разходната база е посочена като: CCA – разходи, оценени на база текущи цени; HCA – разходи, оценени по исторически цени; друга – разходи оценени въз основа на друга база.

⁶⁸ Методология за разпределяне на разходите: LRAIC – разпределение на среднопретеглени пределни разходи в дългосрочен план; LRIC – разпределение на пределни разходи в дългосрочен план; FDC - пълно разпределение на разходите; FL-LRIC разпределение на бъдещи пределни разходи в дългосрочен план.

Данните в горната таблица сочат, че показателя среднопретеглена цена на капитала варира в рамките от 8,6% до 14,6 % за държавите, в които се прилагат разходоориентирани цени. Сравнена със среднопретеглена цена на капитала, нормата на възвръщаемост на зетия капитал на „Мобилтел” ЕАД е близка до среднопретеглената цена на капитала на „БТК” АД, завишена с разликата на показателя при сравнението на стойността му на фиксирания и мобилния пазар, докато нормата на възвръщаемост на зетия капитал на „Космо България Мобайл” ЕАД е по-висока от която и да е от среднопретеглените цени на капитала на държавите-членки на ЕС, прилагащи разходоориентирани цени. Последното индикира потенциална възможност за прилагане на прекомерно високи цени, потвърдена от данните на IRG, сочещи че цените за терминиране в България са сред най-високите в Общността, като по отношение на цените за терминиране на гласови повиквания, произхождащи от фиксирани мрежи са най-високи. Като отчита въз основа на извършения анализ, че към настоящия момент и в близка перспектива не са налице стимули, които да провокират пазарно поведение, насочено към намаляване на цените за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, както и въпреки мерките за постепенно намаляване на цените за терминиране, предприети от КРС, цените за терминиране в мобилни мрежи запазват високите си нива, като остават значително по-високи от средноевропейските, предвид стойностите им в края на периода за намаляването им (01.07.2009 г.) и като взема предвид потенциалните възможности за прилагане на прекомерно високи цени, КРС стига до заключението, че прилагането на прекомерно високи цени е конкурентен проблем, за преодоляването на който се налага прилагане на ex-ante регулация.

4.3. Ценови проблеми

Заключенията от пазарния анализ сочат наличие на следните ценови конкурентни проблеми:

Прилагане на асиметрични цени за терминиране в мобилни мрежи

Видно от данните във фигура 13, раздел V, т. 2.4.1 от анализа, на която е представено сравнение на среднопретеглените цени за терминиране на гласови повиквания на държавите-членки на ЕС, цените за терминиране в България са диференцирани в зависимост от мрежата, от която произхожда повикването – фиксирана или мобилна. При запазване на ценовите нива за терминиране от мобилна мрежа и на тези от фиксирана мрежа, съгласно Решение № 2 на КРС от 3 януари 2008 год., асиметричността на цените при предоставяне на услугата терминиране ще се запази до 01.07.2009 г.

Ценова дискриминация по отношение на предприятия, осъществяващи електронни съобщения чрез фиксирани мрежи

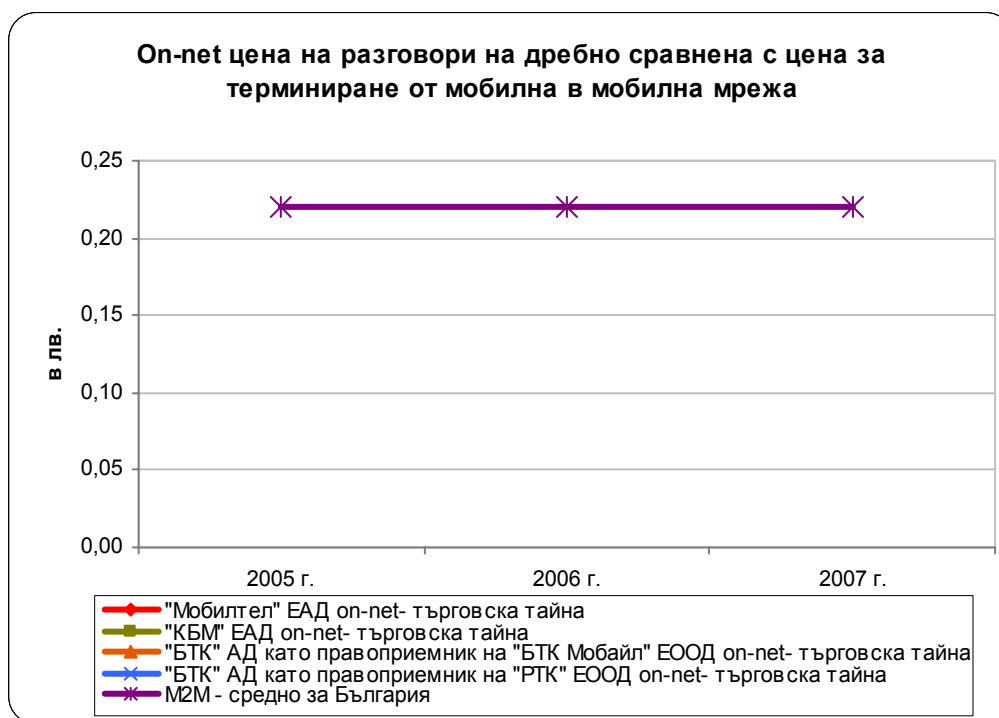
Както е посочено в раздел V, т. 2.4 от анализа, високите цени за терминиране в мобилни мрежи, запазили се в продължение на дълъг период от време, комбинирани с асиметричните, средно три пъти по-ниски цени за терминиране във фиксирани мрежи, разкриват наличие на ценова дискриминация от страна на мобилните предприятия по отношение на предприятията, осъществяващи електронни съобщения чрез фиксирани мрежи. Тази дискриминация намира израз в нарастване на разходите и изтласкване на конкурентите от пазара. КРС счита, че ценовата дискриминация от страна на мобилните предприятия по отношение на предприятията, осъществяващи електронни съобщения чрез фиксирани мрежи е потенциален конкурентен проблем, тъй като

мобилните предприятия имат достатъчно подбуди, за да запазят досегашната практика на свободно ценообразуване.

Ценова дискриминация по отношение на повиквания към други мобилни мрежи в полза повикванията в рамките на една мобилна мрежа⁶⁹

Пазарното поведение на по-големите предприятия, характеризиращо се с прилагане на високи цени за off-net трафик и на ниски цени за on-net трафик, поставя предприятията с малък брой абонати в неизгодна конкурентна позиция, тъй като поражда за тях високи разходи за терминиране. Колкото по-висока е цената за терминиране, толкова по-голяма е вредата и по-голяма е разликата между цените за off-net и on-net трафик. ERG⁷⁰ отчита, че такава ситуация много често може да се наблюдава при взаимно свързване на мобилна-мобилна мрежи, където нерядко предприятията третират различно цените на дребно за off-net и on-net трафик. Подобна ценова стратегия резултира и във високи цени на пазара на дребно или може да резултира в прилагане на т. нар. ценова преса спрямо конкурентите.

Фиг.19 показва, че този пазарен проблем е налице и в България. В страната цената на дребно за on-net трафик на всяко едно от предприятията на пазара е по-ниска от средната цена за терминиране от мобилна в мобилна мрежа⁷¹. Цената за терминиране на повиквания, произхождащи от друга мобилна мрежа остава без промяна през последните години.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 19

Като диференцират цената на дребно за off-net и on-net трафик, предприятията увеличават относителната икономическа ползност, която даден потребител получава

⁶⁹ Навсякъде в тази точка под off-net трафик се разбират повикванията от една мобилна мрежа към друга

⁷⁰ Група на независимите регулатори, документ Принципи по прилагането и най-добри практики за изчисляване на среднопретеглената цена на капитала IRG-WG RA (07) WACC

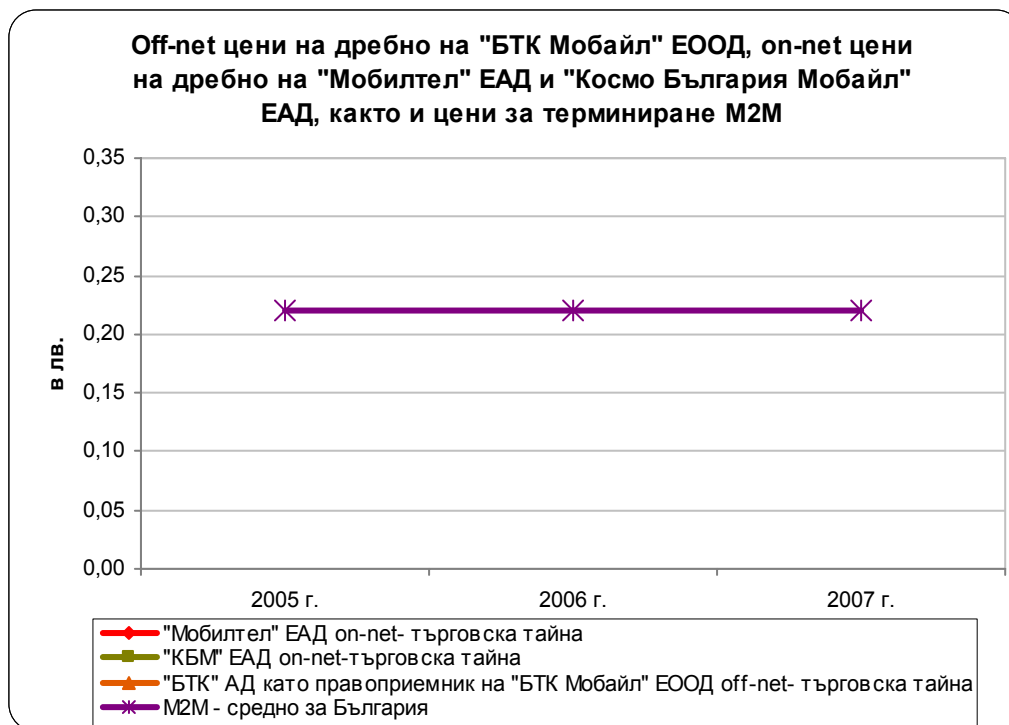
⁷¹ M2M е цената за терминиране на разговори от мобилна в мобилна мрежа, като е посочена средна стойност за България

като абонат на дадено предприятие и ползващ дадената специфична мрежа. Тази практика, свързана обикновено с високи цени за терминиране на повиквания, може да се използва и в бъдеще от предприятията с по-голям пазарен дял на пазара като инструмент за отстраняване на по-малките предприятия.

За да може да се конкурира с по-големите предприятия на пазара, по-малкото предприятие е принудено да прилага цени на дребно за off-net трафик, които са близки по размер до цените за on-net трафик на конкурентите. Това се прилага, за да може да се избегне загубата на потребители и абонати в полза на големите оператори. В същото време цената за терминиране на повиквания служи като минимална граница по отношение на цената на дребно за off-net трафик на предприятието с малък пазарен дял. Високата цена за терминиране на разговори от мобилна в мобилна мрежа може да доведе до създаване на бариера за ниските нива на цените на дребно за off-net трафик.

Фиг. 20 показва, че „БТК” АД в качеството му на предприятие със значително въздействие върху пазара на едро за терминиране на гласови повиквания в собствената му мобилна мрежа по стандарт GSM и UMTS вероятно следва горепосочената тактика. Цените за off-net трафик на дружеството бележат лек спад през 2007 г. спрямо предходната година, като нивата им са малко над стойността на цената за терминиране на повиквания от мобилна в мобилна мрежа средно в страната, което показва, че цената за терминиране определя минималната цена за off-net трафик на „БТК” АД в качеството на правопреемник на „БТК Мобайл” ЕООД.

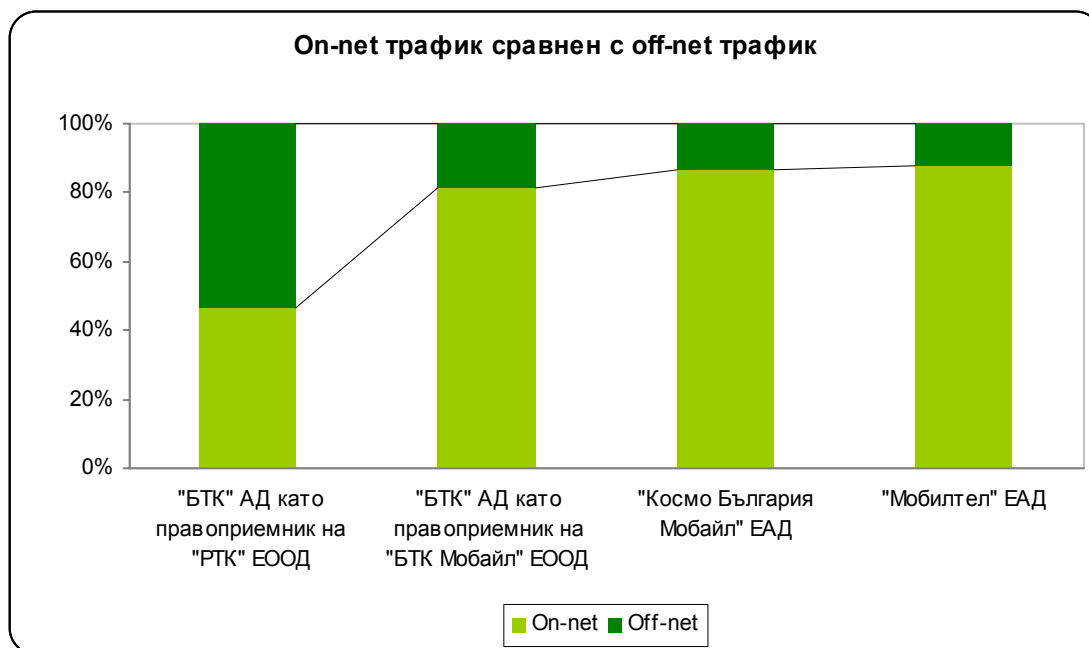
На долната графика е посочено сравнението на цената за off-net трафик на „БТК” АД в качеството на правопреемник на „БТК Мобайл” ЕООД, имащо най-малък пазарен дял в страната от трите мобилни цифрови предприятия, с цените за on-net трафик на конкурентите му.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 20

Фиг. 21 показва съотношението в проценти на on-net трафика, сравнен с off-net трафика за всяко от предприятията на пазара през 2007 г.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фигура 21

През 2007 г. on-net трафикът е възлизал на 47% за „БТК” АД в качеството на правопреемник на „РТК” ЕООД, на 82% за „БТК” АД в качеството на правопреемник на „БТК Мобайл” ЕООД, на 87% и 88% съответно за „Космо България Мобайл” ЕАД и за „Мобилтел” ЕАД от общия off-net и on-net трафик.

Крос-субсидиране

При оценката за наличие на конкурентни проблеми на пазара за терминиране на гласови услуги в индивидуални мобилни мрежи за КРС е важна връзката между разглеждания в настоящия анализ пазар и пазара за достъп и генериране на гласово повикване, тъй като е възможно приходите от терминиране в индивидуална мрежа да бъдат използвани, за да се покрият разходи, възникнали за съответното предприятие в резултат от дейността, осъществявана на пазара за достъп и генериране на гласово повикване. Такова крос-субсидиране може да стимулира неефективното използване на икономическите ресурси, което в дългосрочен аспект води до увреждане на конкуренцията и накърнява интересите на потребителите, тъй като е пречка за намаляване на цените за терминиране и свързаните с тях цени на пазарите на дребно. Така например, достатъчната или евентуалната свръх печалба от услугата терминиране би могла да бъде използвана за субсидиране продажбите на телефонни апарати, които от своя страна се продават в пакет с определен абонаментен план. Отчитайки пазарното поведение на мобилните предприятия КРС счита, че крос-субсидирането е потенциален конкурентен проблем, идентифициращ възможността за надценяване на разходите за терминиране, с оглед приходите, покриващи надценените (непредизвикани от услугата разходи) да покрият реални разходи за предоставяне на услуги на други, свързани пазари. Ето защо КРС счита, че информацията за разходите и връзката им с предлаганите услуги е от съществено значение за игнориране на риска от крос-субсидиране.

Като отчита заключенията от пазарния анализ, а именно намаленията на цените за терминиране на гласови повиквания в мобилни мрежи са резултат единствено на регулаторна намеса, както и високите нива на цените на дребно, резултат от високия

относителен дял на свързаните с тях високи цени за терминиране в мобилни мрежи, КРС счита, че при условията на свободно определяне на цените, каквато е практиката до края на 2007 г., мобилните предприятия ще се стремят към запазване на високите равнища на цените за терминиране, диференцирането им в зависимост от мрежата от която произхожда повикването – фиксирана или мобилна и прилагането на ценови стратегии, целящи изтласкване на конкурентите от пазара, което дава основание на КРС да счита асиметрията, ценовата дискриминация и крос-субсидирането за потенциални конкурентни проблеми.

5. Избор на специфични задължения

5.1 Асиметричност на специфичните задължения спрямо отделните предприятия

Разпоредбите на чл. 166 ал. 2 от ЗЕС дават възможност на регулатора, с оглед постигане на целите по чл. 4 от ЗЕС, да избере измежду няколко възможни специфични задължения, чрез които се осигуряват необходимите условия за развитие на конкуренцията или се подкрепят интересите на гражданите. Независимо от факта, че и четирите мобилни предприятия са определени като предприятия със значително въздействие върху пазара, КРС счита, че специфичните задължения, които могат да им бъдат наложени следва да бъдат диференцирани, като за всяко от предприятията се вземат предвид принципите, посочени в чл. 157 от ЗЕС.

5.2. Прилагане на принципа на пропорционалност

Съгласно разпоредбите на чл. 166 от ЗЕС КРС може да налага, продължава, изменя или отменя специфични задължения на предприятията със значително въздействие върху съответния пазар, като спазва принципите за обективност, прозрачност, пропорционалност и равнопоставеност.

Разпоредбите на чл. 157 от ЗЕС предвиждат, че наложеното специфично задължение е пропорционално тогава, когато съответства на причината за установената неефективна конкуренция и на целения резултат. В допълнение, разпоредбите на чл. 175 от ЗЕС предвиждат, че при налагане на специфично задължение за достъп КРС следва принципа на пропорционалност, като взема предвид:

1. техническа и икономическа жизнеспособност на ползването или инсталирането на средства от конкурентни предприятия, предоставящи обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги, с оглед развитието на пазара и характера и вида на използваното взаимно свързване и достъп;
2. възможност за предоставяне на достъп с оглед на наличния капацитет;
3. направени първоначални инвестиции и свързания с тях риск;
4. запазване на конкуренцията в дългосрочен аспект;
5. права на интелектуална собственост, когато са относими;
6. предоставяне на общоевропейски услуги;
7. наложени специфични задължения на същото предприятие на съседни свързани пазари.

Изхождайки от законовите разпоредби и като отчита алтернативните възможности за избор на специфично задължение, КРС счита, че прилагането на принципа на пропорционалност при избор на специфични задължения означава, че регулаторният орган трябва да избере най-малко обременяващата мярка за съответното

предприятие със значително пазарно въздействие. В същото време, тази мярка следва да е обоснована и от гледна точка на целения резултат.

5.3. Взаимосвързаност между специфичните задължения

При налагане на съответните мерки КРС е отчела обстоятелството, че между специфичните задължения, които могат да бъдат наложени на предприятията със значително въздействие върху съответния пазар, до голяма степен е налице тясна свързаност. Връзката се изразява в ефективното прилагане на съответната мярка, тъй като самостоятелно тя не би дала необходимия ефект за развитие на конкуренцията. Например, изолирано задължението за публикуване на Типово предложение за взаимно свързване би имало по-малък ефект, отколкото ако задължението се налага, за да се подпомогне прилагането на ценови ограничения.

5.4. Налагане на конкретни специфични задължения

Съблюдавайки принципите и целите, посочени в раздел VII, т. 2 от анализа, КРС счита, че специфичните задължения, пропорционални на конкурентните проблеми, посочени в раздел VII, т. 4 от анализа на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, са:

5.4.1. Задължение за достъп до и ползване на необходими мрежови средства и съоръжения

Отчитайки, че осигуряването на свързаност на мрежите от край до край и на възможността за терминиране в мрежите на мобилните предприятия кореспондира с интересите на потребителите, свързани с разнообразието на възможностите за избор на услуги, КРС счита, че регулаторната намеса във връзка с удовлетворяване на основателните искания за взаимно свързване следва да е насочена към улесняване на ефективно използване на съществуващите мобилни мрежи и навлизането на пазара на нови предприятия. Мобилните предприятия контролират изцяло достъпа до своите мрежи, поради което отказът да се осигури взаимно свързване за терминиране на трафик в техните мрежи ще доведе до нарушаване на условията на конкуренцията. Същото се отнася и до поставяне на ограничения за произхода на терминирания трафик. Не следва да се допускат и случаи на забавено удовлетворяване на исканията при осъществяване на взаимно свързване.

Както се посочи, с оглед спазване принципа на пропорционалност, при налагане на задължението за достъп КРС взема предвид обстоятелствата, посочени в чл. 175 от ЗЕС.

КРС счита, че въвеждането на посоченото по-долу задължение за достъп е пропорционално и ще гарантира развитието на конкуренцията. Предвид пазарния дял на всяко от предприятията със значително въздействие върху съответния пазар е налице пълен контрол на тези предприятия върху собствената им мрежа. По тази причина, връзката между техните абонати и тези на други мрежи е в пряка зависимост от реализирането на взаимно свързване. В тази връзка КРС налага на предприятията идентични задължения, гарантиращи предоставянето на услугата терминиране.

Не са налице основания, които да водят до извода, че посредством наложените задължения биха се засегнали нормалното функциониране на мрежите и икономическата стабилност на дружествата. По отношение засягането на правата на интелектуалната собственост КРС счита, че този въпрос не е в пряка връзка с налагането на задължението за достъп и доколкото могат да възникнат такива въпроси,

тяхното регламентиране е предмет на договорите за взаимно свързване и достъп. По отношение предлагането на общоевропейски услуги, КРС не намира основания, които да водят до извода, че налагането на посочените по-долу задължения би се отразило негативно върху предлагането на тези услуги.

С оглед посоченото и отчитайки, че при липса на външно въздействие мобилните предприятия имат възможност да определят едностранно условия за реализиране на взаимно свързване, в това число и допълнителни технически изисквания, КРС е на мнение, че предвид дефинираните конкурентни проблеми и в съответствие с разпоредбите на чл. 166, ал.2, т.4 и във връзка с разпоредбите на чл. 174, ал.2, т.3 от ЗЕС на „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД, и „БТК” АД като правопреемник на „БТК Мобайл” ЕООД и на „РТК” ЕООД следва да се наложи задължение за достъп, както следва:

По отношение на „Мобилтел” ЕАД

„Мобилтел” ЕАД е най-голямото предприятие със съществен пазарен дял, изчислен въз основа на брой потребители - 51,5%, поради което КРС счита, че евентуален отказ за терминиране на повиквания в мрежата на „Мобилтел” ЕАД би нанесло съществена вреда на конкуренцията на пазара. Същото се отнася и до случаите на забавено удовлетворяване на исканията за достъп и взаимно свързване, особено що се касае до предприятия с ограничен брой крайни потребители.

В тази връзка и въз основа на очакванията си за измененията в големината и пазарната сила на предприятието в хоризонт от следващите две години КРС счита, че на предприятието е необходимо да се наложи следното задължение:

- запазване на предоставения, преди налагане на настоящото задължение, достъп за реализиране на взаимно свързване.

По отношение на „Космо България Мобайл” ЕАД

„Космо България Мобайл” ЕАД притежава значителен пазарен дял, изчислен въз основа на брой потребители – 37,7%, поради което КРС счита, че евентуален отказ за терминиране на повиквания в мрежата на „Космо България Мобайл” ЕАД би нанесло значителна вреда на конкуренцията на пазара. Въпреки по-малкият пазарен дял, изчислен на база брой потребители в сравнение с „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД, което е второто по големина предприятие на пазара, също осигурява достъп на други предприятия до услугата терминиране, поради което случаите на забавено удовлетворяване на исканията за достъп и взаимно свързване, особено що се касае до предприятия с ограничен брой крайни потребители, ще увреди в значителна степен конкуренцията на пазара.

В тази връзка и въз основа на очакванията си за измененията в големината и пазарната сила на предприятието в хоризонт от следващите две години КРС счита, че на предприятието е необходимо да се наложи следното задължение:

- запазване на предоставения, преди влизане в сила на настоящото задължение, достъп за реализиране на взаимно свързване.

По отношение на „БТК” АД при осигуряване на взаимно свързване и достъп до мрежа по стандарт GSM и UMTS:

„БТК” АД, като правопреемник на дейността на „БТК Мобайл” ЕООД въз основа на индивидуална лицензия № 110-02889/14.10.2005 г. има пазарен дял от 10,7%,

изчислен въз основа на брой потребители и тенденция за нарастване на броя на потребителите, базирана основно на преразпределение на броя на потребителите на останалите мобилни предприятия. Разглеждайки възможността за евентуален отказ за терминиране на повиквания в мрежата по стандарт GSM и UMTS на „БТК” АД КРС счита, че подобно поведение би нанесло вреда на конкуренцията на пазара. Предвид значително по-малкия брой на потребителите, ползващи услугите на предприятието, вредата от евентуален отказ за терминиране на повиквания в тази мрежа би била много по-малка в сравнение с тази, която би възникнала при евентуален отказ за терминиране в мрежата на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД.

Като взема предвид тенденцията за нарастване на броя на потребителите, ползващи услуги на „БТК” АД, предоставяни чрез мрежата по стандарт GSM и UMTS и за да се преодолее възможността от антиконкурентно поведение на „БТК” АД на пазара, КРС счита, че на предприятието е необходимо да се наложи следното задължение:

- запазване на предоставения, преди налагане на настоящото задължение, достъп за реализиране на взаимно свързване.

По отношение на „БТК” АД при осигуряване на взаимно свързване и достъп до мрежа по стандарт NMT и CDMA

„БТК” АД, като правопреемник на дейността на „РТК” ЕООД, въз основа на индивидуална лицензия № 114-01053/04.11.2004 г., има пазарен дял от 0,1%, изчислен въз основа на брой потребители. Разглеждайки възможността за евентуален отказ за терминиране на повиквания в мрежата по стандарт NMT и CDMA на „БТК” АД, КРС счита, че подобно поведение не би нанесло вреда на конкуренцията на пазара, тъй като пазарният дял на предприятието е пренебрежимо малък.

Отчитайки, от една страна, трайната тенденция за намаляване броя на потребителите и приходите на предприятието, а от друга определянето му за предприятие със значително въздействие върху пазара, КРС счита, че детайлизиране на задълженията за достъп с оглед удовлетворяване на исканията за достъп и взаимно свързване при условията на реципрочност е пропорционална мярка, чието прилагане не би довело до каквито и да било загуби от страна на „БТК” АД.

В тази връзка, КРС счита, че на предприятието е необходимо да се наложи следното задължение:

- запазване на предоставения, преди налагане на настоящото задължение, достъп за реализиране на взаимно свързване.

5.4.2. Задължение за прозрачност

При анализа на съответния пазар (раздел V, т. 2.2 и т. 2.4.1) се установи, че в разглеждания период до края на 2007 г. предприятията осъществяват взаимно свързване на основата на свободно търговско договаряне, без да се дава публичност на условията по договорите. КРС счита, че подобна практика на водене на преговори ограничава развитието на конкуренцията. Като отчита, че всяко от предприятията има значително въздействие върху съответния пазар и то със 100% пазарен дял, то липсата на прозрачност в условията за взаимно свързване се явява предпоставка за създаване на дискриминация спрямо предприятията, които имат необходимост от осъществяване на взаимно свързване с оглед осъществяваната от тях дейност. Налагането на задължение за прозрачност ще гарантира на заинтересованите предприятия достатъчно информация и яснота в процеса на осъществяване на взаимно свързване. Видно от извършения

анализ, услугата терминиране в мобилна мрежа няма алтернативна при осигуряване на достъп до потребителите на мобилни мрежи. Последното, съчетано с липсата на предприятия, които имат възможност чрез своята покупателна способност да окажат въздействие върху цените на разглежданите услуги за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, показва, че мобилните предприятия могат да се възползват от значителното си въздействие на този пазар и да следват поведение, което да се отрази негативно на другите предприятия.

Една от основните функции на задължението за прозрачност е да направи прилагането на останалите специфични задължения по-ефективно, което не изключва и самостоятелното му прилагане. Така например, задължението за прозрачност може да бъде съчетано със задължението за равнопоставеност или със задължението за удовлетворяване на исканията за достъп и взаимно свързване. Освен това, задължението за прозрачност дава възможност да се преодолее прилагането на негласно единодействие между предприятията като осигурява възможност за своевременна регулаторна намеса, когато има индикация за негласни споразумения.

По отношение на „Мобилтел” ЕАД

Въз основа на горното и отчитайки, че „Мобилтел” ЕАД е определено като предприятие със значително въздействие върху пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуална мобилна мрежа, КРС счита, че продължаване действието на задължения, които ще осигурят възможност за предвидимост и прозрачност на условията, при които се предоставя взаимно свързване за осигуряване на услугата терминиране, е пропорционална мярка, тъй като ползите от нейното прилагане, се изразяват в осигуряване предоставянето на по-разнообразни и повече услуги за крайните потребители, което оправдава незначителното нарастване на разходите за публикуване и поддържане на актуална информация от страна на „Мобилтел” ЕАД. Задължението за осигуряване на прозрачност на условията, при които се предоставя взаимно свързване и необходимия за неговото реализиране достъп се изразяват в публикуване и актуализиране на страницата в интернет и предоставяне при поискване на информация, относно следното:

- описание на предлаганите услуги за взаимно свързване, условия и срокове за предоставянето им;
- описание на точките за взаимно свързване - местоположение и брой на точките на взаимно свързване, капацитет на свързване, начини за маршрутизация; изисквания за управление, маршрутизиране, отчитане на трафика и прогнози за трафик;
- процедури и срокове за откриване, промяна и закриване на точки за взаимно свързване;
- стандарти, технически изисквания, интерфейси за реализиране на достъп с цел реализиране на взаимно свързване, протоколи за сигнализация;
- условия за предоставяне на терминиране на трафик;
- условия за предоставяне на необходимите технически и програмни средства за реализиране на взаимното свързване;
- условия за осигуряване на достъп до мрежови съоръжения и елементи, необходими за осигуряване на достъп до мрежата с цел терминиране на трафик в нея,

- в случаите, когато „Мобилтел” ЕАД предоставя услуги по съвместно разполагане и други форми на съвместно ползване, предприятието публикува информация, както следва:

а) информация за местата за съвместно разполагане и процедура за предоставяне на тази информация на заинтересованите лица;

б) възможности за съвместно разполагане и други форми на съвместно ползване;

в) условия за достъп до компютърни и софтуерни системи за поддръжка;

г) характеристики и технически ограничения за съоръженията, които могат да бъдат съвместно разполагани;

д) мерки за сигурност;

е) условия за допускане на служители на конкурентни предприятия;

ж) стандарти за безопасност;

з) правила за разпределяне на пространството, когато то е ограничено;

и) условия за проверка от конкурентни предприятия на местата, в които е възможно физическо съвместно разполагане, или на местата, където съвместното разполагане е отказано поради липса на възможност;

к) цени за предоставяне на съвместно разполагане и други форми на съвместно ползване.

- цени и механизъм за калкулиране на цените за терминиране на трафик, генериран на територията на Република България и за осигуряване на достъп до необходимите мрежови съоръжения и елементи, необходими за осигуряване на достъп до мрежата с цел терминиране на трафик в нея, – цените са съобразно наложените ограничения в т.5.4.4. до одобряване на разходоориентирани цени.
- изисквания за качество - стойности на параметри на качеството на услугите при взаимното свързване;
- изисквания за номериране, адресиране и за идентификация на линията на викация;
- срокове за отговор на заявките за предоставяне на всяка от услугите, процедури за отстраняване на повреди, процедури за възстановяване на услугата и нейното качество;
- условия за преносимост на номерата.

Посочената информация следва да се публикува съобразно определените от КРС срокове и да се актуализира от предприятието в срок от три работни дни от настъпване на промяна, относима към някое от условията, както и да се актуализира съобразно дадени от регулатора указания на основание чл.167, ал.2 от ЗЕС, в случай, че от регулатора са дадени указания относно степента на подробност на публикуваната информация. КРС счита, че „Мобилтел” ЕАД следва да публикува и актуализира на официалната си страница в интернет финансовите си отчети (отчет за доходите, баланс) в срокове съобразно разпоредбите на Закона за счетоводството. Наред с това, „Мобилтел” ЕАД следва да предоставя, при поискване от Комисията, отчет за промените в собствения капитал, отчет за паричните потоци и приложенията към финансовия отчет. Това, от една страна, би направило задължението за разделно счетоводство по-ефективно, а от друга би допринесло за по-голяма прецизност при диференциране на специфичните задължения, предвид дейността на други пазари.

КРС счита, че „Мобилтел” ЕАД следва да публикува и актуализира на официалната си страница в интернет и да нотифицира регулатора за действащите цени и условия за терминиране на трафик, генериран на територията на Република България и за осигуряване на необходимия за реализиране на взаимното свързване достъп, приложими към трети лица, свързани с предприятието, включително при осъществяване на взаимно свързване с фиксирана обществена телефонна мрежа на „Мобилтел” ЕАД.

Това би допринесло да бъдат избегнати възможностите за крос-субсидиране, предвид конвергенцията между услугите.

КРС счита, че разходите, които биха възникнали за „Мобилтел” ЕАД във връзка с изпълнението на задължението за прозрачност са несъществени, вземайки предвид ползите от нарастване на доверието на участниците на пазара, свързано с равнопоставените условия за конкуренция.

КРС смята, че налагането на задължение за прозрачност е съразмерно, тъй като ползите от налагането на задължение за прозрачност надвишават негативните последиствия от увеличените административни разходите.

По отношение на „Космо България Мобайл” ЕАД

Поради изложеното в т. 5.4.2. и отчитайки, че „Космо България Мобайл” ЕАД е предприятие със значително въздействие върху пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуална мобилна мрежа, КРС счита, че продължаване на действието на задължения, отнасящи се до предвидимост и прозрачност на условията, при които се предоставя взаимно свързване за осигуряване на услугата терминиране, е пропорционална мярка, тъй като ползите от нейното прилагане, се изразяват в осигуряване предоставянето на по-разнообразни и повече услуги за крайните потребители, което оправдава незначителното нарастване на разходите за публикуване и поддържане на актуална информация от страна на „Космо България Мобайл” ЕАД. Задължението за прозрачност на условията, при които се предоставя взаимно свързване и необходимия за неговото реализиране достъп, се изразява в публикуване и актуализиране на страницата в интернет и предоставяне при поискване на информация, относно следното:

- описание на предлаганите услуги за взаимно свързване, условия и срокове за предоставянето им;
- описание на точките за взаимно свързване - местоположение и брой на точките на взаимно свързване, капацитет на свързване, начини за маршрутизация; изисквания за управление, маршрутизиране, отчитане на трафика и прогнози за трафик;
- процедури и срокове за откриване, промяна и закриване на точки за взаимно свързване;
- стандарти, технически изисквания, интерфейси за реализиране на достъп с цел реализиране на взаимно свързване, протоколи за сигнализация;
- условия за предоставяне на терминиране на трафик;
- условия за предоставяне на необходимите технически и програмни средства за реализиране на взаимното свързване;

- условия за осигуряване на достъп до мрежови съоръжения и елементи, необходими за осигуряване на достъп до мрежата с цел терминиране на трафик в нея,
- в случаите, когато „Космо България Мобайл” ЕАД предоставя услуги по съвместно разполагане и други форми на съвместно ползване, предприятието публикува информация, както следва:

а) информация за местата за съвместно разполагане и процедура за предоставяне на тази информация на заинтересованите лица;

б) възможности за съвместно разполагане и други форми на съвместно ползване;

в) условия за достъп до компютърни и софтуерни системи за поддръжка;

г) характеристики и технически ограничения за съоръженията, които могат да бъдат съвместно разполагани;

д) мерки за сигурност;

е) условия за допускане на служители на конкурентни предприятия;

ж) стандарти за безопасност;

з) правила за разпределяне на пространството, когато то е ограничено;

и) условия за проверка от конкурентни предприятия на местата, в които е възможно физическо съвместно разполагане, или на местата, където съвместното разполагане е отказано поради липса на възможност;

- цени и механизъм за калкулиране на цените за терминиране на трафик, генериран на територията на Република България и за осигуряване на достъп до необходимите мрежови съоръжения и елементи, необходими за осигуряване на достъп до мрежата с цел терминиране на трафик в нея, включително предоставяне на съвместно разполагане и други форми на съвместно ползване – цените са съобразно наложените ограничения в т.5.4.4. до одобряване на разходоориентирани цени.
- изисквания за качество - стойности на параметри на качеството на услугите при взаимното свързване;
- изисквания за номериране, адресиране и за идентификация на линията на викация;
- срокове за отговор на заявките за предоставяне на всяка от услугите, процедури за отстраняване на повреди, процедури за възстановяване на услугата и нейното качество;
- условия за преносимост на номерата.

Посочената информация следва да се публикува съобразно определените от КРС срокове и да се актуализира от предприятието в срок от три работни дни от настъпване на промяна, относима към някое от условията, както и да се актуализира съобразно дадени от регулатора указания на основание чл.167, ал.2 от ЗЕС, в случай, че от регулатора са дадени указания относно степента на подробност на публикуваната информация КРС счита, че „Космо България Мобайл” ЕАД следва да публикува и актуализира на официалната си страница в интернет финансовите си отчети (отчет за доходите, баланс) в срокове, съобразно разпоредбите на Закона за счетоводството. Наред с това, „Космо България Мобайл” ЕАД следва да предоставя, при поискване от

Комисията, отчет за промените в собствения капитал, отчет за паричните потоци и приложенията към финансовия отчет.

Това, от една страна, би направило задължението за разделно счетоводство по-ефективно, а от друга би допринесло за по-голяма прецизност при диференциране на специфичните задължения, предвид дейността на други пазари.

КРС счита, че „Космо България Мобайл” ЕАД следва да публикува и актуализиране на официалната си страница в интернет и да нотифицира регулатора за действащите цени и условия за терминиране на трафик, генериран на територията на Република България и за осигуряване на необходимия за реализиране на взаимното свързване достъп, приложими към трети лица, свързани с предприятието, както и при осъществяване на взаимно свързване с фиксирана обществена телефонна мрежа на „Космо България Мобайл” ЕАД.

Това би допринесло да бъдат избегнати възможностите за крос-субсидиране, предвид конвергенцията между услугите.

КРС счита, че разходите, които биха възникнали за „Космо България Мобайл” ЕАД във връзка с изпълнението на задължението за прозрачност са несъществени, вземайки предвид ползите от нарастване на доверието на участниците на пазара, свързано с равнопоставените условия за конкуренция.

КРС смята, че налагането на задължение за прозрачност е съразмерно, тъй като ползите от налагането на задължение за прозрачност надвишават негативните последиствия от увеличените административни разходите.

По отношение на „БТК” АД при осигуряване на взаимно свързване и достъп до мрежа по стандарт GSM и UMTS

Въпреки, че за периода на анализа са налице темпове на нарастване на броя на потребителите⁷², в хоризонт от следващите две години (2009, 2010), пазарният дял на предприятието, изчислен въз основа на броя на потребителите, не би достигнал до този на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД. Като отчита, че от една страна, по-малкият брой на потребителите предполага ограничение по отношение на броя искания за достъп и взаимно свързване, а от друга - свързаността между дейностите на „БТК” АД за предоставяне на мобилни мрежи и услуги по стандарт GSM и UMTS и стандарт NMT и/или CDMA, както и възможността за предоставянето на услуги на свързани пазари и изхождайки от факта, че „БТК” АД е определено като предприятие със значително въздействие върху пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуална мобилна мрежа за дейностите, осъществявани въз основа прилагането на стандарт GSM и UMTS, КРС счита, че налагането на задължение за прозрачност на условията, при които се предоставя взаимно свързване за осигуряване на услугата терминиране е пропорционална мярка. Ползите от прилагане на посочената мярка, се изразяват в осигуряване предоставянето на по-разнообразни и повече услуги за крайните потребители, което оправдава незначителното нарастване на разходите за публикуване и поддържане на актуална информация от страна на „БТК” АД.

Задължението за прозрачност на условията, при които се предоставя взаимно свързване и необходимия за неговото реализиране достъп се изразяват в публикуване и актуализиране на страницата в интернет и предоставяне при поискване на информация, относно следното:

⁷² Виж пазарен дял изчислен въз основа на брой потребители, раздел III, т. 5

- описание на предлаганите услуги за взаимно свързване, условия и срокове за предоставянето им;
- описание на точки за взаимно свързване - местоположение и брой на точките на взаимно свързване, капацитет на свързване, начини за маршрутизация; изисквания за управление, маршрутизиране, отчитане на трафика и прогнози за трафик;
- процедури и срокове за откриване, промяна и закриване на точки за взаимно свързване;
- стандарти, технически изисквания, интерфейси за реализиране на достъп с цел реализиране на взаимно свързване, протоколи за сигнализация;
- условия за предоставяне на терминиране на трафик;
- условия за предоставяне на необходимите технически и програмни средства за реализиране на взаимното свързване;
- условия за осигуряване на достъп до мрежови съоръжения и елементи, необходими за осигуряване на достъп до мрежата с цел терминиране на трафик в нея,
- в случаите, когато „БТК” АД предоставя услуги по съвместно разполагане и други форми на съвместно ползване, предприятието публикува информация, както следва:

а) информация за местата за съвместно разполагане и процедура за предоставяне на тази информация на заинтересованите лица;

б) възможности за съвместно разполагане и други форми на съвместно ползване;

в) условия за достъп до компютърни и софтуерни системи за поддръжка;

г) характеристики и технически ограничения за съоръженията, които могат да бъдат съвместно разполагани;

д) мерки за сигурност;

е) условия за допускане на служители на конкурентни предприятия;

ж) стандарти за безопасност;

з) правила за разпределяне на пространството, когато то е ограничено;

и) условия за проверка от конкурентни предприятия на местата, в които е възможно физическо съвместно разполагане, или на местата, където съвместното разполагане е отказано поради липса на възможност;

- цени и механизъм за калкулиране на цените за терминиране на трафик, генериран на територията на Република България и за осигуряване на достъп до необходимите мрежови съоръжения и елементи, необходими за осигуряване на достъп до мрежата с цел терминиране на трафик в нея, включително предоставяне на съвместно разполагане и други форми на съвместно ползване – цените са съобразно наложените ограничения в т.5.4.4.
- изисквания за качество - стойности на параметри на качеството на услугите при взаимното свързване;
- изисквания за номериране, адресиране и за идентификация на линията на викация;

- срокове за отговор на заявките за предоставяне на всяка от услугите, процедури за отстраняване на повреди, процедури за възстановяване на услугата и нейното качество;
- условия за преносимост на номерата.

Посочената информация следва да се публикува съобразно определените от КРС срокове и да се актуализира от предприятието в срок от три работни дни от настъпване на промяна, относима към някои от условията, както и да се актуализира съобразно дадени от регулатора указания на основание чл.167, ал.2 от ЗЕС, в случай, че от регулатора са дадени указания относно степента на подробност на публикуваната информация.

Същевременно, отчитайки възможностите за крос-субсидиране, КРС счита, че е необходимо да наложи на „БТК” АД задължение за прозрачност, изразяващо се в:

- публикуване и актуализиране на официалната страница на предприятието в интернет, на финансовите отчети (отчет за доходите, баланс) в срокове, съобразно разпоредбите на Закона за счетоводството.
- публикуване и актуализиране на официалната страница на предприятието в интернет и нотифициране на регулатора за действащите цени и условия за терминиране на трафик, генериран на територията на Република България и за осигуряване на необходимия за реализиране на взаимното свързване достъп, приложими към трети лица, свързани с предприятието, както и при осъществяване на взаимно свързване с мобилна мрежа по стандарт NMT и/или CDMA и обществената фиксирана телефонна мрежа на „БТК” АД.
- предоставяне, при поискване от КРС, на отчет за промените в собствения капитал, отчет за паричните потоци и приложенията към финансовия отчет .

КРС счита, че разходите, които биха възникнали за „БТК Мобайл” ЕООД, във връзка с изпълнението на задължението за прозрачност са несъществени и вземайки предвид ползите, произтичащи от задължението, КРС е на мнение, че предложената мярка е справедлива и пропорционална.

По отношение на „БТК” АД при осигуряване на взаимно свързване и достъп до мрежа по стандарт NMT и/или CDMA

Като взема предвид пазарния дял на „БТК” АД като правопреемник на дейността на „РТК” ЕООД на пазара на мобилни мрежи и услуги, който е пренебрежимо малък и финансовото състояние на предприятието, то КРС счита, че на „БТК” АД би могло да не се налага задължение за прозрачност. Същевременно, отчитайки възможностите за крос-субсидиране, КРС счита, че е необходимо да наложи на „БТК” АД задължение за прозрачност, изразяващо се в:

- публикуване и актуализиране, на официалната страница на предприятието в интернет, на финансовите отчети (отчет за доходите, баланс), в срокове съобразно разпоредбите на Закона за счетоводството;
- публикуване и актуализиране, на официалната страница на предприятието в интернет и нотифициране на регулатора за действащите цени и условия за терминиране на трафик, генериран на територията на Република България и за осигуряване на необходимия за реализиране на взаимното свързване достъп, приложими към трети лица, свързани с предприятието, както и при

осъществяване на взаимно свързване с мобилна мрежа по стандарт GSM и UMTS и обществена фиксирана телефонна мрежа на „БТК” АД.

- предоставяне, при поискване от КРС, на отчет за промените в собствения капитал, отчет за паричните потоци и приложенията към финансовия отчет .

КРС счита, че разходите, които биха възникнали за „БТК” АД във връзка с изпълнението на задължението за прозрачност, са несъществени и вземайки предвид ползите, произтичащи от задължението, КРС е на мнение, че предложената мярка е справедлива и пропорционална.

5.4.3. Задължения за равнопоставеност

Видно от извършения анализ, услугата терминиране в мобилна мрежа няма алтернатива при осигуряване на достъп до потребителите на мобилни мрежи. Последното, съчетано с липсата на предприятия, които имат възможност чрез своята покупателна способност да окажат въздействие върху цените на разглежданите услуги за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи показва, че мобилните предприятия могат да се възползват от значителното си въздействие на този пазар и да следват поведение, което да се отрази негативно на другите предприятия. Тези аргументи са относими, както при налагане на задължението за прозрачност, така и по отношение задължението за равнопоставеност. По тази причина е необходимо да се гарантира, че мобилните предприятия няма да се възползват от възможността да налагат различни условия при сходни обстоятелства на отделни предприятия. Най-често неравнопоставеността намира израз в ценова дискриминация, установена в раздел V, т. 2.4. на пазарния анализ, където е отбелязано, че е налице разлика в цената за терминиране на on-net и off-net трафик на разглеждания пазар.

Подобно пазарно поведение би било коригирано чрез налагане на задължения за разходоориентираност и/или прозрачност, които биха създали пречки пред ценовата дискриминация. Въпреки това, КРС счита, че налагането на задължения за ценови ограничения и прозрачност сами по себе си не са достатъчни, за да предотвратят наличието на ценова дискриминация или друго дискриминационно поведение.

КРС счита, че налагането/продължаване действието на задължение за равнопоставеност е подходяща мярка, която ефективно ще допринесе за премахване на пазарните недостатъци, намиращи израз най-вече в неценови проблеми, свързани основно с последиците от характеристиките на съответните пазари, една от които съгласно посоченото в раздел V, т.2.2. е наличие на бариери за навлизане на пазара. Задължението за равнопоставеност ще гарантира, че предприятията със значително въздействие върху пазара ще прилагат еднакви условия спрямо което и да е от конкурентните предприятия при наличие на сходни обстоятелства.

Същността на задължението за равнопоставеност е регламентирана в разпоредбата на чл. 168 от ЗЕС, съгласно която задължението за осигуряване на равнопоставеност обхваща предоставяне на равностойни условия при сходни обстоятелства на други предприятия, предоставящи еквивалентни електронни съобщителни услуги, както и предоставяне на услуги и информация при същите условия и качество като тези, предлагани от предприятието на свързаните с него лица и на предприятията, с които вече е сключен договор.

От горепосоченото следва, че задължението за равнопоставеност може да се разглежда в два аспекта:

- Забрана за дискриминиране на предприятия, предоставящи еквивалентни услуги;
- Задължение за третиране на свързани с предприятието лица или обособени отделни дейности, извършвани от същото предприятие, по начин еквивалентен на този, по който се третират предприятия, предоставящи еквивалентни услуги;

Задължението за равнопоставеност не предвижда задължително предлагането на идентични или еднакви условия, а се отнася до това всяко едно различие в предложените условия на отделните предприятия да бъде базирано на обективни критерии. Целта на налагането на задължение за равнопоставеност е да се осигури разглеждането на подобните ситуации на пазара по подобен начин от предприятията със значително въздействие на съответния пазар по отношение на цена, информация и други условия, без значение към кой от останалите участници на пазара се отнасят или се прилагат.

Налагането на задължение за равнопоставеност би допринесло за ограничаване на трансфера на значително въздействие от пазара на едро към пазара на дребно, тъй като възможностите за специално третиране на дадено предприятие ще бъдат съкратени. В този случай, „специално третиране на дадено предприятие” означава отказ на достъп и изместване на конкурент от пазара чрез предлагането на цени и/или условия, които са в полза на друго предприятие или на собствената мрежа.

Изхождайки от горепосоченото КРС е на мнение, че предвид дефинираните конкурентни проблеми и в съответствие с разпоредбите на чл. 166, ал.2, т.2 и във връзка с разпоредбите на чл. 168 от ЗЕС на мобилните предприятия със значително въздействие на пазара за терминиране на гласово повикване в отделни мобилни мрежи, следва да бъдат наложени задължения за равнопоставеност, както следва:

По отношение на „Мобилтел” ЕАД

Поради обстоятелството, че „Мобилтел” ЕАД е най-голямото предприятие на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, то заинтересованите предприятия са принудени директно или индиректно да закупуват услуги за терминиране от „Мобилтел” ЕАД, за да могат да предоставят конкурентни услуги. Това може да доведе до възникване на ситуации, в които конкурентните условия на пазара ще бъдат нарушени и/или изкривени, ако на някои от предприятията или при предоставянето собствени услуги се предлагат по-добри условия за развитие на дейността в сравнение с тези за други участници. По различни причини „Мобилтел” ЕАД би имало мотив да предлага неравнопоставени цени и условия. Например, може да се допусне, че „Мобилтел” ЕАД ще предложи по-неизгодни условия за развиване на дейността на предприятията, които представляват сериозна конкурентна заплаха. Отчитайки очакванията си за измененията в големината и пазарната сила на предприятието в хоризонт от следващите две години КРС счита, че такова неравнопоставено отношение би могло да доведе до съществено неблагоприятно въздействие върху пазара като цяло.

С продължаване действието на задължението за равнопоставеност, се цели да се ограничат възможностите на „Мобилтел” ЕАД да третира по различен начин различните предприятия, освен ако обективни причини не го налагат. По този начин предприятията ще запазят своята конкурентоспособност, което може да доведе до намаляване на цената на дребно и/или до предлагане на по-голямо разнообразие от услуги. КРС счита, че задължението за равнопоставеност следва да обхваща както ценовите, така и неценовите условия (различни условия за предоставяне на достъп, като различието не е обосновано от обективни критерии). Ако задължението обхваща

само и единствено ценовата равнопоставеност, то за „Мобилтел” ЕАД все още би била налице възможността да прилага съществени антиконкурентни условия и/или действия.

За да предотврати създаването на възможности за неравнопоставено третиране на предприятията на пазара, КРС счита, че е необходимо да бъде продължено действието на наложеното на „Мобилтел” ЕАД задължение за равнопоставеност, което да гарантира че:

- предоставянето на взаимно свързване се осъществява при равностойни условия за сходни обстоятелства, при които вече е предоставено взаимно свързване на други предприятия, предоставящи еквивалентни електронни съобщителни услуги, включително и на свързани лица;
- предоставянето на услуги и информация на предприятие, искащо взаимно свързване се осъществява при същите условия и качество като тези, ползвани от предприятието със значително въздействие върху пазара при предоставяне на собствени услуги, както и предлагани от предприятието със значително въздействие на пазара на свързаните с него лица, както и на предприятията, с които вече е сключен договор.

Предвид гореизложеното КРС счита, че наложеното задължение за равнопоставеност на „Мобилтел” ЕАД по реда на ЗД (отм.) следва да продължи своето действие. Обхватът на това задължение се детайлизира в ЗЕС и настоящия анализ, както е посочено по-горе.

КРС счита, че предимствата за конкуренцията и ползите за потребителите надвишават недостатъците от прилагането му, поради което според КРС задължението за равнопоставеност е справедлива и пропорционална мярка за „Мобилтел” ЕАД.

По отношение на „Космо България Мобайл” ЕАД

Поради обстоятелството, че „Космо България Мобайл” ЕАД е второто по големина предприятие на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, то заинтересованите предприятия са принудени директно или индиректно да закупуват от него услуги за терминиране, за да могат да предоставят конкурентни услуги. Това може да доведе до възникване на ситуации, в които конкурентните условия на пазара ще бъдат нарушени и/или изкривени, ако на някои от предприятията или при предоставянето на собствени услуги се предлагат по-добри условия за развитие на дейността в сравнение с тези за други участници. По различни причини „Космо България Мобайл” ЕАД би имало мотив да предлага неравнопоставени цени и условия. Например, може да се допусне, че „Космо България Мобайл” ЕАД ще предложи по-неизгодни условия за развиване на дейността на предприятията, които представляват сериозна конкурентна заплаха. Отчитайки очакванията си за измененията в големината и пазарната сила на предприятието в хоризонт от следващите две години КРС счита, че такова неравнопоставено отношение би могло довело до значително неблагоприятно въздействие върху пазара като цяло.

С продължаване действието на наложеното задължение за равнопоставеност се цели да се ограничат възможностите на „Космо България Мобайл” ЕАД да третира по различен начин различните предприятия, освен ако обективни причини не го налагат. По този начин предприятията ще запазят своята конкурентоспособност, което може да доведе до намаляване на цената на дребно и/или до предлагане на по-голямо разнообразие от услуги. КРС счита, че задължението за равнопоставеност следва да обхваща както ценовите, така и неценовите условия (различни условия за предоставяне на достъп, като различието не е обосновано от обективни критерии). Ако задължението

обхваща само и единствено ценовата равнопоставеност, то за „Космо България Мобайл” ЕАД все още би била налице възможността да прилага съществени антиконкурентни условия и/или действия.

За да предотврати създаването на възможности за неравнопоставено третиране на предприятията на пазара, КРС счита, че е необходимо да бъде продължено действието на наложеното на „Космо България Мобайл” ЕАД задължение за равнопоставеност, което да гарантира че:

- предоставянето на взаимно свързване се осъществява при равностойни условия за сходни обстоятелства, при които вече е предоставено взаимно свързване на други предприятия, предоставящи еквивалентни електронни съобщителни услуги, включително и на свързани лица;
- предоставянето на услуги и информация на предприятие, искащо взаимно свързване се осъществява при същите условия и качество като тези, ползвани от предприятието със значително въздействие върху пазара при предоставяне на собствени услуги, както и предлагани от предприятието със значително въздействие на пазара на свързаните с него лица, както и на предприятията, с които вече е сключен договор.

Предвид гореизложеното КРС счита, че наложеното задължение за равнопоставеност на „Космо България Мобайл” ЕАД по реда на ЗД (отм.) следва да продължи своето действие. Обхватът на това задължение се детайлизира в ЗЕС и настоящия анализ, както е посочено по-горе.

КРС счита, че предимствата за конкуренцията и ползите за потребителите надвишават недостатъците от прилагането му, поради което според КРС задължението за равнопоставеност е справедлива и пропорционална мярка за „Космо България Мобайл” ЕАД.

По отношение на „БТК” АД при осигуряване на взаимно свързване и достъп до мрежа по стандарт GSM и UMTS

Както „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД, така и „БТК” АД би имало мотив да предлага неравнопоставени цени и условия на част от заинтересованите предприятия, които биха били различни от тези, предлагани на други предприятия. Такова неравнопоставено третиране би довело до нарушаване на конкурентните условия на пазара.

КРС отчита, че „БТК Мобайл” ЕООД, чиито правопреемник е „БТК” АД, е предприятието, навлязло последно на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи, поради което неравнопоставеното третиране на конкуренти не би могло да повлияе върху цените на пазара на дребно. От друга страна, вземайки предвид положителните тенденции в развитието на пазарния дял на предприятието и обстоятелството, че с решение № 1391 от 4.08.2008 г. на КРС индивидуална лицензия № 110-02889/14.10.2005 г. и индивидуална лицензия № 111-03082/23.03.2006 г., издадени на „БТК Мобайл” ЕООД са прехвърлени на „БТК” АД, КРС счита, че в хоризонта до 2010 г. са налице предпоставки, които биха могли да повлияят върху цените на пазара на дребно в ущърб на конкурентите. Водейки се от горното КРС счита, че не може да изключи „БТК” АД от задължението за равнопоставеност, което да гарантира че:

- предоставянето на взаимно свързване се осъществява при равностойни условия за сходни обстоятелства, при които вече е предоставено взаимно свързване на

други предприятия, предоставящи еквивалентни електронни съобщителни услуги, включително и на свързани лица;

- предоставянето на услуги и информация на предприятие, искащо взаимно свързване се осъществява при същите условия и качество като тези, ползвани от предприятието със значително въздействие върху пазара при предоставяне на собствени услуги, както и предлагани от предприятието със значително въздействие на пазара на свързаните с него лица, както и на предприятията, с които вече е сключен договор.

Предвид гореизложеното КРС счита, че на „БТК” АД следва да бъде наложено задължение за равнопоставеност. Обхватът на това задължение се детайлизира в ЗЕС и настоящия анализ, както е посочено по-горе.

КРС е на мнение, че предимствата за конкуренцията и ползите за потребителите надвишават недостатъците от налагането на задължението за равнопоставеност при осигуряване на взаимно свързване и достъп до мрежа по стандарт GSM и UMTS, поради което КРС счита, че това задължение е справедлива и пропорционална мярка за „БТК” АД.

По отношение на „БТК” АД при осигуряване на взаимно свързване и достъп до мрежа по стандарт NMT и CDMA

Както при задълженията за ценовите ограничения, така и при налагането на задължения за равнопоставеност при неценовите условия може да се направят изключения за предприятия с ограничен брой потребители, където неценовата дискриминация не би довела, във всеки един случай, до значителни конкурентни проблеми.

Отчитайки трайната тенденция за намаляване броя на потребителите и приходите на „БТК” АД от дейността чрез мрежа по стандарт NMT и CDMA, КРС счита, че евентуално неравнопоставено третиране на конкуренти и трети лица, свързани с предприятието, би имало пренебрежим ефект, предвид пазарната сила на предприятието на пазара на мобилни мрежи и услуги. Изхождайки от посоченото в предходното изречение и оценявайки, че сериозните проблеми, свързани с финансовия резултат за „БТК” АД от дейността чрез мрежа по стандарт NMT и CDMA, КРС счита, че няма необходимост на „БТК” АД да бъде налагано задължение за равнопоставеност при осъществяване на взаимно свързване с мрежа по стандарт NMT и CDMA.

5.4.4. Ценови ограничения

Както сочи пазарният анализ ценовата и продуктова стратегия на големите мобилни предприятия е насочена към затваряне на трафик и предлагане на продукти в собствената мрежа, асиметрични цени, основани на произхода на повикването и ценова дискриминация, насочена към изтласкване на конкурентите от пазара. Подобна стратегия рефлектира във високи цени на пазара на дребно и нарастване на риска от крос-субсидиране.

В съответствие с посоченото в раздел VII, т. 4, потенциалните конкурентни проблеми на съответния пазар се свеждат до прекомерно високи цени, резултат от високите цени за терминиране в индивидуални мобилни мрежи, асиметрични цени и ценова дискриминация. Като се отчита монополния характер на съответния пазар и високите и непреходни бариери за навлизане на пазара, подобно пазарно поведение е очаквано от страна на регулатора. Поради прилагане на принципа „викащата страна заплаща” предприятията нямат пазарен стимул, който би допринесъл за предприемане

на действия за намаляване на цените за терминиране в мобилни мрежи, които са най-високи в Общността (виж раздел V, т. 2.4, фиг. 13). Посоченият потенциален конкурентен проблем е приложим, както към конкуренцията на пазара за терминиране, така и към пазарите за достъп и генериране на гласово повикване, и пазара на дребно. От теоретична гледна точка, при наличието на подобна пазарна ситуация, е необходима регулаторна намеса по отношение на цените, с оглед защита интересите на гражданите.

Наложените задължения за равнопоставеност, в определени случаи, свързани и с изискването за публикуване на Типово предложение за взаимно свързване, не са достатъчно ефективни с оглед решаване на конкурентните проблеми, свързани с цените. Възможните мерки, които биха били ефективни с оглед развитието на конкуренцията и в интерес на потребителите са мерките, свързани с налагане на задължение за разделно счетоводство и мерките, свързани с налагане на ценови ограничения, включително разходоориентираност.

В случай, че КРС би избрала мярката за налагане на разделно счетоводство, то проблемите, свързани с ценовата дискриминация и възможностите за крос-субсидиране, биха били решени едва след въвеждане и прилагане на задължението, т.е. в дългосрочен план. Сама по себе си мярката разделно счетоводство не би била ефективна за отстраняване на проблемите, свързани с прекомерно високите цени. Задължението за ценови ограничения, в частност разходоориентираността на цените, би било ефективна мярка, отстраняваща както прекомерно високите цени, така и конкурентните проблеми, свързани с асиметричността и ценовата дискриминация. Според КРС недостатък на посочената мярка е необходимостта от продължителен срок за изработването и прилагането ѝ, а в случаите на изработване на система за разпределяне на разходите, освен продължителния срок, следва да се отчете и степента на сложност при изработването на системата. По тази причина КРС счита за необходимо задълженията за разходоориентираност да бъдат съчетани с налагане на ценови ограничения с незабавен ефект, използвайки метода на сравнение (benchmarking).

Предвид резултатите от пазарния анализ, КРС счита, че налагането на задължение за разходоориентираност ще бъде непропорционална мярка спрямо „БТК” АД. Анализът показва, че дейността на дружеството чрез мрежа по стандарт NMT и/или CDMA е в значителен спад, а пазарната му позиция е символична.

Относно дейността на „БТК” АД чрез мрежата по стандарт GSM и UMTS, от една страна анализът показва, че в хоризонта от следващите две години предприятието не би имало интерес от прилагане на ценова политика в посока необосновано повишаване на цените за терминиране спрямо действащите, тъй като това би се отразило негативно на развитието на предприятието на пазара. От друга страна предвид пазарното поведение на „БТК” АД през 2008 г., което сочи засилено предлагане на оферти на свързани пазари, като по този начин се повишава риска от прехвърляне на пазарна сила, КРС счита за необосновано на „БТК” АД да бъде предоставено допълнително конкурентно предимство, чрез допускане на асиметрия по отношение на цените за терминиране от мобилна в мобилна мрежа, а още по-малко от фиксирана в мобилна мрежа, като взема предвид действащите по-ниски цени, прилагани доброволно от „БТК” АД. В тази връзка, КРС счита, че тъй като „БТК” АД е предприятие със значително въздействие върху пазара на едро за терминиране гласови повиквания в мрежата по стандарт GSM и UMTS и пазара на едро за терминиране гласови повиквания в мрежата по стандарт NMT и/или CDMA, на дружеството следва да бъде наложено задължение за прилагане на симетрични цени, съгласно т. 5.4.4.1. по-долу.

5.4.4.1. Разходоориентирани цени.

Съгласно разпоредбата на §1, т. 59 от Допълнителната разпоредба на ЗЕС „разходоориентирани цени“ са такива цени на услуги, които включват направените разходи по предоставянето им, като отчитат инвестициите и свързания с тях риск, както и приемливо ниво на възвръщаемост на вложения капитал. Изхождайки от разпоредбите на ЗЕС, КРС счита, че за да бъде изпълнено наложеното задължение за разходоориентирани цени, задължените предприятия следва да прилагат разделно счетоводство с оглед разделяне на счетоводната информация по отделните дейности и/или услуги по начин, който да позволи получената информация да се ползва за целите на ценообразуването, както и като входни данни за определяне на разходоориентирани цени, изчислени на база на система за разпределяне на разходите. С оглед преодоляване последиците от пазарното поведение на по-големите предприятия, характеризиращо се с прилагане високи цени, които биха могли да препятстват и достъпа до инфраструктурата, и за да се елиминират възможностите за прилагане на ценова преса, предвид прилаганите високи цени за off-net трафик (0,367 лв./мин.) и ниски цени за on-net трафик (0,06 лв./мин), КРС счита, че налагането на задължения за разходоориентираност и за прилагане на система за определяне на разходите е необходима мярка, тъй като чрез нея максимално ефективно ще се стигне до определяне на цени, които ще отговарят на реалните разходи на съответното предприятие. Главната цел на задължението за въвеждане, прилагане и поддържане на система за разпределяне на разходите е определянето на разходоориентирани цени в случаите, когато конкуренцията не е достатъчно развита, за да спре прилагането на прекомерно високи цени. В тази връзка КРС счита, че с налагането на посочените задължения ще се препятства възможността предприятията със значително въздействие върху съответния пазар да се възползват от тази си позиция на пазара и да определят ценови условия, които пречат на нормалното развитие на конкуренцията.

В същото време КРС отчита, че реалното въвеждане на система за определяне на разходите и изработване на разходоориентирани цени не може да се реализира в настоящия момент. До момента на мобилните предприятия не са налагани каквито и да било задължения, свързани с определяне на разходоориентирани цени. По тази причина ще е налице необходимост от време за въвеждане и поддържане на аналитична счетоводна система с определено ниво на разделяне на дейностите и счетоводните сметки, което е необходимата основа за определянето на принципите и правилата, при които могат да се изработят правила за определяне на разходоориентирани цени.

Предвид посоченото, КРС счита, че на „Мобилтел“ ЕАД и на „Космо България Мобайл“ ЕАД следва да се наложи задължение за разходоориентирани цени.

5.4.4.1.1 Система за определяне на разходите

Разработването, въвеждането и поддържането на система за разпределяне на разходите може да се основава на методологията за *пълно разпределение на разходите* (Fully Allocated costs – FAC) или методологията за *разпределение с цел получаване на пределни разходи в дългосрочен план* (Long Run Incremental Costs – LRIC). Съответната методология следва да се базира на *причинно-следствената връзка*, посредством която разходите се отнасят към услугите, които са ги причинили, като се използва ABC (Activity based costing) метода. Прилагането на система за разпределяне на разходите по специфични дейности, бизнес единици и услуги е специфично задължение, което следва да бъде изпълнявано от предприятията, на които е наложено задължение за разходоориентирани цени. Както се посочи, предвид установените конкурентни

проблеми на пазара, въвеждането на разходоориентирани цени е адекватна мярка, която ще доведе до тяхното ефективно преодоляване. В същото време изработването и въвеждането на система за определяне на разходите е сложен и труден процес, свързан със значителни разходи. Също така, за изработването на система за определяне на разходите е необходимо да бъде направена предварителна стъпка, която се изразява във въвеждане на разделно счетоводство.

Предвид посоченото, КРС счита, че на „Мобилтел” ЕАД и на „Космо България Мобайл” ЕАД следва да бъде наложено задължението за прилагане на система за определяне на разходите.

С оглед на факта, че задължението за разходоориентираност е мярка, която КРС счита, че следва да бъде наложена на съответните предприятия, в средносрочен план, като се вземат предвид и резултатите от общественото обсъждане на предложената от Европейската комисия Проект на Препоръка на Комисията относно регулирането на цените за терминиране във фиксирани и мобилни мрежи в рамките на Европейския съюз (Draft Commission Recommendation on the Regulatory Treatment of Fixed and Mobile Termination Rates in the EU). КРС счита, че ефективното изпълнение на мярката разходоориентираност може да се реализира, като се определят етапи за реализиране на необходимите стъпки, които водят до изработване и представяне на КРС на разходоориентирани цени – въвеждане на разделно счетоводство, прилагане на система за определяне на разходите и одобряване на разходоориентирани цени след окончателно приемане на горепосочената препоръка от страна на ЕК.

5.4.4.1.2. Разделно счетоводство

Предприятията, върху които лежи доказателствената тежест за спазване на принципа за равнопоставеност и за доказване на липсата на крос-субсидиране между услугите, предоставяни на собствените абонати и/или на свързаните предприятия/дейности (вътрешни услуги) и услугите, предоставяни на други предприятия (външни услуги), могат да ползват резултатите от разделното счетоводство, за да докажат липса на посочените пазарни недостатъци. Задължението за разделно счетоводство дава възможност разходите да бъдат отнасяни към съответни услуги, предоставяни на пазарите на едро и дребно. В същото време задължението за разделно счетоводство допълва ефективното прилагане на задълженията за равнопоставеност и крос-субсидиране. Задължението за разделно счетоводство в редица аспекти е сходно на задължението за прилагане на система за определяне на разходите, тъй като и в двата случая се дава възможност разходите да бъдат отнасяни към съответни услуги, предоставяни на пазарите на едро и дребно. Тези задължения, обаче са различни по отношение на причините, които налагат тяхното прилагане. Докато задължението за разделно счетоводство осигурява ефективното прилагане на задължението за равнопоставеност и преодоляване на възможностите за крос-субсидиране, то задължението за прилагане на система за определяне на разходите е инструмент за изпълнение на задължението за определяне на разходоориентирани цени. Задължението за разделно счетоводство е свързано с разделяне на финансовата информация по определени дейности за регулаторни цели и най-често се налага като алтернатива на фактическото разделяне (в отделни правни субекти) на дейностите на съответното предприятие, когато осъществяваните дейности по предоставяне на електронни съобщителни мрежи и услуги, основаващи се на взаимното свързване на различни мрежи на едно и също предприятие, не се изпълняват от отделни субекти.

Съдържанието на задължението за водене на разделно счетоводство е уточнено в методологията за разработване, въвеждане и поддържане на аналитична счетоводна система с определено ниво на разделяне на дейностите и счетоводните сметки

(разделно счетоводство), съдържаща се в анекса за съдържанието на специфичните задължения за въвеждане и прилагане на разделно счетоводство от предприятия със значително въздействие на пазара за терминиране на гласово повикване в отделни мобилни мрежи. Същевременно, получените резултати от прилагането на разделното счетоводство са необходим източник на данни за системата за определяне на разходите, от там и за доказване разходоориентираност на определените от предприятията цени.

В настоящото изложение се излагат мотивите за налагане на задължението, както и оценката са негативите и ползите от прилагането му. Задължението за разделно счетоводство обхваща цялостната дейност на задълженото предприятие, включително и на пазарите, на които не е определено като предприятие със значително пазарно въздействие, в съответствие с § 5 от преамбюла и чл. 4 на Препоръката⁷³ от 2005 г. КРС е на мнение, че по този начин ще се осигури пълнота и съпоставимост на финансовата информация и ще гарантира отстраняването на потенциалните конкурентни проблеми, свързани с възможностите за крос-субсидиране.

Като отчита пазарната мощ на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД, както и факта, че осъществяват дейности на няколко свързани пазара на едро, както и свързания пазар за предоставяне на гласови услуги на пазара на дребно КРС счита, че е налице необходимост от налагане на задължение за разделно счетоводство.

По отношение на „Мобилтел” ЕАД

Налагането на задължение за равнопоставеност на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи може да се окаже недостатъчно ефективно, предвид възможностите за трансфер на разходите между анализирания пазар и пазарите на дребно, където „Мобилтел” ЕАД има възможност да предоставя фиксирана гласова телефонна услуга и мобилна гласова услуга, както и предвид възможностите за крос-субсидиране между цените за достъп, които биха могли да бъдат прекомерно повишени за сметка на намаляване на цените за терминиране на гласово повикване. Отчитайки посоченото, както и значителната пазарна сила на предприятието, КРС е на мнение, че задължението за разделно счетоводство, прилагано по отношение на цялостната дейност на предприятието, е подходяща мярка, с оглед създаване на условия за развитие на конкуренцията.

Неудобство при налагане на посоченото задължение е, че разпределянето на разходите по бизнес единици и услуги може да е доста обременително, като се отчита големия брой на елементите на постоянните и общи разходи. Налагането на задължението би довело до нарастване на административните разходи, свързани с преустройство на счетоводната система, прилагана в „Мобилтел” ЕАД.

Ползите от налагане на задължението обаче са по-големи, тъй като въз основа на данните от разделното счетоводство предприятието получава достатъчно детайлизирана информация за разходите по отделни дейности и услуги, която подпомага оценката за разходоориентираност на цените и вземането на управленски решения, свързани с прилагане на система за разпределяне на разходите. От гледна точка на конкурентите и на крайните потребители, ползите намират израз в нарастване на увереността, че заплащат само за разходите, свързани с ползваните от тях услуги, тъй като разходите освен по отделни дейности (на пазара на фиксирани и на мобилни услуги) се разделят и по бизнес единици (на пазара на едро – за достъп и пренос и на пазара на дребно). Във връзка с изложеното КРС счита, че ползите от предложената

⁷³ *Commission Recommendation of 19 September 2005 on accounting separation and cost accounting systems under the regulatory framework for electronic communications (2005/698/EC)*

мярка са повече отколкото недостатъците, поради което намира задължението за разработване, въвеждане и поддържане на разделно счетоводство и за определяне на разходоориентирани цени за достъп и съвместно ползване за пропорционално.

По отношение на „Космо България Мобайл” ЕАД

Налагането на задължение за равнопоставеност на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи може да се окаже недостатъчно ефективно, предвид възможностите за трансфер на разходите между анализирания пазар и пазарите на дребно, където „Космо България Мобайл” ЕАД има възможност да предоставя фиксирана гласова телефонна услуга и мобилна гласова услуга, както и предвид възможностите за крос-субсидиране между цените за достъп, които биха могли да бъдат прекомерно повишени за сметка на намаляване на цените за терминиране на гласово повикване. Отчитайки посоченото, както и значителната пазарна сила на предприятието, КРС е на мнение, че задължението за разделно счетоводство, прилагано по отношение на цялостната дейност на предприятието, е подходяща мярка, с оглед създаване на условия за развитие на конкуренцията в дългосрочен аспект.

Неудобство при налагане на посоченото задължение е, че разпределянето на разходите по бизнес единици и услуги може да е доста обременително, като се отчита големия брой на елементите на постоянните и общи разходи. Налагането на задължението би довело до нарастване на административните разходи, свързани с преустройство на счетоводната система, прилагана в „Космо България Мобайл” ЕАД.

Ползите от налагане на задължението, обаче са по-големи, тъй като въз основа на данните от разделното счетоводство предприятието получава достатъчно детайлизирана информация за разходите по отделни дейности и услуги, която подпомага оценката за разходоориентираност на цените и вземането на управленски решения, свързани с прилагане на система за разпределяне на разходите. От гледна точка на конкурентите и крайните потребители, ползите намират израз в нарастване на увереността, че заплащат само за разходите, свързани с ползването от тях услуги, тъй като разходите освен по отделни дейности (на пазара на фиксирани и на мобилни услуги) се разделят и по бизнес единици (на пазара на едро – за достъп и пренос и на пазара на дребно). Във връзка с изложеното КРС счита, че ползите от предложената мярка са повече отколкото недостатъците, поради което намира задължението за разработване, въвеждане и поддържане на разделно счетоводство и за определяне на разходоориентирани цени за достъп и съвместно ползване за пропорционално.

По отношение на „БТК” АД като правопреемник на „БТК Мобайл” ЕООД

„БТК” АД също предоставя мобилни услуги и услуги на пазара на дребно на фиксирани гласови телефонни услуги. Позицията на „БТК” АД на разглеждания в настоящия анализ пазар не е еквивалентна на позицията на другите две предприятия („Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД), на които се налага задължение за водене на разделно счетоводство. Независимо от възходящите тенденции по отношение на броя на потребителите, пазарния дял и намаляване на загубата на предприятието, КРС счита, че поради по-малката пазарната сила, очаквана и в хоризонт от следващите две години, в сравнение с тази на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД, възможностите за прилагане на прекалено високи цени са ограничени. КРС отчита обстоятелството, че финансовите отчети на „БТК Мобайл” ЕООД (чийто правопреемник е „БТК” АД) до 2007 г. сочат силната обвързаност между двете предприятия, като последното има значителна пазарна сила на пазара на дребно на

фиксиран телефонни мрежи и услуги. Като отчита и възникналото през 2008 г. правопримство от страна на „БТК“ АД КРС счита, че обвързаността между двете предприятия крие потенциални рискове от трансфери на ресурси, които биха могли да бъдат използвани срещу конкурентите. Например налице е възможност за трансфер на средства, който да доведе до прехвърляне на пазарна сила от пазара на едро на пазара на дребно. Отчитайки посоченото, както и пазарното поведение на „БТК“ АД през 2008 г., независимо от по-малката пазарна сила на „БТК“ АД, в качеството му на правопримник на „БТК Мобайл“ ЕООД, в сравнение с „Мобилтел“ ЕАД и „Космо България Мобайл“ ЕАД, на разглеждания пазар, както и в съответствие с § 5 от преамбюла и чл. 4 на Препоръката⁷⁴ от 2005 г., КРС е на мнение, че следва да конкретизира, че задължението за разделно счетоводство, наложено на съответните пазари за терминиране на трафик в определено местоположение и на генериране на трафик от определено местоположение, прилагано по отношение на цялостната дейност на предприятието, се отнася и до услугите, предлагани от предприятието на разглеждания пазар. Тъй като задължението за разделно счетоводство обхваща цялостната дейност на задълженото предприятие, то КРС счита, че отстраняването на потенциалните конкуренти проблеми, свързани с възможностите за крос-субсидиране, следва да се осъществи чрез предприемането на съответните мерки на пазара, върху който „БТК“ АД има най-голяма пазарна сила. Предвид изложеното КРС счита, че не е необходимо да наложи на настоящия пазар на „БТК“ АД задължение за разработване, въвеждане и поддържане на разделно счетоводство, тъй като такова е наложено на пазара на едро на терминиране на повиквания в определено местоположение на индивидуални обществени телефонни мрежи.

По отношение на „БТК“ АД като правопримник на „РТК“ ЕООД

При отчитане на пренебрежимо малкия пазарен дял на „РТК“ ЕООД, установен в анализа, както и предвид очакванията на КРС за развитие на дейността, осъществявана от „БТК“ АД, като правопримник на „РТК“ ЕООД, в хоризонт следващите две години КРС счита, че възможностите за прилагане на прекалено високи цени са силно лимитирани. До края на 2007 г. данните от финансовите отчети на „РТК“ ЕООД сочат силната му обвързаност с „БТК“ АД. Възникналото през 2008 г. правопримство от страна на „БТК“ АД на дейността на „РТК“ ЕООД е основание КРС да счита, че обвързаността между двете предприятия не крие потенциални рискове от трансфери на ресурси. Същевременно, тъй като задължението за разделно счетоводство обхваща цялостната дейност на задълженото предприятие, КРС счита, че отстраняването на потенциалните конкуренти проблеми, свързани с възможностите за крос-субсидиране, следва да се осъществи чрез предприемането на съответните мерки на пазара, върху който „БТК“ АД има най-голяма пазарна сила. Предвид посоченото, пренебрежимо малкия пазарен дял на „РТК“ ЕООД, както и в съответствие с принципа за пропорционалност на мерките, КРС не намира за необходимо на **„БТК“ АД** да бъде наложено задължение за разделно счетоводство за дейността, осъществявана по стандарт NMT и CDMA. Предвид финансовото състояние на „РТК“ ЕООД към края на 2007 г. и като отчита, че на пазара на едро на терминиране на повиквания в определено местоположение на индивидуални обществени телефонни мрежи е наложено задължение за разделно счетоводство КРС е на мнение, че задължение за разделно счетоводство би довело до ненужни административни тежести за „БТК“ АД.

⁷⁴ Commission Recommendation of 19 September 2005 on accounting separation and cost accounting systems under the regulatory framework for electronic communications (2005/698/EC)

5.4.4.2. Сравнение (benchmarking)

В анализа до тук КРС обоснова необходимостта от налагане на съответните предприятия на задължения за разходоориентираност и разделно счетоводство, където тази мярка е пропорционална. В същото време, както вече бе посочено, реалното въвеждане на разделното счетоводство изисква време. Това се отнася в още по-голяма степен за въвеждането на разходоориентирани цени. В тази връзка и предвид установените конкурентни проблеми КРС счита, че следва да приложи необходимите мерки, които своевременно да осигурят нормални условия за развитие на конкуренцията, а именно налагане на ценови ограничения върху цените за терминиране посредством сравнение (benchmarking).

При този метод на налагане на ценово ограничение КРС, в съответствие с разпоредбите на чл.170, ал. 4 от ЗЕС, идентифицира съпоставими пазари, цените на които включва сравнението, като извършва сравнение на цените и темповете за тяхното развитие. В случай, че цените на предприятия със значително въздействие върху пазара са непропорционално високи в сравнение с цените на другите съпоставими пазари, регулаторният орган, въз основа на направеното сравнение, може да наложи задължение, най-често под формата на ценови таван (максимални цени). Като отчита потенциалните конкурентни проблеми на пазара за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи (прекомерно високи цени, асиметрични цени, ценова дискриминация, крос-субсидиране) КРС счита, че тъй като е налице необходимост от незабавен ефект върху ценовите равнища. С цел намаляване на цените за терминиране и премахването на асиметричността в съответствие с обсъждания проект на Препоръка на ЕК относно регулиране на цените за терминиране във фиксирани и мобилни мрежи в Европейския съюз⁷⁵, то е подходящо на настоящия етап да бъдат наложени ценови ограничения под формата на ценови таван, определен въз основа на сравнение на съпоставими пазари. Предвид сравнението на цените за терминиране в индивидуални мобилни мрежи по данни от Тринадесетия доклад за напредъка на единния европейски пазар на електронни съобщения през 2007 г., което се ползва за сравнение на цените на съпоставими пазари (за терминиране на гласови повиквания в индивидуални мобилни мрежи), КРС определя максималните нива на ценовия таван, въз основа на средните цени за терминиране в индивидуални мобилни мрежи на държавите-членки на ЕС, прилагащи разходоориентирани цени. КРС счита, че с оглед насърчаване на конкуренцията и в интерес на крайните потребители определените максимални нива на цените за терминиране следва да се запазят до въвеждане и прилагане на разделно счетоводство и прилагане на система за определяне на разходите. За съпоставими държави са избрани шест държави: Австрия, Белгия, Германия, Италия, Кипър и Швеция. В избраните държави-членки на ЕС се използват системи за определяне на разходите, при които разходите се оценяват по настояща стойност и се разпределят по Top-down модела, а методологията е LRIC. С цел по-интензивно намаление на цената за терминиране на трафик от фиксирани в мобилни мрежи и за да се премахне асиметричността по отношение на произхода на трафика, КРС предвижда изравняване на цените за терминиране в мобилни мрежи, считано от 01.07.2009 г.

Постепенното намаляване на цените е съобразено със средните цени за държавите-членки на ЕС по данни от Тринадесетия доклад за напредъка на единния европейски пазар на електронни съобщения през 2007 г. В съответствие с тенденцията за тригодишен период е направена прогнозата за намалението на цените за терминиране до 01.07.2010 г. Средните цени се отнасят за часовете на силен трафик.

⁷⁵ Проект на Препоръка на Комисията относно регулирането на цените за терминиране във фиксирани и мобилни мрежи в рамките на Европейския съюз (Draft Commission Recommendation on the Regulatory Treatment of Fixed and Mobile Termination Rates in the EU)

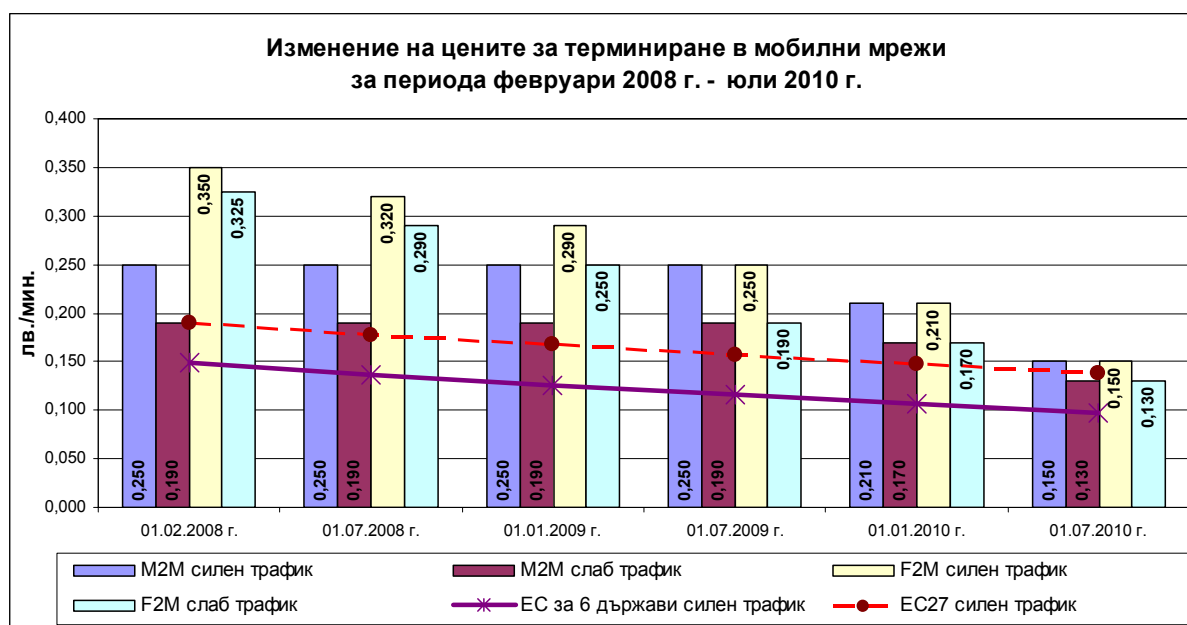
Асиметричност, основана на произхода на повикването (различни цени за терминиране в мобилни мрежи според произхода на трафика) има само в България и Словения.

Средните цени за държавите-членки на ЕС и плавното намаление на цените за терминиране за България са представени в Таблица 11 по-долу:

Цени за терминиране в мобилна мрежа, силен трафик, в лева за минута	октомври 2007 г.	юли 2008 г.	юли 2010 г.
Средни цени за държавите-членки на ЕС с CAS - CCA и LRIC-TD	0,1484	0,1365	0,0978
Средни цени за държавите-членки на ЕС	0,1891	0,1778	0,1388
Цени за България за трафик, произхождащ от мобилни мрежи	0,250	0,250	0,150
Цени за България за трафик, произхождащ от фиксирани мрежи	0,386	0,320	0,150

Таблица 11

Процентно изменение на цените за България за двугодишния период за часовете на силен трафик е както следва: за трафик, произхождащ от мобилни мрежи е -40,00%; за трафик, произхождащ от фиксирани мрежи е -53,13%. Прогнозираното изменение на цените за терминиране е представено на фиг. 22 по-долу:

Източник: Тринадесети доклад за напредъка на единния европейски пазар на електронни съобщения през 2007 г.

Фигура 22

Високите цени до началото на 2008 г. за терминиране в мобилните мрежи на повиквания, произхождащи от фиксирани мрежи, както беше посочено в т. 2.4 от раздел V на анализа, довеждат до много големи разлики при средните цени на дребно, като цената за повикване от мрежата на „БТК“ АД към мобилна мрежа е почти три пъти по-висока от цената за повикване от мобилна мрежа към мрежата на „БТК“ АД.

От гледна точка на конкуренцията тази асиметрия в цените за терминиране отнема пазарна мощ от предприятията, предоставящи услуги на дребно чрез фиксирани мрежи, създава условия за нелоялна конкуренция от страна на мобилните предприятия при предлагането на пакети услуги (мобилни и фиксирани), като мобилните предприятия биха могли да предложат на своите потребители много по-изгодни

условия на пакетите услуги поради съществуващата асиметричност на цените за терминиране.

КРС е на мнение, че заради високите цени за терминиране в мобилни мрежи, запазили се в продължение на дълъг период от време, комбинирани с асиметричните средно три пъти по-ниски цени за терминиране във фиксирани мрежи е нарушен принципът, залегнал в ЗЕС, за наличието на еднакви условия за всички предприятия, осъществяващи електронни съобщения, като е налице и ценова дискриминация от страна на мобилните предприятия по отношение на предприятията, осъществяващи електронни съобщения чрез фиксирани мрежи.

При определяне на максималните нива на цените КРС, въз основа на разполагаемите данни, взема предвид и оценката за динамиката на развитие на следните показатели на национално ниво:

- обем терминирани минути за гласови повиквания, по данни от годишните въпросници на съответното предприятие за периода 2005 г. – 2007 г.;
- обем генерирани минути за разговори на потребител от мрежата на съответното мобилно предприятие с потребители на други мобилни и фиксирани мрежи, по данни от годишните въпросници на съответното предприятие за периода 2005 г. – 2007 г.

Както вече беше посочено, КРС не разполага с данни за разходите по услуги на предприятията, за да оцени дали определеното равнище на ценовия таван е пропорционална мярка. За целите на оценката за разход на минута за терминиране на трафик в мобилните мрежи е използвана цената за генериране на трафик в мрежата на съответното предприятие. При изчислението на средните цени са използвани следните допускания:

1. За определяне на обема на терминираните минути, с произход гласови повиквания от други мобилни или фиксирани мрежи за периода 2008 г. – 2010 г. е използван еднакъв процент на изменение за трите години, който съответства на последното изменение на трафика по данни от годишните въпросници на мобилните предприятия (изменение за 2007 г. спрямо 2006 г.).

2. За определяне на цената на терминираните минути, с произход гласови повиквания от други мобилни или фиксирани мрежи за периода 2008 г. – 2010 г. е използвано ценовото ограничение, предложено от КРС, съгласно графика за плавното намаление на цените за терминиране в мобилни мрежи.

3. За определяне на цената на терминираните минути, без отчитане на произхода гласовите повиквания (средна цена за терминиране) за периода 2008 г. – 2010 г. са използвани изчислените обеми трафик и приходи от терминиране, в съответствие с допусканията на т. 1 и т. 2 по-горе, за гласови повиквания от други мобилни или фиксирани мрежи.

4. За определяне на цената на терминираните минути в мрежата на съответното предприятие за периода 2008 г. – 2010 г. е използван еднакъв процент на изменение за трите години, който съответства на последното изменение на цените за генериране на трафик в собствената мрежа (on-net трафик), изчислени по данни от годишните въпросници на мобилните предприятия (изменение за 2007 г. спрямо 2006 г.).

Резултатите от оценката са представени в таблица 12 (търговска тайна) по-долу:

Цени в лв./мин.	2008 г.			2009 г.			2010 г.		
	„Мобилтел“ ЕАД	„Космо България Мобайл“ ЕАД	„БТК Мобайл“ ЕООД	„Мобилтел“ ЕАД	„Космо България Мобайл“ ЕАД	„БТК Мобайл“ ЕООД	„Мобилтел“ ЕАД	„Космо България Мобайл“ ЕАД	„БТК Мобайл“ ЕООД
средна цена терминиране	ТЪРГОВСКА ТАЙНА								
разход терминиране = цена on-net									
разлика									

Таблица 12 (търговска тайна)

Видно от данните в таблица 12 (търговска тайна), въпреки намалението на цените за терминиране, мобилните предприятия запазват голям марж, чрез който се гарантират приходи за предприятията при предоставяне на услугата терминиране.

По отношение на „Мобилтел“ ЕАД

Предприятието е най-голямото, тъй като пазарния му дял, изчислен на база приходи от терминиране възлиза на 51,7%, като обхваща 51,5% от крайните потребители на пазара на дребно. Тенденцията на нарастване на обема на приходите от телефонни услуги, на броя на потребителите, на обема и приходите от терминирани в мрежата на предприятието минути, е трайна. Финансовият резултат на дружество за 2007 г. е печалба от 24,7% спрямо основната дейност на предприятието, а нормата на възвръщаемост на заетия капитал е положителна и възлиза на 13,41%. Вземайки предвид потенциалните възможности на предприятието за налагане на прекомерно високи цени и ценова дискриминация, съчетани със силната му пазарна позиция, нарастващия брой абонати и отчитайки, че цените за терминиране в мобилни мрежи, прилагани в държавите-членки на ЕС не са диференцирани в зависимост от произхода на повикването КРС счита, че е необходимо на „Мобилтел“ ЕАД да бъде наложено задължение за:

1. Постепенно намаляване на цените за терминиране в мобилна мрежа за обаждания, произхождащи от други мобилни мрежи до достигане на нивата на определените ценови ограничения, както следва:

	Цени за терминиране в мобилна мрежа за обаждания, произхождащи от други мобилни мрежи – лв./мин.	
	силен трафик	слаб трафик
Действащи цени към 01.07.2008 г.	0,25	0,19
към 01.01.2009	0,25	0,19
към 01.07.2009	0,25	0,19
към 01.09.2009	0,23	0,18
към 01.01.2010	0,21	0,17
към 01.07.2010	0,15	0,13

Таблица 13

2. Запазване на наложения с Решение № 2/03.01.2008 г. на КРС график за намаление на цените за терминиране в мобилната мрежа на предприятието за обаждания, произхождащи от фиксирани мрежи, считано до 01.07.2008 г. Отменя на график за намаление на цените за терминиране в мобилната мрежа на предприятието за обаждания, произхождащи от фиксирани за периода 01.01.2009 г., 01.07.2010 г. и

налагане на задължение за постепенно намаляване на цените за терминиране в мобилната мрежа от предприятието за обаждания, както е посочено в долната таблица:

	Цени за терминиране в мобилна мрежа за обаждания, произхождащи от фиксирани мрежи – лв./мин.	
	силен трафик	слаб трафик
Действащи цени към 01.07.2008 г.	0,32	0,29
към 01.01.2009	0,29	0,25
към 01.07.2009	0,25	0,19
към 01.09.2009	0,23	0,18
към 01.01.2010	0,21	0,17
към 01.07.2010	0,15	0,13

Таблица 14

Данните от таблица 12 по-горе (търговска тайна) сочат, че към края на 2009 г. и на 2010 г. за предприятието се формира доход и следователно мярката е пропорционална. Като се отчита, че като съответен разход в оценката се използва среднопретеглената цена на пазара на дребно, в която е включена и печалба, то предложената мярка не би затруднила предприятието. Следва да се отчита, че намалението на цените за терминиране в мрежата на „Мобилтел” ЕАД за гласови повиквания от фиксирани мрежи към 01.07.2008 г. е мярка, която вече е приета от предприятието.

По отношение на „Космо България Мобайл” ЕАД

Предприятието е второто по-големина, пазарният му дял, изчислен на база приходи от терминиране възлиза на 39,3%, като обхваща 37,7% от крайните потребители на пазара на дребно. Тенденцията на нарастване на обема на приходите от телефонни услуги, на броя на потребителите, на обема и приходите от терминирани в мрежата на предприятието минути, е трайна. Финансовият резултат на дружество за 2007 г. е печалба от около 14% спрямо основната дейност на предприятието, а нормата на възвръщаемост на заетия капитал е положителна и възлиза на 16,30%. Вземайки потенциалните възможности на предприятието за налагане на прекомерно високи цени и ценова дискриминация, съчетани със силната му пазарна позиция, нарастващия брой абонати и отчитайки, че цените за терминиране в мобилни мрежи, прилагани в държавите-членки на ЕС не са диференцирани в зависимост от произхода на повикването КРС счита, че е необходимо на „Космо България Мобайл” ЕАД да бъде наложено задължение за:

1. Постепенно намаляване на цените за терминиране в мобилна мрежа за обаждания, произхождащи от други мобилни мрежи до достигане на нивата на определените ценови ограничения, както следва:

	Цени за терминиране в мобилна мрежа за обаждания, произхождащи от други мобилни мрежи – лв./мин.	
	силен трафик	слаб трафик
Действащи цени	0,25	0,19
към 01.01.2009	0,25	0,19
към 01.07.2009	0,25	0,19
към 01.09.2009	0,23	0,18
към 01.01.2010	0,21	0,17
към 01.07.2010	0,15	0,13

Таблица 15

2. Запазване на наложения с Решение № 2/03.01.2008 г. на КРС график за намаление на цените за терминиране в мобилната мрежа на предприятието за обаждания, произхождащи от фиксирани мрежи, считано до 01.07.2008 г. Отмяна на график за намаление на цените за терминиране в мобилната мрежа на предприятието за обаждания, произхождащи от фиксирани за периода 01.01.2009 г., 01.07.2010 г. и налагане на задължение за постепенно намаляване на цените за терминиране в мобилната мрежа от предприятието за обаждания, както е посочено в долната таблица:

	Цени за терминиране в мобилна мрежа за обаждания, произхождащи от фиксирани мрежи – лв./мин.	
	силен трафик	слаб трафик
Действащи цени	0,32	0,29
към 01.01.2009	0,29	0,25
към 01.07.2009	0,25	0,19
към 01.09.2009	0,23	0,18
към 01.01.2010	0,21	0,17
към 01.07.2010	0,15	0,13

Таблица 16

Данните от таблица 12 по-горе (търговска тайна) сочат, че към края на 2009 г. и на 2010 г. за предприятието се формира доход и следователно мярката е пропорционална. Като се отчита, че като съответен разход в оценката се използва среднопретеглената цена на пазара на дребно, в която е включена и печалба, то предложената мярка не би затруднила предприятието. Следва да се отчита, че намалението на цените за терминиране в мрежата на „Космо България Мобайл” ЕАД за гласови повиквания от фиксирани мрежи към 01.07.2008 г. е мярка, която вече е приета от предприятието.

По отношение на „БТК” АД в качеството му на правоприемник на „БТК Мобайл” ЕООД

Независимо от по-късното навлизане на пазара и по-малкия пазарен дял на предприятието, вземайки предвид пазарното поведение на „БТК” АД през 2008 г. и засиленото предлагане на ценови оферти на хоризонтално свързани пазари, създаващи възможности за прехвърляне на пазарна сила, както и придържайки се към Общата позиция на ERG относно симетричността на цените за терминиране във фиксирани и в мобилни мрежи КРС счита, че е необходима „БТК” АД да прилага цени за терминиране в мрежата си симетрични (еднакви), с тези, определени като ценови тавани по отношение на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД, с изключение на цените за терминиране на повиквания, произхождащи от фиксирани мрежи за периода до 30.06.2009 г., както следва:

1. Цени за терминиране в мобилна мрежа за обаждания, произхождащи от други мобилни мрежи:

	Цени за терминиране в мобилна мрежа за обаждания, произхождащи от други мобилни мрежи – лв./мин.	
	силен трафик	слаб трафик
Действащи цени	0,25	0,19
към 01.01.2009	0,25	0,19
към 01.07.2009	0,25	0,19
към 01.09.2009	0,23	0,18
към 01.01.2010	0,21	0,17
към 01.07.2010	0,15	0,13

Таблица 17

2. Цените за терминиране в мобилна мрежа за обаждания, произхождащи от фиксирани мрежи:

	Цени за терминиране в мобилна мрежа за обаждания, произхождащи от фиксирани мрежи – лв./мин.	
	силен трафик	слаб трафик
Действащи цени	0,25	0,19
към 01.01.2009	0,25	0,19
към 01.07.2009	0,25	0,19
към 01.09.2009	0,23	0,18
към 01.01.2010	0,21	0,17
към 01.07.2010	0,15	0,13

Таблица 18

По отношение на „БТК” АД в качеството му на правоприемник на „РТК” ЕООД

КРС като отчита символичната пазарна мощ на предприятието, по стандарт NMT и/или CDMA, на разглеждания пазар на едро за терминиране счита, че на предприятието следва да бъде наложено задължение за прилагане на симетрични цени, както следва:

- до 30.06.2009 г., съгласно условията по действащите договори за взаимно свързване и достъп до мрежа по стандарт GSM и UMTS и за взаимно свързване и достъп до мрежа по стандарт NMT и/или CDMA.
- от 01.07.2009 г. да прилага цени симетрични (еднакви) цени с тези, определени като ценови тавани по отношение на „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД.

6. Оценка на ефекта от налагане на специфичните задължения

Оценката за въздействието на специфичните задължения е посочена за всяко от предприятията към съответната мярка, поради което в тази точка е направена оценка на цялостния ефект от наложените специфични задължения на предприятията на пазара.

„Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД

Наложените специфични задължения на „Мобилтел” ЕАД и на „Космо България Мобайл” ЕАД представляват сериозна регулаторна тежест като цяло. В същото време, КРС счита, че налагането им ще бъде оправдано и няма да бъде прекомерно. Изхождайки от значителното въздействие и значителния пазарен дял, който имат предприятията, КРС счита, че е от изключителна важност при налагането на специфични задължения да се отчита възможността за въвеждане и развитие на конкуренцията на пазара. КРС счита, че това не би било възможно на съответния пазар, ако не биха били наложени предложените специфични задължения.

„БТК” АД като правоприемник на „БТК Мобайл” ЕООД и на „РТК” ЕООД

КРС счита, че е от изключителна важност да се търсят начини за поддържане на конкурентоспособността на предприятията с по-малък пазарен дял, като не им се налагат прекалено строги регулаторни предписания. В същото време, контролът върху дейности, извършвани на различни пазари, е от значение, тъй като осигурява развитие на конкурентните условия на пазара. КРС е взела предвид тези съображения при

налагането на специфични задължения на „БТК” АД като правопреемник на „БТК Мобайл” ЕООД и на „РТК” ЕООД.

7. Очаквано въздействие от предложените специфични задължения

Оценката за въздействието на наложените специфични задължения, зависи от пазарното поведение на участниците и от други външни фактори, които трудно могат да бъдат прогнозирани. Като цяло, КРС очаква, че ефектът от налагането на специфичните задължения в краткосрочен план ще е различен от този, който ще се получи в дългосрочен план. Очакваното въздействие от предложените специфични задължения може да бъде обобщено, както следва:

- налагането на задължение за достъп до и използване на специфични мрежови съоръжения, необходими за реализиране на взаимното свързване ще намали бариерите за навлизане на пазара за терминиране на гласови повиквания в отделни мобилни мрежи в България.
- задължението за равнопоставеност гарантира равнопоставено третиране на конкурентите от предприятия със значително въздействие върху пазара, което от своя страна е предпоставка за развитие на конкуренцията. Задължението кореспондира и с интересите на потребителите, свързани с разнообразието на предлагането и възможностите за избор на услуги.
- задължението за прозрачност гарантира на заинтересованите предприятия достатъчно информация и яснота в процеса на осъществяване на взаимно свързване и има за резултат по-голяма ефективност при прилагане на задълженията за равнопоставеност и за удовлетворяване на исканията за достъп и взаимно свързване.
- чрез наложеното задължение за ценови ограничения под формата на ценови таван ще се намали опасността от прилагане на прекалено високи цени, като същевременно това ще допринесе ползи за конкурентите, тъй като се очаква редуцираните цени да стимулират потреблението.
- в същото време, налагането на задължение за ценови ограничения под формата на ценови таван ще доведе до повишено потребителско благосъстояние, особено в резултат от потенциалното намаление на цената на дребно за терминиране на разговори от фиксирана в мобилна мрежа. КРС очаква вследствие от намалението на цената за терминиране да се намали цената на дребно за разговори от фиксирана към мобилна мрежа. Практиката показва, че цената на дребно за разговори от фиксирана към мобилна мрежа намалява с намаляване на цената за терминиране в мобилна мрежа.
- налагането на задължение за разходоориентирани цени и разделно счетоводство ще засили действието на задължението за равнопоставеност и ще допринесе за решаване на проблемите, свързани с прекалено високите цени, ценовата дискриминация и възможностите за крос-субсидиране.
- задължението за прилагане на разумни цени ще отстрани потенциалните възможности на „БТК” АД за прехвърляне на пазарна сила от свързани пазари (на едро и на дребно) към осъществяваните от предприятието дейности за предоставяне на услуги въз основа на мобилна мрежа, изградена по стандарт GSM и UMTS и по стандарт NMT и CDMA.
- задължението за разходоориентираност ще има за резултат намаляване на цените за терминиране на гласово повикване в мобилна мрежа, генерирано от фиксирана

мрежа (F2M), както и на цените за терминиране на гласово повикване в мобилна мрежа, генерирано от друга мобилна мрежа (M2M), премахване на асиметричността и ценовата дискриминация, основана на различния произход на повикването. Привеждането на цените в съответствие с разходите ще е стимул за развитие на по-малките предприятия и за нарастване на конкуренцията на пазара като цяло.

- нарастване на административните разходи във връзка с предложените регулаторни мерки, особено що се отнася до „Мобилтел” ЕАД и „Космо България Мобайл” ЕАД.

Като цяло, ако предложените специфични мерки не бъдат приложени, то биха били налице ползи за предприятията в ущърб на конкурентите и потребителите.

VIII. Приложения

Списък на притежаваните от мобилните предприятия Индивидуални лицензии и регистрации по Общи лицензии

Списък на притежаваните от мобилните предприятия Индивидуални лицензии и регистрации по Общи лицензии		
Предприятие	№ на Индивидуална лицензия/регистрация по Обща лицензия	Вид дейност
"Мобилтел" ЕАД	ИЛ 110-01054/04.11.2004 г.	осъществяване на далекосъобщения чрез обществена далекосъобщителна подвижна клетъчна мрежа по стандарт GSM
	ИЛ 111-03081/25.04.2005 г.	осъществяване на далекосъобщения чрез обществена далекосъобщителна подвижна клетъчна мрежа по стандарт UMTS
	ИЛ 115-03219/06.12.2005 г.	осъществяване на далекосъобщения чрез обществена далекосъобщителна мрежа от неподвижна радиослужба от вида "точка към много точки"
	ИЛ 116А-03005/26.01.2005 г.	осъществяване на далекосъобщения чрез обществена фиксирана мрежа и предоставяне на фиксирана гласова телефонна услуга
	ИЛ 121-01054/04.11.2004 г.	осъществяване на далекосъобщения чрез далекосъобщителна мрежа за предоставяне на услугата линии под наем, включително международни линии под наем
	ОЛ 217-05880/19.12.2005 г.	осъществяване на далекосъобщения чрез обществена далекосъобщителна мрежа за пренос на данни без използване на ограничен ресурс и предоставяне на далекосъобщителни услуги чрез нея
	ОЛ 220-05871/19.12.2005 г.	осъществяване на далекосъобщения чрез обществени мрежи RLAN от подвижна радиослужба
"Космо България Мобайл" ЕАД	ИЛ 110-00851/04.11.2004 г.	осъществяване на далекосъобщения чрез обществена далекосъобщителна подвижна клетъчна мрежа по стандарт GSM
	ИЛ 111-03083/25.04.2005 г.	осъществяване на далекосъобщения чрез обществена далекосъобщителна подвижна клетъчна мрежа по стандарт UMTS
	ИЛ 115А-03368/30.01.2007 г.	осъществяване на далекосъобщения чрез обществена далекосъобщителна мрежа от неподвижна радиослужба от вида "точка към много точки" в честотен обхват 26 GHz с национално покритие
	ИЛ 116А-03080/12.09.2005 г.	осъществяване на далекосъобщения чрез обществена фиксирана мрежа и предоставяне на фиксирана гласова телефонна услуга
	ИЛ 116Б-/21.04.2005 г.	осъществяване на далекосъобщения чрез обществена мрежа за предоставяне на услугата достъп до гласова телефонна услуга чрез услугата избор на оператор
	ИЛ 121-00851/04.11.2004 г.	осъществяване на далекосъобщения чрез далекосъобщителна мрежа за предоставяне на услугата линии под наем, включително международни линии под наем
	ОЛ 217-05099/19.01.2004 г.	осъществяване на далекосъобщения чрез обществена далекосъобщителна мрежа за пренос на данни без използване на ограничен ресурс и предоставяне на далекосъобщителни услуги чрез нея
	ОЛ 220-05896/02.02.2006 г.	осъществяване на далекосъобщения чрез обществени мрежи RLAN от подвижна радиослужба
"БТК Мобайл" ЕООД	ИЛ 110-02889/14.10.2005 г.	осъществяване на далекосъобщения чрез обществена далекосъобщителна подвижна клетъчна мрежа по стандарт GSM

	ИЛ 111-03082/25.04.2005 г.	осъществяване на далекосъобщения чрез обществена далекосъобщителна подвижна клетъчна мрежа по стандарт UMTS
	ОЛ 220-0354/23.05.2007 г.	осъществяване на далекосъобщения чрез обществени мрежи RLAN от подвижна радиослужба
"РТК" ЕООД	ИЛ 114-01053/04.11.2004 г.	осъществяване на далекосъобщения чрез обществена далекосъобщителна подвижна клетъчна мрежа по стандарт NMT
	ИЛ 121-01053/04.11.2004 г.	осъществяване на далекосъобщения чрез далекосъобщителна мрежа за предоставяне на услугата линии под наем, включително международни линии под наем
	ОЛ 217-05283/07.07.2005 г.	осъществяване на далекосъобщения чрез обществена далекосъобщителна мрежа за пренос на данни без използване на ограничен ресурс и предоставяне на далекосъобщителни услуги чрез нея

АНЕКС

за съдържанието на специфичните задължения за въвеждане и прилагане на разделно счетоводство от предприятия със значително въздействие на пазара за терминиране на гласово повикване в отделни мобилни мрежи

В резултат на заключенията от анализа на пазара за терминиране на гласово повикване в индивидуални мобилни мрежи е установена липса на ефективна конкуренция и в съответствие с действащото законодателство, КРС счита, че е налице необходимост от налагане на задължение за въвеждане и поддържане на аналитична счетоводна система с определено ниво на разделяне на дейностите и счетоводните сметки (разделно счетоводство) от страна на задължените предприятия. Следвайки принципите на предвидимост и прозрачност КРС счита, че следва да определи обхвата и същността на задължението за водене на разделно счетоводство.

А. Общи положения за въвеждане и прилагане на разделно счетоводство

Задълженията за въвеждане и прилагане на разделно счетоводство включват разработване и представяне за одобрение от КРС на проект за прилагане на разделно счетоводство, съдържащ:

- ✓ структурно разделяне на счетоводните данни за дейностите по предоставяне на електронни съобщителни мрежи и/или услуги (предоставяне на мобилни телефонни услуги и предоставяне на фиксирани телефонни услуги) от другите дейности на предприятията, осъществявани по смисъла на Търговския закон;
- ✓ структурно разделяне на счетоводните данни за дейностите по предоставяне на електронни съобщителни мрежи и/или услуги по отделни бизнес единици, предоставящи електронни съобщителни мрежи и/или услуги,
- ✓ структурно разделяне на счетоводните данни (оперативните приходи, оперативните разходи и заетия капитал) по отделните бизнес единици, като разходите, които не могат директно да се отнесат в отделената бизнес единица, следва да бъдат разпределени въз основа на анализ на причинно-следствената връзка (activity based costing) за пораждане на съответния разход. В случаите, при които не е налице причинно-следствена връзка разходите се разпределят пропорционално на директно отнесените такива;
- ✓ въвеждане на отделни аналитични сметки за съответните бизнес единици, които да позволяват идентифициране на всички елементи на разходите и приходите за предлаганите от тях услуги, включително поелементна разбивка на разходите за материалните активи и на разходите, произтичащи от структурата на мрежата;

С оглед осигуряване на прозрачност и съпоставимост на резултатите от разделното счетоводство КРС счита, че при спазване на изискванията, свързани с търговската тайна, регулаторни отчети следва да бъдат изготвяни и представяни от задължените предприятия, съобразно срокове и в еднакъв формат, определени въз основа на консултации между КРС, „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и „БТК” АД в качеството си на правопреемник на „БТК Мобайл” ЕООД. Съгласуваните формати и срокове са предмет на последващо решение на КРС.

I. Ниво на разделяне на дейностите като отделни бизнес единици при счетоводното отчитане

В съответствие с приложимата нормативна уредба и практиката на страните-членки на ЕС, КРС счита, че задължените предприятия следва да разделят счетоводната информация по следните дейности:

- А) Предоставяне на мобилни телефонни услуги;
- Б) Предоставяне на фиксирани телефонни услуги;
- В) Други дейности по смисъла на Търговския закон.

За всяка от посочените в букви А) и Б) дейности, задължените предприятия следва да разделят счетоводните данни по следните бизнес единици:

- 1) Предоставяне на услуги от Опорна мрежа (Core network);
- 2) Предоставяне на услуги от Мрежа за достъп (Access network);
- 3) Услуги на дребно (Retail);
- 4) Услуги за други дейности, различни от тези по т. т. 1), 2) и 3) (Other activities).

Съгласно Препоръката⁷⁶ на Европейската Комисия (ЕК) от 19 септември 2005 г. (Препоръката) задължените предприятия следва да изготвят и публикуват отделни регулаторни отчети за бизнес единиците, които да бъдат консолидирани в обобщена форма.

В светлината на Препоръката, КРС счита, без претенции за изчерпателност, че регулаторните отчети за дейностите „Предоставяне на фиксирани телефонни услуги” и „Предоставяне на мобилни телефонни услуги” следва да съдържат:

1. Регулаторен отчет за дейността „Предоставяне на мобилни телефонни услуги”

1) Регулаторен консолидиран отчет, съдържащ:

А) Регулаторен отчет за предоставяне на услуги от Опорна мрежа (Core network), в т.ч. „Регулаторен отчет за приходи и разходи” и „Регулаторен баланс”;

Б) Регулаторен отчет за предоставяне на услуги от Мрежа за достъп (Access network), в т.ч. „Регулаторен отчет за приходи и разходи” и „Регулаторен баланс”;

В) Регулаторен отчет за Услуги на дребно (Retail), в т.ч. „Регулаторен отчет за приходи и разходи” и „Регулаторен баланс”;

Г) Регулаторен отчет за Услуги за други дейности (Other activities), в т.ч. „Регулаторен отчет за приходи и разходи” и „Регулаторен баланс”.

2. Регулаторен отчет за дейността „Предоставяне на фиксирани телефонни услуги”

1) Регулаторен консолидиран отчет, съдържащ:

А) Регулаторен отчет за предоставяне на услуги от Опорна мрежа (Core network), в т.ч. „Регулаторен отчет за приходи и разходи” и „Регулаторен баланс”;

Б) Регулаторен отчет за предоставяне на услуги от Мрежа за достъп (Access network), в т.ч. „Регулаторен отчет за приходи и разходи” и „Регулаторен баланс”;

В) Регулаторен отчет за Услуги на дребно (Retail), в т.ч. „Регулаторен отчет за приходи и разходи” и „Регулаторен баланс”;

Г) Регулаторен отчет за Услуги за други дейности (Other activities), в т.ч. „Регулаторен отчет за приходи и разходи” и „Регулаторен баланс”.

3. Съответствие между регулаторните отчети и финансовите отчети

В съответствие с Препоръката на ЕС КРС счита, че е налице необходимост от публикуване на отчет за съответствието на регулаторните отчети с финансовите отчети, който следва да дава ясна информация за връзката между:

а) финансовите отчети на предприятието и регулаторния консолидиран отчет за бизнес единиците;

⁷⁶ Commission Recommendation of 19 September 2005 on accounting separation and cost accounting system under the regulatory framework for electronic communications

б) регулаторния консолидиран отчет за бизнес единиците и отделните регулаторни отчети за бизнес единиците;

в) отделните регулаторни отчети на бизнес единиците и техните дезагрегирани дейности (услуги).

II. Дефиниране на бизнес единици

КРС счита за необходимо да дефинира бизнес единиците, с оглед избягване на неясноти и неточности при тяхната интерпретация. В тази връзка следва да се отбележи, че бизнес единиците са дефинирани в съответствие с Препоръката на ЕК, както следва:

- А) Предоставяне на услуги от Опорна мрежа (Core network);
- Б) Предоставяне на услуги от Мрежа за достъп (Access network);
- В) Услуги на дребно (Retail);
- Г) Услуги за други дейности (Other activities).

Подробните дефиниции на горепосочените бизнес единици са представени в Приложение 1 към настоящия анекс.

III. Регулаторни счетоводни принципи.

КРС счита, че задължените предприятия следва да прилагат разделното счетоводство при спазването на следните регулаторни счетоводни принципи:

- ✓ **Приоритетност:** доколкото е налице конфликт между изискванията на някои или всеки от тези регулаторни счетоводни принципи, същите следва да се прилагат в реда на приоритетност, в който са посочени в настоящия анекс.
- ✓ **Дефиниции:** Понятие или обяснение, употребени в счетоводните документи следва да имат същото значение, каквото имат в разрешенията за предоставяне на електронно съобщителни мрежи и/или услуги, с изключение на случаите когато контекста изисква друго.
- ✓ **Причинност:** Приходите (вкл. трансферните приходи), разходите (вкл. трансферните разходи), активите и задълженията следва да бъдат разпределени по разходните компоненти, услуги и бизнес единици или дезагрегираните им дейности в съответствие с причинно-следствената връзка между съответната дейност/ услуга, която води до генериране на приходите или поражда на разходите, дейностите заради които се придобиват активите и възникват задълженията.
- ✓ **Обективност:** Процесът на разпределение следва да бъде обективен и да не предвижда ползи за предприятието със значително въздействие върху съответния пазар или друго предприятие, продукт, услуга, компонент, бизнес единица или дезагрегираните им дейности.
- ✓ **Последователност:** Следва да има последователност в счетоводното третиране на информацията през годините. Когато има съществени промени в регулаторните счетоводни принципи и методите за разпределение и/или счетоводната политика, които оказват влияние върху информацията в регулаторните отчети за бизнес единиците, частите от регулаторните отчети за предишни години, засегнати от промяната, следва да бъдат преработени.
- ✓ **Прозрачност:** Използваните методи за разпределение следва да бъдат прозрачни. Разходите и приходите, които се отнасят директно по бизнес единици или дейностите, следва да бъдат изрично отличени от онези,

които подлежат на разпределение. Прилаганите от задълженото предприятие бази за разпределение следва да бъдат подробно описани.

IV. Формат и съдържание на отчетите, изготвяни въз основа на разделното счетоводство.

Регулаторните отчети следва да се изготвят в съответствие с регулаторните счетоводни принципи, посочени в раздел III. Предвид различията във формите и съдържанието на регулаторните отчети и годишните финансови отчети на предприятията, КРС намира за уместно прилагането на унифицирана форма и съдържание на изискваните от задължените предприятия регулаторни отчети, които се определят въз основа на консултации между КРС, „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и „БТК” АД в качеството си на правопреемник на „БТК Мобайл” ЕООД. Съгласуваните формати и срокове са предмет на последващо решение на КРС.

КРС счита, че изготвяните от задължените предприятия регулаторни отчети следва да включват приложения, които да дават детайлна информация за:

а) начин за разпределяне на разходите, включително прилаганите бази за разпределение на разходите, приложимите стандарти, начините, използвани за процеса на разпределение, както и за преоценка на активите и методите за идентификация на непреките разходи. Информацията трябва да е достатъчно детайлна, за да изяснява връзката между разходите и съответстващи цени на услугите;

б) за трансферните разходи/приходи между бизнес единиците и дезагрегираните им дейности/услуги, като те следва да бъдат еквивалентни на транзакциите от конкурентните предприятия;

в) възприетите счетоводни стандарти доколкото са релевантни;

г) съществени промени, които оказват влияние върху регулаторните отчети и отчетите за предходни години.

С оглед доказване на съответствието между регулаторните и финансовите отчети на задължените предприятия, последните следва да представят на КРС доклад от независим одитор, потвърждаващ горесцитираното съответствие, включително оценка за прилагането на принципа за причинно-следствена връзка при отнасяне на счетоводните данни по отделните бизнес единици.

V. Предоставяне на допълнителна информация, ползвана при изготвяне на регулаторните отчети

В съответствие с Препоръката на ЕК, КРС счита, че с оглед осъществяването на ефективен контрол върху спазване на наложените специфични мерки, задължените предприятия следва да представят в приложенията към регулаторните отчети и детайлна информация, ползвана при изготвяне на регулаторните отчети, която без претенции за изчерпателност следва да включва:

а) прилагана счетоводна политика при изготвяне на регулаторните отчети;

б) матрица (форма), обобщаваща всички трансферни разходи/приходи между различните регулаторни отчети на бизнес единици;

в) описание на базите за разпределение на разходите, които не могат да бъдат директно отнесени по отделните бизнес единици;

г) отчети за среден разход на мрежови елемент съгласно раздел VI от настоящия анекс;

д) изчерпателни дефиниции за дезагрегирани дейности/услуги на бизнес единиците, с оглед яснота по отношение на конкретното им съдържание;

е) описание на процеса на отразяване на трансферни разходи/приходи, която се прилага за целите на разделното счетоводство.

VI. Отчет за среден разход за мрежови елемент

КРС счита, че детайлната информация за разходите за всички компоненти на мрежата е основен елемент за обезпечаване на прозрачността и развитие на конкуренцията. В тази връзка предприятието със значително въздействие на съответния пазар трябва да предоставя отчет за разходите за мрежовите компоненти, като част от информацията по разделното счетоводство. Отчетът следва да съдържа следните данни:

- ✓ среден разход на минута за всеки компонент на мрежата за пренос (включително средно претеглена цена на капитала);
- ✓ среден разход на минута за всеки компонент на мрежата, който не се ползва за пренос (включително средно претеглена цена на капитала);
- ✓ рутинг фактори за трафика;
- ✓ осреднени тарифи за различните времеви периоди от денонощието (**Time of Day Gradients**);
- ✓ крайни тарифи за услуги, необвързани в пакети;
- ✓ съответствие (в случай, че има разлика с вътрешните трансферни разходи/приходи)

Формата и съдържанието на посочената информация се определят въз основа на консултации между КРС, „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и „БТК” АД в качеството си на правоприемник на „БТК Мобайл” ЕООД. Съгласуваните формат и съдържания са предмет на последващо решение на КРС.

VII. Срок за представяне на информацията.

С оглед ефективност при прилагането на разделното счетоводство КРС счита, че регулаторните отчети следва да се предоставят своевременно от задължените предприятия. Излишното забавяне на предоставянето на регулаторните отчети би намалило положителния ефект от налагане на специфичното задължение. В тази връзка КРС счита, че при налагане на задължение за прилагане на разделно счетоводство, изискваната информация в съответствие с настоящия анекс следва да бъде предоставена в срок до два месеца след изтичане на всяко шестмесечие.

VIII. Принципи при отнасяне на трансферните разходи/приходи

Разходите/приходите, които възникват в резултат на предоставяне на продукт или услуга от една основна бизнес единица на друга основна бизнес единица и обратно в рамките на цялостната дейност на предприятието са определят като трансферни разходи/приходи.

В тази връзка КРС счита, че задълженото предприятие трябва да предоставя детайлна информация за трансферни разходи/приходи, която да служи за доказателство за липсата на преференциално третиране между цените, прилагани за бизнес единиците на вертикално интегрирано предприятие и цените, прилагани за други предприятия. Информацията за трансферните разходи/приходи следва да се предоставя във формат и със съдържание, определени въз основа на консултации между КРС, „Мобилтел” ЕАД, „Космо България Мобайл” ЕАД и „БТК” АД в качеството си на правоприемник на „БТК Мобайл” ЕООД. Съгласуваните формат и съдържание са предмет на последващо решение на КРС. Информацията за трансферните разходи/приходи следва да бъде в съответствие със следните принципи:

а) трансферните приходи или разходи трябва да се разпределят по услуги и бизнес единици или дезагрегираните им дейности (услуги) в съответствие с причинно-

следствената връзка между съответната дейност/ услуга, която води до генериране на приходите или пораждање на разходите;

б) отнасянето на трансферните разходи или приходи следва да бъде обективно и да не показва намерение за облагодетелстване на някоя бизнес единица или дезагрегираната ѝ дейност (услуга);

в) трябва да има последователност в счетоводното третиране на трансферните разходи или приходи през различните години;

г) използваните методи за разпределяне на трансферни разходи или приходи следва да бъдат прозрачни. Всеки трансферен приход или разход следва да бъде ясно обоснован. Всички използвани бази за разпределение трябва да бъдат подробно обяснени.

д) трансферните разходи или приходи за предоставяне на услуги в рамките на предприятието се определят като употреба на услуга и плащане за единица;

е) трансферните разходи или приходи за предоставяне на услуги в рамките на предприятието трябва да бъдат еквивалентни на цените (тарифите), които биха били посочени за заплащане при ползване от друго предприятие на услугата;

ж) регулаторните отчети следва да показват трансферните разходи или приходи между отделните бизнес единици и дезагрегираните им дейности.

Б. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Разделното счетоводство позволява трансформирането и детайлизирането на информацията от финансовите отчети на предприятията за регулаторни цели по начин, който позволява на регулатора да изпълнява функциите си по осигуряване на условия за развитие на конкуренцията и защита на крайните потребители. Информацията, която се осигурява от прилагането на разделното счетоводство, позволява извършването на проверки за наличие на крос-субсидиране между услугите, предоставяни от задълженото предприятие. Следва да се отбележи, че данните от разделното счетоводство осигуряват възможност за проверка на вътрешните трансферни разходи/приходи между отделните дейности на предприятието и сравнението им с цените на услугите, предоставяни на други предприятия, което от своя страна го прави инструмент за контрол по отношение изпълнението на задължението за равнопоставеност.

Дефиниции на бизнес единиците

Предоставяне на услуги от Опорна мрежа

Бизнес единицата „Предоставяне на услуги от Опорна мрежа” предоставя услугите комутиране и пренос на сигнали, което позволява на краен потребител на едно предприятие да се свързва с крайни потребители на същото или друго предприятие, или да има достъп до услуги, предлагани от друго предприятие. Регулаторните отчети за бизнес единицата „Предоставяне на услуги от Опорна мрежа” включват разходите, приходите, активите и пасивите, свързани с предоставянето на тези услуги. Приходите на бизнес единицата „Предоставяне на услуги от Опорна мрежа” принципно са от продажба на услугите по пренос на сигнали и комутиране, необходими за осъществяване на свързване от край до край и включват както услуги за пренос и комутиране по взаимното свързване, предоставяни на други предприятия, така и услуги за пренос и комутиране за бизнес единицата „Услуги на дребно”.

Предоставяне на услуги от Мрежа за достъп

Чрез бизнес единицата „Предоставяне на услуги от Мрежа за достъп” се осъществява свързването към „Предоставяне на услуги от Опорната мрежа”. Регулаторните отчети за бизнес единицата „Предоставяне на услуги от Мрежа за достъп” включват разходите, приходите активите и пасивите необходими за осигуряване и експлоатиране на тази свързаност. Освен това за целите на разделното счетоводство бизнес единицата „Предоставяне на услуги от Мрежа за достъп” включва всички компоненти на мрежата, необходими както за предоставяне на услуги за достъп на други предприятия, така и за предоставяне на услуги за достъп на крайните потребители, например четец (line cards) и портове в концентраторите и/или в централите. С изключение на горепосочените компоненти на мрежата, всички останали мрежови елементи се включват към бизнес единицата „Предоставяне на услуги от Опорна мрежа”.

Услуги на дребно

Бизнес единицата „Услуги на дребно” включва всички дейности за продажба на телефонни услуги на крайните потребители, в т.ч. абонатни линии, линии под наем, повиквания, обществени телефони и предоставяне на справочна информация.

Регулаторните отчети за бизнес единицата „Услуги на дребно” включват разходите, приходите, активите и пасивите, свързани с предоставянето на тези услуги на крайните потребители. Разходите отнесени в „Услуги на дребно” включват трансферните разходи, свързани с употребата на мрежовите ресурси и услугите, предоставяни от „Предоставяне на услуги от Мрежа за достъп” и „Предоставяне на услуги от Опорна мрежа”, маркетинговите и билинг разходите, свързани с предоставяне на услугите на крайните потребители.

Услуги за други дейности

Обикновено предприятията предоставят широка гама от други услуги, включително отдаване под наем, ремонт и поддръжка на оборудването на крайните потребители. В допълнение, те могат да имат интереси в дейности различни от телекомуникациите. За целите на разделното счетоводство, разходите, приходите, активите и пасивите, свързани с тези услуги се идентифицират отделно.